

TÜTÜNCÜ ÇIRAĞI

Robert Seethaler

JAGUAR

TÜTÜNCÜ ÇIRAĞI

Robert Seethaler

JAGUAR

ROBERT SEETHALER

1966'da Viyana'da doğdu. Gözündeki bir rahatsızlıktan dolayı ilkokulu görme engellilere eğitim veren özel bir okulda okudu. Uzun yıllar dizi, sinema ve tiyatro oyunculuğu yaptı. Senarist olarak birçok defa ödül alan yazar, *Ein ganzes Leben* adlı romanıyla 2016 Man Booker ödülüne aday gösterildi. Romanları Almanya'da bir milyonun üzerinde satan Robert Seethaler, yaşamını Viyana ve Berlin'de sürdürüyor.

OKTAY DEĞİRMENCİ

Almanya'da Darmstadt T.U.'da Sosyoloji okudu. İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık ve Felsefe bölümlerini bitirdi. Norbert Elias, Antje Herden, Peter Handke gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandıran Değirmenci, yine Jaguar Kitap'tan çıkan Ödün Von Horvát'ın *Tanrısız Gençlik* adlı eserini çevirmiştir.

Tütüncü Çırağı / Robert Seethaler

Kitabın Özgün Adı
Der Trafikant

© Robert Seethaler, 2012
© Jaguar Kitap, 2017

1. Baskı: Ekim 2017
ISBN: 978-605-8259-36-2

Almanca Aslından Çeviren
© Oktay Değirmenci

Editör
Gökhan Aksay

Sayfa Tasarım
Hakan Güngör

Baskı-Cilt
Ana Basın Yayın San. Tic. A.Ş.
Sertifika No: 20699

Bu kitabın yayın hakları Jaguar Kitap'a aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

JAGUAR KİTAP

Cemal Nadir Sk. No: 16/77 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: 0 212 522 94 22
www.jaguarkitap.com
iletisim@jaguarkitap.com
Sertifika No: 27215

TÜTÜNCÜ ÇIRAĞI

Robert Seethaler

Almanca Aslından Çeviren
Oktay Değirmenci

Leo'ya

Salzkammergut şehri, 1937 yazının sonlarına doğru bir pazar sabahı güne alışılmadık, şiddetli bir fırtınayla uyandı. Bu fırtına, Franz Huchel'in o güne dek kendi hâlinde akıp giden huzurlu hayatında yaşanacak aynı şekilde ani, sonuçları bakımından ciddi, köklü bir değişimin habercisi gibiydi. Franz, daha sesi uzaklardan işitilen ilk gök gürlemesiyle birlikte Atter Gölü'nün kıyısındaki Nussdorf kasabasında annesiyle yaşadığı küçük balıkçı kulübesine koşmuş, bu ürkütücü gürlemeyi sıcak kuş tüyü ininin verdiği güvenle dinlemek üzere yatağının içine gömülmüştü.

Şiddetli rüzgâr, kulübeyi dört yandan sallıyordu. Kirişler gıcırdıyor, dışarıda panjurlar hızla pencerelere çarpıyor, çatıda üzerleri yosun kaplı ahşap kiremitler birbirine vuruyordu. Yağmur damlaları, aniden şiddetlenen rüzgârın da etkisiyle pencere camlarını dövüyordu. Baş kısımları kopuk birkaç sardunya, camın hemen önünde duran ve içleri su dolu saksıların içinde boğuluyordu. Eski giysi sandığının üzerinde duvara asılı duran İsa heykelciği, her an çivilerinden çözülüp çarmıhtan atlayacakmış gibi sallanıyordu. Göl kıyısından, kamçı misali kıyıya vurup duran dalgaların bağlama kazıklarına fırlattığı balıkçı kayıklarının çatırtıları işitiliyordu.

Nihayet fırtına dindiğinde ve ilk kararsız, titrek güneş ışını birkaç nesildir ağır balıkçı çizmeleri altında ezilen, kurum karası döşeme tahtaları üzerinden yatağına doğru yaklaştığında, küçük bir rahatlama hissiyle başını yorganın altından uzatıp etrafına bakınmak için yatağında kıvrıldı Franz. Kulübe hâlâ yerinde duruyordu, İsa çarmıhta asılıydı ve yağmur damlalarıyla lekelenmiş pencereden görülen sardunyanın bir tanecik taç yaprağı bir umut ışığı misali parlıyordu.

Franz yatağından aşağı süzüldü, bir fincan sütlü kahve pişirmek üzere odadaki küçük ocağa yöneldi. Ocağın altına dizili odunlar ıslanmamıştı, bir anda saman gibi alev aldılar. Kapı ani bir gürültüyle açıldığında, bir süredir az önce yakmış olduğu ateşin titrek ışığına bakıyordu Franz. Alçak pervazın altında annesi duruyordu. Bayan Huchel, kırklarında zayıf bir kadındı. Civardaki tuz ocakları, büyükbaş ahırları veya yazlıkçı pansiyonlarının mutfaklarındaki iş yükünün altında ezilen çoğu bölge yerlisi gibi biraz çelimsiz görünse de hâlâ oldukça alımlıydı.

Bir eliyle kapı pervazına yaslanmış, nefes nefese, başı hafifçe öne eğik, öylece duruyordu. Önlüğü vücuduna yapışmıştı; dağınık perçemleri alnından sarkıyor, burnunun ucundan su damlıyordu. Hemen arkasında Schafberg Dağı, yer yer mavi lekelerin bir belirip bir kaybolduğu külrengi gökyüzüne kasvetli bir şekilde yükseliyordu. Birinin yıllar önce Nussdorf Şapeli'nin giriş kapısının üst kısmına çivilemiş olduğu, artık neredeyse tanınmayacak derecede yıpranmış olan Meryem Ana'nın orantısız çizilmiş kara kalem resmi geldi Franz'ın aklına.

"Islandın mı, anne?" diye sordu Franz ve yeşil bir dalla ocağın közünü karıştırdı. Annesi başını kaldırdığında, Franz onun ağladığını gördü. Gözyaşları yağmur damlalarına karışmıştı ve omuzları titriyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Franz korkuyla ve dalı, yoğun duman çıkaran ateşe batırdı. Onu yanıtlamak yerine dayandığı kapıdan ileri atıldı annesi, ona doğru kararsız birkaç adım attı, sonra odanın orta yerinde durdu. Bir süre sanki bir şeyler aranıyor gibi bakındı, ardından çaresizce ellerini havaya kaldırdı, sonra kendini öne doğru bırakarak dizlerinin üstüne çöktü.

Çekingen bir adım attı Franz, elini annesinin başına koydu ve acemice saçlarını okşamaya başladı.

"Anne, ne oldu?" diye yineledi kısık sesle. Tuhaf ve aptalca hisseti bir an. O güne kadar hep tersi olmuştu: Kendisi ağlamış annesi onu okşamıştı. Avucunun altındaki baş, narin ve kırılgan olduğu hissini uyandırıyordu. Kafa derisinin altından hızlı nabız atışlarını hissedebiliyordu.

"O boğuldu," dedi annesi sessizce.

"Kim?"

"Preininger."

Franz öylece kaldı. Bir süre daha elini annesinin başının üstünde tuttu, sonra çekti. Annesi perçemlerini alnından sıyırıp ayağa kalktı, önlüğünün ucuyla yüzünü sildi.

"Bütün kulübeyi dumana boğuyorsun!" dedi annesi ve yeşil dalı ocaktan alıp ateşi canlandırdı.

Salzkammergut'un en zengin adamı olduğunu söylerdi Alois Preininger. En zengin üçüncü kişiydi aslında. Bu hakikat onu oldukça kızdırıyordu. Bu yüzden kötü bir şöhrete sahipti; herkesçe hırslı bir domuz olarak tanınıyordu. Birkaç hektar ormanlık arazi, mera alanı, bir kereste fabrikası, bölgenin son dört balıkçılık işletmesi, bir kâğıt fabrikası, üzerindeki yapılarla birlikte göl kenarındaki sayısız irili ufaklı arazinin yanı sıra, iki feribot ile bir buharlı gezi gemisi ve iddiaya göre dört kilometreden fazla bir

güzergâhtaki tek araba ona aitti; Steyr-Daimler-Puch firmasının ürettiği, gösterişli, şampanya kırmızısı ama Salzkammergut'a özgü süreğen yağmurların bozduğu yollar yüzünden tenekeden yapılma, paslı bir barakanın içerisinde yatan bir araba.

Alois Preininger'in görünüşünden altmış yaşında olduğunu anlamak mümkün değildi; hâlâ diri ve hayat doluydu. Kendini, doğduğu bölgeyi, iyi yemeği, sert içkileri ve güzel kadınları severdi. Gerçi öznel, dolayısıyla görece bir kavramdır güzellik. Esasen kadınların hepsini güzel bulduğundan, tüm kadınları severdi. Franz'ın annesi onu yıllar önce büyük göl festivalinde tanımıştı. Kadın yaşlı ıhlamur ağacının altında duruyordu, üzerinde gök mavisi bir elbise vardı ve bacakları öyle bronzlaşmış, öyle pürüzsüz ve kusursuzdu ki, tıpkı şampanya kırmızısı Steyr-Daimler-Puch'un ahşap direksiyonu gibiydi. Preininger taze kızartılmış balık, bir testi elma ve bir şişe de vişne şarabı sipariş etmişti. Yiyip içtikleri sırada her ikisi de birbirlerinden başka yöne bakmayı bir kez olsun denememişlerdi. Bir ara önce polka, sonra vals yapmışlar, o sırada birbirlerinin kulaklarına küçük sırlar fısıldamışlardı. Sonra, yıldız yansımalarının üzerinde parlak benekler oluşturduğu gölün çevresinde kol kola dolaşmışlar, derken kendilerini bir anda teneke barakada, hemen ardından da Steyr-Daimler-Puch'un arka koltuğunda bulmuşlardı. Koltuk yeteri kadar genişti, derisi yumuşaktı, amortisörler ise iyi yağlanmıştı. Sonuç itibariyle başarılı bir gece olmuştu. O günden sonra barakada defalarca buluşmuşlardı. Hiçbir talep ve beklentiyle ilgisi olmayan, kendiliğinden gelişen kısa buluşmalardı bunlar. Yine de arka koltukta gerçekleşen bu keyifli ve sırılsıklam terli buluşmaların Bayan Huchel için daha da keyifli denilebilecek başka bir getirisi vardı: Miktarı azımsanmayacak bir çek, bir gün bile

gecikmeksizin her ayın sonunda Nussdorf Tasarruf Bankası'ndaki hesabına yatıyordu. Bu beklenmedik düzenli gelir, gölün hemen kıyısında inşa edilmiş eski balıkçı kulübesinde yaşama, günde bir kez sıcak yemek yeme, yılda iki kez Café Esplanade'da bir fincan sıcak çikolata içme ve Café'nin hemen yanındaki kumaş dükkânından kendisine yeni bir elbise dikmek için birkaç metre keten bezi satın almak üzere otobüsle Bad Ischl'a gitme imkânı veriyordu ona. Alois Preininger'in aşkından kaynaklanan cömertliği, diğer genç oğlanlar gibi sırf kıt kanaat geçinebilmek için bütün gün tuz madeninin birinde veya bir gübre yığınının üstünde debelenmek zorunda kalmadığı için oğlu Franz açısından da bir avantajdı. Zira çalışmak yerine sabahtan akşama kadar ormanda gezebilir, ahşap iskelenin birinde göbeğini açıp güneşlenebilir veya düşüncelere, hayallere dalabilirdi. Ne var ki bunlar artık geride kalmıştı.

Alois Preininger, kırk yıldır her pazar yaptığı gibi –bu alışkanlığı yalnızca Birinci Dünya Savaşı ve kereste fabrikası yangını gibi az sayıda birkaç talihsizlik nedeniyle kesintiye uğramıştı– o sabahı da *Zum Goldenen Leopold* meyhanesinde geçirmişti. O gün kırmızı lahanalı geyik kızartması ile dilimlenmiş hamur köftesinin üstüne sekiz adet yarım litrelik bira ve dört bardak iki kez damıtılmış şnaps içmişti. Meyhanede, o kalın, titrek ve derinlerden gelen sesiyle, Yukarı Avusturya gelenek ve görenekleri, uyuz hastalığı gibi tüm Avrupa'da yaygınlaşan Bolşevizm, ahmak Yahudiler ile bunlardan daha ahmak olan Fransızlar ve neredeyse sınırsız kalkınma imkânları sunan turizm endüstrisinden dem vurmuştu. Ve nihayet öğleye doğru biraz uykulu hâlde kıyı şeridini izleyerek evin yolunu tuttuğunda artık ayakta zor duruyordu. Etrafa tuhaf bir sessizlik çökmüştü. Ortalıkta tek bir kuş görünmüyor, tek bir böcek sesi işitilmiyordu,

hatta daha meyhanedeyken terden parlayan ensesinde uçuşup duran şu gök sinekleri bile ortadan kaybolmuştu. Gökyüzü ağırlaşmış, gölün üzerinde asılı duruyordu. Suyun yüzeyi çarşaf gibiydi. Öyle ki, sazlık bile kımıldamıyordu. Hava âdeta pıhtılaşmış ve tüm arazi, bu pıhtılaşmış havanın sessiz hareketsizliğine hapsolmuştu. Alaois, *Goldenen Leopold*'da gördüğü jöleli domuz jambonunu hatırladı: İki kez damıtılmış şnapsa rağmen yutmasıyla birlikte midesine bir tuğla gibi oturan şu geyik kızartmasını değil, jambonu sipariş etmeliydi. Gömleğinin koluyla alnının terini sildi, kadifemsi yumuşaklığıyla hemen önünde yayılan koyu mavi suya hızlı bir bakış attı. Ardından üstünü çıkardı.

Tatlı serin suyun içinde ağır ağır kulaç atıyor, ciğerlerindeki havayı altındaki gizemli, karanlık derinliğe boşaltıyordu. Gölün ortasına vardığında ilk yağmur damlası düştü. Elli metre daha ilerlediğinde, bir anda bardaktan boşanırcasına yağmaya başladı yağmur. Suyun yüzeyini değişmeyen tonuyla bir yağmur şakırtısı kaplamıştı; ağır damla darbeleri ile sicim gibi yağan yağmur, karanlık gökyüzünü gölün koyuluğuna bağlıyordu. Rüzgâr bir anda şiddetlendi ve kısa süre içinde dalga tepelerini köpürten bir fırtınaya dönüştü. İlk çakan şimşek, gölü bir an sıra dışı, gümüşi bir aydınlığa boğdu. Hemen ardından işitilen gök gürültüsü ise sağır ediciydi. Dünyanın ikiye yarıldığı hissini uyandıran bir çatırtı...

Alois birdenbire gülmeye, ardından el ve bacaklarıyla suyu çılgınca dövmeye başladı. Zevkten çığlık atıyordu. Daha önce hiç bu kadar hayat dolu hissetmemişti kendini. Bedenini çepeçevre saran su köpürüyor, yukarıda ise gökyüzü âdeta yıkılıyor ama o yaşıyordu. Yaşıyordu! Kendisini suyun dışına doğru iterek göğsünü suyun üstüne çıkardı ve gökyüzüne doğru bir sevinç çığlığı attı. Tam bu sırada kafasına bir yıldırım isabet etti. Akkor bir aydınlık kafatasını

doldurdu; saniyenin onda biri kadar bir süre boyunca içinde, sonsuzluğa dair bir fikrin gittikçe belirginleşerek görünürleştiğini sezinledi. Hemen sonra kalbi durdu, hayrete düşmüş bir yüz ifadesiyle parlak ve narin hava kabarcıklarından oluşan bir kefene sarılı hâlde suya gömüldü.

Cenaze töreni Nussdorf Kilise Mezarlığı'nda yapılmıştı ve hayli kalabalıktı. O gün Alois Preininger'e veda etmek için çevre köylerden çok sayıda insan gelmişti. Dahası, mezarın etrafına siyahlara bürünmüş çok sayıda kadın ziyaretçi toplanmıştı. Ağlama ve hıçkırık sesleri birbirine karışıyordu. Bu sırada kereste fabrikasının en kıdemli yöneticisi Horst Zeitlmaier, üç parmak ucunu sağ göğsüne yerleştirmiş, titrek sesiyle birkaç cümle kurmaya çalışıyordu: "Preininger iyi bir adamdı," dedi Zeitlmaier, "bildiğimiz kadarıyla kimsenin parasını çalmamış, kimseyi dolandırmamıştı. Daha önemlisi, vatanını belki de kimsenin sevmediği kadar severdi. Küçük bir çocukken bile gölde yüzmekten hoşlanırdı. Geçtiğimiz pazar son defa yüzdü. O artık sevgili Tanrı'nın yanında ve biz ona rahmet diliyoruz. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına, Amin!"

"Amin!" diye karşılık verdi diğerleri. "Oysa hâlâ yaşama isteğiyle doluydu!" diye mırıldandı biri; bunun üzerine ziyaretçiler kederle başlarını salladılar. Siyah peçelerin birinin altından acılı bir hıçkırış duyuldu; ziyaretçilerden bazıları bir süre aralarında sohbet ettiler ve ardından dağıldılar.

Eve dönerlerken annesi peçesini açtı ve güneşe doğru bakan kızarık gözlerini kırpıştırdı. Önünde uzanan göl sakindi; soluk bir parıltısı vardı. Sığ suda bir balıkçıl kuşu kıpırdamaksızın bir sonraki balığı bekliyordu. Karşı kıyıda bir feribotun kalkış düdüğü çalıyordu. Hemen arkasında Schafberg Dağı, bir yağlı boya tablo misali göğe yükseliyor, kırlangıçlar berrak havada sağa sola uçuyordu.

Kadın, "Preininger gitti," dedi ve oğlunun koluna girdi, "Önümüzdeki günler bugünlerden daha iyi olmayacak. Havada bir şey var." Franz bakışlarını gayri ihtiyari havaya kaldırdı. Ama orada hiçbir şey yoktu. Annesi iç çekti. "Artık on yedi yaşındasın," dedi, "ama ellerin hâlâ yumuşacık. Kız eli gibi yumuşak, narin ve beyaz. Senin gibi biri ormanda çalışamaz. Hele gölde asla! Ayrıca yazlıkçıların işine de yaramazsın." Bu arada yürümeyi bırakıp oldukları yerde durmuşlardı. Annesinin sıcacık eli hâlâ hafif bir şekilde koluna asılıydı. Karşı kıyıdaki feribot iskeleden ayrılmış, ağır ağır ilerlemeye başlamıştı.

"Dün biraz kafa yordum, Franz," dedi annesi, "eski bir dostum var. Çok uzun zaman önce bütün bir yazı burada, gölde yüzerek geçirmişti. Adı Otto Trsnjek. İşte bu Otto Trsnjek'in Viyana'nın göbeğinde bir tütün dükkânı var. Gazeteleri, sigaraları ve geri kalan her şeyiyle birlikte tam bir tütün dükkânı. Dahası, bu kadarı yetmezmiş gibi, tüm bunları çok daha iyi hâle getiren bir şey daha var: Bu adamın bana gönül borcu var."

"Niye ki?"

Annesi omuzlarını silkti ve parmak uçlarıyla perçeminin kat yerini düzeltti. "O yaz hava sıcaktı, ikimiz de genç ve oldukça aptaldık..."

Kıyıdaki balıkçıl kuşu aniden başını hareket ettirdi, gagasını birkaç kez havaya savurdu, kanatlarını açtı, havalandı. Kuş nihayet alçalıp sazlık duvarın ardında kaybolana kadar bir süre ikisi de onun uçuşunu izlediler.

"Aklına bir şey gelmesin Franz, bu bahsettiğim hikâye sen daha kucağıma düşmeden önceydi," dedi annesi. "Her neyse, ona yazdım. Yani Otto Trsnjek'e. Sana verecek bir işi olup olmadığını sordum."

"Ee?"

Annesi bir yanıt vermek yerine siyah örgü yeleğinin iç cebinden resmî evraka benzer bir kâğıt çıkardı. Mavi renkli, basılı harflerle yazılmış bir telgraftı bu: ÇOCUK GELSİN. STOP. AMA FAZLA BİR ŞEY BEKLEMESİN. STOP. TEŞEKKÜR EDERİM. STOP. OTTO. STOP

"Bu da ne demek oluyor şimdi?" diye sordu Franz.

"Bu şu demek: Yarın Viyana'ya doğru yola çıkıyorsun!"

"Yarın mı? Ama bu mümkün değil..." diye kekeledi Franz dehşet içinde. O anda annesi tek söz etmeksizin Franz'a bir tokat yapıştırdı. Bu darbe öyle aniydi ki, çocuk iki adım yana sendeledi.

Franz ertesi gün Viyana'ya giden ilk trende oturuyordu. Timelkam Tren İstasyonu'na giden on üç kilometrelik yolu, gereksiz harcama yapmamak için annesiyle birlikte yürüyerek gitmişlerdi. Tren tam zamanında gelmiş, veda kısa sürmüş, buna rağmen her şey söylenmiş ve yapılmıştı. Annesi onu alnından öpmüş, Franz biraz huysuz davranmış, sonra annesini başıyla selamlamış ve trene binmişti. Dizel motorlu lokomotif hareket ettiği sırada Franz pencereden başını uzatmış ve yaz güneşinin sabah ışıltısı içinde belli belirsiz bir leke misali tamamen kaybolana kadar, bir an olsun ara vermeksizin perondan el sallayıp duran annesinin giderek ufalan görüntüsünü izlemişti. Kendini koltuğuna bırakıp gözlerini kapatmış, ciğerleri boşalıncaya kadar tüm nefesini bırakmıştı. O kadar ki, bir an gözleri kararmış ve başı hafifçe dönmüştü. O güne dek Salzkammergut'tan sadece iki kez ayrılmıştı. Bir defasında, okulun açılışında kıyafet almak için annesiyle birlikte Linz'e; başka bir seferinde ise ilkokulda sınıfça bakır enstrümanlar çalan bir orkestranın kasvetli konserini dinlemek ve günün geri kalanını düşe kalka tarihî, yıkık surların arasında geçirmek üzere

Salzburg'a gitmişti. Fakat bunlar sadece kısa birer ziyaretten ibaretti. "Oysa şu an durum çok farklı," diye mırıldandı Franz, "tamamen farklı bir durum!" Gelecek, çok uzaktaki bir kıyı şeridinin sabah sisleri arasından ortaya çıkışı misali içinde belirdi: hâlâ biraz muğlak ve silik ama yine de umut verici ve güzel. Franz kendini bir anda hafiflemiş ve huzurlu hissetti. Sanki Timelkam Tren İstasyonu'ndan kendisine el sallayan annesinin o belirsiz, silik silüetiyle birlikte vücut ağırlığının büyük bir bölümü de geride kalmıştı. Şimdi neredeyse yerçekimsiz bir hafiflikle kompartımanda oturuyor, traverslerin ritmik titreşimlerini kaba etinde hissediyor, tahayyül edilemez bir hızla, neredeyse saatte seksen kilometre süratle Viyana istikametinde ilerliyordu.

Tren bir buçuk saat sonra Alp Dağları'ndan çıkıp Aşağı Avusturya tepelerinin geniş aydınlığını selamladığında, annesinin hazırladığı azık paketindeki yiyeceklerin tamamını çoktan yiyip bitirmişti. Şimdi, her zamanki ağırlığın üzerine yeniden çöktüğünü hissediyordu.

Yolculuk boyunca kayda değer hiçbir şey olmamıştı hatta yolculuk hayli sıkıcıydı. Tren sadece bir defa, tam olarak yolun Amstetten ile Böheimskirchen arasında kalan kısmında plansız bir şekilde durmak zorunda kalmıştı. Vagonlar aniden şiddetle sarsılmış, bir anda hız kaybetmişlerdi. Bagajdaki eşyalar onları tutan iplerden kurtularak aşağı düşmüş, kulakları sağır eden, ıslığa benzer bir ses işitilmiş, her yandan küfür ve çığlıklar yükselmiş, sonra ilkinden de şiddetli bir sarsıntı daha olmuş ve nihayet tren durmuştu. Makinist tüm ağırlığını vererek dökme demirden yapılma fren koluna asılmak zorunda kalmıştı. Zira az ötede koyu, yığını andıran, büyük ve her hâlükârda şüpheli bir nesne ansızın rayların üzerinde belirmişti. "Muhtemelen

yine Soziler!*" diye homurdandı kondüktör, elinde sayfaları havalanan bilet destesiyle alelacele vagonların içinden ön tarafa doğru ilerlerken. "Veya Naziler! Fakat ne fark eder! Sonuçta hepsi serseri!"

Kısa bir süre sonra, söz konusu şüpheli nesnenin, ölmek için batı demir yolunu seçen ve şimdi ağırlaşmış, kokmuş gövdesiyle traverslerin üzerinde yatan yaşlı bir inek olduğu anlaşıldı. Birkaç yolcunun yardımıyla, kız elini andıran yumuşak ellerini arkasına kavuşturmuş, güvenli bir mesafeden olanları izleyen Franz'ın dikkatli bakışları altında hayvanın leşini raylardan uzaklaştırmayı başardılar. Telaşla uçuşan sinek sürüsünün altında ineğin koyu renkli gözleri parlıyordu. Franz'ın aklına, daha küçük bir çocukken göl kıyısından topladığı, ceplerine tıka basa doldurup eve götürdüğü şu parlak taşlar geldi. Franz, ceplerini kulübenin zeminine boşalttığında, ahşap döşeme üzerinde yuvarlanan soluk, kuru taşların o akıl sır ermez parlaklıklarını çoktan kaybetmiş olduklarını her fark edişinde hayal kırıklığıyla sarsılırdı.

Tren, sadece iki saatlik bir gecikmeyle, nihayet Viyana Batı İstasyonu'na varmış; istasyon binasından öğle güneşinin göz kamaştırıcı parlak ışığına çıktığında, Franz'ın üzerindeki o hafif melankolik hava çoktan uçup gitmişti. Bu arada başı dönmüş, en yakındaki gaz lambası direğine tutunmak zorunda kalmıştı. O anda, insanın ulu orta düşüp bayılması ne utanç verici olurdu, diye düşündü kendine kızarak. Tıpkı her yaz daha göl kıyısına varır varmaz güneş çarpması yüzünden sırayla çimleri boylayan, sonrasında neşeli kasaba halkı tarafından yüzlerine bir kova su dökülerek ya da birkaç tokat atılarak tekrar ayıltılan

* Nasyonal Sosyalistler için kullanılan Naziler terimi gibi sosyalistlere de aşağılayıcı anlamda kısaca Soziler deniliyor. (ç.n.)

yazlıkçılar gibi... Direğe daha sıkı tutundu, gözlerini kapadı, kaldırımı ayaklarının altında yeniden hissedip gözlerinde ağır ağır titreşerek hareket eden kızılımsı lekeler dağılana kadar kıpırdamadan öylece durdu. Gözlerini yeniden açtığında, kısa bir gülme krizine tutuldu Franz. Karşı konulmaz bir gülme hissiydi bu. Şehir, annesinin yemek pişirdiği ocak üzerinde kaynayan sebze tenceresi gibi fokurduyordu. Her şey kesintisiz bir hareket hâlindeydi; öyle ki, duvar ve sokaklar bile canlı gibiydi; sanki nefes alıp veriyor, şişip iniyordu. İnsan kaldırım taşlarının iniltisini, tuğlaların çatırtısını duyabiliyordu. Safi gürültü: Dur durak bilmeyen bir uğultu vardı havada; birbirinden ayrılan, birbiri içine karışan, birbirinin sesini bastıran, biri diğerinden daha fazla çığlık atan, daha çok böğüren insanların ses, ton ve ritim karmaşası. Bir de ışık. Her yanda titrek bir pırıltı, parlama, ışıltı, parıltı: pencereler, aynalar, reklam tabelaları, bayrak direkleri, kemer tokaları, gözlük camları. Arabalar vızır vızır geçip gidiyordu. Bir kamyon. Kız böceği yeşili bir motosiklet. Bir kamyon daha. Kulak tırmalayan bir çınlamayla bir tramvay köşeyi dönüyordu. Bir iş yeri kapısı hızla açıldı, araç kapıları sertçe kapatıldı. Birisi bir sokak türküsünün başlangıç namelerini mırıldanmaya başladı fakat nakaratın orta yerinde mırıldanmayı kesti. Başka biri hararetli bir şekilde bela okudu. Bir kadın başı kesilen tavuklar gibi acı acı çığlık attı. Evet, diye düşündü Franz sersemlemiş bir hâlde, burası farklı bir yer. Bambaşka bir yer. Tam o anda burnuna gelen kötü kokuyu fark etti. Kaldırım taşlarının altında âdeta bir şeyler mayalanıyor, taşların üstünden türlü türlü kokular yükseliyordu. Atık su, idrar, ucuz parfüm, kullanılmış yağ, yanmış lastik, mazot, at dışkısı, sigara dumanı, zift kokuyordu ortalık.

"İyi misiniz, genç adam?" Franz'ın yanında ufak tefek bir kadın durmuş kıpkırmızı gözleriyle ona bakıyordu. Kadın öğle sıcağına rağmen loden bir palto giymişti, başında pejmürde bir kürk başlık vardı.

"Evet, iyiyim!" dedi Franz çabucak. "Sadece şehir fazlasıyla gürültülü. Ve biraz da kokuyor. Muhtemelen kanaldan geliyor."

Kısa boylu kadın işaret parmağını kuru bir dal misali Franz'a uzattı.

"Bu kokan şey kanal değil," dedi. "Kokunun nedeni zaman. Yani çürümüş zamanlar. Çürümüş, bozulmuş ve yozlaşmış!"

Yolun karşı tarafında, tepeleme bira fıçısı dolu bir at arabası sarsıla sarsıla gidiyordu. Heybetli pinzgauerlerden* biri kuyruğunu havaya kaldırdı ve arabanın peşinden koşturan çelimsiz oğlan çocuğunun çıplak elle toplayıp omuz çantasına tıkıştırdığı top şeklinde birkaç dışkı bıraktı yere.

"Buraya uzaktan mı geldin?" diye sordu kadın.

"Evden geldim."

"Yani çok uzaktan. İyisi mi, hemen geri dön!"

Kadının sol gözünde bir kılcal damar patladı ve genişleyerek pembemsi bir üçgene dönüştü. Kirpiklerine minik kömür tozu topakları yapışmıştı.

"Saçmalık!" dedi Franz, "geri dönmek yok, ayrıca insan her şeye alışır."

Arkasına döndü ve oradan ayrıldı Franz. Trafiğin yoğun olduğu Gürtel Caddesi'ni geçerken, hızla gelen bir otobüsün altında kalmaktan son anda kurtuldu, bir at sidiği birikintisinin üzerinden çevik bir hareketle atladı, annesinin kendisine tembihlediği gibi istasyon binasının hemen

* Bir at cinsi. (ç.n.)

karşısındaki yola, Mariahilfer Caddesi'ne saptı. Arkasına dönüp tekrar baktığında o ufak tefek kadın hâlâ istasyon girişindeki direğin yanında duruyordu. Kürk şapkasındaki tüylerin narin uçları güneş ışığında parlayan, oldukça büyük kafalı, loden yeşili bir cüce...

Otto Trsnjek'in küçük tütün dükkânı Viyana'nın dokuzuncu bölgesinde yer alan Währinger Caddesi'ndeydi. Dükkân, Veithammer Hırdavat Mağazası ile Kasap Rosshuber arasına sıkışmıştı. Girişin üzerinde sac levhadan yapılmış büyükçe bir tabela asılıydı:

Trsnjek Tütün Dükkânı
Gazete
Kırtasiye Malzemeleri
Tütün Mamulleri
1919'dan beri

Biraz tükürükle saçlarını düzeltti, gömleğinin düğmelerini yakasına kadar ilikledi Franz. Bunun görünüşüne az da olsa ciddiyet katacağını düşünüyordu. Derin bir nefes aldı ve dükkândan içeri adımını attı. Kapıya, başının hemen üzerindeki noktaya asılı küçük çanların çınlaması duyuldu. Neredeyse hiç boşluk kalmayacak şekilde poster, kâğıt ve reklam afişleriyle kaplanmış olan vitrin camı, güneş ışınlarının büyük bir kısmının içeri girmesine engel oluyordu. Öyle ki, Franz'ın gözlerinin içerideki kasvetli karanlığa alışması için birkaç saniye geçmesi gerekmişti. Dükkân oldukça ufaktı, tavana kadar gazete, dergi, not defteri, kitap, kalem, sigara paketi, puro kutusu, çeşitli kırtasiye malzemeleri, tütün mamulleri ve diğer ıvır zıvır ürünlerle doluydu. Alçak satış tezgâhının hemen arkasında, iki yüksek

gazete balyasının arasında yaşlıca bir adam oturuyordu. Başını önündeki evrak dosyasına iyice yaklaştırmış, belli ki doldurulmaları için hazırlanmış sütun ve kutucuklara dikkatlice bazı rakamlar yazıyordu. Mekâna boğucu bir sessizlik hâkimdi; öyle ki, sadece dolma kalemin kâğıt üzerindeki sürtünme sesi duyuluyordu. Cılız ve ince ışık huzmesinin içinde toz tanecikleri uçuşuyordu; havada yoğun bir tütün, kâğıt ve baskı mürekkebi kokusu vardı.

"Selam Franz," dedi yaşlı adam başını önündeki rakamlardan kaldırmaksızın. Âdeta mırıldanarak söylemiş olmasına rağmen, daracık mekânda bu sözcükler net bir biçimde duyulmuştu.

"Kim olduğumu nasıl anladınız?"

Elindeki dolma kalemle Franz'ın ayakkabısını işaret ederek, "Salzkammergut'un yarısını ayağında getirmişsin," dedi. Ayakkabısının burnundaki dikişlere birkaç çamur topağı yapışmıştı.

"Siz de Otto Trsnjek olmalısınız."

"Ta kendisi!" Otto Trsnjek yorgun bir el hareketiyle kapattığı dosyayı bir çekmeceye koyarak ortadan kaldırdı. Sonra küçük koltuğundan kalktı, tuhaf bir sıçramayla gazete balyalarının ardında kayboldu. Kısa bir süre sonra koltuk altlarında iki değnekle geri döndü. Franz'ın gördüğü kadarıyla adamın sol bacağının yarısı yoktu.

Pantolonunun sol paçası dikişle bir püskül gibi bağlanmıştı ve her hareket edişinde geriye doğru sallanıyordu. Koltuk değneklerinden birini kaldırdı, dairesel ve neredeyse müşfik bir hareketle dükkândaki ürünleri işaret etti Otto Trsnjek.

"İşte burada gördüklerin benim akrabalarım. Dostlarım. Ailem. Elimden gelse hepsini kendime saklardım." Koltuk değneklerinden birini tezgâha yasladı, rafların birinde karışık renkleriyle parlayan dergilerin kapaklarını elinin tersiyle

nazikçe sildi. "Ama yine de onları birilerine veriyorum. Her hafta, her gün, her saat; dükkânın açılışından kapanışına kadar. Peki, neden biliyor musun?"

Franz bunu bilmiyordu.

"Çünkü ben tütün satıcısıyım. Çünkü tütün satıcısı olmak istiyorum. Çünkü hep tütün satıcısı olarak kalacağım. Hem de bunu yapmak artık mümkün olmayana, sevgili Tanrı gözlerime perde indirene kadar. İşte bu kadar basit!"

"Demek öyle," dedi Franz.

"Aynen öyle," diye karşılık verdi Otto Trsnjek. "Bu arada annen nasıl?"

"Her zamanki gibi. Selamlarını iletmemi istedi!"

"Teşekkür ederim," dedi Otto Trsnjek. Ardından çırağına tütün satıcısı olmanın püf noktalarını anlattı.

Franz'ın asıl çalışma alanı giriş kapısının hemen yanında yer alan küçük tabure olacakmış. Orada –şayet daha acil bir iş yoksa– sakin sakin oturmalı, konuşmamalı, talimatları beklemeli, bunların dışında zihnini geliştirmek ve ufkunu genişletmek için bir şeyler yapmalı, yani gazete okumalıymış. Çünkü gazete okumak bir tütün satıcısı için anlamlı ve önemli tek şeymiş; gazete okumamak ise tütün satıcısı olmamak ve hatta insan olmamakla aynı anlama gelirmiş. Fakat şurası açıkmış ki, gerçek anlamda bir gazete okumaktan söz edildiğinde, bundan bir ya da iki niteliksiz günlük gazetenin sayfalarına üstün körü bakmak anlaşılmamalıymış. İnsanın hem zihnini geliştirebilmesi hem de ufkunu genişletebilmesi için, piyasadaki (yani tütün dükkânındaki) *tüm* gazeteleri –baştan sona değilse bile en azından büyük bir bölümünü– okuması gerekirmiş. Bu da, kapak sayfası, başmakale, en önemli köşe yazıları, en önemli yorumlar, en önemli yerel haberler, ekonomi, bilim, spor, kültür, iç ve dış politika haberleri, toplumsal

haberler ve diğer haberlerin okunması anlamına gelirmiş. Son kertede gazete satışı, bilindiği gibi işini ciddiyetle yapan her tütün dükkânının temel işiymiş. Ayrıca müşteriye, daha doğrusu gazete alıcısına (şayet bu müşteri hâlihazırda entelektüel, duygusal ya da politik nedenlerle belli bir mecmuanın çok sayıdaki daimi okurundan biri değilse) bu durum dikkate alınarak tavsiyede bulunulmalı, müşteri yeterince bilgilendirilmeli ve gerektiğinde bu müşteri, okur ya da gazete alıcısı o gün ve o saatteki ruh hâline en uygun mecmuaya nazik bir vurguyla ya da vurgulu bir nezaketle yönlendirilmeliymiş. Acaba Franz bu söylediklerini tam olarak anlıyor muymuş?

Franz başını salladı.

Sonra tütün mamulleri varmış. Sigara söz konusu olduğunda mesele doğal olarak biraz daha basitmiş. Sonuçta sigarayı Salzkammergut ya da başka bir yerden gelen ve bir şekilde yolu tütün dükkânına düşen her taşralı satabilirmiş. Fırıncı için ekmek neyse, tütün satıcısı için de sigara oymuş. Bilindiği üzere kimse ekmek veya sigarayı tadı iyi olduğu veya güzel göründüğü için almazmış. Aksine bunları sadece ve sadece aç veya bağımlı olduğu için alırmış. Böylece ekmek, daha doğrusu sigara satışı hakkında söylenmesi gereken her şey aslında çoktan söylenmiş ve aklın bir köşesine yerleştirilmişmiş. Ama söz konusu puro olunca durum gerçekten bambaşkaymış! Zira işini ciddiyetle yapan bir tütün dükkânını tam manasıyla bir tütün dükkânına dönüştüren şey, öncelikle puro satışıymış; tam da esaslı bir puro seçkisinin yaydığı aroma, koku, tat, çeşni ve sunduğu tütün malzemeleriymiş alelade bir gazete satış tezgâhını insan ruhuna ve zevkine hizmet eden bir mabede dönüştüren. Acaba Franz bu söylediklerini tam olarak anlıyor muymuş?

Franz başını salladı ve taburesine oturdu.

Fakat, diye devam etti Otto Trsnjek, tavana kadar tıka basa puro kutularıyla dolu duvar rafına kederle bakarak, puro satışındaki –gerçi başka birçok şey için de bu böyleymiş– asıl büyük sorun politikaymış. Politika, ilkesel olarak her şeyi mahvediyormuş ve o sırada koca poposuyla iktidar koltuğunda kimin, merhum imparatorun mu, cüce Dollfuss'un mu, onun yetiştirmesi Schuschningg'in mi yoksa komşudaki şu megalomanyak Hitler'in mi oturduğu hiç fark etmezmiş: Politika tarafından her şey ama her şey berbat ediliyor, bozuluyor, mundar ediliyor, aptallaştırılıyor ve sonunda bir şekilde yerle bir ediliyormuş. Örneğin puro ticareti. Tam olarak ve her şeyden önce puro ticareti! Zira bugünlerde puro bulmak çok zorlaşmış! Nakliye durmuş, güvenilmez ve öngörülemez olmuş; devamlı düşüş nedeniyle stok dalgalanmaları had safhadaymış; öyle ki, bazı puro kutuları daha haftalar hatta aylar öncesinden tükenmiş ve şimdi burada sadece birkaç tanesi bir nevi dekorasyon malzemesi, aslında sadece daha iyi zamanları anımsatan bir nevi hüzünlü hatıra eşyası olarak duruyormuş.

"Durum tam olarak böyle, aynen söylediğim gibi," dedi Otto Trsnjek ve düşünceli bir şekilde Franz'a baktı. Sonra değneklerini aldı, kendini birkaç kez ileri doğru iterek tekrar tezgâhın arkasına geçti, evrak dosyasını çekmeceden çıkardı, dilinin ucunu ön dişlerinin arasına sıkıştırdı ve önündeki kâğıtlara bir şeyler karalayarak muhasebe işlemlerine devam etti.

O günden itibaren her gün sabah saat tam altıda Otto Trsnjek'in tütün dükkânında oldu Franz. Kendisine banyo, oturma ve yatak odası olarak satış bölümünün tam arkasında yer alan küçük depolama odası tahsis edildiğinden, iş yeri oldukça yakındı. Kendisi için bile şaşırtıcı tazelikte

bir sabah neşesiyle döşekten kalkıyor, kıyafetini giyiyor, metal el yıkama leğeninin üzerinde dişlerini fırçalıyor, ıslak parmaklarıyla saçlarını tarıyor ve ön taraftaki iş yerine geçiyordu. Sabah saatlerini çoğunlukla pek rahatsız edilmeksizin, giriş kapısının yanındaki küçük taburenin üzerinde gazete okuyarak geçiriyordu. Otto Trsnjek'in gözetimi altında, yeni gelen sabah gazetesi balyalarını düzgün bir şekilde teker teker alıyor, üst üste diziyordu. Başlarda iş zahmetli, yorucu geliyor; okuma sırasında yorgunluktan döşeme üzerine devrilmemek için sıklıkla kendini zorlaması gerekiyordu. Doğup büyüdüğü yerde, ayda bir yayımlanan ve belediye başkanının eşi tarafından bizzat kaleme alınan *Nussdorf Belediye Gazetesi*'ni saymazsak, neredeyse gerçek tek bir gazete görmemişti. Sadece kulübenin arkasında, mürver çalısının hemen yanında yer alan tuvalette, annesinin el büyüklüğünde yırtmış olduğu küçük bir deste gazete yaprağı dururdu. Franz ara sıra, temizlik için kullanmadan önce, bu gazete yapraklarından bir başlık, birkaç satır hatta kimi zaman yarım paragraf okurdu. Gelgelelim bu okumaları yaparken bilgi edinme gibi bir amaç gütmezdi. O zamanlar dünyada olup bitenler, ruhuna dokunmaksızın ellerinin arasından ve poposunun altından kayıp giderdi. Artık bu durum değişiyor gibiydi. Okuma becerisi ilk günlerde oldukça ağır bir gelişme gösterdiyse de, kısa süre içinde, muhabirlerin ısrarla sürdürdükleri sorunlu ifade biçimlerine, son derece tumturaklı bir dille kaleme aldıkları yazılarına alışmıştı. Hatta birbirinden farklı makaleleri okuyarak bunların iletmek istedikleri asıl mesajı kolayca kavrayabilecek duruma gelmişti; bu konuda kendini gitgide daha da geliştiriyordu üstelik. Nihayet birkaç hafta sonra, gazeteleri –baştan sona değilse bile en azından büyük bir kısmını– neredeyse akıcı bir biçimde okuyabilmeye

başladı. Farklı hatta kimi zaman tamamen karşıt pozisyon ve bakış açıları kafasını enikonu karıştırsa da, bu okumalar ona bir şekilde keyif veriyordu. Çok sayıda basılı harfin arasından hışırdayan bir sezgiydi bu; dünyanın sunduğu olanaklara dair belli belirsiz bir sezgi.

Gazeteleri bir kenara bırakır, rengârenk boyanmış ahşap kutuların birinden bir puro alırdı bazen. Puroyu evire çevire inceler, camdan sızan ışığa doğru tutar, parmak uçlarıyla puronun gevrek tütün yaprağı derisini yoklar, gözlerini kapatır, koklayarak burnunun altından kaydırırdı. Her çeşidin kendine has bir kokusu vardı. Yine de hepsi, tütün dükkânının, Währinger Caddesi'nin, Viyana şehrinin, hatta ülkenin ve bütün bir kıtanın ötesindeki bir dünyaya ait ortak bir aromaya sahipti. Nemli siyah toprağın, sessizce çürüyen dev ağaçların, vahşi hayvanların balta girmemiş ormanların karanlığını dolduran o arzu dolu kükremelerinin, zenci kölelerin yükselen sıcak hava dalgasının etkisiyle parlayan tütün plantasyonlarından ekvatoru örten gökyüzüne yükselen, hayvan kükremelerinden daha özlem dolu türkülerinin kokusu vardı puroda.

"Kötü bir puronun tadı at dışkısına benzer," dedi Otto Trsnjek, "iyi olanınkiyse tütüne benzer. Fakat çok iyi olanın tadı dünya gibidir!"

Bu arada kendisi tütün kullanmazdı.

İlk haftalarda müşterileri tanıdı Franz. Gerçi bir dolu gelgeç müşteri vardı. Telaşlı insanlar hızla içeri girer, nefes nefese isteklerini söyler, tekrar koşarak ayrılırlar, bir daha ya nadiren ortaya çıkar ya da hiç görünmezlerdi. Ama gelenlerin çoğu daimi müşterilerdi. Otto Trsnjek, tütün dükkânının savaşın ertesi yılında kendisine Malullük Tazminatı Yasası gereğince verilmesinden bu yana âdeta Alsergrund'un

vazgeçilmez bir parçasına, bölgenin bir demirbaşına dönüşmüştü. Bölge sakinlerinden hiçbiri onu genç bir adam olarak tanımamıştı. Günün birinde orada bitivermiş, koltuk değneklerinin üzerinde sallana sallana Währinger Caddesi'nden aşağı yürümüş, dükkânın dışına büyük sac tabelayı ve giriş kapısının üst çerçevesine küçük çanları asıp satış tezgâhının arkasına oturmuş, o gün bugündür de tıpkı Votiv Kilisesi ya da hırdavat mağazası Veithammer gibi bölgenin bir parçası olmuştu.

"Müşterileri ezberle. Alışkanlıklarını ve tercihlerini aklına kazı. Hafıza, tütün satıcısının sermayesidir!" dedi Franz'a. Çocuk, elinden geleni yapıyordu. Başlarda kimin ne alışkanlığı olduğunu, nelerden hoşlandığını hatırlamakta zorlandı; ama insanların alışkanlıklarını, zevklerini bellemek, gün geçtikçe kolaylaştı. Zaman geçtikçe baştaki o biçimsiz müşteri karmaşası içinden kendine has özellikleriyle tek tek insanlar ortaya çıkmaya başladı. Hatta müşterileri adları ve Viyana koşullarında hayati önem taşıyan unvanlarıyla selamlayabilmeye başladı Franz. Mesela hayatı boyunca üniversiteye adım atmak şöyle dursun, üniversite binasını tanıma ihtimali bile düşük olan Bayan Dr. Dr. Heinzl vardı. İki kez evlenmişti Bayan Dr. Dr. Heinzl. Bir defasında Yahudi bir diş doktoruyla ve ardından daha evlendikleri tarihte bile yaşı çok ileri olan bir hukukçuyla. Her iki beyefendinin de yolu, Viyanalıların çoğu gibi kent mezarlığında son buldu ama doktor unvanları kaldı ve dul Heinzl tarafından bölgede gururla taşındı. Bunun yanı sıra, mavimsi bir peruk giyerdi Bayan Heinzl. Mevsim kış da olsa bir çift somon rengi ipek eldivenle durmadan yüzünü yeller, her gün, sanki burnundan konuşur gibi çıkan aristokrat ses tonuyla bir *Wiener Zeitung* ve bir *Reichspost* isterdi. Ama günün ilk müşterisi emekli parlamento mübaşiri

Kommerzialrat* Ruskovetz olurdu. Komerzialrat, her sabah dükkân açılır açılmaz, çişini tutamayan av köpeği eşliğinde gelir, bir *Wiener Journal* ve bir paket *Gloriette* marka sigara isterdi. Bazen berbat hava ya da budala hükümet hakkında tütüncüyle bir süre sohbet ederdi. Öyle zamanlarda, av köpeğinin döşeme üzerine bıraktığı sarımsı damlaları nemli bir bezle silmek zorunda kalırdı Franz. Öğleden önce işçiler gürültüyle içeri dalar, bir *Volksblatt* ya da *Kleine Blatt* alır, Otto Trsnjek'in cam kavanozdan çıkarıp nasırlı ellerine saydığı tek satılan sigaralardan isterlerdi. Franz, bazılarının sabah sabah bira kokmasına, kaba ayakkabılarıyla içeri çamur parçaları taşımasına rağmen işçileri severdi. Franz ile konuşmazlardı. Zayıf, kemikli suratları vardı ve Franz'ın geldiği yerdeki orman işçilerinin toza bulanmış kardeşleri gibi görünüyorlardı.

Öğle saatinde ise emekliler ve üniversite öğrencileri gelirdi. Emekliler bir *Österreichischen Woche* ister, üniversite öğrencileriyse birkaç Mısır sigarasının yanı sıra *Viyana Gazetesi*, yazı kâğıdı ve en yeni mizah dergilerinden satın alırlardı. Saat yarımı geçer geçmez yaşlı Bay Löwenstein bir ya da iki paket *Gloriette* almak üzere kapıda belirirdi. Sonra sıra ev kadınlarına gelirdi. Ev kadınları ya çamaşır suyu ya da vişne likörü kokar, çok fazla şey anlatır, çok şey sorarlardı ve laf arasında *Kleinen Frauenblatt* ya da modern bayanlar için ilginç olan diğer gazete ve dergileri isterlerdi. Bir ara, yüksek derecede hipermetrop hukuk görevlisi Bay Kollerer uğrar, günlük *Langen Heinrich* ve ince, uzun saplı sigarillonun yanı sıra bir *Bauernbündler*, bir de *Wienerwaldboten* alırdı. Düzensiz aralıklarla Bay Kızıl Egon uğrardı dükkâna.

* Kommerzialrat: Avusturya'da uzun meslek hayatları boyunca Avusturya Cumhuriyeti'ne kazanımlar sağlayan ekonomi dünyasının üyelerine verilen onursal meslek nişanı.(ç.n.)

Alkolikti Kızıl Egon. Civarda onu tanımayan yoktu. Partisi yasaklanmış olmasına rağmen tarafını her fırsatta açıkça ve yüksek sesle dile getiren bir sosyal demokrattı. Sıska ve asık suratlıydı ama o yüksek alnının ardında bir yerde hiç de sönecek gibi durmayan bir ateş yanardı. Daha kapıdan girer girmez devrimlerden söz etmeye başlar, çoktandır gerçekleşmekte olan, yıldırılmış, bastırılmış ve sindirilmiş işçilerin kemik tozu dağları üzerine kurulmuş kapitalist dünyayı hak ettiği yıkıma uğratacak isyan, iç karışıklık ve darbeleri anlatırdı. Daha sonra bir süre kederle raflara bakar, nihayet en ucuzu o olduğu için bir paket filtresiz sigarada karar kılardı. Okul öğrencileri gelir, renkli kalem ya da koleksiyonluk çıkartma kartları sorarlardı; yaşlı bayanlar hoşbeş etmek, yaşlı baylar ise huzur isterler, sessizce dergilerin kapak fotoğraflarını incelerlerdi. Bazen müdavim erkek müşterilerden biri sesini iyice kısarak "çekmeceye" bakmak için izin isterdi. Tezgâhın altındaki, Otto Trsnjek'in her daim özenle kilitli tuttuğu çekmeceydi bu ve yalnızca müşterilerin özel isteği üzerine açılırdı. Çekmecede yıllardır kesinlikle yasak olan "Hassas Dergiler" (ya da tütün satıcısının Franz'a söz ederken adlandırdığı gibi "Çavuşu Tokatlama Dergileri", "Marangoz Rendesi Broşürleri") olurdu. Erkekler birkaç sayfasını karıştırır, bunu yaparken ilgisiz, rahat bir yüz ifadesi takınır, sonra Franz'ın göz hapsinde kahverengi ambalaj kâğıdına sarılı bir ya da iki dergi alırlardı.

"İyi bir tütün satıcısı sadece tütün ve gazete satmaz," dedi Otto Trsnjek ve dolma kaleminin arka ucuyla kesik bacağının küt kısmını kaşıdı. "İyi bir tütün satıcısı keyif ve zevk satar – bazense kötü huylara hizmet eder!"

Haftada bir kartpostal; ne daha az ne daha fazla, böyle anlaşmışlardı. Bunu "Sevgili Franz"ın yola çıkmasından bir

önceki akşam söylemiş, o sırada işaret parmağının arkasıyla yanağını hafifçe okşayarak, "Bana her hafta bir kartpostal gönderiyorsun, çünkü bir anne oğlunun nasıl olduğunu bilmeli!" demişti.

"Nasıl istersen," diye karşılık vermişti Franz.

"Ama gönderdiklerin gerçek birer kartpostal olmalı. Hani üzerinde güzel manzara resmi olanlardan. Bunlarla yatağın üzerine denk gelen tavandaki küf lekelerini kaplar, onlara her baktığımda o an nerede olduğunu hayal ederim!"

Camekânın yanında, bir köşede birbiri üzerine dizili rengârenk tebrik kartı ve kartpostal çeşitleriyle bir stant duruyordu. Her cuma öğle sonrası, bu standın önünde durur ve bir kart seçerdi Franz. Kartların çoğunda Viyana'nın görülmeye değer manzaralarından herhangi biri olurdu: şafak kızıllığı içinde yükselen Aziz Stefan Katedrali, yıldızlar altında parlayan dev dönme dolap, bayram havasında ışıldayan devlet opera binası ve diğerleri. Franz, neredeyse her seferinde, üzerinde park, bir çiçek adası ya da evlerin pencerelerindeki saksıların görüldüğü bir kartta karar kılardı. Kartpostallarda görülen yeşillikler ve renkler annesinin bir başına geçirdiği yağmurlu saatlere belki biraz neşe katabilir, diye düşünürdü. Ayrıca bu kartpostallar küf lekesine daha iyi uyum sağlardı. Kendisi de, annesi de birkaç satır yazardı, ama her ikisi de aslında birbirleriyle konuşmayı, susarak da olsa en azından yan yana oturmayı, bu şekilde sazlığı dinlemeyi tercih ederlerdi. *Sevgili Franzcığım, nasılsın, sevgili anneciğim, teşekkür ederim, burada hava güzel, aslında bizde de, şehirde görülecek çok şey var. Nussdorf'ta yok, ama sorun değil, iş çok eğlenceli, kulübeden yosunları yine kazımak gerek, seni seviyorum, anneciğin, ben de seni seviyorum, oğlun Franz.* Bunlar yuvadan yaban ellere ve tekrar geriye doğru seslenişlerdi, kısa dokunuşlar

gibi süreksiz ve sıcak. Franz annesinin gönderdiği kartpostalları komodinin çekmecesine koyar ve kart destesinin haftadan haftaya nasıl kalınlaştığına bakardı; bir dolu küçük, pırıltılı Atter Gölü manzarası. Bazen gecenin sessizliğinde, uykuya dalmadan hemen önce çekmeceden gelen su sesini duyardı. Ama bu da bir sanrıdan ibaret olmalıydı.

Ekim ayının başlarında, ilk sonbahar rüzgârı, sokaklardan yaz sıcağını ve yayaların kafalarından şapkalarını alıp götürüyor, bazen bir şapkanın dükkânın önünden yuvarlanarak geçtiğini, hemen ardından da sahibinin düşe kalka şapkanın peşinden koşturduğunu görüyordu Franz. Hava artık soğumuştu. Otto Trsnjek, yakında belki de kömür sobasını yeniden yakacağının işaretini vermişti; Franz ise şekli artık bozulmuş, kahverengi yün bir yelek giymeye başlamıştı. Bu yeleği annesi ona karlı bir kış günü, ocak ateşinin ışığında örmüştü. Kafa karıştırıcı gelişmelere ve bununla bağlantılı çok daha çetrefil genel politik görünüme rağmen satışlar iyiydi. "İnsanlar Hitler'in ve kötü haberlerin müptelası olmuşlar – gerçi pratikte bu ikisi bir ve aynı şey," dedi Otto Trsnjek. "Her hâlükârda bu durum gazete satışları açısından iyi, sigaraysa zaten ne olursa olsun içiliyor!"

Donuk, gri bir pazartesi sabahı, kapının çanları belli belirsiz çınladı ve yaşlı bir adam girdi içeri. Uzun boylu değildi, oldukça narin hatta çelimsiz bir fiziği vardı. Gerçi şapkası ve kıyafeti vücuduna kusursuz bir biçimde oturmuştu ama yine de geçmiş çağlardan birer kalıntı gibi görünüyorlardı. Bastonun topuzunu kavrayan sağ elinin üstü, birbirine dolanmış mavimsi damarlarla kaplıydı. Adamın çekingen bir selam için havaya kaldırdığı sol eliyse bir anda yeniden ceketinin cebine girmişti. Hafif kamburdu; kafası öne doğru eğilmişti. Beyaz sakalı özenle kesilmişti. Parlak kahverengi

gözleri burnunun üstündeki yuvarlak, siyah çerçeveli gözlüğün ardında sürekli bir teyakkuz hâlinde sağa sola dönüyordu. Ama yaşlı adamın ortaya çıkışındaki asıl sıra dışılık, bu ziyaretin Otto Trsnjek üzerindeki etkisiydi. Zira adam dükkâna adımını atar atmaz derhâl ayağa fırlamış ve değnekler olmaksızın, bir eliyle tezgâha yaslanarak mümkün olduğunca dik ve düz durmaya çalışmıştı. Kısacık, tek bir bakış Franz'ı da yerinden sıçratmaya yetmişti. Şimdi ikisi birden bu çelimsiz, yaşlı adam için hazırlanmış bir karşılama komitesi gibi dimdik duruyorlardı.

"Günaydın, Bay Profesör!" dedi Otto Trsnjek ve karşısındakine fark ettirmeksizin bacağını hafifçe sallayarak doğru pozisyona getirdi. "Her zamanki gibi Virginia mı?"

Şimdiye kadarki öğrenme sürecinde bir şeyi çoktan kavramıştı Franz: Tuna Nehri kıyısında ne kadar taş varsa Viyana'da da o kadar şu profesörlerden vardı. Hatta bazı bölgelerde at kasapları ve atlı bira arabası sürücüleri bile birbirlerine "Bay Profesör" diye hitap ediyorlardı. Fakat bu kez durum biraz farklıydı. Tütün satıcısının bu adamı selamlama şekli, Franz'ın onun gerçek, kanlı canlı bir profesör olduğunu anlamasına yetmişti. Profesörlere layık bir itibar görmek için unvanını bir inek çanı gibi boynunda sallaması gerekmeyen bir profesör.

"Evet," dedi yaşlı adam. Şapkasını çıkarıp dikkatlice önündeki tezgâha bıraktı ve başını hafifçe sallayarak tütüncüyü onayladı. "20 adet. Bir de *Neue Freie Presse*, lütfen."

Yavaş ve öyle sessiz konuşuyordu ki, söyledikleri zar zor anlaşılıyordu. Konuşurken ağzını neredeyse hiç açmıyordu. Her kelime dişlerinin arasından binbir zahmetle çıkıyor gibiydi.

"Elbette, Bay Profesör," dedi Otto Trsnjek ve çırağına başıyla bir işaret yaptı. Yirmilik Virginia kutusunu ve raftan

aldığı gazeteyi paketlemek üzere tezgâha bıraktı Franz. Her hareketini dikkatle takip eden yaşlı adamın bakışlarının üzerinde olduğunu hissediyordu.

"Bu arada, adı Franz," diye açıkladı Otto Trsnjek. "Salzkammergut'tan geldi, daha öğreneceği çok şey var."

Yaşlı adam başını biraz daha öne çıkardı. Franz göz ucuyla, adamın pelür kâğıdı gibi ince, sarkmış derisinin, gömlek yakalarının kenarlarından taştığını görebiliyordu.

"Salzkammergut, çok güzel," dedi adam. Bunu söylerken, muhtemelen gülümsemeye çalıştığı için, tuhaf bir şekil almıştı dudakları.

"Atter Gölü'nden!" diye başıyla onayladı Franz. Anlayamadığı bir nedenle, hayatında ilk kez memleket denilen şu komik, ıslak çukurla gurur duyuyordu.

"Çok güzel," diye tekrarladı profesör. Ardından tezgâha birkaç bozukluk bıraktı, hazırlanmış olan paketi koltuğunun altına aldı ve gitmek üzere kapıya yöneldi. Ona kapıyı açmak için bir anda yanında bitti Franz. Yaşlı adam başıyla selamladı onu, rüzgârın daha ilk adımda sakalını yolmaya başladığı sokağa çıktı. Bu yaşlı adam çok tuhaf kokuyor, diye düşündü Franz; sabun, soğan, puro ve –tuhaf ama– biraz da talaş...

"Kim bu?" diye sordu Franz kapıyı kapatınca. İstemsizce aldığı hafif öne doğru eğik pozisyondan kurtulup doğrulması için kendisini zorlaması gerekti.

"Profesör Sigmund Freud," dedi Otto Trsnjek; sonra da sızlanarak kendini koltuğuna bıraktı.

"Şu deli doktoru mu?" diye ağzından kaçırdı Franz, hafif ürkek bir ses tonuyla. Daha önce Sigmund Freud hakkında bir şeyler duymuştu elbette. Son dönemlerde profesörün namı yeryüzünün en ücra köşelerine, ta Salzkammergut'a kadar ulaşmış; orada yaşayan halkın, genellikle son derece soluk

olan fantezilerini canlandırmıştı. Bir dolu tuhaf dürtüden, müstehcen fıkralardan, kurt gibi uluyan kadın hastalardan, özel görüşme saatlerinde gerçekleşen ve tahayyül sınırlarını aşan karışıklıklardan söz ediliyordu.

"Ta kendisi," diye karşılık verdi Otto Trsnjek. "Fakat o, zengin delilerin kafalarını onarmaktan çok daha fazlasını yapabilir."

"Ne mesela?"

"İnsana yakışır, adam akıllı bir hayatın nasıl olması gerektiğini insanlara öğretebileceği söyleniyor. Elbette herkese değil, sadece ücretini kendisine takdim edebilenlere. Muayenehanesinde gerçekleşecek bir saatlik görüşme ücretiyle bir araba alınabileceği söyleniyor. Ama bu biraz abartılmış olabilir. Bir şekilde bu adam diğer doktorlardan farklı olarak insanları dokunmaksızın muayene ediyor. Bir şekilde onlara dokunuyor gerçi ama bunu elleriyle yapmıyor."

"Başka neyle olabilir ki?"

"Ne bileyim ben!" Otto Trsnjek giderek sabırsızlanmaya başladı. "Düşüncelerle, zihinle ya da başka herhangi bir saçmalıkla. Öyle ya da böyle, görünüşe göre yaptığı şey işe yarıyor; önemli olan da bu zaten. Şimdi gazetelerini oku ve beni rahat bırak."

Otto Trsnjek çekmeceden çıkarmış olduğu bir top kâğıdın üzerine iyice eğilerek bir dolma kalem ve uzun, tahta bir cetvel yardımıyla çizgiler çizmeye başladı.

Franz alnını camekâna yasladı ve ışığın camdan içeriye süzüldüğü dar bir aralıktan dışarıya baktı. Profesör, az ilerde, koltuk altında paketiyle Währinger Caddesi'nden aşağı yürüyordu. Başını hafifçe öne eğmiş, yavaş, küçük, dikkatli adımlarla ilerliyordu.

"Pek cana yakın, herkesle iyi geçinen birine benziyor Bay Profesör!" dedi Franz düşünceli bir sesle. Otto Trsnjek içini

çekti, önündeki çizgilerin arasında kalan derinliklerden bir kez daha kaldırdı bakışlarını.

"Belki ilk bakışta öyle görünüyordur ama bana sorarsan, ruh doktoru olmasına rağmen soğuk, ruhsuz adamın biri. Dahası, bu adamın ciddi bir sorunu var."

"Nasıl bir sorun?"

"O bir Yahudi."

"Demek öyle," dedi Franz. "İyi ama Yahudi olması ne gibi bir sorun teşkil etsin ki?"

"Bunu yakında göreceğiz," diye karşılık verdi Otto Trsnjek. "Hem de çok yakında!"

Bakışları bir süre bilincini yitirmişçesine dükkânının içinde dolanıp durdu, sanki oyalanıp vakit geçirebileceği güvenli bir yer arıyordu kendine. Sonra duraladı ve bir an içinden güldü. Sonunda yeniden kendini işine verdi. Küçük bir süngerin ucuyla, az önce çizmiş olduğu çizgiler arasına damlattığı mürekkep lekesini hafif dokunuşlarla dikkatlice kurutmaya çalıştı.

Franz camekândan dışarı bakıyordu hâlâ. Şu Yahudi meselesini daha tam olarak kavrayamamıştı. Gazeteler onlardan hep kötü söz ediyor; fotoğraf ve karikatürler onları tercihe göre ya komik, ya kurnaz ya da her iki şekilde gösteriyordu. Hiç değilse burada, onlardan birkaç tane var, diye düşündü Franz. İsimleri, şapkaları ve tipik burunlarıyla kanlı canlı gerçek Yahudiler! Fakat evde, yani Nussdorf'ta bir tane olsun Yahudi yoktu. Orada, halkın kafasında korkunç, alçak ya da budala ama her hâlükârda kötü efsane figürleri olarak, hayalet misali dolanırlardı. Profesör az ileride, Berggasse Sokağı'na doğru dönmekteydi. Kuvvetli bir rüzgâr saçlarının arasına girdi ve onları birkaç saniye boyunca kafasının üzerinde tüy hafifliğinde dalgalanan bir püskül gibi kabarttı.

"Şapka! Şapkası nerede acaba!" diye haykırdı Franz korkuyla. Gözleri, üzerinde profesörün gri şapkasının olduğu tezgâha kaydı. Aceleyle ağzında bir şeyler geveledi ve şapkayı kaptığı gibi sokağa fırladı.

"Durun Bayım, bekleyin, affedersiniz!" diye yüksek sesle bağırdı, iki yanında kürek çeker gibi sallanan kollarıyla neredeyse kayarak Berggasse Sokağı'na döndü. Birkaç adım sonra profesöre yetişmiş, soluk soluğa şapkasını ona doğru uzatmaktaydı. Sigmund Freud, siperi hafif dışa doğru kabarmış şapkasına bir müddet baktı, nihayet onu aldı ve ceketinin cebinden cüzdanını çıkardı.

Franz, "Ama rica ederim Bay Profesör, bu yaptığım teşekkür gerektirmeyen gayet normal ve doğal bir davranış!" diyerek eliyle para almayı reddeden bir hareket yaptı. Bu hareketi, ağzından aynı anda dökülen kelimelere kıyasla kendisine fazla abartılı gelmişti.

"Bugünlerde artık hiçbir şey normal değil," dedi Freud ve başparmağıyla şapkanın siperini iyice bastırarak kabarıklığını giderdi. Daha önce olduğu gibi, çenesini neredeyse hiç açmadan konuşuyordu, kısık sesle ve ağzından zar zor çıkan kelimelerle. Öyle ki, Franz'ın her söyleneni tam olarak anlaması için başını biraz öne eğmesi gerekiyordu. Ünlü adamın ağzından çıkan hiçbir kelimeyi kaçırmak istemiyordu.

"Size yardım edebilir miyim?" diye sordu. Freud ne kadar çabaladıysa da yeterince hızlı davranamadı ve Franz'ın paketle gazeteyi kolunun altından çekip almasına, kararlı bir şekilde göğsüne bastırmasına engel olamadı.

"Nasıl istersen," diye mırıldandı, şapkasını başına yerleştirdi ve yola koyuldu. Franz, profesör ile birlikte Berggasse Sokağı'ndan aşağı doğru yürürken başlarda karın bölgesinde tuhaf bir ağırlık hissetti. Fazlasıyla ağır bir yük,

içinde bulunduğu anın önemini kendisine hatırlatmak istiyor gibiydi. Ama birkaç adım sonra karnından gelen tuhaf ağırlık hissi dağıldı, nihayet Bayan Grindlberger'in güzel kokular yayan fırınının önünden geçerlerken, un kaplı camekânda kendi yansısını, dahası kolunun altında paketle, profesörden kendisine yayılan şöhret ışığının sıcaklığıyla dimdik, uygun adım yürüdüğünü görünce kendisini gururlu ve hafiflemiş hissetti.

"Size bir soru sorabilir miyim, Bay Profesör?"

"Ne soracağına bağlı!"

"İnsanların kafalarını onardığınız doğru mu? Ayrıca onlara insana yakışır, adamakıllı bir hayatın nasıl bir şey olduğunu öğrettiğiniz?"

Freud şapkasını çıkardı, ince, kar beyazı bir tutam saçı özenle kulağının arkasına sıkıştırdı, şapkasını tekrar giydi ve göz ucuyla Franz'a baktı.

"Bunu tütün dükkânında mı yoksa geldiğin yerde, Salzkammergut'ta mı anlatıyorlar?"

Omuz silkerek, "Bilmiyorum," dedi Franz.

"Hiçbir şeyi düzeltip onardığımız yok. Ama en azından hiçbir şeyi bozmuyoruz hiç olmazsa; günümüz muayenehanelerinde pek rastlanan bir durum değil bu. Belli bazı aberasyonları açıklayabiliyor, hatta işimize iyice yoğunlaştığımız bazı saatlerde açıklamasını yaptığımız şeye etki edebiliyoruz. Hepsi bu," dedi Freud zorlanarak. Sanki ağzından çıkan her kelime ona acı veriyormuş gibiydi sesi. "Ancak bundan da tam olarak emin değiliz," diye ekledi kısa bir iç çekişle.

"Peki, tüm bunları nasıl yapıyorsunuz?"

"İnsanlar kanepeme uzanıyor ve anlatmaya başlıyorlar."

"Kulağa rahat ve hoş geliyor."

"Hakikat nadiren hoştur," diye itiraz etti Freud, sonra cebinden çıkardığı lacivert mendile öksürdü.

"Hım," dedi Franz, "Bunun üzerine düşünmem gerek."

Olduğu yerde durdu, kafasını hafif yana yatırarak yukarı baktı, kafasında çılgınca dönüp duran düşünceleri şehrin çatılarının ve kendi hayal gücünün çok ötesinde bir noktada toplamaya çalıştı.

Tuhaf ve biraz da ısrarcı şu tütün satıcısı oğlan yeniden yanına geldiğinde, "Evet, ne sonuca vardın?" diye sordu profesör.

"Şimdilik hiçbir sonuca varmadım. Ama sorun değil. Bu konu üzerine daha uzun düşünebilmek için kendime biraz zaman tanıyacağım. Ayrıca kitaplarınızı satın alıp okuyacağım. Hem de hepsini ve baştan sona!"

Freud bir kez daha içini çekti. Aslında daha önce hiç bu kadar kısa sürede bu kadar sık iç çektiğini hatırlamıyordu.

"Benim gibi yaşlı bir adamın tozlu kitaplarını okuyup da ne yapacaksın? Yapacak daha iyi bir işin yok mu?" diye sordu.

"Ne mesela, Bay Profesör?"

"Bana mı soruyorsun? Gençsin. Temiz havaya çık. Gez. Eğlen. Kendine bir kız bul."

Gözlerini fal taşı gibi açarak ona baktı Franz. Bütün vücudu titremeye başladı. Evet, diye düşündü, evet, evet, evet! Ve kendini tutamayıp haykırdı: "Bir kız!" Sesi öyle tiz çıktı ki, az önce sokağın karşı tarafında ayaküstü dedikodu yapmak üzere bir araya gelmiş olan üç yaşlı kadın, kafalarının üzerinde sallanan permalı saçlarıyla, korku dolu bakışlarını onlara doğru çevirdiler. "Evet ama keşke bu dediğiniz o kadar basit olsaydı!"

Uzun zamandır, pubik tüylerinin çıkmaya başladığı günlerden bu yana hem beynini hem de kalbini karmakarışık eden şeyi dile getirmişti bu adam.

"Bugüne kadar insanların büyük bir çoğunluğu bunu başardı," dedi Freud, sonra bastonuyla vurarak bir çakıl taşını kaldırımdan aşağı kaydırdı.

"İyi ama bu hiçbir şekilde benim de başaracağım anlamına gelmez!"

"Peki, neden başaramayacakmışsın?"

"Benim geldiğim yerde insanlar odun işçiliğinden ve tatilcilerin ceplerinin nasıl boşaltılacağından anlarlar belki ama aşktan hiç mi hiç anlamazlar!"

"Bu alışılmadık bir durum değil. Zira aşktan kimse bir şey anlamaz."

"Siz bile mi?"

"Özellikle de ben!"

"İyi ama o zaman neden insanlar sürekli ve her yerde âşık olurlar?"

"Genç adam," dedi Freud. Sonra durdu. "Balıklama atlaması için insanın suyu anlaması gerekmez!"

"Anladım!" dedi Franz. Mutsuzluğunun uçsuz bucaksız derinliğini daha iyi ifade edebilecek bir kelime bulamamıştı. Bir kez daha "Anladım," dedi.

"Her neyse," dedi Freud, "geldik işte. Gazete ve purolarımı rica edebilir miyim?"

"Elbette, Bay Profesör!" dedi Franz, başını öne eğdi, paketi uzattı. "Berggasse No:19" yazıyordu giriş kapısının üstündeki küçük levhada. Freud bir süre cebini yokladıktan sonra bir anahtarlık çıkardı, kilidi açtı ve cılız bedenini ağır ahşap kapıya dayadı.

"Size..."

Bahçe kapısından hızla içeri girerken, "Hayır, soramazsın," diye hırıldadı profesör.

"Ve unutma," dedi, kapıyı arkasından çekerek. Sonra başını kapının üzerinden dışarı uzattı. "Kadınlar puro gibidir: Onları içine çok sert çeken kişiye keyif vermeyi reddederler. İyi günler dilerim!" Bunu söyledikten sonra koridorun karanlığında gözden kayboldu. Kapı sessiz bir gıcırtıyla kapandı. Franz şimdi rüzgârda bir başına duruyordu.

Arkada ilkbahar çiçekleriyle şehir parkının, ön planda leylaklarla süslenmiş bir atlı arabanın görüldüğü kartpostal

Sevgili Anne,

Dün kimle tanıştığımı tahmin et: Bay Profesör Dr. Sigmund Freud'la! Onun bir Yahudi olduğunu biliyor muydun? Ayrıca bizim tütün dükkânının hemen köşesinde oturduğunu? Ona eşlik ettim ve yol boyu sohbet ettik. Çok ilginçti! Sanırım bundan böyle sık sık görüşeceğiz. Nasılsın? Ben iyiyim.

Oğlun Franz

Üzerinde altın sarısı sabah ışığının parladığı Atter Gölü ile kuğuların görüldüğü kartpostal

Sevgili Franzcağım,

Şu Profesör Freud meselesi tabii ki bir şaka, değil mi? Şayet şaka değilse, hakkında konuşulanların doğru olup olmadığını sor ona lütfen. Şu güdüler ve diğer konular. Ya da hayır, iyisi mi hiçbir şey sorma, bunun onda nasıl bir izlenim bırakacağını bilemeyiz! Onun Yahudi olduğunu bilmiyordum. Bu pek hoş değil ama bekleyip görelim. Buraya şimdiden kar düştü. Bugün ormana gidip bir sepet odun keseceğim. Seni seviyorum.

Annen

Franz'ın içine bir kor gibi düşmüştü profesörün sözleri. Özelikle de kızla ilgili olanları. *Bugüne kadar insanların büyük bir çoğunluğu bunu başardı*, demişti. Dahası, Franz'ın

bu konudaki tüm şüphelerine rağmen, profesörün bu sözleri hiç de rahatsız edici gelmemişti kulağına; aslında iyimser ve reddedilemeyecek şeyler söylemişti. Tüm o profesör görüntüsünün altında, yaşlılığın getirdiği kırılganlığa rağmen, kaya gibi sapasağlam bir şey vardı. Pekâlâ, diye düşündü Franz, eğer durum böyleyse, bu konuda bir şeyler yapmak gerek!

Böylece bir sonraki cumartesi günü, daha tütün dükkânı onu son, neşeli bir çınlamayla hafta sonuna uğurlamadan önce, pazar kıyafetini giyerek yüzünü, boynunu ve ellerini sırf bunun için satın almış olduğu Marsilya sabunuyla yıkadı, saçlarına bir avuç domuz yağı sürdü, gece çıktığı bir keşif gezisi sırasında Votiv Kilisesi çevresine düzgünce yerleştirilmiş çiçek adalarının birinden topladığı birkaç gösterişli gülün taç yapraklarını koltuk altlarına sürttü. Ardından, pırıl pırıl bir hâlde, etrafa kokular yayarak, yumuşak sonbahar güneşinin kaldırım taşlarını ısıttığı sokağa çıktı, kendisine uygun bir kız bulma şansını kollamak üzere Viyana'nın ünlü fuar alanı Prater'e giden tramvaya bindi.

Daha çok uzaktayken bile dev dönme dolabı görebiliyordu, ama o muhteşem, çelik canavarın gerçek ölçülerinin farkına ancak tam altında durduğunda varabildi. Bu dönme dolap sadece büyük değil, devasaydı da. Bulutlar, son çelik taşıyıcının handiyse tam üstünde asılı gibi duruyordu. En tepedeki gondolun içinde oturan insanlar küçük böcekler gibi görünüyorlardı, dahası bu insanların kolları ve eşarpları sallanan ya da titreyen minicik nesneler olarak seçilebiliyordu ancak.

Demir Adam birahanesine girip bir bardak bira söyledi. Bira soğuk ve asitliydi; hafifçe bardağın içine üflediğinde, köpük, kar beyazı bulutlar gibi havaya saçıldı. Çökkün, bakışları kederli yaşlı bir kadın dışında, barda hiç kadın yoktu.

Bu nedenle hesabı ödeyip Aynalı Oda'ya doğru yola koyuldu. Aynalı yanılgılar bahçesinde yolunu kaybetti, kısa pantolonlu bir adam ona çıkışı gösterene dek orada epeyce dolandı durdu. Sonra bir süre uçak kabinli atlıkarıncanın önünde durdu, başı dönene kadar daire içinde vızıltıyla dönüp duran kabinleri izledi. Ardından atlıkarıncanın hemen karşısında yer alan *Walfisch* adlı kafeye girdi, bir fincan bol kremalı, Viyana usulü kahve söyledi. Kahve simsiyahtı, ayrıca üstündeki krema neredeyse Bad Ischl'daki Café Esplanade'da içtiği kahveninki kadar tatlıydı. Büyük kestane ağaçları belli belirsiz uğulduyor, güneş ışığı yapraklar arasından bir görünüp bir kayboluyor, serçeler çakıllar üzerinde zıplıyordu. Masalarda oturan insanlar mutluluğu çoktan yakalamış gibi görünüyorlardı. Her yanda, samimi, dostane yüzler. Görünmez bir kuş sürüsü misali bahçeye yayılmış, ara sıra içinden tek, şen bir kahkahanın kanatlandığı bir ses karmaşası. Bu neşeli ortam Franz'ın ruhunu acı biber gibi yaktı. Hesabı ödedi, Midilli atlarının yer aldığı bölüme doğru yürüdü. Hayvanlar ağır başlarıyla bir daire içinde dönüyor, çocukları sırtlarında taşıyorlardı. Bir adam, devasa bir fotoğraf makinesiyle, daha sonra annelere, babalara satmak üzere fotoğraf çekiyordu. Herkes gülüyor, birbirine sarılıyor, öpüşüyordu. Genç yaştaki anneler neredeyse çocuklarından daha güzeldiler, göğsü gururla kabaran genç babalar orada dikiliyor, çalışanlara bahşiş veriyorlardı. Midillilerden biri pofurdayarak kuyruğunu kaldırdı ve kumun üzerine birkaç top bıraktı. Atın gözlerinden sonbahar mavisi gökyüzü, onun ardında tüm çocuk popolarının ve dairesel parkurların ötesinde var olan bir özgürlüğün sezgisi yansıyordu. Franz atlara komşu olan stanttan, üzerinden yağlar damlayan iki Macar köftesi ve köftenin yoğun sarımsak tadını bastırması için gül pembesi devasa bir pamuk şekeri

satın aldı. Hemen ardından hissettiği mide bulantısından bir bardak bira daha içerek kurtuldu, o bölümdeki tek yetişkin olarak küçük, açık mavi vagonlardan birine zar zor sığabildiği Masal Mağarası trenine bindi. Hafif sarsıntılı yolculuk, kalın bir toz tabakasıyla kaplı fantezi manzarası eşliğinde devam etti. Her yanda masal kahramanları duruyor, oturuyor, yürüyordu. Kırmızı Başlıklı Kız ormanın içinde ağır ağır ilerliyor, Kurbağa Prens bir kuyunun kenarında oturuyor, Rumpelstiltskin* ateşin etrafında hopluyor, hemen arkasında Rapunzel sarı saçlarını kule penceresinden aşağı sarkıtıyordu. Franz evini düşündü. Annesi bu masalları eski, yıpranmış bir kitaptan okumuştu kendisine. O zamanlar daha o kadar ufaktı ki, annesinin kucağına rahatça kıvrılmış, üzerine yumuşak, ılık damlalar gibi yağan sözcüklere kulak verebilmişti. Franz, sarsıla sarsıla ilerleyen vagonun içinde Kül Kedisi'nin yanından geçtiği sırada gözleri yaşarmaya başladı; Pasta Ev'e ulaştığında artık elleriyle yüzünü kapamış hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. İçinde sıcak bir dalga peş peşe yükseliyor, onu sarsıyordu. Kulübeyi, ocağı, gölü, annesini düşündü, derken masal manzarası, gözyaşlarından oluşan kesif örtünün ardındaki tek bir bulanık renk akıntısı içinde uzaklaşarak kayboldu.

Uykulu bir kayıtsızlıkla tünel çıkışına yaslanmış olan genç lunapark görevlisi tam o anda, gözyaşlarıyla ıslanmış yüzüyle iki büklüm, sarsıla sarsıla mağaranın karanlığından parlak gün ışığına çıktığını gördü Franz'ın. Elindeki sarma sigarayı havada geniş bir yay çizecek şekilde fırlattı, teselli edici bir edayla, "Ne yazık ki hayat masal değildir, sevgili dostum ama günün birinde her şey öyle veya böyle sona erecek zaten!" dedi.

* Grimm Masalları'ndan bir masal kahramanı. (ç.n.)

Dışarı çıkınca, ceketinin kollarıyla birkaç kez yüzünü sildi Franz. Sadece ortaya çıkması beklenen kızın sandalyesini, ateşli alnını ya da herhangi başka bir şeyini silme amacıyla yanına almış olduğu mendile sümkürdü. Ağır ağır yürüyerek, dönüp duran lunapark aletlerinin, atış stantlarının, yiyecek tezgâhlarının, çarpışan arabaların, Watschenmann boks figürünün, top atar ile oynanan Dicke Berta'nın, kocaman, döner bir çemberin etrafına asılı renkli koltukların ve Büyük Hayalet Tüneli treninin yanından geçti. İçinde, derinlerde bir yerde, son, küçük bir hüzün dalgası bir kez daha sessizce yüreğinin kıyısına vurdu, sonra yok olup gitti.

Tam günün geri kalanını bira ve diğer içeceklere gark olarak geçirmek üzere sarsılmaz bir kararlılıkla *Stillen Zechers* adlı gölgelik bira bahçesine adım atacağı sırada, çok farklı, öncekinden çok daha büyük, ateşli, vahşi bir dalga onu yakaladı, içini tamamen kapladı ve şiddetle sarstı: Hemen önünde, on metre kadar mesafede bir çehre gökyüzüne yükseliyordu; yuvarlak, neşeli, gülen, ışıltılı, saman sarısı saçlarla çevrelenmiş bir yüzdü bu. Bu yüz, Otto Trsnjek'in dergi stoğunda gördüğü bol makyajlı kapak güzellerininki de dâhil, hayatında gördüğü en güzel yüzdü. Sonra yukarıda, insanın başını döndüren yükseklikte bir an durdu bu yüz; gökyüzünün maviliklerinde pembemsi bir nokta gibi görünüyordu; derken neşeli bir çığlık attı, hemen ardından, uçuşan saçlarıyla birkaç dakika sonra yeniden yukarı çıkmak üzere aşağı doğru hızla indi. Franz'ın bir salıncağın önünde durduğunu anlaması için gereken süre işte tam da bu bir saniyelik andı. Gondolları açık denizde yol alan gemiler misali bir yukarı bir aşağı sallanan dev bir salıncak. Giriş kapısının üzerindeki ahşap tabelaya bir fırçayla ve coşkulu bir dille şöyle yazılmıştı: HEYBETLİ HÜCUMBOT!

ÇOK EĞLENCELİ! ÇOCUKLAR VE YETİŞKİNLER İÇİN! HERKES MUTLU! HERKES GÜLÜYOR! LÜTFEN BİNİNİZ!

Artık hareket etmemeye karar verdi Franz. Kıpırdamadan, bakışlarını bir yukarı bir aşağı hareket edip duran kızın yüzüne dikmiş, gemi biçimli gondolların sallanması bitene, yolcular biraz sersemlemiş bir hâlde güle oynaya dışarı çıkana kadar öylece bekledi. Kız, (Franz'ın o ana kadar sadece birer silüet, bir surat, önemsiz birer gölge olarak algıladığı öteki kızlarla birlikte) nihayet Franz'a doğru geldiğinde, olanca gücüyle kendi seçtiği hareketsizliği alt etmeye çalıştı; pantolon ceplerindeki ellerini yumruk yaptı, ansızın keşfedilmemiş derinliklerinden alev gibi yükselen, sözlerine o parıltılı etkiyi veren bir kararlılıkla kızın karşısına çıktı, "İyi günler, adım Franz Huchel, aslen Salzkammergutluyum ve sizinle dev dönme dolaba binmek istiyorum!" dedi.

Kız, yanındaki arkadaşlarının kahkahalarına katılmadı, aksine hayvanat bahçesinde soyu tükenmekte olan bir hayvanı izleyen ziyaretçi edasıyla bir süre Franz'a baktı. Sonunda bakışları, çocuğun baştaki kararlılığı çoktan silinip gitmiş titrek gözlerine takıldı, "Dev dönme dolap olmaz ama ateş etmek isterdim, buyurun!" dedi.

Tam olarak söylemek gerekirse, kız, "İsterdim, buyurun" değil, "İsterdim, lutfen" demişti. Bu, Viyana'da yaşayan çok sayıdaki Bohemyalının sesli harfleri söylerken hemen fark edilen ifade güçlüğünden kaynaklanıyordu. Demek ki Bohemyalı, diye düşündü Franz, ama bu tespitin herhangi bir yararı olmadığını fark etti. Derken, tek kelime etmeksizin, kendisine atış poligonuna kadar eşlik etmesi için kıza kolunu uzattı. Kızın arkadaşlarının tam o anda oradan geçmekte olan birayla sarhoş olmuş iki Alman askerinin rengârenk, büyük, göz alıcı nişanlarla süslü geniş omuzlarından etkilenerek hızla vedalaşıp oradan uzaklaşmaları gerçekten hoş bir tesadüftü.

Atış poligonunda, kafasının yarısı kel ve yaralı bereli, bakışları ifadesiz bir adam kuralları anlatıyordu: Tercihe göre hedef tahtalarına, balonlara ya da renkli Türk kafalarına nişan alınabilirdi. Türklerden biri vurularak yüzünde bir delik mi açıldı, o zaman daha fazla puan alınıyor; alnında belli bir yere isabet ettirilip tahta sesine benzer bir gürültüyle sarığı öne düşürüldüğündeyse bir atış hakkı daha kazanılıyordu. Hediye olarak pamuklu şeker, kâğıttan güller ve canlı lavanta çiçeği demetleri veriliyordu. Franz göz ucuyla Bohemyalı kızın öne doğru eğilişini, tüfeği yanağına dayayışını ve parmağının tetiğin üzerinde kıvrılışını izledi. Parmağı kısa, pembemsi ve yuvarlaktı. Kızın neredeyse her şeyi yuvarlaktı: minik kulakları, burnu, kabarık alnı, kavisli kaşları, büyük, kahverengi gözleri. Sakin bakışı, hedef tahtasının ortasındaki siyah noktaya dikilmişti. Bu bakışların, bu gözlerin içine dalmayı nasıl da isterdi; mutluluğa balıklama bir dalış. Aklına evde, kulübenin girişinde duran ahşap yağmur fıçısı geldi. Fıçının içindeki su göldekinden farklıydı. Kahverengimsi ve bulanıktı, dahası kokusu biraz tuhaftı. Bir defasında, ağustos ayının ortalarında, yani yaz tatilinin sonuna doğru, hava aşırı sıcak olduğu için, artık daha fazla dayanamadı. Suyun yüzeyindeki ince bacaklı su sineklerini dikkatle tek tek temizledi, üç defa derin nefes aldı ve sonunda kafasını ve gövdesinin yarısını fıçıya daldırdı. Fıçının içindeyken tatlı bir serinlik hissetti. Suyun içinde koyu kar tanelerini andıran minicik parçacıklar yüzüyordu. Zeminse çürümüş, kalın bir yaprak tabakasıyla kaplıydı. Franz kolunu uzatarak parmaklarıyla yaprak yığınını karıştırmıştı. Ürkütücü, kaygan ve soğuktu; hoş bir hisse kapılmıştı yine de. Parmak ucuyla yumuşak, şişkin, tüylü bir şeye dokunduğundaysa tüyleri

diken diken olmuştu. Suda yüzen parçacıkların kesif örtüsünün altından ölü bir sıçanın bedeni çıkmıştı. Sıçan suya daha yeni düşmüş olmalıydı; fıçının yosun kaplı duvarına tırmanabilmeyi beceremeyişti besbelli. Yan yatıyordu, bedeni neredeyse sapasağlamdı, sadece sol gözünün yerinde derin, siyah bir delik vardı. Franz çığlık atmaya başladı; sıçan, Franz'ın ağzından çıkan hava kabarcıklarının ardında gözden kayboldu. Başını sudan çıkardı, fıçıdan aşağı indi ve koşmaya başladı. Çığlık atarak evin etrafında koştu, sonra çayırı aşarak, annesinin büyük çamaşırları iki huş ağacı arasına astığı yere, göl kıyısına doğru koşmaya devam etti. Annesinin eteğinin altına saklanıp dizlerine sarıldı. Franz, hayatının sonuna kadar ya da en azından yaz tatili bitene kadar annesinin ince bacaklarının sağladığı güven duygusuyla orada kalabileceğini biliyordu.

"Cup!" diye bir ses duydu. Kız tetiği çekmiş, siyah noktaya isabet ettirmişti. Sevinç çığlığı atarak olduğu yerde hafifçe zıpladı, derken tüfeği derhâl yeniden atış pozisyonuna getirdi. Franz ağzındaki kuruluğu gidermek için yutkunmaya çalıştı. Kızın kesici dişlerinin arasındaki dilini ilk kez o an fark etmişti: Dili etrafı yoklayarak dikkatlice dışarı çıkmaya çalışıyordu. Kızın dili, anlık dokunuşlarla üst dudağını ıslatan, birazdan tekrar dışarı çıkmak, ortasındaki karanlık boşlukla iki yana doğru inci dizisi gibi parlayan diş sırasını yoklamak için hızla mağarasına geri dönen minik, pembemsi bir canlıya benziyordu. Günün birinde Bohemyalı bir diş boşluğunun kendisini bu derece heyecanlandıracağına asla ihtimal vermezdi. Vücut sıvıları bedeninin içinde öyle şiddetli bir şekilde dalgalandı ki, bir an iç dengesini kaybetmekten, boş bir çuval gibi kızın ayaklarının dibine düşmekten korktu. "Cup!" diye bir ses duydu tekrar; Türklerden biri sarığını kaybetti. "Bamm, öldü!" diye

bağırdı kız. Franz sadece kızın üst dudağının öne doğru biraz kabarışına bakabildi. Kız hafif bir kalça darbesiyle onu tüfeğini kurmaya davet etti. Kızın istediği şeyi yaptı Franz. Ancak elleri titriyordu, dahası canını yakan, belini mümkün olduğunca atış poligonunun tezgâhına dayayarak gizlemeye çalıştığı ereksiyon hâliyle de baş etmesi gerekiyordu. "Cup" diye bir ses çıktı yine, ama ıskalamıştı. Kız güldü, atış poligonu sorumlusu güldü, hatta Türk kafaları bile altın dişlerini sırf kendisine gülmek için gösteriyor gibiydiler. Bu arada güneş, lunaparktaki çatıların ardında çoktan kaybolmuştu; ama Franz terliyordu. Teri, ince bir çizgi hâlinde sırtından akarak iç çamaşırının belini saran lastik bandın üzerine birikti. Bir gözünü kapadı, tetiği bir kez daha çekti: "Cup!" Yine ıskaladı. Oradan kaçmayı, çok uzaklara, dükkânın arkasındaki odasına, evine, göl kenarındaki yatağına ya da en azından oradaki trene binerek hayatının sonuna kadar karanlık masal tozlarının arasında tek başına dönüp durmak için masal mağarasına dönmeyi ne çok isterdi. O anda kızın elini ansızın arkasında hissetti. Tüfeği bırakmış, gülümseyerek kendisine bakıyordu. "Ateş edemiyorsun, ama hoş bir popişin var!" dedi. O anda kaybolmuş olduğunu fark etti Franz.

Birlikte atış poligonunun karşısındaki *Schweizerhaus* adlı restorana gittiler. Mekânın geniş bahçesinde bir müzik grubu çalıyor, ağaçların tepelerinde renkli kâğıt fenerler yanıyordu. Posbıyıklı bir garsona iki bardak Budweiser ve ısırıldığında çıtır çıtır ses çıkaran, üzerinden akan sıcak yağları masaya damlayan iki patates mücveri sipariş ettiler. Kız, garsonla Çek dilinde bir şeyler konuştu. Franz ise bir yandan önünde konuşulan dilin tuhaf ve bulanık tınısını dinlerken, diğer yandan kızın dolgun üst dudağını rüyaya dalmış bir insanın kaybolmuşluğuyla seyrediyordu.

Kız güldü, posbıyıklı garson da güldü; Franz daha ona iki bardak bira getirmesini söyleyemeden, kız masanın üzerinden uzanarak elini garsonun yanağına koydu ve alnının tam ortasına bir öpücük kondurdu. Sonra, "Haydi, dansa!" diye haykırdı kız; Franz'ın kafası hemen üzerindeki kestane ağacında asılı kâğıt fenerler gibi yanmaya başladı.

Kol kola masaların arasından geçerek karşıya, dans pistine gittiler. Pistin tahtalarının ritmik sarsıntısını ayaklarının altında hissettiklerinde kız ona döndü, bir elini Franz'ın omzuna koydu, diğer eliyle belini sardı ve müziğin ritmiyle sallanmaya başladı. Franz dans edemiyor, dans etmeyi sevmiyordu. Memleketindeyken, üstü dar altı geniş elbiselerinden göğüsleri handiyse fırlayacak gibi duran, parlayan ay gibi yüzleriyle tam karşısına dikilip sırıtan tombul köylü kızlarıyla dans etmeyi hep reddetmişti. *Goldenen Leopold*'da sabah içilen biradan daima kaçınır, yaz aylarındaki göl festivalinde bile her zaman en dışta oturur, kendini gölü aşıp karşı kıyıya ulaşan düşüncelere bırakırdı. Ama şimdi dans ediyordu. Başta çekingendi, hareketleri akıcı değildi, ama kısa sürede hareketleri daha akıcı, esnek ve rahat bir hâl aldı. Nihayet huzurlu bir boşluk hissini deneyimlediği anda rahatlayıp kendini bu yuvarlak, Bohemyalı kraliçenin kollarına bıraktı, orada süzülüp sallanarak dansa devam etti. Kızın, kalçasına doğru hareket eden, sonra tekrar beline yerleşen elini hissetti. Kızın gözlerinin içine baktı, gülümsemesini, hafif kabarık üst dudağını ve dişlerinin arasındaki boşluğu gördü. Derken, kızın göğüslerini karnında hissettiğinde, artık hayli ilerlemiş olan ereksiyon hâlini gizlemekten nihayet vazgeçti.

Ayakları yanana kadar dans ettiler. Bu arada her şarkı bir öncekinden daha duygusal, daha yürek parçalayıcıydı: *Benim şans yıldızım olmalısın, Merci mon ami, Rüyamda*

her gece seni göreceğim, Sen dünyanın en güzel şehrisin ey Paris, Kalbim hep seni arıyor, O Maria, vesaire. Yaklaşık onuncu parçadan sonra müzisyenler bira molası için sahneden inip bara gittiler. Kız hâlâ Franz'ın alev alev yanan vücuduna yapışmış hâldeydi, derken bir anda kızın dudaklarını kulağında hissetti. "İçki içtik, dans ettik, şimdi ne yapıyoruz?" diye fısıldadı kız. O anda alev kırmızısı yüzüyle mutlu bir aptal gibi gülümsediğini görmek için aynaya ihtiyacı yoktu Franz'ın. "Daha iki buçuk şilinim var," dedi hafif kırılgan bir tonla. "Bu da, ya dört bardak bira ve birkaç tüfek atışı ya da dev dönme dolapta iki tur demek!"

Kız bir adım geri attı, ona baktı. Bakışında Franz'a inanamadığını gösteren bir şaşkınlık vardı. Bir an için kızın kahverengi, sıcak gözleri donuklaşmış, taşlaşmış gibi geldi Franz'a. Kehribar taşı gibi diye düşündü. Bir zamanlar Bad Ischl yerel fuarında birinci sınıf taşlar arasında görmüş olduğu iki kehribar taşı gibiydiler. Şimdi gördükleri daha koyu, daha büyüktü ve bunların içerisine böcek hapsedilmemişti. Ama daha sonra kızın gözleri tekrar parlamaya başladı, donuk yüz hatları yeniden çözüldü ve gülmeye başladı. Kısa bir gülüştü bu, gondol tam tepedeyken attığı çığlık gibi yüksek ve tiz bir gülüş. Franz'ı sardı, ıslak dudaklarını yanağına bastırdı. "Hemen geliyorum, delikanlı!" dedi, arkasını döndü ve gitti. Franz, az önce *Merci mon ami*'nin ritmiyle sallanan kalçaların bu kez adımlarının ritmiyle çalkalanışını büyülenmiş bir hâlde izledi. Küçük balıkçı kayığının tatlı tatlı sallanışını andırıyor diye düşündü; kızın, tuvaletlerin yer aldığı ahşap barakanın içinde gözden kayboluşunu izledi. Ardından masaya dönüp oturdu, iki bardak bira söyledi.

Kızın kendisini orada öylece bırakarak gitmiş olduğunu anlaması yaklaşık yarım saat sürdü. Belki girip çıkan, koşuşturan müşterilerin arasına karışıp bahçeden geçerek, belki de mutfağın yanındaki arka kapıdan çıkıp uzaklaşmıştı. Öyle ya da böyle, onu artık bulamıyordu. Birçok kez masa sıralarının arasından geçti, tek tek garsonlara sordu, içeride müşterilerin oturduğu odalara baktı ve hatta içeridekilerin çığlıkları arasında kadınlar tuvaletine girdi. Ne var ki, Bohemyalı kız gitmişti.

Artık ılımış olan birayı kafasına dikti, ağırlaşmış diliyle hesabı istedi, bir süredir müziğin yeniden başlamış olduğu, sıkıca sarılmış çiftlerin *Göğsünde yavaşça çarpan şey ne?* şarkısı eşliğinde sallanıp durdukları açık hava birahanesinden ayrıldı. Başı öne eğik, elleri ceplerine gömülmüş bir hâlde, şimdiden iyice tenhalaşmış olan fuar alanında yürüdü, dev dönme dolabın altına gelince gözlerini yukarı kaldırdı. Cebinde kalan son bozuk parayla bir bilet satın aldı, bu akşamın son turunun tek müşterisi olarak sonuncu kabine bindi. Belli belirsiz bir sarsıntıyla hareket edip ağır ağır yükseldi gondol; fuardaki insanlar, daha ötede ise nokta nokta ışıklarıyla şehir, gondolun altında yayılıyordu. Orada Stephan Katedrali. Şurada Votiv Kilisesi. En arkada gece karası gökyüzünde koyu bir silüet gibi görünen Kahlenberg Dağı. Franz yanağını yıpranmış pencere çerçevesine dayadı ve gözlerini kapadı. Vagon en yüksek noktaya ulaşıp dev tekerlek bir an için olduğu yerde durduğu sırada, ayaklarının altındaki hafif sallantıyı hissedip dışarda esen rüzgârın ıslığını işittiğinde yumruğunu sıktı, sertçe vurdu ahşap duvara; az önce dinlenmek için gondolun çatısına tünemiş olan bir çift kumru ürkerek havalandı ve gecenin içinde gözden kayboldu.

Ertesi sabah küçük odasında alışılmadık bir gürültüyle uyandı Franz. Dükkânın giriş kapısı birkaç kez sertçe sarsılan çanların çınlaması eşliğinde hızla açılıp kapandı ve öfke dolu bağrışmalar duyuldu. Franz, kasap ustası Rosshuber'in kısık, tok sesiyle susturduğu Otto Trsnjek'in sesini tanıdı. Küçük bir insan kitlesinin ara ara kopardığı yaygara Otto Trsnjek'in sesini bastırıyordu. Uyku mahmurluğunu atamadan olabildiği kadar hızlı bir biçimde yataktan fırladı ve kıyafetini üzerine geçirdi. Başı ağrıyor, şişmiş olan sağ el bileği acıyordu. Aynada dün gecenin anısı, solgun ve çökük yanaklarıyla, gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Yanaklarını hafifçe şişirip, dudaklarını titreterek ciğerlerindeki havayı boşalttı, sabunlu suyla gargara yapıp yüzünü kuruladı ve dışarı çıktı. Tütün dükkânının çevresine küçük bir kalabalık toplanmıştı; Otto Trsnjek ve kasap ustası, kalabalığın ortasında her an hamle yapmaya hazır panayır güreşçileri gibi karşı karşıya duruyorlardı.

"Ah, nihayet sen de kalkabildin demek!" diye bağırdı tütün satıcısı.

"Ne oluyor burada?" diye kekeledi Franz.

"Gözlerini iyi aç ve bak!"

Otto Trsnjek'in suratı kıpkırmızıydı, şakaklarında birkaç damar, mavimsi solucanlar gibi kımıldıyordu. Değneklerinden birini öfkeden titreyen eliyle havaya kaldırdı ve tütün dükkânını işaret etti. Yaya kaldırımına ve dükkânın ön cephesine kızıl kahverengiye çalan bir sıvı sürülmüştü. Sanki birisi, kaldırım ve dükkâna birkaç kova boya ve çamur boca etmişti. Camekâna boyası henüz taze ve akmakta olan büyük harflerle: DEFOL GİT, YAHUDİ DOSTU! yazılmıştı. Ayrıca giriş kapısının yanındaki duvarda oval biçimli bir şekil parlıyordu. Acemice ve alelacele resmedilmişti. Ama dev bir insan poposuna benzeyen şekil yine de

çok kolay seçilebiliyordu: "Kulaklı Kıç" denilen, herkesin bildiği bir çizimdi bu.

Franz camekâna doğru bir adım attı, parmağıyla YAHUDİ DOSTU yazısının "Y" harfine yavaşça dokundu. Görünüşe göre boya, kaba bir fırçayla yapılmıştı ve dokunulduğunda iğrenç bir his uyandırıyordu – kenarları kurumuş ve kabuk bağlamıştı, boyanın biraz daha yoğun olduğu yerler hâlâ yapış yapış ve ıslaktı. Üstelik mide bulandırıcı bir koku yayıyordu: bozulmuş, hem tatlımsı hem de biraz ekşi bir koku.

"Bu da nedir?" diye sordu alçak sesle.

"Kan!" diye bağırdı Otto Trsnjek. "Domuz kanı! Pek kıymetli komşumuz Rosshuber tarafından duvara bizzat sürülmüş!"

Soğukkanlılıkla, "Tabii öncelikle bunun ispatlanması gerek," diyerek lafa girdi kasap ustası. "Ayrıca bu kan domuz değil, piliç kanı. Bunu bir çocuk bile hemen anlar!"

"Tamam, peki piliç kanı olsun!" diye patladı Otto Trsnjek. "Peki, kim bütün gün hayvanlarla uğraşıyor? Ayrıca kim kendi portresini kapının yanına resmedecek kadar beyin fakiri acaba? Ve kim ömrünün yarısı kadar bir zamandır yakasında gamalı haç taşıyor ve kim onu herkesin gözüne sokmak için sürekli fırsat kolluyor? Kim ha, kim?"

"Yakamda ne olduğu seni hiç mi hiç ilgilendirmez," diye karşılık verdi Rosshuber ve koca kollarını göğsünde kenetledi. "Ayrıca duvardaki portre tam da benzemesi gereken kişiye benziyor!"

"Peki ya ellerin?" diye kükredi Otto Trsnjek.

"Ne olmuş ellerime?"

"Üzerinde hâlâ kan var işte!"

"Başka ne olacaktı ki? Ben bir kasabım!"

Otto Trsnjek yutkundu. Bir an, sanki değneklerini elinden bırakıp kasap ustasının gırtlağına yapışacakmış gibi

göründü. Sonra ikiliyi çembere alan kalabalığa döndü ansızın. Olay yerine toplanan insanların sayısı artmış; çember, olayın gerçekleştiği noktaya doğru iyice daralmıştı.

"Bu adam!" diye bağırarak başladı konuşmaya Otto Trsnjek. "Kasap denilen bu adam –gerçi onu sosis dolandırıcısı olarak adlandırmak çok daha doğru olur çünkü sosislerine hiç utanmadan bozulmuş domuz yağı ve talaş karıştırır–, kasap diye anılan bu sosis dolandırıcısının ellerinde kan, kafasında pislik, kalbinde hinlik var. Dahası, insan şöyle bir etrafına baktığında, onun yalnız olmadığını görüyor. Şu ana dek sadece bir domuz kurban oldu. Ya da hiç fark etmez, isterseniz birkaç piliç diyelim. Şu ana kadar sadece bir tütün dükkânı lekelendi. Şimdi, burada soruyorum size: Acaba sıra kime ya da neye geliyor?"

Kimse ağzını açmadı. Birkaç kişi sırıtıyor, bazıları kafalarını sallıyor, birileri gidiyor, birileri geliyor, gelenler ite kaka seyir meraklısı insanların arasına dalıyordu.

"Birinin ellerinde kan var, diğerleriyse öylece duruyor ve ağzını açmıyor." Otto Trsnjek, "Bu hep böyledir!" diyerek sözünü sürdürürken, yanında duran Rosshuber ağzını hafifçe yamultarak gülümsüyordu. "Bu hep böyledir, hep böyleydi ve de hep böyle olacak, çünkü muhtemelen bir yerlerde böyle yazılmış. Dahası, insan türünün aptallıkta sınır tanımayan beynine bu böyle zerk edilmiş. Fakat benimkine değil, baylar! Benim beynim hâlâ kendi iradesinin emrinde. Sizinle yola çıkmam, baylar! Yakama gamalı haç takmam, sosis sahtekârlığı yapmam, suçsuz hanelerin duvarlarına insan kıçına benzer suratlar resmetmek için karanlıkta kaldırımlarda dolanmam, susmam. Ayrıca bugüne kadar elime kan değil, olsa olsa baskı mürekkebi bulaşmıştır!"

Otto Trsnjek iyice mecalsiz düşmüş gibi görünüyordu. Başı, omuzlarının arasına iyice gömüldü, ardından bakışlarını

kaldırıma çevirdi. Tütün dükkânının önü birkaç saniyeliğine sessizliğe gömüldü. Otto Trsnjek'in gergin parmakları arasındaki değnek tutamaçlarının gıcırtısından başka bir ses duyulmuyordu. Derken, tutukluğunu yendi. Uzun uzun burnunu çekerek tekrar doğruldu, kasap ustasına döndü ve son sözlerini ağzından birkaç damla tükürük saçarak ona doğru haykırdı: "Bir şey daha söyleyeyim, Rosshuber! 1917'de bacaklarımdan birini vatan uğruna çamurlu bir deliğin içinde bıraktım. Bana bu teki kaldı. Yaşlı bir bacak ama kalça bölgesi oldukça kuvvetli, bazen kendini yalnız hissetse de, hâlâ gerektiğinde birinin kıçına tekme atabilecek durumda!"

Ardından kasap ustasını kalabalıkla birlikte orada bıraktı, iki kuvvetli değnek hamlesiyle tütün dükkânının içerisinde gözden kayboldu. Kapı arkasından öyle şiddetli kapandı ki, camlar şangırdadı ve çan çınlamaları gürültülü bir kreşendoya dönüştü.

Bu olaydan sonraki haftalarda, kızı aramak için yine lunaparka gitti Franz. Saatlerce sokaklarda, daracık yollarda dolandı, birahanelerde oturdu, gondolun önünde dikildi. İçinde dinmek bilmeyen bir umut vardı; saman sarısı saçların arasında, ansızın bir yerlerden çıkıp güneş gibi doğacaktı o çehre. Nafile bir çabaydı bu. Dahası son zamanlarda dışarı çıkmak hayli zorlaşmıştı. Bu yıl, her zamankinden daha erken bastırmıştı kış. Çiseleyerek yağan soğuk yağmura ilk kar taneleri karışıyordu. Kısa bir süre içerisinde lunaparktaki aletler yoğun bir karla kaplanmıştı. İşletmeler birer birer kapanıyordu. Sadece birkaç büfe, birahane ve Midilli parkuru soğuk ve karlı havaya hâlâ direniyordu. Franz küçük parkurun önünde durdu, kıvrımlı kışlık tüyleri çoktan uzamış, aşk ve öteki kafa karışıklıklarıyla rahatsız edilmeksizin soğuk kum zeminde bata çıka turlarını tamamlayan atları imrenerek izledi.

Geceleri saatlerce uykuya dalamıyordu. Bu anlarda o Bohemyalı diş boşluğunu düşünüyor ve kıvrılarak kendi sıcaklığına sarılıyordu. Nihayet o özlemle beklediği uykuya daldığındaysa, üzerine bir anda sert iniş çıkışlarıyla vahşice akan rüyalar yağıyordu: Tavandan akan domuz kanı doğrudan oval fıçının içine damlıyordu. Bu fıçı onun kafatasıydı. Yatak sallanarak yükseğe, daha yükseğe tırmanıyor, şu gün ışığına benzeyen parlak zevk çığlığından dışarı fırlıyordu. Sonra devasa, karanlık bir boşluğun içinden geçiyor; küçük, mavi bir vagonla sonsuz mağara karanlığına dalıyordu. Derken annesi göründü ve elinin tersini Otto Trsnjek'in bacağına sürttü, bunun üzerine Sigmund Freud kendini tutamayıp içten bir kahkaha attı; öyle ki şapkası başından uçtu, ardından Freud kanatlarını açtı, Votiv Kilisesi'nin üzerinden uçarak batmakta olan güneşe doğru süzüldü.

Rüyalar dayanılmaz bir hâl aldığında, arka bahçeye açılan kapıyı kullanarak sessizce tütün dükkânından ayrılıyor, süt taşıyan atlı arabaların nal seslerini işitene, buz tutmuş çatıların üzerinde kış sabahı griliği belirene kadar amaçsızca sokaklarda dolaşıyordu. Gece sessizliğinde yaptığı bu gezintiler onu sakinleştiriyordu. Karın ayaklarının altında gıcırdadığını duyuyor, ağzından çıkan buharın narin bir bayrak gibi suratının önünde dalgalanıp kayboluşunu görüyordu. Sabahın alacakaranlığında, bekçiler merdivenle sokaktaki direklere çıkıp gaz lambalarını söndürdüğünde, ilk işçiler gölgeli yüzleriyle sabah vardiyası için yola çıktıklarında, rüya ile uyanıklık arasında kalan bulanık belirsizlik bölgesinde ilerliyordu. Yorulup da yavaş yavaş tütün dükkânının yolunu tuttuğunda, Bohemyalı kız, her köşe başında karşısına çıkıyordu. Bohemyalı kız çitin arkasında. Bohemyalı kız evin girişinde, parlayan bir sigara közü yüzünü aydınlatıyor. Bohemyalı kız vitrinde, kollarını kendisine doğru uzatmış, gülümsüyor.

Üzerinde Schönbrunner Saray Bahçesi'nin görüldüğü kartpostal, sokak lambalarıyla aydınlatılmış, karla kaplı bir manzara

Sevgili Anne,

Artık uzun bir zamandır burada, şehirdeyim; gerçeği söylemek gerekirse, her şeye giderek yabancılaşıyorum. Ama belki de hayatın kendisi böyledir: İnsan daha doğduğu andan itibaren, her geçen gün, artık kendini tanıyamaz hâle gelene kadar kendinden bir parça uzaklaşıyordur. Bu gerçekten böyle olabilir mi? Cevabını merakla bekliyor, seni selamlıyorum,

Oğlun Franz

Üzerinde Atter Gölü olan bir kartpostal; göl bir süs eşyası gibi yeşil yeşil parlıyor; belli ki bir uçak veya zeplinden çekilmiş

Sevgili Franzcığım,

Âşık mı oldun yoksa? Çünkü şu an içinde bulunduğun durumun tek açıklaması bu olabilir. Herkesin bildiği gibi, âşık olmak kendini artık tanıyamamak demektir. Sorunla ilgili olarak sana şunları söyleyebilirim: Bütün hayat, durmadan devam eden birbirinden uzaklaşma, ayrılma sürecidir. Bir anne olarak insan bunu çok iyi biliyor. Ama gerçek tam da böyle, kaldı ki insan buna zamanla alışıyor. Umarım bunun dışında iyisindir ve Otto Trsnjek'i utandırmıyorsundur. Burada, gölde şimdilik yeni bir şey yok. Aslına bakarsan yeni bir şey olmaması da çok iyi.

Seni kucaklıyorum.
Annen

"Kötü görünüyorsun," dedi Otto Trsnjek başını hesap defterinden kaldırmadan.

"Ne?" dedi Franz şaşkınlıkla ve daha kaldırır kaldırmaz tekrar öne, göğsüne düşen başını doğrulttu. Lunaparkta mutluluğu bulup hemen ardından kaybedeli iki ay olmuştu. İki ay süren keder dolu günler ve uykusuz geceler.

"Berbat görünüyorsun!" diye tekrarladı Otto Trsnjek. "Daha açık söyleyeyim: sefil bir köpek gibi, daha doğrusu ölümün uğursuz büyükbabası gibi. Kireç gibi beyaz, kürdan gibi zayıf, köpek gibi bitkin ve olduğundan en az on yıl yaşlı. Böyle devam ederse gelecek yıl emeklilik için başvurabilirsin."

Çabucak, "Hayır, hayır, gayet iyiyim," dedi Franz. Sonra güçsüz parmaklarıyla tuttuğu gazeteye doğru eğildi. "Belki de hava beni biraz yoruyordur. Bunun dışında her şey yolunda."

"Havaya ne olmuş ki?"

"Hava... Biraz soğuk."

"Kış mevsimindeyiz."

"Evet," diye iç geçirdi Franz, "doğru, kış mevsimindeyiz."

Gözlüğünün üzerinden, o anda başını gazetenin ekonomi sayfasına iyice gömerek yüzünü gizlemeye çalışan çırağına baktı tütün satıcısı.

"Peki, bu son derece sıra dışı durum, yani bu yıl kışın daha aralık ayında kapımıza dayanmış olmasının dışında canını sıkan başka ne var?"

Franz'ın artık direnmekten vazgeçmesi için birkaç saniye geçmesi gerekti. Gazetenin elinin altından kayıp tahta zemine düşmesine izin verdi, tabureden inerek tozlu tavana doğru çaresizce haykırdı: "Âşık oldum!"

Otto Trsnjek, kısacık, bir gazete manşetine kısa bir bakış atmak için gereken zamanın yarısı kadar bir sürede

meselenin ciddiyetini kavradı. "Aman Tanrım," dedi, "çok kötü!"

"Hem de nasıl!" diye haykırdı Franz. "Bu bir felaket! Ben şimdi ne yapacağım?"

Otto Trsnjek bir süre düşündü. Sonunda omuzlarını silkti: "Hiçbir fikrim yok. Kapalı havuza git ve biraz yüz. Bu, kemiklere iyi gelir ve kafayı boşaltır!"

Franz kollarını iki yana bırakıp ona baktı. Tütün satıcısının aslında ne kadar ufak tefek biri olduğunu ilk kez fark ediyordu. Sanki geçen birkaç hafta içinde büzülerek ufalmış gibiydi. Böyle devam ederse bir süre sonra gazete balyalarının arasında eriyerek tamamen kaybolacaktı.

"Kapalı havuza mı?"

Otto Trsnkjek sağ kulağının arkasını kaşıdı. Bakışları yavaşça tezgâhın üzerinden kaydı, küçük kavisler çizerek ahşap zeminde dolaştı, sonunda Franz'ın ayakkabı uçlarının hemen önündeki bir yere takılıp kaldı.

"Dinle, artık bu tür şeylere kafam hiç ermiyor. Bu taraklarda bezim vardı bir zamanlar... Annene sor, muhtemelen o günleri hatırlayacaktır. Ama bu çok önceydi. Bir insan ömrünün yarısı kadar önce. Bacağımla birlikte gençliğim de o siperin içinde kaldı. Tam olarak böyle oldu, başka türlü değil. Bazen can yakıcı olsa da, kendine has rahatlıkları da var bunun. Aşk bana bir şey yapamaz artık. Huzurum yerinde, zıvanadan çıkmak üzere olduğumu hissettiğimde gazete okurum. Dünyada yeterince budalalık yaşanıyor, üstüne bir de burada, tütün dükkânımda olmasını istemem. Sana mütevazı, makul bir tavsiyede bulunmama müsaade edersen, şu kadarını söyleyebilirim benim sevgili, acemi çırağım: Bu tür hassas konuları konuşacak başka birini bul, bu konuyu açarak rahatsız etme beni."

Mahcup bir tavırla gülümsedi, ardından kuruması için dolma kaleminin ucuna üfledi, başını muhasebe defterlerine gömdü. Bir süre sonra Franz tekrar yerine oturdu; her ikisi de günün geri kalanını susarak geçirdi.

Berggasse Sokağı 19 numaranın önünde hâlâ dünyanın en harika kokuları vardı: krep çorbası, kavrulmuş soğanlı biftek, maydanozlu patates haşlaması ve üzerine sıcak, bitter çikolata gezdirilip taze kavrulmuş badem serpilmiş vanilyalı puding kokuları. Profesör Sigmund Freud göğsüne koymuş olduğu peçeteyi kaldırdı, belli etmeksizin pantolonunun üst düğmesini çözdü, huzurlu bir iç çekiş eşliğinde ellerini göbeğinin üzerinde kavuşturdu. Karısı Martha hafif ateş ve rahatsız edici şiddetli öksürük şikâyetiyle iki oda ötede yattığı için, bu pazar ocağın başında kızı Anna duruyordu. Anna, zamanla sadece muazzam derecede üretken ve duyarlı bir psiko analitikçi (dahası babasının tek meşru halefi ve eserlerinin sadık taşıyıcısı) değil, aynı zamanda – Freud'un içten içe değerini çok iyi bildiği– hünerli, işinde kararlı bir aşçı olup çıkmıştı. Özellikle kavrulmuş soğanlı biftek yapmayı Viyana'da yaşayan herkesten iyi biliyordu: et suluydu; tereyağı altın sarısı olacak şekilde kavrulmuştu; patateslerin üzerine ince ince doğranmış maydanoz serpilmişti. Freud göz ucuyla kızını izliyordu. Anna, bir yandan gümüş kaşığı pudinge batırıp çıkarırken, diğer yandan Arthur Schopenhauer'in en kalın kitaplarından birinin sayfalarını karıştırıyordu. Başının arkasında topladığı saçları, salyangozu andırıyordu. Öğle saatlerinde yolunu kaybedip birkaç dakikalığına Bergasse konağına, dolayısıyla Freud ailesinin yemek odasına kadar ulaşan kış güneşinin zayıf ışınları, Anna'nın saçlarından yansıyordu. Kadınların kafalarında bu tür yapılar inşa etmek için gerekli el becerisini ve sabrı nereden buldukları sorusu, Freud için hep bir

bilmece olarak kalmıştı. Yatak odasından önce boğuk, kısık bir ses, ardından huzurlu bir inilti ve nihayet tarif etmesi güç gürültüler işitildi. Ah, kadınlar, diye geçirdi içinden Freud, sessiz bir şaşkınlık içinde, acaba ne istiyorsun; dahası, bu sesler ne manaya geliyor? O anda Anna'nın bakışlarını üzerinde hissetti. Bu bakışı hayatındaki diğer her şeyden çok seviyordu. "İyisi mi yeniden gidip bakayım!" dedi Anna. Ardından kaşığı ve Schopenhauer'i bıraktı ve pencereye doğru gidip, sokağa baktı.

"Hâlâ orada!"

Freud hafifçe öksürdü. "Ne zamandan beri orada, aşağıda oturuyor?"

"Yaklaşık üç saattir."

"Bu soğukta mı?"

"Boynunda bir atkı var."

Freud, parmak uçlarıyla çene protezinin kenarlarına dikkatlice dokundu. Şu arkadaki sivri çıkıntı biraz düzleştirilmeli, yüzünün yan tarafına denk gelen köşe bir parça törpülenmeliydi. Ağzında hissettiği, yemek sırasında hâlâ katlanılabilir düzeyde olan acı, şimdi gitgide artıyordu. Aslında şu doktorların hiçbiri işe yaramıyordu. Belki de gelecek sefer bir marangoz ustası bulmalıydı. Ya da doğrudan bir mezar taşı oymacısına gitmeliydi. Bir süre, ifadesiz bir bakışla gözlerini önüne dikti. Tek bir badem tanesi, masanın üstünde, ekmek sepetinin yanında duruyordu. Parmak uçlarıyla bademi yakaladı ve ağzına götürdü. Sonra, âdeta insanoğlunun tüm acılarını içinde barındıran bir iç çekişle ayağa kalktı, "Bugün puromu dışarıda içeceğim!" dedi.

Karşıdaki ağır demir kapı açılıp da profesör açık havaya çıktığı anda, oturduğu banktan aşağı atladı Franz. İçinde duyduğu özlemin ivmesiyle, az kalsın yere seriliyordu. Bacakları

kaskatı kesilmiş; uzun süre soğuk ahşap banka oturmaktan kaba eti acımaya başlamıştı. Ama yine de orada dimdik ayakta duruyor, hafifçe titreyen bacaklarının üzerinde, her zamanki az öne eğik duruşuyla profesörün sokağın karşısına geçişini, kendisine doğru gelişini izliyordu.

"Oturabilir miyim?" diye sordu Freud, sonra onun vereceği yanıtı beklemeden kendini banka bıraktı. Parmak uçlarıyla paltosunun cebinden mat metal bir kutucuk çıkardı, içinden bir Virginia aldı. Freud daha puroyu dudaklarının arasına koymamıştı ki, Franz elindeki uzun ince bir puroyu uzatarak yanına oturdu. Yutkunarak, "Bu bir Hoyo de Monterrey," dedi Freud boğuk bir sesle. Başıyla onayladı Franz. "Tütünü, San Juan y Martinez Nehri'nin bol güneşli, verimli kıyılarından cesur erkekler tarafından toplanmış ve onların güzel kadınlarının narin parmaklarıyla sarılmış bir puro."

Freud puroyu iki yandan tutarak küçük dokunuşlarla yokladı, sonra baş ve işaret parmağı arasında hafifçe ezdi.

"Aromatik bir habano; tadı hafif ama zarafeti ve işçiliğinin zorluğu onu cazip kılıyor," dedi Franz kendinden emin bir tavırla. Puro kutularının üzerindeki nitelemeleri ezberlemek için, kim bilir kaç gece uğraşmıştı. Pantolon cebinden gümüş kaplı bir puro makası çıkardı, profesöre uzattı: "Bir habano tam çizginin üst kısmından kesilmeli, şapka ile sarma yaprağın birleştiği noktadan!"

Freud puronun ucunu kesti, parmak uzunluğunda bir kibritle yaktı. Bunu yaparken kibritin alevini birkaç santimetre uzakta tuttu ve alev puronun ucuna ulaşana kadar nefes çekti. Ardından puroyu yavaşça parmaklarının arasında döndürdü ve puronun ucundaki köze nazikçe üfledi. Gülümseyerek arkasına yaslandı, berrak kış havasında kıvrılarak yükselen mavimsi dumana baktı.

"Hadi söyle bakalım, ne istiyorsun?"

Hafifçe öksürerek boğazını temizledi Franz, oturduğu yerde doğruldu, bir kez daha boğazını temizledi, sonunda boğulmakta olan bir insanın çaresizliğini andıran bir mimikle Freud'a doğru döndü.

"Âşık oldum, Bay Profesör!"

Freud puroyu güneş ışığına doğru tutu ve dalgın bir şekilde inceledi.

"Tebrik ederim!" dedi. "Vakit kaybetmeyi sevmiyorsun demek."

"Hayır, sevmiyorum profesör, ama *onu* kaybettim!"

"Kimi?"

"Kızı!"

"Sanırım âşık olmuştun?"

"Evet, ama mutsuz bir aşk!" diye haykırdı Franz. Bu sözler iyice çalkalanmış bir şampanya şişesinin mantarı gibi fırlamıştı ağzından. Çene protezi kendisine yeniden işkence etmeye başlayan Freud, başını yana eğdi. Bir süre giriş kapısı ile bank arasında kalan boş alana baktı. "Ut desint vires, tamen est Laudanda voluntas," dedi sonunda; ağzından çıkan her sözcük, sanki dişlerinin arasında öğütülerek geliyordu insanın kulağına.

"Anlamadım, Bay Profesör?"

"Bunun anlamı kabaca şudur: Başını dik tut!"

"Bu kadar uzun bir cümlenin nasıl olur da bu kadar kısa bir anlamı olur?"

"Cümleler genelde böyledir. Çok konuşanın genellikle söyleyecek az şeyi olur," diye karşılık verdi Freud, suratını biraz ekşiterek. "Ayrıca, bütün bunların benimle ne alakası var?"

"Bu sizin suçunuz!" diye haykırdı Franz. "Eğlenmeyi, bir kız bulmayı bana öneren sizdiniz!"

"Doktorun hastalığın sebebi olduğunu mu söylüyorsun?"

"Yok, canım!" Franz hızla banktan kalktı, geniş adımlarla bankın önünde volta atmaya başladı. "Doktorlardan ya da hastalık sebeplerinden anlamam. Sadece uyanılmış *olduğumu* biliyorum. Hem de aralıksız ve her an! Neredeyse hiç çalışamıyorum. Neredeyse hiç uyuyamıyorum. Saçma sapan rüyalar görüyorum. Gün ağarana kadar sokaklarda dolanıyorum. Ateş basıyor. Üşüyorum. Kötü hissediyorum kendimi. Karnım, başım, kalbim ağrıyor. Hem de hepsi aynı anda. Yakın zamana kadar gölün kıyısında oturuyor, ördekleri seyrediyordum. Şehre gelince her şey altüst oldu. Yalnızca benim içimde değil, her yerde. Bunu gazetede bile görebiliyorsunuz. Bir gün bakıyorsunuz, herkes Schusschnigg'in arkasından koşuyor. Ertesi gün Hitler'in peşine takılıyorlar. Bense tütün dükkânında oturuyor, kendime soruyorum: Bu adamlar da kim? Camekândan domuz kanı siliyorum, ağlayarak masal mağarasındaki tren vagonunda oturuyorum. Dünyanın en güzel kızıyla dans ediyorum. Ve ansızın kız gidiyor. Ortadan kayboluyor. Şimdi size soruyorum: Ben miyim deliren yoksa dünya mı?"

Profesör Freud işaret parmağıyla vurarak hoyo'nun külünü düşürdü, köze dikkatle üfledi. "İlk olarak, tekrar yerine otur," dedi sakince. "İkincisi, evet, dünya delirdi. Ve üçüncüsü, boş hayallere kapılma, çünkü daha fazla delirecek!"

Franz kendini banka bıraktı ve kaygılı gözlerle önüne baktı. "Aslında dünyanın çivisinin çıkıp çıkmamış olduğu umurumda bile değil. Beni ilgilendiren tek şey şu kız."

"Bu arada, kızın adı ne?"

"Bilmiyorum."

"Daha adını bile bilmiyor musun?"

"Aslında onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Bohemyalı ve dünyanın en güzel diş boşluğuna sahip olduğu dışında."

"Dünyanın en güzel diş boşluğu mu? Seni gerçekten etkilemişe benziyor."

"Diyorum işte!"

"Peki, şimdi tam olarak ne yapmamı istiyorsun?

"Siz doktorsunuz ya... Hem de profesör!"

"Evet, ne olmuş?"

"Kitaplar yazdınız. Bir sürü kitap! O kitapların içinde benim işime yarayacak hiçbir şey yok mu?"

"Dürüst olmam gerekirse, hayır, hiç sanmıyorum."

"O hâlde bütün o kitaplar ne işe yarıyor?"

"Bunu bazen ben de kendime soruyorum." Freud ayaklarını topladı, şapkasını bastırarak alnına doğru biraz daha indirdi ve bir eliyle gömlek yakalarını düzeltti. Birkaç içimlik bir süre, konuşmaksızın yan yana oturdular. Güneş çatıların ardında kaybolmuştu, bankın üzerindeyse hava artık iyice soğumuştu. Profesörün puroyu tutan eli nasıl da titriyordu! Derisi lekeliydi; tendonların üzerinde ince bir pelür kâğıdı gibi gerilmişti ve mavimsi damarlardan oluşan narin bir örüntüyle kaplıydı. Franz boynundaki atkıyı çözdü, profesöre uzattı.

"Ben bunu ne yapayım?" diye homurdandı ihtiyar.

"Mevsim kış, dahası, insan sağlığıyla oynamamalı!"

Hem kederli hem de neşeli bir sesle, "Ha!" dedi Freud, "Artık sağlığımı önemsemeyecek kadar yaşlıyım!"

Kaskatı bir sesle, "Hiçbir insan, annemin ördüğü bu yün atkı için yaşlı değildir!" diye karşılık verdi Franz. Sonra nazik bir hareketle atkıyı profesörün ince boynuna doladı. Freud, olup bitene inanamadığı o kısacık donukluk anından hemen sonra çenesini sıkıca örülmüş yün atkıdan dışarı çıkardı ve artık neredeyse yarılanmış olan purosuyla ilgilenmeye başladı.

"Demek şu genç kız seni yarı yolda bıraktı," diye mırıldandı. "Eldeki veriler ışığında şunları söyleyebilirim: Bana kalırsa tam olarak iki seçeneğin var. İlk seçenek, onu geri getirmek! İkinci seçenek ise, onu unutmak!"

"Hepsi bu mu?"

"Hepsi bu."

"Affedersiniz ama bütün tavsiyeleriniz böyleyse, kanepenize uzanabilmek için insanların neden o kadar çok para ödediklerini anlayamıyorum!"

Freud iç çekti. Saniyenin onda biri kadar bir süre, ruhunun derinlerinde bir yerde yükselen öfkeye teslim olmayı, elindeki hoyo'nun hayatını, şu densiz köylü çocuğunun alnında söndürerek sonlandırmayı düşündü. Bu düşünceye karşı direndi, bunun yerine havaya mavimsi daireler üfledi.

"İnsanlar, benden *hiçbir* tavsiye duymadıkları için para ödüyorlar bana. Sana şunu söylememde fayda var; kıyamet gibi soğuk bir günde bana rüşvet olarak –kabul etmeliyim ki harika– bir puro vermek ve tavsiyemi almak için kapımın önünde üç saat boyunca oturan *sensin!*"

"Çaresiz kaldığım için!"

"Elbette," diye iç çekti Freud, "dişilere giden kayalık yollarda en iyilerimiz bile telef olur!"

"Ve ben kesinlikle en iyilerin arasında değilim."

"Bunu söylemek için henüz erken," dedi profesör ve Anna'nın bir anda belirdiği yemek odası penceresine baktı. Anna, tehditkâr bir edayla kaldırdığı parmağıyla, hiçbir yanlış anlaşılmaya yer vermeyen bir açıklıkla, şimdi, hemen, derhâl sıcak ev ortamına dönmesi gerektiğini söylüyordu Freud'a.

"Bu sizin kızınız mı?"

Profesör evet anlamında başını salladı. Franz, soğuktan donmuş yanaklarının el verdiği ölçüde geniş bir gülümsemeyle Anna'yı selamladı. Anna ise hızla kaldırdığı elini ona

doğru salladı, yine o kadar hızlı bir hareketle perdeyi çekip gözden kayboldu.

"Biraz anneme benziyor. Yani uzaktan, demek istiyorum."

"Eski Ahit'le aynı olan yaşımı durmadan hatırlatmak zorunda mısın bana?" diye homurdandı Freud. Gözlerini kapadı ve hoyo'sundan son, derin bir nefes çekti. Ne var ki puro bitmişti. Tadı, ağzındaki acıyı artık dindiremiyordu. Kalan parçayı bankın kolçağı üzerine dikkatlice bıraktı ve közün ağır ağır sönüşünü izledi.

"Bu şekilde en azından onuruyla ölür," diye mırıldandı Freud köz sönerken. Franz, başını sallayarak onayladı. Birbirlerine baktılar.

"Peki, şimdi ne olacak?" diye sordu Franz.

"Şimdi sana bir reçete yazacağım," diye karşılık verdi Freud, "hatta sırasıyla üç reçete. Kulağa biraz çelişkili gelse de, bu reçeteleri sana sözlü olarak yazacağım. Şimdi dikkatle dinle ve söylediklerimi aklına iyice yerleştir. İlk reçete, baş ağrın için: Aşk üzerine düşünmeyi bırak. İkinci reçete, karın ağrın ve karmaşık rüyaların için: Yatağının yanına bir kâğıt, bir kalem koy ve uyanır uyanmaz rüyalarını yazıya geçir. Üçüncü reçete, kalp ağrın için: Kızı geri getir ya da onu unut!"

Güneş çoktan batmıştı. Soğuk rüzgâr birkaç gazete parçasını Berggasse Sokağı'ndan aşağı sürüklüyordu. Birisi penceresini açtı, aynı anda sokağa bir müzik sesi yayıldı; bir tür bando müziği, ardından yine sessizlik. Profesör, biraz zorlanarak doğruldu; ikisi birden ayağı kalktılar.

"Sana bol şans diliyorum, Franz," dedi Freud. Sonra elini ona doğru uzattı. Franz, yaşlı adamın parmaklarını elinde hissetti; bir tutam çalı çırpı gibi kuru ve hafiftiler.

"Buna ihtiyacım olabilir!"

Freud, çoktan sokağın karşısına geçmişti; Franz soğuktan titreyen sesiyle ona bir kez daha yetiştiği sırada profesör platosunun cebinden evinin anahtarlarını çıkarıyordu: "Ben de bir kez kanepeye uzanabilir miyim, Bay Profesör?"

Freud arkasına döndü.

"Kanepede ne yapacaksın?"

"Bilmiyorum. Ama ona bir kez uzanırsam, o zaman ne yapacağımı da bilirim!"

Freud duyduğuna inanamayan bir insanın yüz ifadesiyle çocuğa bakakaldı. Şapkasını başından indirdi, iki parmağıyla kıvırarak sakalını düzeltti.

"Önce reçeteler, sonra duruma bakarız, olur mu?"

"Olur."

Birkaç saniye boyunca sustular. Sonunda Freud'un yüzünde bir gülümseme belirdi. Anahtarı kilide soktu.

"İyi Noeller, Franz!"

"İyi Noeller, Bay Profesör!"

Tütün dükkânı Noel süresince kapalıydı. Otto Trsnjek, sessiz odaların anahtarlarını ve sorumluluğunu çok güvendiği Franz'a emanet etmiş, "sıkıcı Burgland'da bacağını ve ruhunu dinlendirmek üzere büyük kuzenlerinden birinin yanına," Potzneusiedl'e gitmişti. Franz, zamanının çoğunu küçük odasında geçiriyordu. Çünkü kendisini bekleyen "yeniden fetih" için güç toplamak istiyordu. Ayrıca, geçen gün öğle sonrası oturduğu o ahşap bankta fena üşütmüştü. Dışarıda günlerdir aralıksız kar yağıyordu. Bu arada bir deri bir kemik işsizler ve askerlerden oluşan belediye ekipleri, yüzlerinde çocuksu gülümsemeyle karları küreyerek vitrin camlarını yarısına kadar örtmüşlerdi. Tütün dükkânı loş ve sessiz, Franz ise huzurlu ve rahattı. Çoğunlukla yatakta uzanıyor, zamanını kömür sobasının sessiz çatırtısını dinleyerek ve Bohemyalının

diş boşluğunu düşünerek geçiriyordu. Noel akşamı bir mum yaktı, annesinin gönderdiği, ağzına kadar vanilyalı kurabiye, çörek ve reçelli turtayla dolu, memleketini ve çocukluğunu hatırlatan paketin tamamını silip süpürdü. Kutunun dibinde küçük bir fotoğraf buldu. Fotoğrafta donmuş ve karla kaplı Atter Gölü'nün üzerinde duran annesi görülüyordu. Başında kendi ördüğü bir bere, üzerinde bir yün ceket, kışlık bir etek ve ayağında eski, üst kenarları kalın tavşan postuyla çevrili çizmeleri vardı. Doğrudan kameraya bakıyor ve gülümsüyordu. Bir kolunu uzatmış, sanki bir yeri, belki kulübeyi, belki de onun arkasında kalan sis kaplı Schafberg Dağı'nı işaret ediyordu. Franz, fotoğrafı kasaba papazı Sieglmeier'in çekmiş olduğundan neredeyse emindi. Papaz, Nussdorf kasabasının fotoğraf makinesine sahip azınlığına dâhildi. Annesi, papazı acı balık çorbası, taze turta ya da düzenli kilise ziyareti sözüyle ikna etmiş olmalıydı. O sırada, fotoğrafın üzerine tek bir gözyaşı damladı; tam annesinin kolunun gökyüzüne uzandığı noktada ıslak, yuvarlak bir leke oluştu. Başparmağıyla lekeyi hemen silerek fotoğrafın arkasını çevirdi Franz. Orada açık mavi mürekkeple şunlar yazılıydı:

Sevgili Franzcağım,

Bütün kalbimle sana mutlu, güzel ve uğurlu bir yeni yıl diliyorum.

Annen

Not 1: Hâlâ âşık mısın?

Not 2: Pantolonların kirliyse onları bana yollayabilirsin.

Not 3: Bana "anne" demekten vazgeç, ben senin anneciğinim, o kadar!

Franz kartpostal standını karıştırdı, etkileyici olduğuna kanaat getirdiği bir tanesini seçti (başının üzerinde kar birikintisi, etrafında şarkı söyleyen oğlan çocuklarıyla Johann Strauss heykeli), en güzel el yazısıyla yazmaya başladı:

Sevgili anneciğim,

Noel zamanı neredeyse sona erdi ve gönderdiğin paketteki her şey bitti. Son zamanlar biraz yorucuydu ama eminim yeni yılda her şey yeniden rayına oturacak.

Oğlun Franz

Not 1: Hâlâ aşığım.

Not 2: Pantolonlarım kirli değil.

Not 3: Nasıl istersen.

Ateşli nezle, iyi bir zamanlamayla, yılbaşı akşamı nihayet geçmişti. Franz, şehrin merkezindeki trafiğe kapalı Anna Caddesi'ne doğru yola çıktı. Gazetelere ustaca yerleştirilen ilanlara göre oraya "dünyaca ünlü ve son derece saygın bir dans çadırı" kurulacak, yüzlerce Viyanalı kadın ve erkek yeni yılı orada kutlayacaktı. Franz, oraya vardığında, gömleğinin altına gizlemiş olduğu Weissburgender marka iki litre sirkemsi beyaz şarabı bitirdi ve şişman bir kadınla vals yaptı. Ertesi gün, yeni, umut dolu 1938 yılı sabahının ilk saatlerinde, kar fırtınasını yararak sallana sallana fuar alanına doğru ilerleyen tramvaya bindi. Dev dönme dolap, ışıkları sönük ve hareketsiz bir şekilde göğe yükseliyordu. Öteki işletmelerse kalın bir kar tabakası altına gömülmüşlerdi. Lunaparkın yolları neredeyse bomboştu, sadece yolunu kaybetmiş birkaç yaya, kulübelerin arasında zar zor yürüyordu. Büyük gondoldan parlak buz saçakları sarkıyordu.

Gondolun en üst kısmına bir karga tünemiş, karı gagalıyordu. Franz, daha şimdiden ışıkları yakılmış, yeni yılın ilk öğle yemeği için girişindeki karlar kürenmiş olan Schweizerhaus'a yöneldi. İçeri girdi, tezgâhın arkasında duran, yorgun gözleriyle tavan lambasının cılız ışığında yeni yıkanmış bardağı inceleyen posbıyıklı garsona doğru yürüdü.

"Genç beyefendiye nasıl yardımcı olabilirim?" diye sordu garson Franz'a bakmaksızın. Sıkıntılı bakışlarını etrafta dolaştırarak tezgâhın üzerine bir banknot koydu Franz. Hızlıca sorup hızlıca yanıt alabileceği basit bir sorusu olduğunu söyledi.

"Şu kâğıt parçasının değerine bakılırsa, gerçekten önemsiz bir soru gibi gözüküyor," diye karşılık verdi garson. Franz, hiçbir şey söylemeden ceket cebinden bir banknot daha çıkardı, diğerinin yanına koydu. Garson bardağı rafa geri bırakıp parayı hızlıca önlüğünün cebine attı.

"Benimle gel," dedi.

Dışarıda kar artık çok daha hızlı yağıyordu. Kalın, yumuşak kar taneleri sessizce gökyüzünden düşüyor, saçlara yakalanıyor, kirpiklerde asılı kalıyordu. Franz ve garson, büyük bir kestane ağacının altına sığındılar.

Garson, meselenin tam olarak ne olduğunu bilmek istiyordu.

Franz, konunun Bohemyalı bayan bir hemşerisiyle ilgili olduğunu söyledi.

Her Çekçe konuşanın Bohemyalı olmadığını, onun Bohemyalılığından emin olup olmadığını sordu garson. Hemen yanında durdukları ağacın tepesinden kısık bir çıtırtı işitildi, ardından yere bir avuç kar döküldü.

"Her neyse," dedi Franz, "Bohemyalı kızla, yakın bir geçmişte, bu kestane ağacının altında birkaç bira içip dans ettiğimizi hatırlayabilirsiniz belki. Kız çok güzeldi. Balık etli,

saçları güneş sarısı, üst dudağı hafifçe kabarık ve ağzında Tanrı elinden çıkmış bir diş boşluğu..."

Garson omuzlarını indirdi. "Şu hatırlama işi zor doğrusu," dedi ve ayakkabılarının ucuna birikmiş olan küçük kar tepeciğine baktı. Franz iç çekti, paltosunun cebinden bir banknot daha çıkardı.

"Ah tamam," dedi garson, "tuhaf ama şimdi hatırlıyorum sanki, şu şişman Bohemyalı kız."

"Balık etli," dedi Franz, "Balık etli, şişman değil."

"Benim için fark etmez," dedi garson. "Peki, tam olarak ne istiyorsun?"

"Adres," diye karşılık verdi Franz. "Acaba onun adresini biliyor musunuz? Ya da adını. Ya da onun hakkında herhangi başka bir şey. Onu tanıdığınıza göre, biliyor olmalısınız.".

"Lunaparkın bulunduğu fuar alanında çalışan bir garson bir sürü insanı tanır," diyerek karşılık verdi garson. "O nedenle size yardımcı olmam zor."

Son parasını da önlüğünün cebine sıkıştırdı, "Acaba şimdi bu işi kolaylaştırır mı?" diye sordu Franz.

Garson gülümsedi. Neden illa o şişko köylü kızını istediğini sordu, fuarda farklı seçenekler olduğunu, onlardan birini ayarlayabileceğini söyledi.

"Balık etli," dedi Franz dik dik bakarak, "balık etli, şişko değil."

"Balık etli ya da şişko olması, bunların nasıl tanımlandığına bakar," diye karşılık verdi garson, "öyle veya böyle, ucuz ucuzdur."

O anda Franz'ın içinde bir şey koptu. Bastırdığı çığlığıyla garsonun üzerine atıldı, ona doğru yumruk atmaya başladı. Posbıyıklı, ilk hamleyi olduğu yerde çömelerek savuşturdu, önce yana, sonra arkaya doğru iki adım attı, sonra bir tane daha, bir adım ileri ve ardından öne doğru çok hızlı bir hamle

yaptı. Yumruk Franz'ın tam da burun kemerine isabet etti, içi boş bir çıtırtı işitti, ardından her şey karanlığa gömüldü.

İki saniye sonra kendine geldi Franz. Yerde sırtüstü yatıyor; tam tepesinde duran posbıyıklı garson suratına bakıyordu.

"Gerçi biraz hamlamışım," dedi garson sevecen bir ses tonuyla, "ama ne idüğü belirsiz bir çiftçi kafatası için kondisyonum hâlâ yeterliymiş. Kalkman için yardım edeyim mi?"

"Hayır, sağ ol," diye karşılık verdi Franz ve uzandığı yerde kaldı.

Garson, kadın meselelerinde öyle hemen öfkeye kapılmamak gerektiğini söyledi.

"Evet, sahiden de öyle," dedi Franz.

Garson, bir baba gibi sertçe baktı ona. "Ama yine de böylesine saçma bir hareket ha!"

Franz, başıyla onayladı. "Acaba artık adresi ya da ismi öğrenebilir miyim?" diye sordu. "Steiermark öküzü gibi inatçı," dedi garson başını sallayarak.

Kanın tatlımsı tadı ağzına yayılırken, "Daha ziyade Yukarı Avusturya öküzü gibi," diye karşılık verdi Franz.

"Benim için fark etmez," dedi garson. Gür saçlarının üzerindeki kardan kubbe, dede havası veriyordu ona. Restoranın kışlık salonundan arkadaşlarının sesleri geliyordu. Gülüşüyorlardı. Birisi bir şarkı tutturmuştu. Sonra sesler kesildi. Garson iç çekti.

"Buradan hiç de uzakta değil, ikinci bölgede," dedi. "Rotenstern Sokağı'ndaki sarı ev."

Devamlı sıçanları takip etmeliymiş, bir süre sonra sağda ve solda moloz yığınları görecekmiş. Eğer hâlâ ısrarlıysa beyimiz oraya bir bakabilirmiş.

"Teşekkür ederim," dedi Franz.

"Benim için bir zevkti," dedi garson. Birkaç defa yerinde sıçradı, eliyle vurarak omuzlarında biriken karı temizledi ve parmaklarıyla bıyıklarını taradı.

"Umarım yakında hava düzelir, bu şekilde daha fazla devam edemez."

Franz başıyla onayladı.

Ama artık gerçekten de içeri girmesi gerektiğini söyledi garson, tüm pazar gününü karla kaplı bir kestane ağacının altında geçirecek değilmiş.

"Haklısın," dedi Franz, "görüşmek üzere."

"Görüşmek üzere."

Garson restoranın içinde gözden kayboldu. Franz, bir süre daha yattığı yerde kalarak yağan karı izledi. Kısa bir süre sonra aslında kar yağmıyormuş da, bizzat kendisi yerden yükseliyor, giderek artan bir hızla yukarı, geniş ve sakin gökyüzüne doğru çıkıyormuş gibi bir hisse kapıldı.

Rotenstern Caddesi'ndeki sarı ev, yıkılma zamanı çoktan gelmiş bir harabeydi. Garsonun dediği gibi, girişin sağında ve solunda yüksekliği bir metreyi aşan moloz yığınları vardı. Evin sıvası her yerden dökülüyordu, pencerelerin bazıları tozdan grileşmiş, bazılarınaysa tahtalar çakılmıştı. Çatı saçağından kahverengimsi buz parçaları sarkıyordu, kiler pencerelerinin birinin üzerine yeşil renkle SCHUSCHING, SENİ YAHUDİ KÖPEĞİ! yazılmıştı. Giriş kapısı sonuna kadar açıktı, yine de koridor karanlıktı; ortalık nem ve idrar kokuyordu. Ayrıca havada başka bir şey daha vardı: İnsanı derinlere çeken bir hatıra gibi, Franz'ı memleketine sürükleyen tatlı-acı bir koku. Domuz ahırı kokusu. Franz kendini içten içe gülümsemekten alamadı. Merdivenleri dikkatle çıktı. Kireç parçaları ayaklarının altında gıcırdıyor, her basamakta koku biraz daha yoğunlaşıyordu. Kendi evinde bu

koku kimseyi rahatsız etmez diye düşündü, hele kendisini asla. Esasında domuzlar mesela vardiya sonrası orman işçilerine veya beden eğitimi dersi sonrası ilkokul öğrencilerine kıyasla daha az kokarlardı. Eskiden ara sıra komşu çiftçilerin ahırlarına gizlice girer, domuz yavrularını küçük, pembemsi kardeşleri gibi sarar, samanların üzerinde sevip, okşardı. Fakat burada bu koku kendisine yabancı ve mide bulandırıcı geliyordu. Asma kattaki kapılardan biri kasasından kırılarak çıkmıştı; domuz orada, kapının ardındaki odada, tam karşısında duruyordu. Hayvan oldukça iriydi. Ağır ve hareketsiz şekilde saman kaplı karo zeminin üzerinde yatıyor ve hırıldıyarak soluyordu. Bir meyve kasasının üzerinde yaşlı bir kadın oturuyordu. Kadın, kucağında tuttuğu tencerede ağır ağır ama hiç durmaksızın hamur yoğuruyordu.

"Affedersiniz, acaba burada genç bir bayan oturuyor mu? Kendisi Bohemyalı," diye sordu Franz. İhtiyar, kısa bir süre bakışlarını ona dikti. Ardından tek kelime etmeksizin elindeki kaşıkla tavanı işaret etti. Bu esnada kucağına kaşıktan bir parça hamur düştü. Domuz diğer tarafa dönüp başını kaldırdı ve yarı kapalı gözlerle duvara baktı.

Üst kattaki dairelerin çoğu boş gibiydi, neredeyse tüm kapılar açıktı, bazılarında ise hiç kapı yoktu. Bir tek koridorun sonundaki dairenin kapısı sağlamdı. Kapının ardından belli belirsiz konuşmalar duyuluyordu. Franz iki kez kapıya vurdu ve sesler bir anda kesildi. Önce kısa bir fısıltı işitildi, ardından biri yüksek sesle "Girin!" dedi.

Franz, yakasında kalan son karları temizledi, derin bir nefes aldı ve kapıyı açtı. İlk bakışta görebildiği kadarıyla, odada yaklaşık otuz kadın vardı. Küçük masaların etrafında sandalye, kasa veya kovaların üzerinde oturuyorlardı. Üç tanesi, bir dalın üzerinde duran kuşlar gibi, pencere önünde

dizilmişlerdi. Bazıları duvarların dibine serilmiş minderlerin üzerine uzanmışlardı. İki genç kız ufak bir odun sobasının önünde bağdaş kurup oturmuş, kart oynuyorlardı; bir kadın kırık bir aynanın önünde durmuş, bir kömür kalemiyle gözlerine kalem çekiyordu; bir diğeri ise, göğsünde yeni doğmuş bebeğiyle ters döndürülmüş bir çamaşır sepetinin üzerinde oturuyordu.

"Affedersiniz," dedi Franz çekingen bir sesle, "acaba burada genç bir bayan oturuyor mu? Kendisi Bohemyalı." Kızlardan biri kıkırdadı, su mavisi gözleri olan diğer kız eliyle ağzını kapadı ve gülmemek için kendini tuttu. Diğerleri ise orada öylece oturup ona bakıyorlardı.

"Ah, hoş popişli oğlan!"

Franz bu sesi hemen tanıdı. Kız, dizlerini göğsüne doğru çekmiş, ince bir yün battaniyeye sarılmış şekilde minderlerin birinde oturuyordu. Saçları bir başörtüsünün altında kaybolmuştu. Tavanın gölgesi yüzünü neredeyse tamamen gizliyordu. Franz yine de kızın gülümsediğini biliyordu. Şimdi kendisi de gülümsüyordu. Dahası, yün battaniyenin altında oturan Bohemyalı kız, "Bana yemek ve bir kadeh şarap ısmarlayabilirsin delikanlı!" diyerek onu mutlu donukluğundan uyandırıp ayıltmış olmasaydı, muhtemelen akşama kadar veya daha uzun bir süre, belki de tüm dünyayı ya da hiç değilse yıkık dökük evlerinde yaşayan şu otuz kadını kucaklamaya hazır görünen bir gülümsemeyle kapıda durmaya devam ederdi.

Kızın adı Anezka'ydı ve kendisinden üç yaş büyüktü. Kız, "Viničny Tepesi'ne karasevdalı bir âşık gibi sokulmuş olan masalsı bir köyden" geliyormuş; Mladá Boleslav ilçesine bağlı Dobrovice köyü. Keyfine göre çocuk bakıcısı, aşçı veya gündelikçi olarak çalışıyormuş, elbette sarı evde oturan diğer kadınlar gibi çalışma izni olmadan. Hepsi Bohemyalı. Hepsi güzel, uslu kadınlar!

Karla kaplı sokak boyunca yan yana kıkırdayıp durdular. Franz kıza memleketinden, mevsime göre renk değiştiren gölden bahsetti: Baharda koyu yeşildi, yazın gümüşi, sonbaharda koyu mavi, kışınsa şeytanın yüreği gibi siyah. Ayrıca dışkıları kocaman ineklerden söz etti. Bu dışkılar öyle büyüktü ki, küçük bir çocuk dizlerine kadar içine gömülebilirdi. Sonra küçük bir oğlan çocuğu olarak sudan çekip çıkarmış olduğu iri, yağlı balıkları anlattı. Balıklar o kadar büyüklerdi ki, sadece bir tanesi bile bir grup orman işçisinin tamamını doyurmaya yeterdi. Yazın her gün teras katındaki renkli turist kalabalığıyla suyu köpürte köpürte göle açılan gezi vapurunu, yüzerek onu geçmeye çalışan çocukları anlattı ona. Ayrıca annesinin namı bütün Salzkammergut'a yayılmış olan elmalı turtasını tasvir etti: Annesi, kış aylarında hamuru önce masanın üzerinde yoğuruyor, domuz yağıyla altın sarısı, üzerinde buharlar tüten, mis gibi bir tepeye dönüşene kadar onu büyük demir tavada pişiriyormuş. Daha birçok şey anlattı Franz. Kelimeler ağzından öylece çıkıyor, gözlerinin önünde muhteşem bir panoramaya dönüşüyorlardı. Bu şekilde neredeyse tek bir insanın görülmediği sokaklarda karanlık çökene, belediye işçileri merdivenlerine çıkıp sokak lambalarının üzerinde biriken karları temizleyene, tüm sokak lambaları, yoğun kar yağışı altında parıldamaya başlayana kadar yürüdüler.

Anezka, küçük bir lokantanın yanından geçtikleri sırada durdu. "Yemek zamanı!" dedi ve içeri girdi. Franz, iki porsiyon gulaş ve bir şişe ithal şarap sipariş etti. Şarabın ne kadar güzel olduğu, garsonun şarabın adını telaffuz edemeyişinden belliydi. Gulaş bol baharatlı ve sıcaktı, kornişonlar kıtırdıyor, ekmek parçaları çıtırdıyordu. Franz, birinin yemeğe kendini bu kadar vererek yediğini daha önce hiç görmemiş, birini yemek yerken izlemek hiç bu kadar hoşuna

gitmemişti. İkinci ve üçüncü porsiyonu sipariş etti. Ardından üzerine çikolata sürülmüş ve kalın bir tabaka pudra şekeri serpilmiş krepler ile ikinci şarap şişesi geldi. Anezka, nihayet son krep parçasını son şarap yudumuyla midesine indirdiğinde, uzun bir iç çekişten sonra arkasına yaslanıp ellerini karnının üzerinde kenetledi ve Franz'a ağırcanlı bir bakış attı.

"Şimdi de seni istiyorum, delikanlı!" dedi Anezka.

Satış bölümü sessizdi, tamamı afiş kaplı camekândaki küçük aralıklardan içeri düşen mavimsi ışık ortamı aydınlatıyordu. Franz, kapıyı arkalarından çekip kapattıktan sonra, Anezka burnunu öne doğru uzattı, derin bir nefes alarak tütün ve kâğıt kokusunu içine çekti. Franz, kibar ve kayıtsız görünen bir tavırla kıza küçük odasının yolunu göstermek üzereyken, kızın elini Schweizerhaus'ta dans ettikleri sırada olduğu gibi, tam arkasında hissetti. Aynı anda kalbi deli gibi atmaya başladı, içinde yakıcı bir sıcaklık yükseldi. Bir şey, dilinin ucuna kadar gelen, ötelenmesi mümkün olmayan, haddinden fazla önemli bir şey sormak istiyordu ona, fakat kızın eli çoktan arkasındaydı ve kalçalarını kendisine doğru çekmişti. Derken, kafasının içinde dönüp duran kelimeler kızgın bir ocağın üzerine düşen damlalar misali bir anda buharlaşıp uçuverdi. Kız, gözlerinin içine baktı ve yüzünü yavaşça yüzüne yaklaştırdı. Kızın nefesini ağzında hissettiği ve üst dudağının kabartısının narin titreyişini gördüğü sırada duyduğu hazzın neden olduğu tüyler ürpertici titreme öyle şiddetliydi ki, Anezka onu son anda tutup vücuduna bastırmasaydı büyük ihtimalle geriye, puro rafına doğru devrilirdi. Franz gözlerini kapadı ve içinden gelen guruldama sesini dinledi. Pantolonu bacaklarından aşağı doğru kayarken,

sanki pantolonuyla birlikte o güne kadarki hayatının tüm yükü üzerinden akıp gidiyormuş gibi hissetti. Başını yastığa koyup tavandaki karanlığı izlemeye başladığı sırada, dünyevi şeyleri huzur dolu bir an boyunca paha biçilmez güzellikleri içinde kavrayabildiği hissini deneyimliyordu. Ne kadar tuhaf, diye düşündü, hayat ve şu olup bitenler. Derken, Anezka'nın önünde yere doğru nasıl kaydığını, elleriyle çıplak kalçasını yakaladığını ve onu kendine doğru çektiğini hissetti. "Hadi oğlan!" diye fısıldayışını duydu ve yüzünde bir gülümsemeyle harekete geçti.

Birkaç saat sonra biri, soğuğa rağmen herhangi bir nedenle hâlâ sokaklarda olsaydı, eski Trsnjek Tütün Dükkânı'nın kapısının açıldığını, zayıf ve genç bir adamla balık etli bir kadının çırılçıplak sokağa yuvarlandığını, bir süre çığlık atarak birbirlerine kar topu fırlattıklarını, ardından Währinger Caddesi'nden aşağı doğru koştuklarını ve nihayet yaşlı Bayan Sternitzka'nın kürk mağazasına ulaştıklarında sonuna kadar açtıkları kol ve bacaklarıyla kendilerini geriye, büyük bir kar birikintisinin üstüne bıraktıklarını görebilirdi. Ama elbette o geç saatte ve kötü havada sokakta kimse kalmamıştı. Kimse Franz ile Anezka'nın nefes nefese, yan yana yerde yattıklarını, gökyüzüne baktıklarını göremezdi. Ayrıca kimse Franz'ın son birkaç dakikadır yavaş yavaş yeniden soğumaya başlayan kafasında dönüp duran bir soruyla başlattığı kısa sohbeti dinleyemezdi: "O gün Schweizerhaus'dan neden kaçıp gittin?"

Anezka kolunu yukarı kaldırdı, parmağıyla etraftaki çatıların hatlarını çizdi. Kar artık neredeyse durmuştu, gökyüzünden koyu bulut parçaları geçiyor; ay, zayıf ışığıyla bir bacanın ardında parlıyordu.

"Bazen kaçmak, bazen de durmak gerekir," dedi kız. "Hayat böyle."

"Olabilir..." diyerek nazik bir itirazla karşılık vermeye yeltendi Franz, ama daha sözünü bitiremeden kızın eli havada zarif bir hareket yaptı ve penisini tutmak için hedefe doğru, yıldırım hızıyla indi. "Çok konuşmayalım," dedi kız, "iyisi mi bir kez daha sevişelim." Elbette "sevişelim" değil de Bohemyalı tarzıyla ve "i" yerine "ı" sesini kullanarak "sevişelım" dedi. Ama Franz onu yine de doğru hâliyle anladı.

Franz'ın cinsellik konusunda deneyimlediği bu rahatlama, genel durumunda da bir iyileşme olduğu anlamına gelmiyordu. Şimdi bacakları arasında kıvılcımlanan bu ateş, alev alev yanıyor ve bir daha asla sönmeyecek gibi görünüyordu; bu kadarını kavramıştı. Bu arada, daha öğrenecek çok şeyi olduğunun buruk farkındalığını da yaşıyordu. Son gece çok kısaydı, bütün bir hayat bile şu kadın denen gizemi tüm ürkütücü güzelliğiyle kavrayabilmek için yetersiz kalacağa benziyordu. Dişilere giden kayalık yollarda en iyilerimiz bile telef olur, demişti profesör. Öyle olacağa benziyor, diye düşündü Franz, ama yapacak bir şey yok. Engebeli yol Anezka'ya gidiyorsa, telef olmaya hazırdı. Artık dönüş yoktu. Devam etmek istiyordu, pratik yapmaya, öğrenmeye devam etmek. Ne olursa olsun yeniden onun yanında yatmak, onun o muhteşem kokusunu burnunda, ellerini ise öğrenmeye istekli kalçasında hissetmek istiyordu.

İşte bu yüzden, ertesi akşam Rotenstern Sokağı'ndaki sarı eve doğru yola koyuldu, kötü kokan koridordan geçti, dağılmaya yüz tutmuş basamakları aştı, sessizce hırıldayan domuz ile yaşlı kadının yanından geçti ve yine Bohemyalı kadınlarla dolu daireye çıktı. Ne var ki Anezka orada değildi. Bir sonraki gün de yoktu. Yine bir sonraki hafta sonu da. Ya da ondan sonraki. Anezka burada değil, Anezka dışarıda, Anezka gitti, Anezka bir yerlerde, Anezka işte,

diyordu o anda dairede olan ve her defasında öncekilerden farklı gibi görünen kadınlar. Nerede ya da kimin için çalıştığını söyleyemiyorlardı; bunu bilmiyor, bilmek istemiyorlardı. Franz, yağ gibi parlayan saç ayrımı ve koltuk altında taşıdığı yerel lüks bir çikolatacıda imal edilmiş çikolata kutusuyla gerisin geri dükkâna dönüyordu. Gündüzleri tebeşir beyazı yüzüyle taburesinde oturuyor, gazete okuyormuş gibi yapıyordu. Geceleri yatağında dönüp duruyor, başını yastığa gömüyordu. Çok değil daha kısa süre önce kızın saçları güneş ışınları misali yastığının üzerine serilmişti. Uykuya daldıktan kısa süre sonra karmaşık rüyalarla dolu uykusundan uyanıyordu. Bazen profesörün tavsiyesini uyguluyor, uyanır uyanmaz rüyalarını yazıya geçirerek vahşileşmiş iç dünyasını ehlileştirmeyi deniyordu. Bu hiçbir fayda sağlamıyordu. Hiçbir şey fayda sağlamıyor, kâr etmiyordu. Sanki Anezka kalbini göğsünden söküp almıştı ve o anda yanında gezdiriyordu. Orada, göğsünde hâlâ atan şey, aslında çoktandır kızın elinde olan şeyin hatırasıydı sadece: kızın açık avucunda, önlüğünün cebinde, karyolasının ızgaraları arasında, kızın hemen önünde, alevler içinde ve hızla çarpar bir hâlde mutfak masasının üzerinde.

Derken, hiç umulmadık bir şey oldu. İlk sarsıntının ardından tütün dükkânında geçirdiği işkence dolu birkaç haftanın akabinde, bir gece yarısı hafifçe vurulan kapının sesiyle yatağından fırladı Franz. Anezka üzerinde kısa bir paltoyla kapının önünde duruyor ve üşüyordu. Hiçbir şey söylemedi. Tek kelime etmeden yanından geçti, yatağa uzandı. Soyunma işini Franz'a bıraktı. Franz'ın elleri öyle titriyordu ki, kızı soyması epey zaman aldı. Kızın beyaz ay ışığı altında ışıldayan çıplak, yumuşak ve balıketi vücudunun üzerindeki kıyafet örtüsü ağır ağır açıldı. Her şey olup bittikten

ve Franz yüzünde bir parça huzurla kızın yanına sırtüstü uzandıktan sonra, ertesi sabah uyanır uyanmaz ona nasıl evlenme teklifi etmesi gerektiğini düşünmeye başladı. Ne var ki, uyandığında kız çoktan gitmişti.

Franz bu kez profesörün ikinci çözüm önerisini dinlemeye, Anezka'yı unutmaya karar verdi. Bunun için çok uğraştı; ama üç haftadan uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen kızın ufak elleri kalçasında kor gibi yanmaya devam edip kızın adı bir hayalet gibi her gazete satırında ortaya çıkınca ve nihayet Kommerzialrat Ruskovetz'in av köpeğinin ahşap zemine bıraktığı damlaları silerken kızın önce üst dudak kabartısı, ardından yüz ve vücut hatları ahşap zeminde belirince unutma işinden tamamen vazgeçti. Bunun üzerine elindeki bez parçalarını bir köşeye fırlattı, bacaklarını iki yana açarak, ellerini kararlı bir şekilde kalçalarına dayayarak Otto Trsnjek'in önüne dikildi. Vurgulu ve yüksek bir sesle, saatlerce tabure üzerinde oturmaktan çürümüş, deforme olmuş omurgası yüzünden çok acı çektiğini, artık dayanılır gibi olmadığını, hemen şimdi doktora gitmesi gerektiğini söyledi.

Tütün satıcısı dolma kaleminin kapağını kapadı, zamanla biraz yağlanmış olan deri çantasına dikkatlice yerleştirdi, daha az önce acil bir dizi siparişle doldurduğu kâğıdın üzerine eğildi, kurutması için mürekkebe nazikçe üfledi, gözlüğünün üzerinden hâlâ aynı pozisyonda, bacakları iki yana açık vaziyette hemen önünde duran çırağına baktı, ağzından ağır bir iç çekişin soluğuyla çıkan kelimelerle, günün kalan bölümü için onu azat etti: "Pekâlâ, benim için sorun yok, hadi toz ol şimdi!"

Franz elbette doktora gitmedi, doğrudan Rotenstern Sokağı'ndaki sarı evin yolunu tuttu; orada iki yanda duran moloz

yığınlarının arkasında pek yüksek olmayan, ufalanmış tuğla döküntüsünün üzerine oturup bekledi. Bütün öğle sonrası boyunca hiçbir şey olmadı. Gerçi içeri durmadan kadınlar girip çıkıyordu fakat Anezka aralarında yoktu. Saatler geçiyordu; güneş ışınları kısa bir süre moloz yığınlarını tarayıp geçti, birkaç damla yağmur düştü, sonra hava serinledi, derken akşam karanlığı çöktü. Franz, tuğlalardan gelen rutubetin pantolonun kumaşından tenine yayıldığını hissediyordu, o an içinden küfretti. Ahı gitmiş vahı kalmış, hafiflikten neredeyse uçacak kadar zayıf, üstüne üstlük odun talaşı kokan bir profesörün aklına uymak ve aşk gibi bir aptallığı hayatına buyur etmek... Böyle aptalca bir fikir aklına nasıl gelebilmişti? Kısa bir süre sonra belediye işçisi gelip çalışır durumdaki son üç gaz lambasını yaktığı sırada nihayet pes etti. Ayaklarının altındaki nemli zeminin ezilme sesiyle oturduğu yerde doğruldu ve arkası ıslanmış pantolonuyla tütün dükkânına dönmek üzere yola koyuldu. Tam bu anda kız evden çıktı. Başını hafifçe öne eğmiş, paltosunun yakalarını kaldırmış, hızlı ve küçük adımlarla, yolun karşısında, sokaktan aşağı yürüyordu. Franz, moloz yığınlarının arkasından yola çıktı, uygun mesafeyi koruyarak onu takip etti. Tıpkı yıllar önce annesiyle birlikte gittiği St. Georgen'deki hıncahınç dolu sinemada izlediği Amerikan polisiye filminde oynayan acımasız, öfkeli, özlem dolu, hayallere dalmış, yüz ifadelerini gizlemek için önlerine bakarak yürüyen adamlar gibi şehrin karmaşasını kendini gizlemek için kullanmayı denedi: Sırtını apartman girişlerine yapıştırdı, bir reklam direğinin arkasına sıçradı, sokağın karşısına geçti, bir süre üzerinden buharlar tüten zift yüklü bir kamyonun yanında yürüdü ve ağır iş çizmelerini sürüye sürüye bitkin hâlde evine doğru giden bir kanal temizleme işçisinin geniş omuzlarının arkasına saklandı. Anzeka, Weintrauben Sokağı'nda karşıdan karşıya geçti, fuar

yoluna çıktı ve yoğun trafiğin arasından kendinden emin ve hızlı bir şekilde geçerek dev dönme dolaba doğru yürüdü. Çarpışan arabaların ardında aniden sağa saptı ve karanlıkta kalan ufak bir yan sokakta gözden kayboldu. Franz birkaç saniye bekledi, sonra kendisi de o yola saptı. Yol dardı ve iki yanında tahtaları alışılmadık biçimde yüksek çitler vardı. Öyle ki, çitlerin üzerinden sadece yıldızsız gökyüzü görülebiliyordu. Bu dar geçit, yaklaşık yirmi adım sonra çamurlu bir duvarla çevirili arka bahçeye açılıyordu. Bir köşede, tıpkı birbirlerine sokularak uyuyan inekler gibi yan yana duran çöp bidonları vardı. Çıplak bir elektrik kablosunun ucunda bir ampul sallanıyor, etrafa kirli sarı ışığını yayıyordu. Göz ucuyla, yarı karanlık bir nişin içerisinde sessiz ve belli belirsiz bir hareket gördü. Sanki yorgun bir el onu kendine doğru çağıran bir işaret yapmıştı. Fakat bu gördüğü hava akımının hareket ettirdiği perdenin kıvrımıydı. Perdede bir levha asılıydı: Üzerine mat altın sarısı harflerle MAĞARAYA GİDER yazılmıştı. Altında, okunamayacak derecede silikleşmiş bir yazı daha vardı: YAKLAŞIN! BİNİN! SIR, HAZ VE NEŞE – TEK YA DA İKİ KİŞİ (GİRİŞ BİR ŞİLİN)

Franz perdeyi yana çekti ve içeri girdi. Oda minicikti ve koyu yeşil bir ışıkla aydınlatılmıştı. Gölü düşündü. Küçük bir çocukken sık sık göle dalmaya gittiği günleri hatırladı. Sıcak yaz günlerinde sayısız kere ahşap ve güneş kokan balıkçı iskelesinin üzerine çırılçıplak uzanmıştı. Vapurun uğultusu ve hemen altında eğlenen insanların suya vuruş seslerini uzun uzun dinlemişti. Bu sesler artık dayanılamayacak noktaya geldiğinde suya balıklama ya da dizlerini göğsüne çekerek atlamak zorunda kalmıştı. Ağzından çıkan hava kabarcıkları arasında kendini suyun dibine bırakmıştı. Derinlere indikçe çevreden gelen sesler giderek azalmış ve etrafı kararmıştı. İskele bacakları yosun ve midye kaplıydı. Sazlık,

iskele bacaklarının hemen arkasından yüzeye doğru yükseliyordu. Ara ara bir balık, sazlık bitkilerinin arasından başını çıkarıp etrafı kolaçan ediyordu. Göldeki balıkların çoğu ya kadife balığı ya da alabalıktı. Bazen bir inci balığı görüldüğü bile oluyordu. Balık, bir süre hareketsiz şekilde suda bekliyor, ardından tek bir yüzgeç hamlesiyle karanlığın içinde gözden kayboluyordu. Küçük Franz sessizce kıyıda oturuyor, gölü dinliyordu: Suyun dibindeki akıntının uğultusunu, yüzeydeki dalgaların çıkardığı sesi, kamışların arasından gelen hışırtıyı ve bazen suyu döve döve hareket eden gezi teknelerinin çok uzaklardan gelen gümbürtüsünü duyuyordu. Poposunun altındaki yumuşak, kaygan yosun çayırını hissediyor, güneş ışınlarının içerisinde parlayan toz zerreciklerini izliyordu. Saatler sonra sahil yolundan eve koşarken, akşam güneşi yüzüne vurduğunda bu sessiz, yeşil dünya, hâlâ küçük bir özlem olarak ona eşlik ediyordu.

"Eğer kök salmak niyetindeysen, bunu dışarıda yapsan daha iyi olur!"

Yaşlı bir insana ait yüksek ve çatlak bir sesti bu. Franz'ın hemen önünde, yaklaşık göğüs yüksekliğinde bu sesi çıkaran kafa belirdi. Tamamen keldi, kaşları da yoktu, bu nedenle yeşil aydınlatmanın altında daha çok bir kertenkeleye benziyordu.

"Eğer gösteriyi izlemek istiyorsan, bir şilin. Yok, istemiyorsan, çıkış şurada, girişin olduğu yerde!"

Franz, gişe penceresini ancak şimdi fark ediyordu: duvarda küçük, dört köşeli bir açıklık. Pencerenin arkasındaki yarı karanlık odada şu kertenkele oturuyor, gözlerini dikmiş kendisine bakıyordu.

"Bir bilet, lütfen!" dedi Franz ve tezgâhın üzerine bir şilin bıraktı. Kertenkele parayı aldı, bir giriş bileti uzattı: "İstediğin yere oturabilirsin, mola yok, iyi eğlenceler!"

Önünde duvar kâğıdı gibi görünen ve önceden fark edemediği bir kapı açıldı; içeri girdi. Kapının ardındaki oda beklediğinden daha büyük ve boydan boya kırmızıydı. Âdeta koyu kırmızı bir renge batırılıp çıkarılmış gibi görünen tavan, abajurlar, yıpranmış halı ve duvar kâğıtları, kısacası her şey sayısız mumun neden olduğu gölge oyununda titreşiyordu. Aynalı barın arkasında duran bir kız, elindeki şişe ve bardaklarla meşguldü. Olsa olsa on altı yaşındaydı, sağ yanağında parmak uzunluğunda bir yara izi vardı ve burnu bir boksörünki gibi basıktı. Odanın belli yerlerine küçük masalar yerleştirilmişti ve hemen hemen hepsi boştu. Gördüğü kadarıyla masalarda yalnızca damsız erkekler oturuyordu. Mumun titreyen ışığı kıllı bir enseyi, buruşuk bir alnı, üzerinde kurumuş kil olan bir işçi elini ve yaşlı bir adamın ceketinin yıpranmış yakasını aydınlatıyordu.

Franz, boş masaların birine oturdu; garson kız yanına geldiğinde ona bir bardak bira sipariş etti. Kız birayı getirdi, tek kelime etmeksizin önüne bir de fındık dolu bir kâse koydu ve barın arkasında tekrar gözden kayboldu. Birkaç dakika sonra ansızın tavanda bir spot ışık yandı ve odanın diğer ucundaki mini tahtadan sahneyi aydınlattı. Bir kapı açıldı, üzerinde smokiniyle bir adam tam ışığın vurduğu yere gelip durdu. Adam sıskaydı ve derisi buruşuktu, ancak ileri yaşına rağmen çevresine enerji saçıyordu. Yüzünde bir gülümsemeyle biraz eğildi, hemen ardından kendini öylece öne doğru bıraktı ve görende tedirginlik yaratan bir takla attı. Şimdi yeniden bir mum misali dimdik pozisyonda orada duruyordu ve derken konuşmaya başladı. Aziz Viyana şehrindeki durumlardan söz etti, Schuschnigg'in oğlunun ve sınıf arkadaşlarının bir zamanlar gönüllerince koşturdukları, ne var ki bunu epeydir yapamadıkları şu büyük anaokulundan, kumluk oyun alanında Sozilerle dövüşmeye bayılan şu

küçük Nazilerden ve bunların hemen yanında sessizce durup altlarına sıçan ve sonrasında olup bitenleri büyük Alman bakıcılarına rapor eden küçük Katoliklerden bahsetti. Hızlı, kesik kesik çalan bir müzik gibi, nefes almaksızın konuşuyor ama yüzünden gülümsemeyi hiç eksik etmiyordu. Bir ara bedeni şiddetle sarsıldı ve dizlerinin üstüne çöktü. Teatral bir yavaşlıkla avuçlarını birbirine yapıştırdı, bakışlarını spot ışıklara dikti ve dua etmeye başladı:

"Ulu Tanrım, beni lal et,
Ki Dachau*'ya gitmeyeyim.
Ulu Tanrım, beni sağır et,
Ki geleceğimize inanayım.
Ulu Tanrım, beni kör et,
Ki her şeyi kusursuz bulayım:
Ne zaman ki kör, sağır, dilsiz olurum,
İşte o zaman Adolf'un en sevdiği çocuğum..."

Erkekler gülüyor, birkaç kişi alkış tutuyor, birisi kadın garsona işaret ediyor, başka biriyse kızın arkasından seslenerek müstehcen fakat masumane şakalar yapıyordu. Franz da gülüyordu. Üstelik orada olup biten her şeyi gerçekten anlayıp anlamadığına dair içinde duyduğu şüpheye rağmen. Ama işte tahta sahne üzerindeki şu kısa boylu adamın diz çöküşü ve tam bir tevazu içinde tavana bakışı öyle komikti ki!

Tam da siyah başörtüleri, ellerinde tespihleri ve dua kitaplarıyla Nussdorf Şapeli sunağının önünde duran yaşlı koca karılar gibi, diye düşündü Franz ve ağzına üç fındık attı. Sahnede hareketlilik devam ediyordu.

* 1933 yılında Münih yakınlarındaki Dachau kentinde açılan Nazi Almanyası'nın ilk toplama kampıdır.

Adam yerinden fırlayarak tekrar dikildi, arkasını döndü ve hızlı hareketlerle yüzüne bir şeyler yaptı. Yeniden izleyicilere döndüğünde, seyirciler arasından mırıltılar yükselmeye başladı. Havada uçuşan toz zerreciklerinin içinde parladığı ışık huzmesinin altında Adolf Hitler duruyordu. Alnının üzerine birkaç tutam saç sarkıtmak, göz kenarlarına biraz kömür sürmek ve üst dudağın üzerine dört köşeli siyah bir parça yapıştırmak, smokinli bir adamı Alman şansölyesine dönüştürmeye yetmişti. Hitler'in gözleri, Franz'ın kedileri beslemek ya da kızların saçına sürmek için sazlıklardan sık sık topladığı siyah midyeler gibi parlıyordu. Sert bir hareketle topuklarını birbirine vurdu, selam vermek için kolunu havaya kaldırdı ve çenesini öne doğru uzattı. Franz'ın aklına çenesi vücuduna göre daima biraz daha öndeymiş gibi görünen profesör geldi. Tuhaf, diye düşündü, ama galiba tam o anda aslında birbirlerinden tamamen farklı bu iki adam arasında küçük bir benzerlik keşfediyordu. Hitler, bir imparator edasıyla seyircileri sessiz olmaya davet etti ve bir konuşma yaptı. Doğunun aptallığından ve Ari ırkının bu aptallık karşısında gösterdiği cesur iradeden; Avusturya'nın ve Balkanların suiniyetinden, Avrupa'nın Bolşevizm'in yamyamlığından, dünyanın ise beynelmilel Yahudiliğin doymak nedir bilmeyen hırsından kurtarılmasından falan söz etti. Söylediği şeylerin hepsi heyecan uyandırıcı ve makuldü. Fakat zamanla konuşması hiddetlenmeye başladı, derken ağzından bir sel misali akan ve başlarda hâlâ anlaşılır olan sözcükler kısa süre sonra anlaşılmaz ve kulağa kesik kesik gelen bir böğürtüye dönüştü. İmparatorluk Şansölyesi bağırıp çağırıyor, ağzından salyalar akıyor, hatta tükürük damlaları sağa sola saçılıyordu. Başını omuzları arasına gömdü, konuşurken çenesini ağzında bir şeyler öğütür gibi hareket ettiriyordu ve şimdi artık dişleri görünüyordu. O

anda iki büklüm oldu, vücudunun üst kısmını öne doğru eğdi ve dizlerinin üstüne çöktü. Ardından sırtını kamburlaştırdı ve ellerini kramp girmiş gibi sıkarak yumruk hâline getirdi. Alt dudağından sarkan, bir ip gibi parlayan bir parça salya, sahne tahtalarının üzerine damladı. Kendini öne doğru bıraktı, yumruklarını zemine vurdu ve sessiz bir hırıltıyla gözlerini izleyicilere dikti. Kalçalarını aşağı indirdi, gırtlaktan gelen bir hırıltı eşliğinde derin bir nefes aldı ve kaslarını her an sıçramak üzere gerdi. Yüzünde yara olan kız aniden sahnede bitiverdi. "Otur!" dedi sakin bir sesle; Hitler itaat etti. Bir inlemeyle başını ön bacaklarının arasına soktu ve kıza baktı. Kız, elini kaldırdı ve bir an sanki eliyle onun aptal köpek suratının ortasına bir tokat yapıştıracakmış gibi göründü. Fakat kız hemen sonra gülümsedi. "Uslu Adi, sevimli köpek!" dedi ve kulağının arkasını şefkatle kaşıdı. Kız, önlük cebinden bir ip çıkardı, onu köpeğin boynuna doladı ve seyircilerin alkışları eşliğinde arkasından gelen hayvanla birlikte sahnenin çıkışına doğru yürüdü. Adi, kapının hemen önünde ayağa fırladı, bıyığını dudağından söküp attı ve şıpırtılı bir sesle kızın yanağına bir öpücük kondurdu. Her ikisi de seyircilerin önünde eğildi; ardından sunucu, sıradaki oyunu anons etti:

"Bayanlar ve Baylar, ya da daha doğrusu, sevgili bayansız baylar, size milletlerarası çok ciddi bir sansasyonu bildirmekten kıvanç duyuyorum! Yeni Dünya'nın, üzerlerinden sıcak hava dalgalarının yükseldiği çöllerinin ardında, bozkırların sonsuz genişliğinin ortasında, kır kurdunun uluduğu, kartalın görkemli dairelerini çizdiği ve kuvvetli bizon sürülerinin havaya kaldırdıkları tozlarla batmakta olan güneşin kızıllığını her akşamüzeri kararttıkları, gözlerden öylesine ırak, öyle ki ancak cennet veya cehennem olabilecek bir yerde, somonların doğrudan doyumsuz ayıların midelerine

sıçradığı ve sinsi yılanın sıcak kayanın altında çıngırağını salladığı yerde, işte tam olarak böyle bir yerde bulduk onu: yüksek otların arasında çıplak ve savunmasız bir hâlde, kudretli doğa güçlerinin elinde yalnız bir insan evladı... Yeni yeni serpilen bu genç kız, bedeninin korunağında titreyen yüreğiyle medeniyetimizin çok ötesinde kalan ve insanlığın hâlâ tabusuz, günahsız ve ayıpsız bir şekilde kendini bütünüyle içinde bulunduğu ana, yani şimdiye vererek doğanın sonsuz özgürlüğünde yaşadığı batmış bir dünyadan arda kalan son kişi. Saygıdeğer beyefendiler, sizleri bu akşam, şimdi ve burada, Kızılderili ülkesinin utangaç güzeli N'tschina'yı benimle birlikte selamlamaya davet ediyorum!"

Adamlar oturdukları sandalyelerde doğruldular, bardaklarından son bir yudum aldılar ve dudaklarının çevresine yapışan bira köpüğünü yaladılar. Bu arada yüzünde yara izi olan kız, tekerlekli bir masanın üzerinde sahneye devasa bir gramofon getirmişti. Sunucu gramofona bir plak yerleştirdi ve cihazın iğnesini nazik bir hareketle plağın üzerine bıraktı. Gramofonun boynuzunun derinlerinden gizemli bir hışırtı duyuldu, ardından müzik başladı. Franz nefesini tuttu. Bir tane fındık dudaklarının arasından kayıp tekrar çerez kâsesinin içine düştü. Hayatında hiç buna benzer bir şey dinlememişti. Gramofon, sesleri çıkarırken âdeta acı çekiyordu: Ritim ağır ve vurgulu, melodiyse kederliydi, ara sıra tek bir neşeli ezgi geliyordu kulağa. Derken, şarkı başladı. Sesin bir kadına mı yoksa erkeğe mi ait olduğunu anlamak mümkün değildi. Derin, kısık ve kırılgan bir sesti: Uzak mı uzak bir dünyadan söz eder görünen, basit, tuhaf bir tesadüf eseri yolunu kaybederek sigara dumanı altındaki bu fuar mağarasına düşmüş bir mırıltı, inilti ve iç çekiş. Franz bir an içinin derinlerinde salt hüzünle dolu sonsuz genişlikte bir mekânın açıldığı hissine kapıldı.

Tuhaf, diye düşündü ve gözlerini kapadı. Ama içinde hissettiği sonsuz genişlikteki, hüzünle dolu mekân o kadar da kötü değildi. Belki de, diye düşünmeye devam etti, insan kendini öylece bu mekâna bırakabilir, kendi içinde giderek daha derine inebilir ve bir daha asla yüzeye geri dönmeyebilir. Tam o anda cihazın iğnesi kulak tırmalayıcı bir ses eşliğinde plağın üstünde zıplamaya, ses ise kesik kesik gelmeye başladı ve Franz gözlerini açtı. Tam önünde, spot ışığın altında Kızılderili kız duruyordu. Sırtı seyircilere dönüktü ve hareketsizdi. Saçları kapkaraydı ve uzun, düz tutamlar hâlinde omuzlarından sırtına dökülüyordu. Alnına dolanmış bir deri bandın arasına bir tüy sıkıştırılmıştı. Çıplak kollarını kalçalarına dayamıştı, elleri ise kısa, renkli işlemeli eteğinin bel kıvrımı üzerinde hareketsiz duruyordu. Yalın ayaktı, ayrıca ayak bileklerine üzerlerinde minicik cam boncukların parıldadığı dar, deri bantlar sarılıydı. Bacakları ışığın altında parlıyordu. Sıkı, pürüzsüz, pembemsi ve yuvarlak bacaklardı. Fakat onu bilhassa dizlerinin arkasındaki çukurlardan tanıdı. Çok değil, daha kısa zaman önce yüzünü bu dizlerin arkasındaki çukurlara gömmüş ve sonrasında daha yukarıdaki bölgelere doğru yolculuğa çıkmak için bu çukurları dilinin ucuyla santim santim tatmıştı. Bu diz arkası çukurlar, Franz'ın o güne kadar görmüş olduğu her şeyden daha yumuşaktı. Sakin bir yaz sonundaki gölden, Nussdorf'un güney kıyısındaki küçük ormanlarda yetişen yosunlardan ve hatta eskiden sıklıkla ve herhangi bir sebeple, bazen teselli, bazense ödül olarak ya da bazen sırf öylesine, mesela yanından geçtiği sırada rastlantısal bir kısa dokunuş olarak yanağına temas eden annesinin elinden bile daha yumuşaktı. Gramofondan kısık bir hıçkırış geldi ve Anezka aynı anda vücudunu hareket ettirmeye başladı. Başta sadece ayakları, ardından bacakları titredi ve hemen

sonra da kalçasını yumuşak hareketlerle yukarı aşağı sallamaya başladı. Kollarını kaldırdı ve başının üzerinden iki yana ağır ağır salladı. Gramofondan gelen trampet vuruşları sanki doğrudan vücuduna isabet ediyordu ve her vuruş bedeninde yeni, kısa bir hareketle karşılığını buluyordu. Ansızın yüzünü seyirciye döndü. Yüzü, sarı ve kırmızı şeritler hâlinde boyanmıştı. Bakışları uzağa dikilmişti ve erkeklerin başları üzerinde bir yerlerde kayboluyordu. Saçları göğüslerini tamamen örtüyordu. Başını arkaya yasladı, spot ışığa doğru kahkaha attı ve sanki ışığı kucaklamak istiyormuşçasına kollarını iki yana açtı. Derken, müziğin ağır ritmi eşliğinde ayaklarını yere vurmaya başladı. Ayaklarındaki cam boncuklar şakırdıyor, başındaki tüy ayağını yere her vuruşunda titriyordu. Franz, kızın saç ayrımında tek bir damla terin nasıl biriktiğini, alnından aşağı süzülüşünü ve simsiyah bir renge boyanmış kaşlarının birinde nasıl asılı kaldığını izledi. Seyirciler giderek huzursuzlanıyorlardı, adamın biri her iki eliyle baldırlarını dövmeye başladı, duvardaki yarı karanlık nişlerin birinden kısık bir öksürük sesi işitildi. Anezka ayaklarını tahta zemine her vurduğunda, havaya bir miktar toz kalkıyordu. Ama bir an sonra vücudu yeniden sakinleşti, şimdi olduğu yerde bir ileri bir geri sallanıyordu. Bir anda iki eliyle saçlarını yakalayıp omuzlarının her iki yanından aşağı doğru saldı. Basit bir hareketti bu, bir perdenin açılması kadar sıradan; fakat etkisi sıra dışı olmuştu. Bazı erkekler aptal aptal gülümsüyorlardı. Bazıları donuk gözlerini sahneye dikmişlerdi. Bir tanesi sesli bir kahkaha atıyordu. Bir diğeri sanki ağır bir yükten kurtulmuş gibi kendini sandalyesine bıraktı. Franz gözlerini Anezka'nın göğüslerine dikmişti. Daha kısa süre önce yüzünü onların arasına koymuş, bahtiyar bir şekilde bu sonsuz narinlikteki derin vadiyi koklamış ve tuhaf bir biçimde

kendini yuvada hissetmişti. Şimdiyse bu göğüsler herkesin gözü önündeydi. Bir kamu malı, görülmeye değer turistik bir manzara gibi. Ama en kötüsü de, kızın bu durumdan keyif alıyor gibi görünmesiydi. Işığın altında yere uzanıyor ve sanki çok hoş ve doğal bir davranışmış gibi göğüslerini sallıyordu. Belki gerçekten de öyleydi. Cilveli bir gülüşle başını bir kez daha arkaya attı, arkasını döndü, eteğini yakaladı ve yavaşça havaya kaldırıp indirdi. Eteği her havalandırışında sanki ay doğuyordu. Bu hareket, masalarının ardında, karanlık nişlerin güvenliğinde oturan silüetler tarafından ya coşkuyla karşılanıyor ya da sessiz bir hayranlıkla izleniyordu. Franz, kalbinin düğümlendiğini hissetti. Birasını aldı, soğuk bardağı şakağına bastırıp tekrar yerine koydu, masaya bir banknot bıraktı ve sahneye ikinci bir bakış atmaksızın mağaradan ayrıldı.

Dışarısı tahmin ettiğinden de sıcaktı. Belli ki bahar yakındı. Etraf rutubet ve çöp kokuyordu. Franz çöp bidonlarının birinin üzerine oturdu ve kirli ampule baktı. Küçük bir gece kelebeği ampulün çevresinde deli gibi dönüp duruyordu. Ara sıra kanatları ampulün duyuna veya kablosuna çarpıyor, tuhaf bir biçimde kâğıt sesine benzer bir ses çıkarıyordu. Biraz sonra kelebek sıcak cama değdi; o anda sanki kanatları ışıldıyormuş gibi göründü. Gökyüzünden düşen minik bir gölge gibi yere çakıldı.

Mağaranın boşalması uzun sürdü. Adamlar birbiri ardına dışarı çıktılar ve ahşap çitlerle çevrili dar yoldan alkolün belli belirsiz bir sis perdesine dönüştürdüğü fantezilerinin ardı sıra sendeleye sendeleye yürüdüler. Kimse Franz'ı fark etmişe benzemiyordu, işletmeden arka arkaya çıkan kertenkele ile yüzünde yara izi olan kız da fark etmemişti onu. Son olarak Anezka ve sunucu çıktı dışarı. Franz

bacağıyla yolu kesti, elini kızın yanağına koydu, kısa bir süre başparmağını gözünün altında gezdirdi ve bir şeyler söyledi. Kız, alçak sesli bir kahkaha attı ve ağzına bir sigara yerleştirdi. Franz tam o anda bidonun üzerinden indi. Sunucu kaşla göz arasında yere eğilip elini pantolon paçasının altına soktu ve baldırına sabitlemiş olduğu deri bir kılıfın içinden ince bir bıçak çıkardı.

"Kıpırdama," dedi sakin bir tavırla, "yoksa seni ikiye bölerim. Hem de kemerinden çenene kadar, sonra da tekrar aşağı doğru!"

Bıçak, ampul ışığı altında parlıyordu. Arka bahçede bir süre sessizlik oldu. Sadece çöp bidonlarının birinden gelen hafif bir hışırtı duyuluyordu.

"Sok şunu yerine Heinzi," dedi Anezka, "onu tanıyorum."

Sunucu bir an duraksadı, ama sonra bıçağı tekrar yerine koydu.

"Tamamdır Henzi," dedi kız, "onunla konuşmam gerek!" Bir an düşünüyormuş gibi göründü. Sonunda adam Franz'a doğru bir adım attı ve doğrudan gözlerinin içine baktı. Sol kulağının memesinde sanki içten dışa doğru minicik mavi bir ateşle aydınlatılıyormuş gibi görünen cilalanmış bir taş parlıyordu.

"Seni tanımıyorum," dedi alçak sesle, "dahası hiç tanışmazsak daha iyi olur. Anladın mı beni?" Franz evet anlamında başını salladı.

"Buna sevindim," dedi Heinzi. Anezka'ya hızlı ve kısa bir bakış attı ve dar sokaktan yürüyerek uzaklaştı.

Anezka, ağzını açtı ve sigara dumanını yavaş yavaş dışarı bıraktı. Yüzü, birkaç saniye boyunca mavimsi bir örtünün ardında gözden kayboldu.

"Burada ne yapıyorsun delikanlı?"

Franz omuz silkti. "Programı izledim."

"Güzel miydı?"

"İdare eder. Tüy gerçek mi?"

"Saçlar gibi o da gerçek."

"Peki, o adam?"

"Ne olmuş ona?"

"O kim?"

"Mösyö de Caballé."

"Adının Heinzi olduğunu sanıyordum!"

"Sahne adı Mösyö de Caballé. Dışarıda Heinzi. Şov dünyası böyledir delikanlı!"

"Anladım. Peki, ne iş yapar?"

"İzledin ya. Program yapıyor."

"Program mı?"

"Program, eğlence ve kabare."

"Bunun dışında?"

"Bunun dışında ne?"

"Şovdan sonra ne yapıyor? Seninle birlikte program, eğlence ve kabareye devam mı ediyor?"

Anezka omuz silkti, kısa bir süre diliyle ağzında bir şeyler aradı ve ardından kaldırıma açık kahverengi bir tütün kırıntısı tükürdü.

"İş arkadaşı, anlıyor musun?"

"Elbette anlıyorum!" diye haykırdı Franz, "hatta çok iyi anlıyorum! Siz çifte kumruların yuvanızdan kanat çırparak uçuşunuzu gördüm ne de olsa!"

"Kanat çırparak?"

"Kanat çırparak! Dahası bir şey zaten apaçık ortada: Bay de Caballé'nin pantolonunda sadece bıçak yok, öyle değil mi?"

"Bazılarının pantolonunda bir şey var, bazılarında yok!"

"Bu da ne demek oluyor?"

"Aptalca sorulara aptalca cevaplar verilir delikanlı!"

"Benim adım delikanlı değil, benim adım Franz!" diye

haykırdı Franz ve çöp bidonlarından birine öyle öfkeli bir tekme attı ki, bidon gümbürtüyle devrilip bahçe boyunca yuvarlandı ve ancak karşıdaki duvarın hemen önünde durdu.

"Defol git, Heinzi!" dedi Anezka sakin bir tavırla. Bakışı, sunucunun bir an belirip şimdiyse ağır ağır geri çekilmekte olan gölgesinin görüldüğü dar sokağın çıkışındaydı. Franz ise gözlerini yuvarlanan bidondan sızan çöp suyunun arkada bıraktığı, çok kötü kokan ize dikmişti.

"Ona mı aitsin?" diye sordu Franz hüzünlü bir biçimde.

"Ben kımseye ait degilım. Hatta kendime bile!"

Franz başını eğerek ayakkabılarına baktı. Derileri yıpranmış ve çatlamıştı, hatta uç kısımlarındaki dikişler bile çözülmeye başlamıştı. Bir anda, içinde bir yerlerde küçük bir şenaatin yükseldiğini ve var gücüyle çaresizliğinin önüne geçmeye çalıştığını hissetti.

"Bana arkanı bir kez daha gösterirsen sana beş şilin veririm!" dedi. "Eminim ampul ışığı altında da fena görünmez!"

Daha cümleyi tamamlamamıştı ki, kendini bir aptal gibi hissetmeye başladı. Aptal bir köylü çocuğu, ayakkabılarının dikişleri sökülmeye başlamış gülünç bir tütüncü çırağı.

"Affedersin," dedi alçak sesle.

"Sorun değil, delikanlı." Anezka sigarasını ışığa doğru tuttu ve titreyen bir ip gibi yükselip çatı oluklarının hizasında bir yerde dağılarak kaybolan sigara dumanını izledi.

"Benim adım delikanlı değil," dedi Franz kuru bir ses tonuyla. Anezka sigarasını fırlattı ve Franz'a iyice yaklaştı. Nefesi nane aroması ve sigara kokuyordu. Paltosunun yakasından uzun, siyah bir saç sarkıyordu. Parmaklarının ucunda yükselerek Franz'ı alnından öptü. Sonra arkasını döndü ve gitti. Franz, bir süre kızın dar yolda giderek uzaklaşan ve yavaş yavaş kısılan ayak seslerini dinledi. Yerde, ampulün tam altında ölü bir gece kelebeği duruyordu. Franz

yere eğildi, parmak uçlarıyla kelebeği kaldırdı ve özenle bir mendile sardı.

Üzerinde ihtişamla yükselen bol çiçekli bir gül bahçesi ve kar beyazı üç güvercinle şehir parkının görüldüğü bir kartpostal

Sevgili anneciğim,

Dün bazı nedenlerden dolayı artık dayanamadım ve Timelkam'a tek yön bir bilet almak için Batı Tren İstasyonu'na gittim. Gişenin ardındaki memur iki şilin lütfen, dedi ve tırnaklarına oje sürmeye devam etti. İşte tam o anda tuhaf bir şey oldu: Kadının bu aldırışsız davranışı inadımı tetikledi. Bileti müsait bir yerine sokabileceğini söyledim ve oradan ayrıldım. Çünkü böyle bir aldırışsızlığa müsaade edilmemesi gerekir diye düşündüm. Dahası, acaba tütün dükkânının hâli nice olurdu? Peki ya Otto Trsnjek ve profesörün? Artık onlara karşı sorumluyum, yoksa değil miyim?

Oğlun Franz

Ön planda bir ördek ailesi, arka planda ise sabah güneşinin aydınlattığı Schafberg Dağı'nın görüldüğü bir kartpostal

Sevgili Franzcağım.

Sanırım sözünü ettiğin şu "belli bazı nedenleri" iyi biliyorum. Ama şu sözüme kulak ver: Bugünün nedenleri yarın bir bakarsın önceki günün nedenleri oluverir ve en geç bir sonraki gün onları unutursun. Seni ansızın mutfak penceresinin önünde görseydim, muhtemelen sevinçten kalp krizi geçirirdim. Ama yine de geri dönmediğin için seninle gurur duyuyorum. Evet,

insanın sorumlukları var! Her şeyden önce kendi vicdanına karşı! Kaldı ki, eve dönmek için henüz çok erken. Seni sevgiyle kucaklıyorum,

Annen.

"Ben bir hiçim. Değersiz bir paçavra. İnsanlığın ayaklarını silmesi için bir paspas. Ağzına kadar kötü rüyalar, kötü hisler ve kötü düşüncelerle dolu bir çöp kovası. Tam olarak böyle. Dahası çirkinim. Yüzüne bakılası biri değilim. İticiyim. Üstüne üstlük şişmanım. Tanrım, gerçekten de şişmanım! Yağlı, göbekli bir su aygırı. Hantal, tonlarca kilo ağırlığında bir balina. Tıka basa yediği yemekten karnı balon gibi olmuş dişi bir fil. Ölümümden sonra geriye kalacak tek şey, göl büyüklüğünde bir yağ lekesi. Ah, Sayın Profesör, keşke gerçekten de ölmüş olsaydım! Keşke her şey bitmiş, geçmiş ve böylece aşılmış olsaydı!"

Bayan Buccleton tekrar hıçkırarak ağlamaya başladı. Çenesi oynuyor, yanakları titriyordu, derken bütün bedeni sarsılmaya başladı. Gerçekten de aşırı kiloluydu ve hiç de güzel sayılmazdı. Etli yapısı dışında onda dikkate değer tek şey, en küçük vesilede gözyaşlarıyla dolmaya hazır, genellikle fal taşı gibi açılmış, bir çocuğunkine benzeyen açık mavi gözleriydi. Bayan Buccleton, yaşadığı histerinin en tipik özelliklerini sergiliyordu. Amerikalıydı, çok zengindi, kırk beş yaşındaydı ve bol güneşli, ama sıkıcı, küçük bir Batı şehrinden geliyordu. Erken yaşta ölen babası onu fazla şımartmış, annesi ise hiç sevmemişti. Her iki kocası tarafından aldatılmış ve terk edilmiş olan Bayan Buccleton, hayatı boyunca süren ızdırabını domuz jambonu, turta ve vişne keki tepelerinin altına gömmeye çalışmıştı. Birkaç ay önce seans odasına ilk kez adım attığından bu yana gösterdiği gelişme

orta seviyedeydi. Muayenehaneye daima dünyanın en asil kadını olarak girerdi. Ünü şehir sınırlarını aşan, büyük beden kıyafet uzmanı bir terzinin elinden çıkan loden ceketini üzerinden aldırır, harcadığı yüksek efor nedeniyle ağzından ıslık benzeri kısık sesler çıkararak kanepeye gömülür ve tam o anda çaresiz ve sulu göz bir küçük çocuğa dönüşüverirdi. Bu yetmezmiş gibi bir de gözyaşları ve makyajıyla pahalı minder kılıflarını lekelerdi. Fakat tuhaftır profesör onu yine de severdi. Kadının insanda sinir bırakmayan tavırları ve kalın yağ tabakasının altında erkeksi bir ruh ile açık bir yüreğin yattığına inanıyordu.

"Anlatmaya devam edin," dedi profesör. Her zamanki gibi kanepenin baş kısmında oturuyor, ayakkabısının bir yukarı bir aşağı sallanan ucunu izliyordu.

"Her geçen gün daha fazla kilo alıyorum," diye devam etti Bayan Buccleton. "Bu ay da birkaç kilo aldım. Kıyafetlerim olmuyor artık. Daha doğrusu: BEN artık kıyafetlerime olmuyorum. Aslına bakarsanız terziye gitmekten utanır oldum. Utançtan hiçbir yere gidemiyorum. Aynadaki görüntümden bile utanıyorum. Ama özellikle şimdi burada, kanepenize uzanıyor olmaktan utanıyorum Bay Profesör!"

Freud bir parça daha geriye yaslandı. Onca yıl sürdürdüğü ve sayısını kendisinin bile hatırlamadığı tüm o seanslar sırasında hep kanepenin baş kısmında oturmuş, kendisini geri plana çekmişti. Bunu yapmasının nedeni, hastalarının bir saat boyunca kızgınlık, çaresizlik veya herhangi başka bir sebeple eciş bücüş olmuş, karşısındakinden medet uman yüz ifadeleriyle kendisine bakmalarına katlanamamasıydı. Hastalarıyla geçirdiği, insanın tüm enerjisini tüketen o saatler yüzünden son zamanlarda kendini bunalmış hissediyor, hastalarının dünya yükü acıları karşısında çaresizce önüne bakıyordu. Nasıl olmuştu da bu acıları anlamak hatta belki

de iyileştirebilmek gibi saçma bir fikre kapılmıştı? Hayatının büyük bir bölümünü hastalık, sıkıntı ve ızdıraplara adaması için onu hangi şeytan dürtmüştü? Fizyolog olarak kalabilir ve elinde neşteriyle huzur içinde böcek beyinlerini ince dilimler hâlinde doğrayabilirdi. Ya da roman yazabilirdi; geçmiş dönemler ve uzak ülkelerde yaşanmış heyecanlı hikâyeler. Bunları yapmak yerine şu anda burada oturuyor ve gölgede kalan bir köşeden Bayan Buccleton'un yuvarlak kafasını izliyordu. Sarıya boyanmış saçlarının dipleri beyazdı, burnunu sessizce her çekişinde burun kanatları titreşiyordu. Oradan bakıldığında Bayan Buccleton'un burnu, bilinmezlerle dolu tehditkâr ve vahşi bir doğada bir başına kalmış minik, tombik bir hayvancık gibi kaygı içinde durmadan titriyordu. Bu görüntüde bir şeyler Freud'un yüreğine dokundu. Böyle bir hisse kapıldığı için kendine kızdı. Görünen o ki, hep şu ufak tefek, önemsiz detaylardı hastalarıyla arasına binbir zahmetle koyduğu o bilimsel mesafeyi kendisine unutturan: bir genel müdürün elinde tuttuğu buruşturulmuş bir mendil, yaşlı bir öğretmenin yerinden kaymış peruğu, bağlanmamış bir ayakkabı bağcığı, sessiz bir iç çekiş, birkaç anlamsız söz veya şimdi olduğu gibi Bayan Buccleton'un titreyen burnu.

"Demek utanıyorsunuz," dedi Freud. "Neyden utanıyorsunuz?"

"Her şeyden. Bacaklarımdan. Ensemden. Koltukaltlarımdaki ter lekelerinden. Yüzümden. Görünüşümden. Hatta evde, yorganımın altında tek başımayken bile utanıyorum bunlardan. Yaptığım, sahip olduğum ve olduğum her şeyden utanıyorum."

"Hım," dedi Freud, "peki haz alma konusunda bir sıkıntınız var mı?"

"Nasıl?"

"Haz alına ile ilgili durumunuz nedir? Siz de bazen haz gibi bir şey hissetmiyor musunuz?"

Bayan Buccleton bunun üzerinde düşündü. Dışarıda avluda birisi bir pencere açtı, kısa bir süre bağırıp çağrışan iki kadının sesleri işitildi, ardından ortalık yeniden sessizleşti. Freud bakışlarını antika koleksiyonunun üzerinde gezdiriyordu. Toz alına zamanı gelmiş, diye düşündü, üstelik bu kez epeyce toz birikmiş, toprak askerin kafasında şimdiden ince bir toz tabakası oluşmuştu, hatta nöbetçi Çin askerinin sol kulağından ışığın parlattığı bir örümcek ağı sarkıyordu sanki. Belki de, diye düşünmeye devam etti Freud, günün birinde kendi büstü de odanın birinde duracak ve birinin eline ıslak bir bez alıp kel kafasında biriken tozu silmesi için sessizce bekleyecekti.

"Yemek yerken haz alıyorum," dedi Bayan Buccleton, "mesela büyük bir dilim pasta yerken."

"Oh," dedi Freud ve çenesini yavaşça göğüs kafesinin üzerine bıraktı.

"İşte gördünüz mü!" diye haykırdı Bayan Buccleton ve zafer edasıyla kollarını havaya kaldırdı.

"Neyi?"

"Beni küçümsüyorsunuz!"

"Neye istinaden böyle düşünüyorsunuz?"

"Oh deyişinizde küçümser bir hava vardı! Değersizleştiren ve hor gören! Ayrıca başınızı öne doğru bıraktınız. Fark etmedim mi zannediyorsunuz? Yakanıza sürten sakalınızın çıkardığı sesi iyi tanıyorum!"

Freud gayri ihtiyari oturduğu yerde doğruldu ve çenesini öne doğru uzattı. Fakat hemen sonra yine şu kendinden emin olamama hâline, tıpkı öğretmeninin arkasından surat yapan ilkokul öğrencisininkine benzeyen şu tuhaf yakalanmışlık hissine sinir oldu.

"Sevgili Bayan Buccleton, şunu söylememe izin verin," diye homurdandı elinden geldiğince dostane bir tavırla, "oh derken niyetim ne sizi değersizleştirmek ne küçümsemek ne de başka herhangi bir şeydi. Ağzımdan çıkan oh sesi daha ziyade yoğun dikkatimin ses biçimindeki bir ifadesiydi. Ayrıca başımın ara sıra yerçekimine yenik düşerek öne doğru düşmesinden dolayı rica ederim beni affedin. Bu baş seksen yaşını aştı, hayatta geçirdiği sürede çok çalıştı ve üstelik bir dizi oldukça zayıf omurganın üzerinde duruyor."

"Özür dilerim, Bay Profesör," diye sessizce burun çekti Bayan Buccleton.

"Konumuza dönersek, pek muhterem Bayan Buccleton," diyerek devam etti Freud, "haz ve utanç, hayatın içinden el ele geçip giden iki kardeş gibidir, tabii insan buna müsaade ederse. Sizin de nazik desteğinizle kısa zamanda açığa çıkarmayı düşündüğüm ve şimdilik geçmişinizin karanlığında gizlenen bazı nedenlerden ötürü, kişiliğinizde bu iki kardeşten biri gelişirken diğeri gerileyip pastanenin birinden aldığı payla yetinmeye başlamış."

"Öyle mi düşünüyorsunuz?"

"Evet, öyle düşünüyorum."

"İyi ama istediğine ulaşması için şu zavallı şey adına ne yapabilirim?" diye sordu Bayan Buccleton umutsuzca.

Freud öne doğru eğildi, kollarını göğsünde kenetledi ve en delici bakışlarıyla hastasının gözlerinin içine baktı: "Pasta yemeyi bırakın!"

Bayan Buccleton, ruhunun en derinlerinden yükselen bir acı çığlığıyla ağır bedenini sağa sola savurmaya başladı. Öyle ki, kanepenin bacakları çatırdayıp parke zemin sarsıldı ve antika askerler donuk bir şekilde geçirdikleri yüzyılların ardından nihayet yeniden canlanmışlarcasına raflarda titreşmeye ve hoplamaya başladılar.

Bayan Buccleton gittikten sonra profesör bir süre daha pencerede durdu ve aşağıya, avluya baktı. Son günlerde hava ısınmış ve kar çoktan erimişti; yakında kestaneler tomurcuklanacaktı.

Bir gün önce Kurt Schuschnigg*, halka büyük bir konuşma yapmıştı. Memleketi Innsburck'ta Tirollülere özgü şık bir takım elbise içinde dinleyicilere 13 Mart'ta yapılacağı duyurulan halk oylamasında "özgür, bağımsız, sosyal, Hristiyan, Alman ve üniter bir Avusturya" için oy verip vermeyeceklerini sordu. Yirmi binden fazla taraftar Tirol dağ havasına doğru "evet" diye hep bir ağızdan haykırdığı sırada, muhtemelen Adolf Hitler Berlin'de bir yerlerde radyonun önünde oturuyor ve ağzından akan suları yalıyordu. Avusturya, üzerinden buharlar tüten bir şnitzel misali Hitler'in önünde duruyordu. Artık onu parçalarına ayırma zamanı gelmişti. Schuschnigg'in konuşmasının ardından Viyana'da yandaşlar ile karşıt gruplar arasında şiddetli çatışmalar yaşanmıştı. Vatanseverler şehrin dört yanında sokağa dökülmüş haykırıyorlardı: "Çok yaşa Schuschnigg!" "Oyumuz evet!" Fakat suskun bir kitlenin gücünü arkalarına alarak şimdi de nasyonal sosyalistler yeniden deliklerinden çıkıyor ve gürültülü bir şekilde sokakları arşınlıyorlardı: "Çok yaşa Hitler!" diye bağırıyorlardı, "Tek halk! Tek İmparatorluk! Tek Führer!" Küçük kalabalıkların haykırışları sabahın erken saatlerine dek azgın bir köpeğin havlayışı gibi sokaklarda yankılandı.

Aşağıda, avluda ev hizmetçisinin dedikoducu karısı Bayan Szubovic göründü. Yukarıya, profesöre doğru el salladı ve avluya güvercin zehri serpmeye başladı. Freud, onu görmemiş gibi yapıp hızla geri adım attı. Bir yazı masasının

* Avusturyalı politikacı.

üzerinde cevap verilmemiş mektuplar yığılıydı. Sanki dünyadaki herkes ondan bir şeyler bekliyordu. İnsanlar karamsar kaygılarını şımartarak büyütüyor ve yeryüzünün ayaklarının altında kor kor yandığını hâlâ anlamıyorlardı. Göze en az çarpan mektuplardan birini eline alıp açtı:

"Pek Muhterem Sayın Profesör Doktor Sigmund Freud,

Seneye herkesçe tanınan ve sevilen Erdenwerk Yayınları'ından muhtemelen sonradan değişecek başlığıyla *İçe Dönüşün Mekânları Olarak Yerel Meyve Bahçeleri* adında bir antoloji yayımlanacak. Bu vesileyle sizden, Sayın Profesör, konuyla ilgili kısa bir makale ya da en azından bir selamlama yazısı..."

Yorgun bir hareketle mektubu buruşturdu ve çöp kutusuna doğru fırlattı. Kâğıt topağı kovanın köşesinden sekip kendisine doğru yuvarlandı ve ayaklarının tam önünde durdu. Bir an içinde topağı odadan şutlaması için onu zorlayan bir baskı hissetti. Fakat tam o anda biri kapıyı tıklattı. Belli ki bu kişi Anna'ydı. Martha kapıyı vurur, Anna ise tıklatırdı.

"Ne var?" diye homurdandı profesör.

"Yine o geldi."

"Kim?"

"Tütüncüde çalışan oğlan."

Freud'un yüzüne bir gülümseme yerleşti. Aslına bakılırsa "sıradan insanlar" denilen bu kişilerin varlığında kendini hep ne yapacağını bilmez ve yanlış yerde hissederdi. Fakat şu Franz farklıydı. Bu delikanlı yeni yeni tomurcuklanıyordu. Üstelik karısının on yıl evvel koltuk kılıflarına işlediği ve kalın yün iplerinin arasında şehrin bütün tozunun sanki büyülü bir şekilde üzerlerine biriktiği şu renkleri atmış ve de yıpranmış tomurcuk motifleri gibi de değildi. Hayır, bu çocuğun damarlarında taze ve kuvvetli, dahası oldukça naif bir

hayat akıyordu hâlâ. Ayrıca aralarındaki büyük yaş farkının neredeyse doğal olarak neden olduğu mesafe, Freud'un hoşuna gidiyordu. Kaldı ki, karşılaştığı çoğu insanla girdiği yakın iletişimi bir nebze olsun katlanılır kılan şey tam da bu mesafeydi. Franz daha çiçeği burnunda biriydi, buna karşılık profesörün dünyası giderek daha fazla bunamaya yüz tutmuştu. Küvetin kenarında oturarak süt dişlerini fırçaladığı kızının yaşı bile artık kırkın üzerindeydi. Bir an bu sahneyi sanki dünmüş gibi hatırladı. Hastalarından, geriye kalan akrabaları ve az sayıdaki arkadaşlarından hiç bahsetmese daha iyi olurdu. İhtiyarlara özgü ufak adımlarla giderek ilerleyen taşlaşmaya doğru ağır ağır sendeliyor insan; ta ki sonunda insanın, kendi antika koleksiyonunun arasında göze fazla batmaksızın durabileceği o noktaya kadar.

"Baba?" Kapıyı ikinci kez vurmadan öylece odaya girmişti Anna. Üzerinde yine bir pantolon vardı. Profesör, kadın bacaklarında pantolon görmekten nefret ediyordu. Özellikle de kendi kızının bacaklarında. Fakat belli bazı konularda onunla tartışmaya girmemek en doğrusuydu. Şu hâlde illa da pantolon giymek istiyorduysa, o hâlde profesör açısından herhangi bir sıkıntı yoktu, bunu yapabilirdi. Ama sadece evde dolaştığı sürece.

"Yine bankta mı oturuyor?"

Anna başını salladı. "Bir buçuk saattir."

"Yanında bir şey getirmiş mi?"

"Bilmiyorum. Fakat sen zaten artık dışarı çıkmamalısın!"

"Nedenmiş?"

"Nedenini çok iyi biliyorsun!"

Freud omuz silkti. Elbette biliyordu. Yaşlı ve hastaydı. Yahudiydi. Ayrıca sokakta bir dolu güruh dolanıyordu. Fakat olaylar henüz tam anlamıyla başlamamışken, daha en başında teslim olmak söz konusu bile değildi. Dahası, tam da kızının önünde böyle bir şey asla olamazdı.

"Hayır, bilmiyorum!" dedi inatçı bir tavırla. "Hadi şimdi bana paltomu ve şapkamı getir!" Anna gülümsedi. Babasına doğru bir adım attı ve çenesini tuttu. Freud ağzını açtı, kızı başparmağını dikkatlice içeri soktu. Parmağının ucuyla çene protezinin arka kısmını sıkıca bastırdı. Bir çıt sesi duyuldu ve Freud acı içinde yüzünü geri çekti.

"Otur!" dedi Anna, ağzına kısa bir bakış attıktan sonra. Başparmağını geri çekti, bir mendille sildi, parmak uçlarında yükseldi ve babasını hızla iki yanağından öptü.

"Her şey yolunda," diye mırıldandı Freud; bir adım geri attı ve sakalını kaşıdı. Geçen on yılda acıyla başa çıkmayı öğrenmişti, belki bir gün sevgi gösterileriyle baş etmeyi de öğrenebilirdi.

"Kendine dikkat et!" dedi Anna. Ardından yere eğildi, meyve bahçesi sahibinin buruşturulmuş mektubunu yerden aldı ve isabetli bir atışla çöpe fırlattı.

Franz, daha uzun süre bekleyeceğini düşündüğü için geleneksel Viyana görgü kurallarının tamamını ihlal ederek oturduğu banka boylamasına uzanmak için tam bacaklarını geriyordu ki karşıdaki kapı açıldı ve profesör evden dışarı adımını attı. Tıpkı ilk seferde olduğu gibi biraz sallanarak, ama yine de bir dereceye kadar kararlı ve diri bir şekilde doğrudan banka yönelip sokağın karşı tarafına yürümeye başladı.

"Acaba kapıyı çalmak aklına hiç gelmedi mi?" diye sordu profesör. "Bu işimizi kolaylaştırırdı."

"Bu aklıma daha önce geldi," diye karşılık verdi Franz. Çoktan ayağa fırlamıştı ve şimdi telaşla Freud'a doğru yürüyordu. "Sadece sizi rahatsız etmeye cesaret edemedim."

"Bazen, şayet onlara ulaşmak istiyorsan, insanları rahatsız etmen gerekebilir!" dedi Freud ve pelür kâğıda sarılı bir paketi dikkatlice Franz'a uzattı. "İşte, atkını geri getirdim.

Yıkanmış ve ütülü, ayrıca gül bahçesi gibi kokuyor. Hanımlar ellerinden gelenin en iyisini yaptılar!"

"Lütfen, birinci kattakilere sonsuz teşekkürlerimi ve saygı dolu selamlarımı iletin, Bay Profesör! Oturmak ister misiniz?" dedi Franz davetkâr bir jestle. "Hayır, teşekkürler," dedi Freud ve birinci kattaki oturma odasının penceresine, berrak bahar göğünün yansıdığı cama kaçamak bir bakış attıktan sonra ekledi: "Bugün dolaşmaya çıkıyoruz!"

Berggasse Sokağı'ndan yukarı çıktılar, Währinger Caddesi'nin sol kaldırımından ilerlediler, bir yay çizerek Votiv Kilisesinin etrafından dolandılar ve belediyeye doğru devam ettiler. Hava ılıktı, haftalardır kar yağmamıştı ve Votiv Parkı'nda daha şimdiden leylaklar tomurcuklanmıştı. Bir anda başlayan ılık bir esinti, yerlere saçılmış, halkı pazar günkü seçime çağıran sayısız el ilanlarını havalandırdı. *Avusturya'ya Evet* ve *Kırmızı-Beyaz-Kırmızı – Kader alana kadar canımızı!* yazılıydı bu ilanlarda. Franz, atkının sarılı olduğu paketi gömleğinin altına sıkıştırmıştı. Yürüdükçe hışırdayan paket karnını ısıtıyordu. Demek kadınlar ellerinden gelenin en iyisini yapmışlar, diye düşündü ve gururunun okşandığını belli etmemeye çalıştı. Gözünün ucuyla hemen yanında küçük adımlarla yürüyen profesörü aralıksız kesiyordu. Bastonu, düzenli bir ritimle kaldırım taşlarının üzerinde tıkırdıyordu; sanki öncelikle yolu test etmesi gerekiyordu. Bu arada nefes alıp verişi kısa ve düzensizdi, dahası her nefes verişinde ağzından kısık bir ıslığa benzer bir ses çıkıyordu. Franz kıkırdayarak gülmeyi çok isterdi. Ya da doğrudan sesli bir kahkaha atmayı. Aslında şu "akıllı insanlar" dedikleri insanların yanında kendini her zaman biraz tuhaf ve oraya ait değilmiş gibi hissederdi. Fakat profesör farklıydı. Bu yaşlı adam sadece akıllı değildi. Kendi geldiği yerde yerel gazetenin başlıklarını veya Timelkam Tren İstasyonu'ndaki kalkış

saatleri tablosunu okuyabilmek bile bilgili sayılmak için yetiyordu. Diğer yandan beyaz göbeklerini bronzlaştırmak için Viyana, Münih veya Salzburg'dan kitleler hâlinde göl kıyısına akın eden sayısız doktor ve lise öğretmeni de, çok değil en geç *Goldenen Leopold*'da birkaç bira içtikten sonra gayet sıradan insanlara, hatta ruhsuz, durmadan gevezelik eden tiplere dönüşüyorlardı. Buna karşın profesör o kadar akıllıydı ki, okumak istediği kitapları bizzat yazabilirdi. Aynen öyle, diye düşündü Franz ve üniversite binasının kaldırım boyunca devam eden gölgesinde yürüdükleri sırada içinden gülümsedi. Fakat bir şey daha vardı. Bir ürperti gibi bir anda yüzeye çıkan ve derinlerinde bir yerde hızla yayılıp kalıcı bir hisse dönüşen tek bir düşünce. Şimdi oraya, içeride bir yerlere yerleşmiş ve bir daha (o kadarı çok belliydi) kolay kolay dağılmayacak bir hisse dönüşmüştü: Profesöre acıyordu. Ondaki birçok şey Franz'ı bir şekilde üzüyordu. Yamuk çenesi mesela. Ya da hep hafif kambur olan sırtı. Dar, köşeli omuzları. Bastonunun sapını sıkıca tutan lekeli ve sıska ihtiyar parmakları. Şu yaşlılık ne berbat bir şey, diye düşündü Franz, melankolik ve biraz öfkeli bir ruh hâliyle. Eğer zaman, insanı önünde sonunda zaten ele geçirecekse, tüm o akıllılığın ne faydası vardı?

Belediyenin önünde çocuklar ve gençler küçük gruplar hâlinde toplanmışlardı. Köşe başlarında boş boş duruyor, kol kola girerek kaldırımı kesiyor ya da kahkaha atarak yürüyor, çığlık atarak meydanın karşısına geçiyor, berelerini ve üzerinde gamalı haç olan bayraklarını sallıyorlardı. Sağda solda polisler duruyor, ellerini arkada kavuşturmuş olup biteni seyrediyorlardı. Kısa pantolonlu bir ilkokul çocuğu çığlık attı: "Yaşasın Zafer!" Sonra da elleri ile bacakları iki yana açık şekilde kendisini geriye, çimlere bıraktı. Ring Caddesi'nde cuma öğle sonrası trafiği gürültüyle akıyordu.

Motorlar gürlüyor, at nalları parke yolda takırdıyor, fayton sürücüleri dillerini şaklatıyor ve ince kırbaçlarıyla havaya ıslık çaldırıyorlardı. Kaldırımlar birbirleriyle sohbet eden insanlarla dolmuştu. Sıcaktı ve güneş parlıyordu; havada hoş bir esinti vardı. İnsanlar hafta sonundan, daha sonraki günlerden, gelecekten; şehirde, ülkede ve dünyada bir şeyler olduğundan söz ediyorlardı. Kasasında işçi taşıyan bir dizel kamyonet patırdayarak ağır ağır ilerliyordu. Erkekler şapkalarını sallayarak hep bir ağızdan Hitler karşıtı ve Avusturya İşçi Birliği lehine sloganlar atıyorlardı. Adamlardan biri hareket hâlindeki araçtan kasketinin ardı sıra atladı. Az önce kasketini havaya atmış ve rüzgâr onu geriye savurmuştu. Adam yere sağlam basamayıp düştü ve yolun kenarında hareketsiz bir şekilde kaldı. Etrafına hemen bir grup insan toplandı. Kamyonet yoluna devam etti.

Franz ve profesör, Burg Tiyarosu'nu sol yanlarına alarak Halk Parkı'na yürüdüler. Burada da her yerde leylaklar tomurcuklanıyordu. Yüksek çalılar ve ağaçlar caddenin gürültüsünü engelliyordu. Sık çimle örtülü zeminden serin bir nem yükseliyordu. Franz daha önce buraya hiç gelmemişti. Biraz dolaşıp etrafı görmeyi çok isterdi fakat profesörle bir çalılığın altına oturmak ve yeşil yaprakların karanlığında rahatsız edilmeden akla gelebilecek her şey hakkında konuşmak çok daha cazip bir fikirdi. Derken, Freud kararlı bir şekilde parkın diğer ucuna yöneldi. Orada yaşlı bir kestanenin altında yükselen bodur ağaçların arasında biraz gizli kalan boş bir bank bulup oturdular. Franz, elini dikkatle ceketinin iç cebine soktu ve olağanüstü güzellikte bir Hoyo de Monterrey çıkardı. Freud puroyu aldı, onu yüzünün önünde tuttu ve ağzına götürüp yakmadan önce bir süre puronun silüetini izledi. Dolaşırken tek kelime etmemişlerdi; şimdi de yan yana oturmuş susuyorlardı. Profesör

havaya minik duman bulutları üflüyor ve çenesini gıcırdatıyordu. Uzaklarda bir yerde biri "Çok Yaşa Hitler!" diye bağırdı. Bir sevinç çığlığı duyuldu. Yüksek sesli gülüşmeler işitildi. Hemen ardından cadde trafiğinin kısık gürültüsü yeniden duyulmaya başladı.

Profesör, gizlemeye çalıştığı bir inlemeyle arkasına yaslandı, bir süre gözlerini kırpıştırarak yukarı doğru, aralarından güneş ışınları sızan yapraklara baktı ve nihayet şöyle dedi: "Gördüğüm kadarıyla buluşmalarımızı kendine masraflı hâle getiriyorsun!"

"Anlamadım, Bay Profesör?"

"Bu kalitede bir puronun ederi o kadar da az değil."

"Çünkü tütünü cesur erkekler tarafından San Juan y Martinez Nehri'nin verimli kıyılarından toplanmış, onların güzel kadınları tarafından, zarif bir el işçiliğiyle sarılmıştır," dedi Franz ve ciddiyetle başını salladı.

"Gerçi bu bağlamda neden cesaretin Kübalı tütün işçilerinin öne çıkan bir özelliği olduğunu pek anlamış değilim," diye itiraz etti Freud, "fakat bu önemsiz detayı bir yana bırakabiliriz. Bu arada, hazır güzel kadınlardan konuşmaya başlamışken, umarım karşı cinse dönük çabaların olumlu sonuç vermiştir. Bu başarının somut olarak neye benzediği o kadar da mühim değil."

"Sizinle tam da bu nedenle görüşmek istiyordum," dedi Franz acıklı bir ses tonuyla, "anlayacağınız çabalarım hiçbir sonuç vermedi. Gerçi bundan tam olarak emin değilim. Ama bilemiyorum. Aslına bakarsanız hiçbir şey bilmiyorum!"

"Yine de bu farkındalık bile, bilgeliğe giden dik yokuşta bir ilk adım sayılır," diye karşılık verdi Freud. "Ama istersen öncelikle karanlıkta kalan bazı noktaları aydınlatmamıza müsaade et: Onu aradın mı?"

"Evet, Bay Profesör."

"Peki, onu bulabildin mi?"

"Evet, Bay Profesör!"

"Belki de kelimeleri beynini limon gibi sıkarak teker teker ortaya çıkarmalıyım, ha, ne dersin?"

"Hayır, Bay Profesör. Kızın adı Anezka!"

"Demek Bohemyalı?"

"Evet. Viničny Tepesi'ne karasevdalı bir âşık misali sokulmuş, Mladá Boleslav bölgesine bağlı Dobrovice denilen masalsı bir köyden geliyor."

"Bir tepeye karasevdayla tutulmuş bir köy mü?"

Franz, evet anlamında başını salladı. Freud, kibrit kutusundan bir kibrit çıkarıp yaktı ve dikkatli bir şekilde puronun ucundaki köze tuttu. Görünüşe göre közün bir yanı sönmüştü ve puro artık düzensiz yanıyordu.

"Bohemya mutfağı gerçekten de harikadır, öyle değil mi?" dedikten sonra düşünceli bir tavırla şimdi yeniden düzenli bir şekilde yanan hoyo'suna baktı.

"Evet, harikadır..." diye mırıldandı Franz. Tam karşıda, kış mevsimi olması nedeniyle hâlâ çıplak olan gül bahçesinin öteki tarafında, vücut yapıları iyice bozulmuş iki kadın yürüyor ve sırf her zaman orada oturdukları için aslında pek tabii kendilerine ait olduğunu düşündükleri bankı işgal eden iki adama sert sert bakıyorlardı. Karşı istikametten gelen bir park bekçisi onlara doğru yaklaştı. Elini bir an şapkasının ucuna doğru kaldırarak selam verdi ve ince bir çubuk yardımıyla bankın hemen yanındaki çöp bidonunu karıştırmaya başladı.

Bir yandan bidonu karıştırırken diğer yandan beylerden özür diledi; bomba ihtimaline karşı bunu yapması gerekiyormuş. Ve tabii ki, diye ekledi, şehir yönetimince arzu edilmeyen diğer her şeye karşı.

Freud, bu şeylerin tam olarak ne olduğunu öğrenmek istedi.

Park bekçisi omuz silkti. Bunu söyleyemezmiş, ancak bu şeylerden biri bulunduğunda anlarmış insan bu şeylerin neler olduğunu.

"Neden tam da halka açık parklardaki çöp bidonlarında şüpheli nesne ve bomba bulunacağı düşünülüyor?" diye sordu Freud.

"Neden olmasın ki?" diye karşılık verdi park bekçisi. Neden tam da halka açık parklardaki çöp bidonları olmasın ki? Şu bombayı her kim koyuyorsa, onun beynini okumak mümkün değildi sonuçta. Fakat onu artık mazur görmeleri gerekiyormuş, çünkü park çok büyükmüş ve Viyana'da denizdeki kum tanelerinden daha fazla çöp bidonu varmış. "İyi günler, baylar, görüşmek dileğiyle."

"Pekâlâ," dedi Freud, bekçi bir çalılığın ardında gözden kaybolduğunda. "Sen ve Anezka arasında tam olarak ne geçti?"

"Ona dokundum," dedi Franz. "Ve bu, yaşadığım en güzel deneyimdi."

"Buna sevindim. Umarım o da sana dokunmuştur?"

"Elbette! Hem de nasıl! Her yerime! Ve dokunduğu yerlerin tamamı hâlâ yanıyor! Bütün bedenim kav gibi yanıyor!"

Freud düşünceli bir şekilde orta parmağıyla purosunu dövüyordu. "Aşk, kimsenin söndürmek istemeyeceği ve söndüremeyeceği, kontrol edilmesi güç bir yangındır," dedi ve kül taneciklerinin ağır ağır çakılların üzerine dökülüşünü izledi.

"Ben yapabilirim!" diye haykırdı Franz ve hızla oturduğu yerden ayağa fırladı. "Ben bu yangını söndürebilirim, söndürmek de istiyorum! Bir tütün dükkânın arka odasında kül yığını olarak tükenmek istemiyorum çünkü!"

"Otur oturduğun yere ve herkesin içinde bağırıp çağırmayı kes!" diye kızdı Freud. Franz, denileni yaptı ve oturdu. "Ve şimdi sükûnetimizi koruyarak konuya dönelim: Demek onu tekrar gördün. Adını biliyorsun. Nereden geldiğini biliyorsun. Birbirinize dokundunuz. Peki ya sonra?"

"Sonra ortadan kayboldu."

"Yine mi?"

"Sorun da bu zaten! Öylece çekip gitti! Sarı evdeki kadınlar bile nerede olduğunu bana söyleyemezler."

"Sarı evdeki kadınlar mı?"

"Hepsi Bohemyalı. Domuzu olan yaşlı kadın hariç."

Profesör, sanki oradan, yukarıda parlayan mavilikten işe yarar herhangi bir destek işareti bekler gibi gökyüzüne baktı. Fakat hiçbir işaret gelmedi. Yorgun bir tavırla şapkasını çıkardı ve dizinin üzerine yerleştirdi.

"Şayet domuz hikâyenin devamı açısından kayda değer herhangi bir önem taşımıyorsa, senden devam etmeni ve kıyamet kopmadan evvel hikâyeni bitirmeni rica edeceğim. Herkes biliyor ya, kıyametin kopması an meselesi!"

"Affedersiniz, Bay Profesör," dedi Franz utanarak. "Dediğim gibi ortadan kaybolmuştu. Fakat birkaç hafta sonra onu yeniden buldum. Sarı evin orada bir moloz yığınının arkasında oturup bekledim, sonra onu takip ettim. Fuar alanına, mağaraya kadar. Mağara dediğim yer aslında bir kabare. Ya da bir dans salonu. Ya da her ikisi. Dışı yeşil, içi kırmızı renkte; dumanlı, boğucu, bir dolu mumla aydınlatılmış bir yer. İçecek bir şey sipariş ettim; sahneye önce Mösyö de Caballé çıktı."

"Kim?"

"Gerçek adı Heinzi. Komik hikâyeler anlatan ve Hitleri bir köpek olarak canlandıran bir adam. Garson kız boynundaki tasmanın ipini tutuyordu, derken müzik başladı."

"Ne tür bir müzik?"

"Bilmiyorum. Oldukça ritmik, biraz da hüzünlü üstelik. Her neyse, sonra Anezka çıktı sahneye."

"Nihayet!"

"Evet. Ama Anezka değil, N'tschina adında bir Kızılderiliydi. Yani aslında Anezka'ydı ama üstünde bir Kızılderili kostümü, başında bir peruk ve bir kuş tüyü, üzerinde başka aksesuarlar vardı. Derken, dans etmeye başladı. Fakat bu normal bir dans değildi. Oldukça heyecan verici bir danstı."

"Söylemek istediğini daha açık ifade edebilmen mümkün mü acaba?"

"Üzerindekileri çıkardı. Göbeğini, göğüslerini ve kalçasını spot ışığının altında sergiledi."

"Ve öyle sanıyorum ki bu, hayatında gördüğün en güzel şeydi?"

"Evet, öyleydi. Üstelik tüm bunları daha önce görmüş olmama rağmen. O an korkunç olan tek şey, bir dolu yabancı erkeğin de orada oluşuydu! Her neyse, oradan ayrıldım ve dışarıda bir çöp bidonunun üzerine oturdum. Daha sonra o da çıktı dışarı. Fakat yalnız değildi. Mösyö de Caballé vardı yanında!"

"Heinzi?"

"Evet. Pantolonundan bir bıçak çıkardı, fakat hemen o anda tekrar sakinleşti ve bana bir şey yapmadı. Anezka'yla konuştuk; konuşmamız sırasında bana donuk gözlerle baktı. Bu yüzden ondan nefret ettim. Aynı anda onun adına üzüldüm. Çünkü o adamların karşısında bedenini spot ışığının altında sergilemek zorundaydı. Fakat kendime daha çok üzüldüm. İşte tam o anda çöp bidonuna bir tekme attım ve Anezka'ya hakaret ettim, o ise bana bir öpücük verdi ve gitti. Sonra gökyüzünden bir gece kelebeği düştü ve derken her şey ama her şey bitti."

Profesör gözlerini kapadı ve hoyo'sundan derin bir nefes çekti. Diğer eliyle çenesine dokundu ve çenesini sağa sola kaydırdı. Aniden elini kucağına bıraktı ve başını Franz'dan yana çevirdi.

"Onu seviyor musun?"

"Efendim, Bay Profesör?"

"Şu Bohemyalı fuar kızını seviyor musun?"

"Ha-ha-ha!" Franz elleriyle bacaklarını döverek yüksek sesli bir kahkaha attı. Hemen arkasından bir kez daha: "Ha-ha-ha!" "Elbette," demek istedi, "gayet tabii!" İçinden bir anda yükselen, neredeyse ürkütücü bir neşeyle profesörün yüzüne, Halk Parkı'na ve tüm dünyaya haykırmak istedi. Evet, nasıl bir soruydu bu böyle? Ne kadar da gereksiz, aptalca, her anlamda ahmakça bir soruydu! Elbette onu seviyordu! Gayet tabii onu seviyordu! Onu seviyor, seviyor ve seviyordu! Dünyadaki her şeyden daha fazla! Hatta kendi canından, kendi hayatından bile fazla seviyordu! Profesörün yüzüne tam olarak bunları ve daha fazlasını haykırmak istiyordu Franz. Fakat tuhaf bir şekilde bunların hiçbirini söylemedi. Ağzından tek kelime çıkmadı. Tek bir hece bile. Bir şey söylemek yerine sustu. Boğazını gıdıklayan bir kahkaha daha orada öylece sıkışıp kaldı ve şimdi, tıpkı ihtiyar Bayan Seidlmeier'in Nussdorf'taki ufak bakkalına gelen çocuklara ara sıra verdiği şu ağızda köpürerek eriyen sarı şekerlemeler gibi yavaş yavaş eriyip çözülüyordu. Bayan Seidlmeier'in çocukların cebine sıkıştırdığı şekerler hoş bir his yaratarak önce ağızda köpürür, sonra geriye yapış yapış dişler ve acımsı bir tattan başka bir şey bırakmazdı. Franz başını öne eğdi.

"Bilmiyorum," dedi sessizce, "aslında kendimden emindim. Ama artık bilmiyorum."

Freud başını hafifçe sallıyordu. Franz, profesörün ne kadar narin olduğunu şimdi yeniden fark ediyordu. O sıska boynunun üzerinde ancak bir mucize sayesinde dengede duruyormuş gibi görünen ufak, kemikleri belirgin kuru bir kafası vardı. Sakallarına birkaç kül taneciği yapışmıştı. Franz, öne eğilip külleri birer birer temizlemek isterdi.

"Pekâlâ," dedi Freud, "öncelikle bazı kavramları açıklamayı öneriyorum. Sanırım, senin şu aşkından söz ettiğimizde, gerçekte senin libidonu kast ediyoruz."

"Neyimi?"

"Libidonu. Bu, insanları belli bir yaştan itibaren tetikleyip, harekete geçiren kuvvettir. Yarattığı sevinç kadar acıya da neden olur ve basitleştirerek söylemek gerekirse, erkeklerde pantolonun içinde yer alır."

"Sizde de mi?"

"Benim libidom çoktan aşıldı ve geride kaldı," diye iç geçirdi profesör.

Ansızın bankın yanından bir hışırtı duyuldu. Bir an sonra bir kuş kanat çırparak çalılığın arasından çıktı ve ayaklarının hemen önüne, çakıl taşlarının üstüne tünedi. Bir serçe büyüklüğündeydi, tüyleri soluktu, gövdesinin yanlarında açık sarı birkaç benek vardı. Gözleri kırmızıydı. Kuş bir süre orada öylece hareketsiz durdu, sonra kanatlarını iki yana açtı ve çakılların üstünde daireler çizerek dönmeye başladı. Bu sırada kuyruğunu titretiyor ve tüylerini kabartıp silkiyordu. Tıpkı başladığı gibi ani bir şekilde hareketlerine son verdi. İki sıçrayışla bankın üzerine atladı, bir an olduğu yerde kımıldamadan durdu, derken nihayet havalandı ve geniş bir yay çizerek Schottenring yönüne doğru uçtu.

"Serçeler bile delirdi artık," dedi Franz ve ayağıyla çakıl zemini düzeltti.

"Bu bir veba kuşuydu,"* diye mırıldandı Freud. "Çünkü bu kuş daima salgınlar, savaşlar ve öteki felaketlerin hemen öncesinde çıkar ortaya." Elindeki puro çatırdıyordu. Hafif bir rüzgâr çıkmıştı ve ağaçların tepeleri hışırdıyordu.

"Bir felaket mi yaşanacak, Bay Profesör?"

"Evet," dedi Freud ve çoktan Burg Tiyatrosu'nun arkasında bir yerlerde gözden kaybolmuş olan veba kuşunun ardı sıra baktı.

"Bay Profesör, sanırım ben aptalın önde gideniyim," dedi Franz, birkaç saniyelik gergin ve düşünceli bir suskunluğun ardından. "Tam bir budala, kuş beyinli Yukarı Avusturyalının biriyim."

"Tebrikler. İdrak, iyileşmenin ebesidir!"

"Az evvel kendime, dünyada olup biten şu çılgınca şeylerin yanında benim aptalca ve basit kaygılarımın ne önemi var ki diye sordum da..."

"Sanırım bu konuda seni teselli edebilirim. Birincisi, kadınlara ilişkin kaygılar genelde aptalca fakat nadiren basittir. Ve ikincisi, soru tersten de sorulabilirdi: Dünyada olup biten bütün o çılgınlıkların senin kaygılarının yanında ne önemi var ki?"

"Benimle alay ediyorsunuz, Bay Profesör!"

"Hayır, alay etmiyorum!" diye karşılık verdi profesör ve işaret parmağı yerine purosunu sertçe havaya kaldırdı "dünyada şu anda olup bitenler bir tümör, bir ülser, yakında patlayıp içindekileri bütün Batı medeniyetinin üzerine boca edecek olan iltihaplanmış, kokuşmuş bir veba kabarcığından başka bir şey değil. Kabul ediyorum, durumu biraz sert ve fazla imgesel ifade etmiş olabilirim, ancak genç dostum, bu söylediğim bir hakikati dile getiriyor!"

* Asıl adı: İpek kuyruk (ç.n.)

Franz, içinde tuhaf bir gurur duygusunun yükselip alnının ardında bir yerde patladığını ve ılık bir yağmur misali kafasının içine serpildiğini hissetti. O artık profesörün *genç dostuydu.*

"Hakikat..." diye tekrarladı başını düşünceli bir şekilde sallayarak. "İnsanlar kanepenize bu tür hakikatleri duymak için mi uzanıyorlar?"

"Yok canım!" dedi Freud ve somurtkan bir yüz ifadesiyle hoyo'sunun kalan parçasını inceledi. "Her zaman ve sadece gerçekleri söyleyecek olsaydım, terapi seansları küçük çöller gibi tozlu ve bomboş olurdu. Hakikatin rolü düşünüldüğünden daha azdır. Analiz için geçerli olduğu kadar hayat için de geçerlidir bu söylediğim. Hastalar akıllarına ne gelirse onu anlatıyorlar, bense onları dinliyorum. Bazen tersi de oluyor: Ben anlatıyorum, bu kez onlar beni dinliyorlar. Konuşuyor ve susuyoruz, susuyor ve konuşuyoruz ve bunu yaparken bir yandan birlikte ruhun karanlık yanını keşfediyoruz."

"Peki, nasıl yapıyorsunuz bunu?"

"Karanlığın içinde yürürken hiç değilse sağımızda solumuzda işe yarar bir şeylere denk gelmek için biraz zahmete katlanıp birbirimizi yokluyoruz."

"Peki, bunun için insanların uzanması mı gerekiyor?"

"Bunu ayakta da yapabilirlerdi ama uzanarak daha rahat oluyor."

"Anlıyorum," dedi Franz, "bu bana bir şekilde geçmişi hatırlatıyor. Bazı yaz gecelerinde arkadaşlarla ormana gitmek için kulübeden gizlice çıkardım. Her birimizin elinde bir mum olurdu ve ağaçlar dev hayaletler gibi titrerdi. Bir süre bu şekilde düşe kalka karanlıkta ilerlerdik, fakat asla gerçekten ilginç herhangi bir şeye rastlamazdık. Bazen birisi kabuğu sırtında olmayan çıplak bir salyangoza basardı.

Ama işte hepsi o kadardı, sonra tekrar eve dönerdik."

"Evet, tam olarak öyleydi," diye ekledi kısa bir molanın ardından. "Bunlar başka zamanlardı, o zamanlar sadece ağaçlardan korkulurdu. İyi ama sizin ve hastalarınızın karşısına karanlıkta neler çıkıyor ki, Bay Profesör?"

"İdeal durumda rüyalar," dedi Freud. Puronun kalanını bankın kol desteğinin üzerine bıraktı ve nihayet tamamen sönmeden evvel son bir kez daha korlaşan ateşini izledi. Minik cesedi titizlikle eline aldı ve daha az önce park bekçisi tarafından karıştırılmış olan çöp bidonuna fırlattı.

"Peki ama şimdi ben ne yapacağım?" diye haykırdı Franz. "Hayatımın sonuna kadar karanlığın içinde sağa sola takılıp çıplak salyangozlara veya rüyalara basıp duramam ya! Sizin için söylemesi kolay, sonuçta siz libidonuzu çoktan aştınız fakat ben daha bununla baş etmek zorundayım! Pantolonum yakında patlayacak, bildiğim tek şey bu. Anezka'yı tekrar görmeli miyim, bilmiyorum. Onu tekrar görmek *isteyip istemediğimi de* bilmiyorum. Onu tekrar *görebilecek miyim* bunu bile bilmiyorum. Bilmiyor, bilmiyorum!"

Yine yerinden fırlamış ve gül bahçesi ile bank arasında kalan aralıkta gidip gelmişti. "Kahretsin, ne yapmalıyım?" diye sordu sonunda bıkkın bir ses tonuyla ve kendini tekrar bankın üzerine bıraktı. "Bana yardım edin, Bay Profesör!"

Freud ellerini kaldırdı, bir süre onları güneş ışığının altında inceleyip tekrar kucağına bıraktı.

"Sanırım sana bu konuda yardımcı olamam," dedi. "Doğru kadını bulmak uygarlığımızın en zor görevlerinden biri. Ayrıca her birimiz bu zorlu görevin üstesinden tek başına gelmek zorunda. Dünyaya yalnız geliyor, dahası yalnız ölüyoruz. Ama ilk defa güzel bir kadının önünde durduğumuzda hissettiğimiz o yalnızlıkla kıyaslandığında, doğum ve ölüm sadece büyük bir toplumsal olay gibi görünüyor. Kritik konularda

daha baştan kendi üzerimize fırlatılmışızdır. Kendimize sürekli ne istediğimizi ve nereye varmak istediğimizi sormak zorundayızdır. Başka deyişle: Kendi kafanı çalıştırmalısın. Şayet aklın sana cevapları vermeyecek olursa, o zaman kalbine sor!"

"Benim aklımdan çok şey beklememeli," diye mırıldandı Franz. "Kalbim ise Rotenstern Sokağı'ndaki bir evde paramparça bir hâlde duruyor."

"Başka çaren olmadığını göreceksin. İhtiyar adamlara akıl sorduğun sürece, tatmin etmeyen cevaplar almaya devam edeceksin. Diğer yandan, pantolonunun içindekine soracak olursan, alacağın cevap açık ve net olsa da seni kafa karışıklığından başka bir yere götürmez!"

"Hım," diye mırıldandı Franz ve kafasının içinde deli gibi dönüp duran düşünceleri bir parça olsun yavaşlatabilmek için bir elini alnına koydu. "Acaba sizin şu kanepeye yatırma yönteminizin yaptığı tek şey, insanları binbir zahmetle yollarını arayıp bulmak zorunda kalacakları, hiçbir şekilde tanımadıkları, neye benzediğini, nerelere kadar uzandığını, herhangi bir sonu, hedefi olup olmadığını hiç mi hiç bilmedikleri taşlı bir tarlaya yönlendirmek amacıyla eski ama rahat yollarından saptırmak olabilir mi?"

Freud kaşlarını kaldırdı ve yavaşça ağzını araladı.

"Olabilir mi?" diye yineledi Franz. Freud yutkundu.

"Neden bana öyle tuhaf bakıyorsunuz, Bay Profesör?"

"Nasıl bakıyorum ki?"

"Bilmiyorum. Sanki son derece aptalca bir şey söylemişim gibi."

"Hayır, söylediklerin aptalca değil. Hiç de değil."

Freud gülümsemeyi denedi, dalgın bir edaya bürünerek parmaklarıyla saçlarını düzeltti, şapkasını dizinden aldı ve oturduğu yerden kalktı. "Sanırım bugün yeterince konuştuk.

Az sonra güneş batacak. Ayrıca güneşin bir daha doğup doğmayacağını kim söyleyebilir ki?"

Profesör, şaşırtıcı derecede hızlı adımlarla ve çakılları yürüyüşüyle aynı ritimde döven bastonunun çıkardığı ses eşliğinde Ring Caddesi'ne doğru ilerledi. Franz bir süre daha olduğu yerde kaldı. Profesörün gri şapkasının çalı duvarın ardında gözden kaybolmasıyla birlikte yerinden fırladı ve peşinden koştu.

Berggasse Sokağı'nda kısa bir el sıkışmanın ardından vedalaştılar. Freud'un parmakları kuru ve hafif bir dal gibi gelmişti Franz'a. Balık kılçıkları gibi, diye düşündü Franz; hasar görmüş balıkçı teknelerinin altından birkaç hafta sonra çıkarıldıklarında iskeletleri insanın elinde dağılan, içleri kurt kaynayan, lokanta tabaklarında servis edilmek yerine kedilerin önüne atılan şu sazan kılçıkları gibi.

Profesör eve girdikten sonra Franz kulağını kapıya dayayıp gözlerini kapadı.

Güneşin ısıtmış olduğu ahşap kapı hâlâ sıcaktı, içerdense merdivenleri çıkmakta olan Freud'un ayak sesleri yankılanıyordu. Gözlerini yeniden açıp kapıdan geri çekildiğinde, ilk adımlarını biraz çekinerek ve dikkatlice attı. Ama kısa bir süre sonra bir kase gulaş ve bir bardak bira içmek için Türk Sokağı'ndaki küçük lokantaya doğru köşeyi döndüğünde, artık kararlı bir şekilde yürüyordu.

Aynı günün akşamı Kızıl Egon, Schwarzspanier Caddesi'nde, zemin katındaki dairesinde oturuyor, radyosunun üzerine iyice eğilmiş, Kurt Schuschingg'in süngüsü düşmüş sesiyle söylediklerini dinliyordu. Şansölyenin, epeydir artık kendisinin olmayan halkına son seslenişiydi bu. Hitler'in şiddetli ve ağır tehditleri onu özgür bir Avusturya için halk oylamasına gitmekten vazgeçmeye zorlamış, o da

çekildiğini açıklamıştı. Alman birliklerinin sınırı geçecekleri artık kesindi ve bu geçiş sırasında kıyım yaşanmaması adına Avusturya Ordusu'na karşılık vermeden teslim olmalarını emretmişti. Konuşmasını şu sözlerle bitirdi: "Ve işte içinde bulunduğumuz şu saatlerde, yüreğimin derinlerinden gelen bir cümleyle Avusturya halkına veda ediyorum: Tanrı Avusturya'yı korusun!" Daha konuşmasını bitirmemişti ki, sokakta ansızın bir yaygara koptu: "Tek Halk! Tek İmparatorluk! Tek Führer!" ve "Yahudiler Gebersin!" türünden kof bağrışmalar, şarkılar ve ulumalar. Kızıl Egon radyoyu kapadı. Tozdan bulanıklaşmış, doğrudan kaldırıma bakan küçük penceresinden, ürkmüş bir hâlde koşturan Viyanalı kadın ve erkeklerin bacaklarını gördü. Ayağa kalktı ve tam karşıda duran giysi dolabına yürüdü. Bir süre dolabın kararтılmış cam kapısından yansıyan sıska görüntüsünü izledi, kravatının düğümünü ortaladı ve yaladığı parmağıyla sol kaşını düzeltti. Ardından dolabı açtı, kalın bir rulo şeklinde sarılı bir bez parçasının yanı sıra bir çekiç ile birkaç çivi alıp kapıyı kilitlemeden dairesinden ayrıldı. Merdivenlerde, ikinci katta oturan demiryolu işçisi çiftin çocuklarına rastladı. Her iki çocuk da tiz çığlıklarla sokağa fırladılar. Oğlanların kısa pantolonları dizlerinin üzerinde sallanıyordu. Kızıl Egon, nefes almakta biraz zorlanarak son kata kadar çıktı, alçak bir kapıdan geçerek dama ayak bastığında ayağının ucu ölü bir güvercin bedenine değdi. İçinden geçen iğrenme duygusunu bastırmaya çalıştı ve ahşap bir merdiven yardımıyla çatı kapağından geçerek çatıya ulaştı. Rüzgârın taşıdığı tozlar yüzüne çarpıyordu; öyle ki, bir süre gözlerini kapamak zorunda kaldı. Sokaktan gelen ve artık daha kısık duyulan gürültü yukarıya dalga dalga yükseliyor, on binlerce Viyanalının ağzından çıkan sesler durmadan yükselip alçalan bir tonda birleşiyordu. Ses, şehri titreten siren

benzeri bir ulumaya benziyordu. Hafif eğimli zeminde çatının en uç kenarına kadar yürüyüp oturdu. Birkaç çekiç darbesiyle, rulo hâlindeki bez parçasının bir ucunu ziftlenmiş çatı kaplamasına çiviledi, ardından ruloyu yağmur oluğunun üzerinden kayması için öylece aşağı bıraktı ve beş metrelik bezin, uzun zaman önce ölen Bayan Hinterberger'in dairesinin duvarına ve çatı katı penceresine çarparak çıkardığı sesi huzur içinde dinledi. Çekiç ile arta kalan çivileri dikkatlice ceketinin iç cebine koydu, bir parça daha öne kaydı ve bacaklarını çatı kenarından aşağı, Schwarzspanier Caddesi'nden yükselen gürültünün üzerine sarkıttı. Caddenin karşısındaki açık bir pencereden kızarmış et kokusu geliyordu. Bir bacanın üzerine iki güvercin tünemişti. Bir tanesi ara ara kalkıyor, rüzgârdan kabaran tüyleriyle küçük daireler çiziyordu. Kızıl Egon pantolonunun cebinden ezik büzük bir filtresiz sigara paketi çıkardı, içinden bir tane alıp avucuna koydu ve bir süre sigarayı inceledi. Ardından ağzına yerleştirdi ve yaktı. Gözlerini kapatarak derin bir nefes çekti. Tam olarak yedi nefesten sonra çatı kapağı havaya uçup, üç adam ve kolunda gamalı haç bandı olan bir kadın, ellerinde kısa coplar ve cinayet arzusuyla eciş bücüş olmuş suratlarıyla çatıya çıktıkları sırada arkasına bile dönmedi. Ağırlığını öne verdi, filtresiz sigarasını aşağı fırlatıp kendini boşluğa bıraktı.

"Okudun mu?" diye sordu Otto Trsnjek hüzünlü bir ses tonuyla. Elindeki *Reichspost*'un sabah baskısını baş hizasında sallıyordu. Franz, hayır anlamında başını salladı. Bu aralar gazete okumaya neredeyse hiç fırsat bulamamış, daha doğrusu bunun için özel bir çaba harcamamıştı. Son günlerde yaşadıkları, ürkmüş bir sinek sürüsü gibi kafasının içinde vızır vızır dönüp duruyor, dahası, bir gazete sayfasını

henüz açar açmaz harfler kâğıdın üzerinden yükselmeye ve anlaşılmaz bir karmaşa içerisinde dağılmaya başlıyordu.

"O hâlde otur ve dinle!" diye buyurdu tütün satıcısı. Franz, bir önceki günden kalan gazeteleri raftan toplama ve onları taze mürekkep kokan yenileriyle değiştirme işini yarıda bıraktı. O günlerde yayımlanan diğer tüm gazeteler gibi kapak sayfasına etkileyici bir Adolf Hitler fotoğrafı basılı olan *Bauernbündler* gazetesini hızla raftaki yerine bıraktı ve taburesine oturdu. Tütün satıcısı, *Reichpost* gazetesini önüne sermişti; haberi okumaya başladı: "Namert saldırı önlendi! Haber servisimize dün ulaşan bilgiye göre imparatorluğumuzun yeni düşünsel özgürlüğünü hedef alan sinsi bir saldırı girişimi, birkaç Viyanalı kadın ve erkeğin gözü pek müdahalesi sayesinde önlenmiştir..."

"Ne?" diye haykırdı Otto Trsnjek ve avucunun içiyle tezgâha vurdu. "Duydun mu: 'Yeni düşünsel özgürlük!'" Tekrar masaya indirmek için elini havaya kaldırdı ama son anda kendini tutarak boğuk bir sesle okumaya devam etti: "Belli çevrelerde 'Kızıl Egon' olarak tanınan azılı Bolşevik ve işsiz Hubert Panstingl, akşam saatlerinde Schwarzspanier Caddesi'nde, kiracısı olduğu binanın çatısına çıkmış ve orada rahatsız edilmeden sinsi planını hayata geçirmeye koyulmuştur. Azılı Bolşevik, belli ki kendi eliyle hazırlamış olduğu ve üzerinde, burada dile getirilmesi sakıncalı olabilecek yazılar yer alan bir afişi çatıdan aşağı sarkıtmak suretiyle imparatorluğumuzu, halkımızı ve umut dolu memleketimizi alçakça kötülemeye çalışmıştır."

Otto Trsnjek gazeteyi kapattı, alışılmadık bir çeviklikle tezgâhın arkasından öne sıçradı, Franz'a doğru eğildi ve suratına kükredi: "Tanrı aşkına, aşırı Alman yanlısı bir gazete müsveddesinin yalan yanlış, üstüne üstlük beceriksizce karalanmış laf salatasını yayımlayan bir memlekette hâlâ umut dolu ne olabilir ki?"

Franz, mümkün olduğunca içine gömülüp ufalmaya çalıştı. "Dinle bak, nasıl devam ediyor," diye bağırdı tütün satıcısı: "Tehlikeli kaçığın Viyana halkına yönelik saldırısını çok fazla sürdürememesini sadece ve sadece olay yerine hızla intikal eden mahalle sakinlerine ve o anda sokaktan geçmekte olan yayalara borçluyuz. Kadınlar ve erkekler, göze aldıkları büyük tehlikenin bilinciyle çatıya çıkarak şaşkın saldırganın karşısına dikilmiş, ondan sözü edilen afişi derhâl kendilerine teslim etmesini istemişlerdir. Fakat korkak komünist Panstingl niyetinden vazgeçmek yerine, kendi hâlinde yaşayan sivillerin karşısında saldırı pozisyonu almış ve onları tehdit etmiştir. Muhabirlerimiz, olay sırasında saldırganın yanında bir silah olup olmadığı bilgisini netleştirememişlerse de, görgü tanıklarının ifadelerine göre bundan emin olunabilirmiş."

"Ne?" diye haykırdı Otto Trsnjek bir kez daha. "Bir silah mı?" Kızıl Egon, sırf bıçağa dokunmak istemediği için tereyağını bile ekmeğe eliyle sürerdi!" Otto Trsnjek'in yüzü terden ıslanmış, koyu kırmızı bir renk almıştı. Yün yeleğinin eprimiş kollarıyla alnını sildi ve devam etti: "Anlaşıldığı kadarıyla fail, vahşi saldırı girişimi sırasında dengesini kaybedip çatıdan aşağı düşmüştür. Şükür ki yaya kaldırımı o esnada boş olduğundan kimse yaralanmamıştır. Fail ölmüş, zararlı afiş ise yerinden sökülüp imha edilmiştir!"

Tütün satıcısı hafifçe sendeleyerek olduğu yerde durdu ve gözlerini bir süre elindeki gazeteye dikti. Aniden irkildi. Gazeteyi hızla yırtarak paramparça etti. Sonra gazete parçaları ağır ağır yere düştüğü sırada ellerini yavaşça iki yana bıraktı. Yeleği kaymıştı ve omuzundan sarkıyordu. Ayakkabısı, hafif hafif salladığı bacağının altında hafifçe gıcırdıyordu.

"Afişte ne yazıyordu, biliyor musun?" dedi alçak sesle. Franz, hiçbir şey söylemeksizin başını salladı. "BİR HALKIN

ÖZGÜR OLABİLMESİ İÇİN, ÖNCELİKLE YÜREĞİNİN ÖZGÜR OLMASI GEREKİR. YAŞASIN ÖZGÜRLÜK! YAŞASIN HALKIMIZ! YAŞASIN AVUSTURYA!"

Otto Trsnjek'in ayakkabısı gıcırdamayı kesti, şimdi hareket etmeksizin öylece duruyordu. Ama bir süre sonra üzerindeki donukluğu attı, kısa sıçrayışlarla tezgâhın arkasına geçip oturdu. Franz, onun arkaya yaslanışını ve yüzünün masa lambasının gölgesinde kayboluşunu izledi.

Uykuya dalmak o gece yine zor olmuştu. Tıpkı önceki günlerde olduğu gibi. Franz, Viyana'ya geldiği günden beri hemen her akşam, memleketindeyken hissettiği tükenmişlik duygusuna rağmen onu bir anda alıp derinlere götüren o tatlı uykuyu bulmakta zorlanıyordu. Şimdi her zaman olduğu gibi yine orada, ellerini başının arkasında kenetlemiş ve gözleri açık şekilde sırt üstü yatıyor, karanlığı dinliyordu. Dışardan gelen ve bir süredir artık alıştığı gündüz ulumaları, yine çoktandır alıştığı gece inlemelerine dönüşmüştü. Sokaktan aralıksız akıp giden sesler, dükkândaki küçük odasına kadar ulaşıyordu. Yer yer duvarlardan su şırıltısı geliyordu. Ayrıca bazen satış bölümünden zar zor duyulan bir hışırtı ulaşıyordu odaya. Fareler belki de, diye düşündü Franz, ya da sıçanlar. Belki de önceki günün olayları anılara dönüşmüş, hışırdıyordu gazetelerin içinden. Gazetelerin hemen ertesi günkü baskıda küçük harflerle yazacakları ya da tekzip edecekleri hakikatlerini böyle büyük ve kalın harflerle haykırmaları aslında çok tuhaf, diye düşünmeye devam etti. Sabah baskısının gerçeği, aslında akşam baskısının yalanı, diye düşündü; ama bu durum, hatırda kalan anılar için çok da büyük bir rol oynamıyordu. Zira en fazla hatırlananlar, hakiki olanlar değil, en yüksek sesle haykırılanlar ya da yeterince kalın puntolarla basılanlar oluyordu. Böyle bir hatırlama hışırtısı

yeteri kadar uzun sürdüğündeyse, diye düşündü sonunda, bir süre sonra tarihin bir parçasına dönüşüyordu. Battaniyeyi üzerinden attı ve kollarını gererek iki yana açtı. Nevresime değen, bir gemi motoru gibi sessiz ve karanlık, tok vuruşlarla atan kalbini duyabiliyordu. Kulağa hoş geliyor, diye düşündü, bedeninin yataktan çözülüşünü izlerken. Çok hoş kısa bir uçuştu bu. Biri arkasından bir şeyler bağırıyordu; aşağıda, derinlerde bir yerde ise buharlı gemiler buhar ata ata gölü geçiyorlardı. Balıklar karınlarını gösterdiler, dalgaların üzerindeyse siyah bir şapka hafifçe sallanıyordu. Karşı kıyıdaki küçük bayrak gerçekten de görülmeyecek gibi değildi artık. "Affedersiniz ama anneniz el sallıyor!"

Kalp atışı Franz'ı yataktan kaldırdı, düzenli bir şekilde artan bir kütleme sesiydi bu. Bir süredir uyanır uyanmaz rüyalarını yazıya geçirme konusunda kendini eğitebilmeyi az da olsa başarmıştı. Hemen her gece kibriti eline alıyor ve titrek mum ışığında, yatağının altına sakladığı kareli kâğıtlara karışık bir kafadan çıktığı belli olan birkaç kelime karalıyordu. Zahmetli bir işti bu ve başta hiçbir işe yaramamıştı. Aslında bunu sırf profesöre olan sevgisinden ve bunu yapmadığında kendini içten içe kötü hissettiği için yapmıştı. Diğer yandan, bu gece not alma işi son günlerde gerçekten de bir alışkanlığa dönüşmüştü. Zorlukları aşma becerisi açısından elinden geleni yaptığına dair hoş bir his bırakıyordu üzerinde. Veya belki de ufak bir rahatlama ve tatmin duygusu gibi bir şey. Franz bunun ne olduğunu tam olarak söyleyemiyordu ama aslında bu onun için çok da önemli değildi. Az önce rüyalarını not etmişti ve sonraki birkaç saati rüya görmeyeceği için huzur içinde uyuyarak geçirebilirdi. İşte bu, katlanmak zorunda olduğu bütün zahmetin tek faydalı yan etkisiydi.

Atter Gölü üzerinden bir uçuş, yazdı Franz, eğri büğrü çocuk yazısıyla, *biri arkamdan bağırıyor, buharlı gemiler güzel, balıklar değil. Görünen o ki, profesör şapkasını kaybetmiş, annemse uzaklardan bir yerden el sallıyor.* Kâğıtla kalemi yatağın altına yerleştirdi ve mumu üfleyerek söndürdü. Gözlerini kapattığında mum ışığı göz kapaklarının ardında titremeye devam etti. Ah, diye düşündü, belli ki sadece hatıra hışırtısı değil, hatıra titremesi diye bir şey de var. Kendini tutamayıp bir süre kıkırdayarak güldü. Salzkammergut'tan ayrıldığından bu yana, olabileceklerini tahmin bile edemeyeceği bazı düşünceler geliştirmişti. Muhtemelen bu düşüncelerin büyük çoğunluğu tam bir saçmalıktı. Ama yine de ilginçti. Yan tarafına döndü, gözlerini kapadı ve kendini kendinden uzaklaşma hissine bıraktı.

Yaklaşık olarak tam üç saniye sonra yatakta doğrulmuş, nefesini tutmuş oturuyordu. Bir gürültü onu sarsarak tekrar gerçekliğe döndürmüştü; âdeta geceyi yaran bir çarpma ve kırılıp dağılma sesi. Ardından yine sessizlik. Franz yataktan fırladı ve satış bölümüne koştu. Orada, soluk sabah ışığı altında inanması güç bir manzarayla karşılaştı. Camekân aşağı inmişti, tek bir menteşenin tuttuğu kapı aşağı sarkıyor, kırık kapı çerçevesinden içeri doğru tahta parçaları uzanıyordu. Cam kırıklarıyla kaplı zemin görünmüyordu, iki gazete standı üstü üste devrilmişti; gazeteler, purolar, tütün kutuları, kurşun kalemler ve tek satılan sigaralar her yana dağılmıştı. Dışarıda, kaldırımda duran gazeteler esintiyle birlikte kabarıp hışırdayan hayaletler gibi yolun karşısına sürükleniyorlardı. Franz çekingen bir adım attı. Tütün satıcısının kendisine sekiz saatlik ücretsiz mesai karşılığında bıraktığı deri terliklerinin altında cam parçaları çatırdıyordu. Kapı çerçevesinden damlayan yoğun bir sıvı, zeminde birikerek parlak bir lekeye dönüşmüştü. Derken,

tezgâh üzerindeki şeyi fark etti. Siyah, koyu bir parça, tezgâhın üzerine yayılmış ıslak bir yığın. Bir an için bu şey sanki nefes alıp veriyor, yavaşça şişip iniyor ve tekrar şişiyormuş gibi göründü. Burnuna rahatsız edici bir koku geliyordu, bozulmuş, şekerli, ama aynı zamanda biraz ekşimsi. Bayat balık, dışkı ve kan kokusuydu bu. Dikkatle yaklaşarak bu şeyin üzerine biraz daha eğildi. Nefes alıp verme hareketleri elbette sadece bir yanılsamaydı. Tezgâhın üzerinde bir ya da birkaç büyük hayvanın iç organları duruyordu. Vıcık vıcık doku parçaları, parlak içyağı yığınları ve kılcal damarlardan oluşan bir ağla kaplı mezenter. Franz geriye doğru bir adım attığında, ayağının altında bir şey çatırdadı. Cam parçalarının arasında kesilmiş bir tavuk kafası, mavimsi, ölü gözleriyle yukarı, kendisine doğru bakıyordu.

Otto Trsnjek sabah saat tam altıda dükkânı açmaya geldiğinde tek kelime etmedi. Suskun bir şekilde etrafı, yani girişin üzerine yamuk bir şekilde karalanmış olan YAHUDİLER BURADAN ALIŞVERİŞ YAPIYOR yazısını, kovalarla dökülmüş pisliği, cam kırıklarını, kanı, tavuk kafalarını, tezgâhın üzerindeki kokmuş bağırsak yığınını ve camsız vitrinin köşesine iki büklüm vaziyette oturup gözlerini kaldırıma dikmiş olan çırağı Franz'ı inceledi. Uzun süre olduğu yerde öylece durdu; hareketsiz ve suskun. Nihayet bir şeyler söylemek için ağzını açtı fakat bir tükürük baloncuğunun patlama sesinden daha yüksek olmayan kısık bir sesten başka bir şey çıkmadı ağzından. Ardından işe koyuldu.

Birlikte yerdeki camları süpürdüler ve iç organlar ile tavuk kafalarını, kanı hızla emen büyük bez çuvallara doldurdular. Kaldırımı, duvarları, döşemeleri ve rafları fırçayla yıkadılar ve kirli, ezik, şekli bozulmuş veya parçalanmış puro ve sigaraları karton bir kutuya doldurup arka bahçede duran çöp bidonlarının yanına istiflediler. Ardından camekân

çerçevesindeki son cam parçalarını dikkatlice çıkardılar, kapıyı yerinden söktüler, menteşeleri onardılar, kapıyı yeniden kasasına oturttular ve döşemeleri, rafları ve tezgâhı bir kez daha sirke ve gül pembesi bir toz karışımıyla fırçalayıp yıkadılar. Birkaç saat sonra temizliği bitirdiklerinde tütün satıcısı koltuk değneklerini yan yana, diklemesine yere koydu, kesik bacağını değnek tutamaçlarının üzerine yerleştirdi ve derin bir nefes aldı. "Camcıya sonra gideriz," dedi ve ekledi: "Önce bize birer bira getir bakalım!"

Birayı şişeden içtiler; konuşmadan, yavaş ve küçük yudumlarla. Tütün satıcısı tezgâhın ardında, Franz ise taburesinde oturuyordu. Steiermark birasıydı içtikleri, koyu renkli ve acımsı bir bira. Öğlen olmuştu, yayalar sokaktan koşturarak geçiyorlar onların pek azı tütün dükkânına dikkat ediyordu; camsız vitrinden içeri bakmak için neredeyse kimse durmuyordu. Bir ara kaburgaları sayılan cılız bir köpek durup giriş kapısının çevresini koklamaya başladı, fakat tam o anda sahibi hızla ipini çekti ve onu sürükleyerek uzaklaştırdı. Sokağın karşı tarafında Bayan Dr. Dr. Heinzl aceleyle yürüyordu. Yola odaklanmış gibiydi, tütün dükkânına bakmamıştı. Yaşlıca bir polis başını kapıdan içeri uzattı, kısa bir süre etrafa bakındı, bir şey söylemeksizin elini selam vermek üzere şapkasına götürdü ve sonra gözden kayboldu. Viyana ormanının ardında bir yerde güneş batmaya başlamış ve biralar içilmişti. Öksürerek boğazını temizleyen Otto Trsnjek, birkaç kelime etmek için hazırlanmıştı. "İnsanın bir gün boyunca bu kadar az konuşabilmesi ne tuhaf!" dedi.

Tam o anda eski model, koyu renkli bir araç girişin hemen önünde durdu ve araçtan gri takım elbiseli üç adam indi. İçlerinden biri, solgun memur yüzüyle kederli gibi görüneni, hiç gereği yokken açık kapı çerçevesini tıklattı: "Bay Trsnjek?"

"Biz de kapatıyorduk," dedi tütün satıcısı.

Adam ağzını hafifçe yamultarak gülümsedi. Sağ kulağı akşam güneşinin ışığıyla pembemsi bir renk almıştı. "Bunu yapabilirsiniz," dedi adam, "tabii biz size söylediğimizde!"

"Defolun, sizi adi köpekler!" diye tısladı Otto Trsnjek alçak sesle. Şu üç adamın başlarındaki şapkalarını tüküre-rek uçurmak istiyor gibiydi. Kederli adam bir saniye öylece durdu, ardından arkadaşına başıyla işaret verdi ve bir adım yana kaydı. Adamlardan biri kapıdan, diğeri ise camekân-dan içeri girdi. Biri, anlaşılmaz bir nedenle yumruğunu sa-vurarak Franz'ın sol kulağına vurdu. Franz daha oturduğu tabureden kayarken, kulak kepçesinden dökülen ılık kanı his-setti. Çok yakından işittiği çınlama sesinin arasından tütün satıcısının bağırışlarını duydu ve yün yeleğinin, onu yakala-yıp tezgâhın üzerinden çekerek yere serdikleri sırada yırtı-lışını izledi. "Otto Trsnjek, sizi pornografik içerikli mecmua bulundurmak ve yaymak suçundan tutukluyorum!" diye ba-ğırdı kederli adam. Bir an sessizlik oldu. Dizleri üstüne yere çöken tütün satıcısının başı gerçi öne eğikti ama yine de onun alnında koyu bir leke gördüğünü sandı Franz.

"Söyle bakalım porno dergileri nerede saklıyorsun?" diye sordu kederli adam. Otto Trsnjek, başını biraz daha eğdi. Adamlardan biri tütün satıcısının kaburgalarına kuvvetli bir tekme attı. Otto Trsnjek böğürerek yana devrildi, elle-riyle yüzünü perdeledi ve bacağını göğsüne doğru çekebil-diği kadar çekti. Bir baş komutu üzerine üçüncü adam tez-gâhın arkasına geçti, çekmeceleri sertçe açıp birinden ince bir "erotik dergi" destesi çıkardı ve bir zafer edasıyla sırı-tarak onu havaya kaldırdı.

"Yahudilere böyle değersiz çöpler mi satıyorsun?"

Otto Trsnjek başını hafifçe hareket ettirdi ve ağzını açа-rak neredeyse duyulmayacak kısıklıkta bir sesle cevap verdi: "Evet!"

"Ne kadar zamandır?"

"Bilmiyorum."

Kederli adam başıyla işaret verdi, bunun üzerine arkadaşı böbreğine sert bir tekme attı. Otto Trsnjek boğuk bir sesle inledi ve biraz daha büzüldü. Franz gözlerini kapattı. Kulağındaki çınlama azalmıştı, acı ise neredeyse yok olmuştu. Aklına uzun süren yağışlı dönemlerin ardından ıslak topraktan çıkardığı, avucunun içinde kör ve hissiz bir şekilde kıvrılıp duran solucanlar geldi ansızın. Solucanların elinde bıraktığı duygu tuhaftı; kaygan, dolgun ve soğuk. Onlara dikiş iğnesi batırıldığında hemen kıvrılıp ufalıyorlardı ve iğnenin batırıldığı yerden koyu renkli bir sıvı akıyordu.

"Pekâlâ, bir kere daha deneyelim: Ne zamandan beri Yahudilere şu pis dergilerini satıyorsun?"

"Baştan beri," diye fısıldadı tütün satıcısı.

"Sevgili Bay Gazete Bayii, bunun yasak olduğunu biliyorsunuz," dedi kederli adam, ayıplar tarzda bir baş hareketiyle. Adam eğildi, Otto Trsnjek'i saçlarından yakaladı ve başını yavaşça yerden kaldırdı.

"Ama bu doğru değil!" dedi Franz. Kendini toplamıştı ve şimdi orada, dükkânın köşesinde titreyen bacaklarının üzerinde duruyordu. "Dergiler bana ait! Kendim için satın aldım! Hepsini! Çünkü ara sıra böyle şeylere bakmak hoşuma gidiyor!"

"Kapa çeneni, Franz!" diye kızdı tütün satıcısı: "Neden bahsettiğini bile bilmiyorsun!"

"İzninizle, neden bahsettiğimi çok iyi biliyorum! Üstelik gerçek gerçektir ve konu kapanmıştır! Dahası, birisi bir aptallık yapmış ise şayet, yaptığının arkasında durabilmelidir. Bu konuda bana hak vereceğinizi düşünüyorum, efendim, haksız mıyım?

Kederli yüzü olan adam Otto Trsnjek'in kafasını çürük bir elma gibi elinden bıraktı. Ayağa kalktı ve gözlerini Franz'a dikti.

"Bu durumda en iyisi beni sağlık kontrolüne, gözetim odasına ya da artık her neresiyse oraya götürmeniz. Sonuçta dergiler bana ait, onları satın aldım, okudum, resimlere baktım ve onları çekmecede sakladım. Ve şayet bu yaptıklarım suçsa, o hâlde müsaadenizle yaptıklarımın sonuçlarına katlanmak istiyorum!"

"Kapa şu aptal çeneni, seni budala!" dedi tütün satıcısı sert bir ses tonuyla.

"İyi ama neden?" dedi kederli adam dostane bir tavırla.

"Müsaade edin de delikanlı biraz konuşsun! Adı ne bu çocuğun?"

"İzninizle düzeltmek isterim, ben delikanlı değilim, adım ise Franz Huchel!"

Kederli adam ellerini belinde kavuşturdu ve Franz'a doğru iki, üç adım atarak ona yaklaştı. "Demek öyle? O hâlde ne anlatacaksanız anlatın bakalım, Bay Huchel!"

"Franz..." Tütün satıcısı şimdi yeniden başını kaldırmıştı. Duyduğu acı, yüzünün şeklini bozmuştu. Franz'a nihayet odaklanabilen bakışları, öncesinde birkaç saniye raflardaki puro kutularının arasında dolanmak zorunda kalmıştı. "Sen benim çırağımsın. Ayrıca da ahmağın tekisin. İşte tam da bu nedenle şimdi sana ne diyorsam onu yapıyorsun: Otur oturduğun yere ve o aptal çeneni kapa!"

Franz, tütün satıcısının çenesinden ince bir çizgi hâlinde akan kanı ilk o an fark etmişti. İncecik bir akıntı, bir ipten daha geniş olmayan bir dere. Ve o an gözlerindeki çaresizliği de gördü. Bir tül, diye düşündü Franz, nefes kadar ince bir tül. İşte o anda her şeyi anladı. Saniyenin onda biri kadar bir süre için geleceğe doğru bir pencere açıldı önünde

ve pencereden onun yani Salzkammergut'tan gelen şu küçük, aptal, güçsüz oğlanın üzerine beyaz renkli bir korku esti. Bastırıp içinde tuttuğu bir hıçkırıkla kendini dizlerinin üzerine bıraktı, iki kolunu tütün satıcısının boynuna doladı ve onu göğsüne bastırdı. "Bırak beni, Franz!" dedi Otto Trsnjek alçak sesle, "lütfen, bırak beni!"

Franz tütün dükkânının önünde durarak Otto Trsnjek'in arka koltuğa oturtuluşunu, defalarca tekrarlanan marş sesinin ardından aracın patır patır tekleyen motoruyla Währinger Caddesi'nden yukarı çıkışını ve Boltzmann Sokağı'na dönüşünü izledi. Yağmur hafiften çiselemeye başlamıştı; kaldırım taşlarından kokular yayılmasına neden olan ılık bir ilkbahar serpintisi. Çatıların birinin ardında bir yerlerde şu an kesin gökkuşağı olmalıydı. Tütün satıcısı bağırmayı ve bir şeyler söylemeyi artık bırakmış, karşı koymaksızın kendisini alıp götürmelerine izin vermiş ve gri elbiseli adamların gözetiminde araca kadar seke seke yürümüştü. Franz, koltuk değneklerini almak için yeniden dükkâna girmişti; ne var ki değneklerle birlikte tekrar dışarı çıktığında onlar çoktan hareket etmişlerdi. Şimdi değnekler hiçbir işe yaramayan, eğik iki eski çomak gibi girişe yaslanmış duruyorlardı. Yağmur suyu, Rosshuber Kasap Dükkânı'nın camından minik dereler misali akıyordu. Camın ardında palasını bir domuz buduna sallayan kasabın silüeti görülüyordu. Tütün satıcısının götürülüşünü dükkânının giriş kapısından kollarını kanlı önlüğünün önünde kavuşturmuş bir şekilde ve yüzünde buruşuk bir gülümsemeyle izlemişti. Araç nihayet gözden kaybolduğunda, kısa bir kahkaha eşliğinde başını sallamış ve yeniden dükkâna girmişti. Franz hâlâ kıpırdamadan orada duruyordu. Belki de böyle yapmalı, diye düşündü, olduğu yerde durmalı ve bir daha kıpırdamamalıydı.

Böylece zaman insanın yanından öylece akıp giderdi, dahası insanın zamanla birlikte yüzmesi veya zamana karşı tepinmesi gerekmezdi artık. Yayalar bir kez bile olsun ona doğru bakmadan hızla geçip gidiyorlardı. Bir çocuk bas bas bağırıyordu. Karatavuklar, Votiv Kilisesi'nin etrafındaki çiçek havuzlarının içinden kuşlar gibi şakıyorlardı. Veithammer Hırdavat Mağazası'nın üst katındaki bir pencere eşiğinin üzerinde iki güvercin, pencerenin önündeki yerlerine konmadan önce bir süre havada kanat çırptılar. Kuvvetli bir esinti, minik yağmur damlalarından oluşan bir su perdesini yüzüne çarptı. Aslına bakılırsa hoş bir his, diye düşündü, gözlerini kapadı ve onları bir daha açmamayı diledi. O anda tiz sesli birinin arkasında hafif hafif öksürerek boğazını temizlediğini işitti: "Burada hâlâ müşterilerle ilgilenen biri var mı, yoksa kendi işimizi kendimiz mi halletmeliyiz?" Hukuk bölümünde görevli memur Bay Kollerer'di bu. Franz, Bay Kollerer'in kalın camlı gözlüklerinde ön planda kendisinin, arka plandaysa Votiv Kilisesi'nin çiseleyen yağmurun neden olduğu puslu havada silikleşen çıkıntılarının çifte yansımasını görebiliyordu.

"Tütün dükkânı çalışıyor elbette, Bay Kollerer," dedi Franz. "Her zamanki gibi *Wienerwaldboten*, *Bauernbündler* ve bir *Langen Heinrich* veriyorum, doğru mu?"

Franz, camcı Staufinger'den yeni camlar sipariş etti. Staufinger'in vakit kaybetmeden getirdiği camlar çerçevelerine cuk oturmuştu. Uzun yıllardan sonra dükkâna ilk kez loş bir alaca karanlık ışığından daha fazlası düşmüştü. Sokağın aydınlığı her yandan içeri giriyor ve puro kutularının kapaklarının üzerindeki renklerin daha canlı ve dolgun görünmesini sağlıyordu. Fakat bu kez de örümcek ağları ve tavandaki mavimsi rutubet lekeleri görünmeye başlamıştı.

Franz bir kova beyaz tavan boyası aldı, hırdavat mağazasının sahibinin karısı Bayan Veithammer'den bir merdiven, bir boyacı önlüğü ve büyük bir fırça ödünç alıp tavanı boyamaya koyuldu. Tavanı bitirdikten sonra duvarları, sandalyelerin bacaklarını, ardından rafları, yazı araç gereçlerinin yer aldığı vitrini, ıvır zıvır ürünlerin konulduğu ahşap sandığı, pipo ekipmanlarının sergilendiği küçük dolabı ve nihayet kapı ve camekân çerçevelerini boyadı. Kalan az miktar boyayla da çekmece kulplarının boyası kavlayan yerlerine rötuş attı ve son olarak giriş kapısının tutamacına minicik beyaz bir nokta kondurdu. Öylesine yapmıştı bunu, sırf hoşuna gittiği ve bir bakıma güzel, sevimli ve sanatsal göründüğü için. Kültürlü kadınların satın aldığı bir sıra aşk romanı dergisinin ardında Otto Trsnjek'in hoş çerçeveli, biraz tozlanmış okuma gözlüğünü buldu. Biraz tükürük ve kazağının kolu ile gözlüğü temizledi, onu bir gazete parçasına sardı ve dikkatli bir biçimde tezgâhın altına yerleştirdi. Mürekkebi doldurdu, dolma kalem uçlarını suya yatırdı, kurşun kalemleri açtı ve muhasebe defterinin kıvrılmış uçlarını düzeltti. Giriş kapısında parmak uçlarında yükselerek çanları Noel ağacı süsleri gibi parlayana kadar sildi. Bir parça kâğıdın üzerine kalın, kırmızı harflerle şu sözleri yazdı: SAYGIDEĞER MÜŞTERİLERİMİZ, TRSNJEK TÜTÜN DÜKKÂNI ÇALIŞMAYA DEVAM EDİYOR – LÜTFEN İÇERİ BUYRUN! Bu yazıyı göz hizasına gelecek şekilde iç taraftan kapıya yapıştırdı. Merdiven, fırça, önlük ve Votiv Kilisesi'nin çiçek havuzundan aceleyle kopardığı güneş sarısı bir çiçeği Bayan Veithammer'e götürdü. Ardından boyalı elleri ile tozlu saçlarını yıkadı ve nihayet yorgun bir hâlde ve üzerinden yayılan sabun kokusuyla kendini Otto Trsnjek'in koltuğuna bıraktı. Bir süre orada öylece kaldı ve üzerine oturduğu derinin gıcırdayışını dinledi, sonra çekmeceden güzel, büyük ve kareli bir kâğıt aldı ve yazmaya başladı:

Sevgili Anneciğim,

Bu sana yazdığım ilk mektubum. Aslında sadece sana değil, genel olarak hayatımda yazdığım ilk mektup bu. Çünkü sana yazmak istediğim çok şey var; öyle ki, bunları küçük bir kartpostala sığdıramazdım. İşe bak, tam kalemi elime aldığım şu anda ne anlatmak istediğimi artık tam olarak bilmediğimi fark ediyorum. Bu durum benim için tipik bir hâl almaya başladı. Son zamanlarda kafam olması gerektiği gibi çalışmıyor. Sanki birisi onu kocaman ellerinin arasına almış ve adamakıllı çalkalamış gibi hissediyorum. İşte bu yüzden, öncelikle her şeyi sırayla, sakin sakin ve en başından anlatmam sanırım en iyisi olacak. Burada, Viyana'da hayat çok güzel! Uzun süren kışın ardından ilkbahar bulduğu her delikten ve yarıktan fışkırıyor. Her yanda bir şeyler çiçekleniyor. Parklar epeydir kartpostallardaki gibi görünüyor, atların yere bıraktıkları her bir dışkı topundan bir inci çiçeği filizleniyor. İnsanlar tamamen delirmiş; kafası kesilmiş tavuklar gibi sağa sola koşturuyor ve ne yaptıklarını bilmiyorlar. Bana sorarsan bu, bahardan değil, daha çok politik durumdan kaynaklanıyor. Tuhaf zamanlar yaşıyoruz. Belki de zamanlar hep böyle tuhaftı da sadece ben fark etmiyordum. Sonuçta daha kısa süre öncesine kadar bir çocuktum. Diğer yandan, henüz bir adam da sayılmam. Bütün sıkıntı buradan kaynaklanıyor. Ve işte bu bizi bir sonraki konuya getiriyor: Şu kızla (hani sana ondan bahsetmiştim!) şimdilik hiçbir şey olmadı, belki de sonsuza dek hiçbir şey olmayacak. Neden olduğunu sorma, öyle işte. Belki de aşk bana göre bir şey değil. Bilmiyorum. Acaba sen

biliyor musun? Sence aşka uygun muyum? Aşkın ne olduğunu biliyor musun? Aşk hakkında bildiğin herhangi bir şey var mı? Doğrusunu söylemek gerekirse, insanın kendi annesine bu konuları sorması çok tuhaf bir his. Nedense insan utanıyor. Fakat mesafeden dolayı bunu yapmak şu an daha kolay . Her neyse, söyleyeceklerini çok merak ediyorum. Bu arada mesafe demişken, bana mutlaka gölden bahsetmelisin. Kartpostallar çok güzel, ama sonuçta fotoğraflar sadece birer fotoğraftır ve insanı yanıltabilir. Tıpkı tütün dükkânındaki şu aşırı makyajlı kapak sayfası yüzleri gibi. Sana bakıyorlar ve sen sanıyorsun ki bu bakışlarla tam olarak seni kast ediyorlar; gerçekteyse sadece objektife bakıyor, bir kâse sulu dana gulaşı hayal ediyor ve bunun için bir dolu para alıyorlar. İşte gördüğün gibi, kafamın sertçe sallanarak çalkalanmış olduğunu söylemekle durumu abartmış olmadım sanırım. Mektupta takip ettiğim belli bir düşünce çizgisi olsaydı, en geç şimdi bu çizgi kaybolmuş ya da en azından kesintiye uğramış olurdu. İşte bu nedenle hemen bir sonraki konuya atlıyorum. Profesör ve ben artık arkadaşız. (Bu konuda bana rahatlıkla inanabilirsin!) Her ne kadar ikimiz de neredeyse hiç durmadan çalışıyor olsak da, birlikte mümkün olduğunca çok vakit geçiriyoruz. Bankta oturuyor, parka gidiyor ve bir sürü şey konuşuyoruz. Profesör sigara içiyor. Ben içmiyorum. Ona bazı şeyler soruyorum. O da bana bazı sorular soruyor. Gerçi sıklıkla ikimiz de cevapları bilmiyoruz fakat bunun bir önemi yok. İnsan, arkadaşlar arasında bazı şeyleri bilememe lüksüne sahip olabiliyor. Ayrıca aramızdaki yaş farkı da sorun olmuyor. İnsanlar, ille de istiyorlarsa çeneleri düşüne kadar lak

lak edebilirler, bunu umursamıyoruz. Gerçi profesör çok yaşlı biri. Bazen ona baktığımda, onun çok eski zamanlardan geldiğini düşünüyorum. Tıpkı sarkık ve kambur görüntüsüyle kulübenin hemen arkasından kıyıya doğru eğilen yaşlı erik ağacı gibi. Onun bir Yahudi olması beni hiçbir şekilde rahatsız etmiyor. Eğer Otto Trsnjek bana anlatmış olmasaydı, muhtemelen bunu fark etmezdim bile. İnsanların Yahudilerle alıp veremedikleri şeyin ne olduğunu anlamıyorum zaten. Bana göre gayet makul insanlar. Ama gerçek şu ki, artık kaygılanmaya başlıyorum. Profesör için ve genel olarak. Dediğim gibi: tuhaf zamanlar. Şimdi ne yazık ki, oldukça rahatsız edici bir başka konuya geçiyorum: Otto Trsnjek hastalandı. O kadar da kötü değil gerçi, ama yine de... Karaciğer belki ya da böbrekler ya da başka herhangi bir iç organ. Bana sorarsan hastalığı sağlıklı beslenmeyişinden ileri geliyor. Sonuçta Viyana'da yemekler bizdekinden çok daha yağlı. Dahası, tek bir bacakla insan pek bir şey yapamıyor, spor anlamında yani. Her neyse birkaç gün evde dinlenmesi gerekiyor, zamana bırakmaktan başka çare yok. İzin verirsen, senin adına ona geçmiş olsun diyeceğim, olur mu?

Canım annem, sıklıkla kederliyim ve nedenini biliyorum. Ama sık sık kederlenip nedenini bilemediğim de oluyor; böylesi daha kötü... Bazen oraya dönmeyi diliyorum. Bunun artık o kadar kolay olmadığını elbette biliyorum. Artık çok fazla şey gördüm, kokladım ve tattım. Henüz neler olacağını bilmiyorum ama hayat bir şekilde devam ediyor. Bu nedenle artık sızlanmayı bırakıyorum. Takdir edersin ki, Otto Trsnjek'in yokluğu nedeniyle şu andan itibaren bir tütün dükkânı

işletmecisinin sorumluluğunu taşıyorum ve pozisyonum gereği ileriye bakmak zorundayım. Eğer dilersen, sevgili anneciğim, benimle gurur duyabilirsin!

Oğlun Franz

Gerçi işler durmamıştı ama vaziyet yine de kötüydü. Yahudi müşterilerin neredeyse tamamı ortadan kaybolmuştu. Belki de şu son olaylardan sonra başka bir tütün dükkânına gitmeye başlamışlardır, diye düşündü Franz. Ya da okumayı ve tütün ürünleri kullanmayı bırakmışlar, sessiz sakin evlerinde oturuyorlardır. Sadece Bay Löwenstein her zaman olduğu gibi geliyor, bir ya da iki paket *Gloriette* alıyordu. Kötü işiten kulakları, çok daha kötü durumdaki gözleri ve gitgide tüm bedenini kaplayan yaşlılığın neden olduğu zayıflık, Musa'nın halkı için hiç hoş olmayan ve giderek yaygınlaşan olaylar karşısında onu tepkisizleştirmişti. Bay Löwenstein, Musa'nın halkının ne durumda olduğunu anlattıktan sonra sessizce kıkırdayarak dükkândan ayrılmıştı.

Gelgelelim Yahudi olmayan müşteriler de seyrelmişti. Muhtemelen genel durumun, özellikle de Yahudilere güya "erotik dergiler" satmış olan ve hâlihazırda tuhaf bir orman işçisi çocuğu tarafından işletilen tütün dükkânının ne olacağını bekleyip görmek istiyorlardı. Herkesin bildiği gibi, beklemek her zaman en iyi seçenek, hatta zamanın çeşitli zorluklarının arasından hasar almadan sağ salim çıkabilmenin belki de tek yoluydu.

Dükkâna uğrayanların sayısı epey azalmıştı ve bu insanlar biraz değişmişlerdi. Birçoğu artık kahverengi gömlek giyiyordu, bazılarının kollarında üzerinde gamalı haç olan pazubantlar vardı ya da en azından yakalarında küçük birer gamalı haç rozeti taşıyorlardı. Görünüşe göre bu

insanların büyük çoğunluğu eskiye nazaran berbere daha sık gidiyorlardı. Ayrıca gözlerinde tuhaf bir ışıltı vardı. Bir nedenden ötürü kendine güvendiği ya da umutlu olduğu izlenimi veren ama aslında aptalca bir ışıltıydı bu; Franz bunu tam olarak adlandıramıyordu. Her hâlükârda bu ışıltı gözlerinde seçiliyor ve yüksek, kendinden emin bir ses tonuyla konuşuyorlardı. Sipariş ve satış konuşmalarının tütün dükkânının kasvetli havasına her zaman uyum sağlayan yumuşatılmış sohbet tonu, yerini kendinden emin ve gür bir şekilde yankılanan ifadelere bırakmıştı. Sanki müşteriler ilk kez şimdi aslında ne istediklerini ya da bugüne dek aslında ne aradıklarını biliyorlarmış gibi konuşuyorlardı. Giderek daha fazla insan "Çok yaşa Hitler!" diye selam veriyor ve bunu söylerken kollarını havaya dikiyordu. Bu hareketi biraz abartılı bulan Franz, bu selama mesafeli bir tarzda "Teşekkürler, size de!" diyerek karşılık vermeye artık alışmıştı.

Gazete okumayı handiyse tamamen bırakmıştı, gazeteler neredeyse istisnasız birbirini tekrar eden, aynı içeriklerle doluydu zaten. *Wienerwaldboten*'ı okuyan biri, *Bauernbündler*'i de okumuş sayılırdı. *Reichspost*'u okuyan birinin *Volksblatt*'ı almasına gerek yoktu vesaire. Sanki tüm gazetelerin redaktörleri her gün büyük, ortak bir konferansta bir araya geliyor, görünüşteki objektifliklerini korumak için aralarında en azından başlıkları kararlaştırıyor ve gerçekte tamamen aynı tınıya sahip köşe yazılarının bazı yerlerinde değişiklik yapıyorlardı. Konu çoğunlukla Adolf Hitler oluyordu. Kısa boylu, Yukarı Avusturyalı bu adam çok kısa sürede hemşehrilerinin kafasında kendine sağlam bir yer edinmişti ve görünüşe göre yerleştiği bu yerden aynı hızla tekrar silineceğe benzemiyordu. Hepsi de zübük bıyıklı bu gözü pek adam için deli oluyordu. Gerçi Heinzi açık ara daha

iyi olan Hitler'di, diye düşündü Franz, en azından ilk bakışta çok daha dikkat çekici, çok daha dinamik ve çok daha geniş bir aura'ya sahip bir Şansölye. Franz sık sık pantolonunda bıçak taşıyan Mösyö de Caballé'yi düşünüyordu. Ama Anezka'yı ondan çok daha sık düşünüyordu. Bazen adını bir kâğıt parçasına yazıyordu; büyük harflerle ve Otto Trsnjek'in en pahalı mürekkebiyle. Ya da o anda elinde kâğıt yoksa küçük harflerle eski bir gazetenin kenarına. Kapanıştan sonra mümkün olan sakin bir anda kızın adını sol avuç içine yazmaya başladı; bir kere, iki kere, bir kere daha ve bu şekilde devam etti. Her parmağının eklem yerine, parmak uçlarına, aralarına ve yumruğunu sıktığında elinin sırtında belirginleşen kemiklere, çok küçük harflerle parmak eklemlerinin büzüşen derilerinin arasına ve biraz daha küçük harflerle tırnak kenarlarına. Elinin üzerinde boş tek bir nokta kalmadığında, kollarını yukarı sıyırdı ve koluna yazmaya devam etti: Anezka el bileğinde, Anezka kolunun alt kısmındaki damarlar ile kısa tüyler arasında, Anezka dirseğinde; üst kolda ve büyük, sertçe karalanmış harflerle omzunun etrafında.

Nisan ayının güneşli bir pazartesi sabahında, otuz dört yıldır Alsergrund-Rossau bölgesinden sorumlu, aşırı kilolu ve tam da bu nedenle oldukça kısa aralıklarla soluyan postacı Heribert Pfründer, tütün dükkânından içeri girdi. Her zaman olduğu gibi kapı çanlarının sesinin kesilmesini bekledi, ardından hafif huysuz bir ses tonuyla "Çok yaşa Hitler!" diye mırıldandı, birkaç broşür ile birlikte aylık olarak yayımlanan bölge gazetesini ve yumurta kabuğu sarısı bir zarf içerisinde Birinci Ottakringer Jimnastik Kulübü'nün açılış törenine çağıran bir davetiye bıraktı. Veda ederken iki parmağının ucunu terden ıslanmış şakağına dokundurdu ve hırıltılı bir şekilde soluyarak tekrar dışarı çıktı. Franz

dükkânın kapısını kilitleyip odasına çekildi, yatağın kenarına oturdu ve sağ üst köşesinde Avusturyalı ordu komutanı Radetzky'i onurlandıran bir posta pulu ve sol yanında annesinin ince harflerle yazılmış adının yer aldığı zarfı inceledi. Sabırsızlıktan titreyen parmaklarıyla zarfı açtı ve okumaya başladı:

Canım oğlum Franz,

Mektubun için yürekten teşekkür ederim. Öyle güzel yazmışsın ki, çok sevindim. Burada hava ılık. Schafberg Dağı hoş görünüyor, göl ise canı o an nasıl istiyorsa öyle; kâh gümüşi kâh mavi ya da yeşil. Karşı kıyıya üzerlerinde kocaman gamalı haç olan bayraklar diktiler. Yansıları gölün üzerine düşüyor ve bayraklar uzaktan bile çok net seçilebiliyorlar. İnsanlar genel olarak bir anda kendilerinden daha emin ve kararlı bir hâl aldılar ve ciddi yüz ifadeleriyle ortalıkta geziniyorlar. İnanabiliyor musun, meyhane ve okulda bile artık Hitler'in resmi var. İsa resminin hemen yanında. Fakat kimse bu ikisinin birbirleri hakkında ne düşündüğünü bilmiyor. Ne yazık ki Preininger'in güzelim arabası haczedildi. Eşyaların ortadan kaybolup başka bir yerde tekrar ortaya çıkmasını bugün artık böyle adlandırıyorlar. Bu arada, araba çok uzağa gitmedi. Artık Sayın Belediye Başkanı sürüyor onu. Sayın Belediye Başkanı bir Nazi olduğundan beri işleri çok kolaylaştı. Bir anda herkes Nazi olmayı istemeye başladı. Hatta ormancı bile ormanda parlak kırmızı bir pazubantla dolanıyor ve neden artık bir şey vurmadığına hayret ediyor. Bu arada, Hannes adlı gezi teknesini hatırlıyor musun? Onu boyadılar ve yeni bir ad

verdiler. Artık yalanmış bir şeker gibi parlıyor; adıysa "Yuvaya Dönüş". Ne var ki yeni adıyla çıktığı ilk yolculukta dizel motoru patladı, yolcuları eski sandallarla kıyıya getirmek zorunda kaldılar. Ah Franzcığım, benim sevgili oğlum, sonumuz ne olacak böyle? Preininger öldü, sense çok uzaklara gittin. Bazen yatakta uzanıyor ve yüzümü yastığa dayayıp ağlıyorum. Çünkü yanımda kendisiyle ilgileneceğim kimse kalmadı. Benimle ilgilenen de yok artık. Fakat güzel şeyler de oluyor: İnanabiliyor musun, iş buldum! Goldenen Leopold misafirlerin kalabilmesi için birkaç oda açtı, haftada üç defa odaları temizliyorum. Parası çok iyi değil ama arada sırada bahşiş alıyorum. Bir keresinde işletmeci pusuya yatıp bekledi ve beni bir misafir yatağının üzerine attı. O anda ona Linz'te yaşayan SS Obersturmbannführer Graleitner'in dostum olduğunu ve böyle bir şeyin kesinlikle hoşuna gitmeyeceğini söyledim. İşletmeci korkuya kapıldı ve kekeleyerek aptalca bir yanlış anlaşılmadan bahsetti. O günden beri bana ilişmiyor. SS Obersturmbannführer'i aslında kafamdan uydurduğumu bir bilseydi!*

Otto Trsnjek'in hastalanmasına çok üzüldüm. Umarım yakında iyileşir. Lütfen ona geçmiş olsun dileklerimi ilet! Aksi ama karakterinin ardında nazik bir ruh yatıyor. En azından ben öyle olduğuna inanıyorum. Sonuçta bir bacağını savaş siperinin birinde bırakmış olmak öyle kolay olmasa gerek. Bilhassa insan kendine "kim ve ne için" sorularını sorduğunda! İnsanın cepheden derinden sarsılmış bir ruhla dönmüş olması o kadar da şaşırtıcı değil, öyle değil mi?

* Bir Nazi subayı rütbesi. (ç.n.)

Dürüst olmak gerekirse, Sayın Profesör Freud ile arkadaşlığın hakkında ne söylemem gerektiğini bilmiyorum. Bunun çok da doğru olduğunu düşünmüyorum. Eskiden olsa, doğru olmadığını düşündüğüm için öteki oğlanlarla görüşmeni sana yasaklayabilirdim. Ama o günler geride kaldı. Artık ne yaptığını bilecek yaştasın. Ama lütfen şunu aklından çıkarma: Yahudiler hâlâ makul olsalar da, eğer çevrelerindeki insanlar makul olmaktan çoktan uzaklaşmışlarsa, bu ne işlerine yarar?

Canım evladım Franz, bahsettiğin kızla aranda şimdilik veya sonsuza dek hiçbir şey olmamasına elbette üzülüyorum. Özellikle de Bohemyalı kadınların ne kadar iyi yemek pişirdikleri düşünüldüğünde. Diğer yandan, kim bilir, belki de böylesi daha iyidir! Bazen bir sonrakine yol açmak için eskisine yol vermek gerekir. Aşk hakkında bir şeyler bilip bilmediğimi soruyorsun. Hakikat şu ki, bu konu hakkında hiçbir fikrim yok. Aşkı daha önce tatmış olmama rağmen üstelik. Kimse aşkın ne olduğunu bilemez. Fakat yine de insanların çoğu onu deneyimlemiştir. Aşk gelir ve gider, kimse öncesinde onu anlamaz, sonrasında da anlamaz, hatta aşk en az oradayken, yani yaşanırken anlaşılır. İşte bu nedenle sana şunu söylememe izin ver lütfen: Kimse aşka uygun değildir, buna rağmen ya da belki tam da bu nedenle aşk, hemen herkesi en az bir kez yakalar.

Bazen üzgün olduğunu duymak canımı acıtıyor. Ne söylemem gerektiğini bilmiyorum. Üzüntünün, insanın ömründe geçirdiği saatler kadar çok türü var! Hatta belki de biraz daha fazlası. Bu üzüntünün tam olarak neden kaynaklandığını bilip bilmemenin bir

önemi yok. Bu, hayatımızın bir parçası. Bana sorarsan, hayvanlar bile üzülüyorlar. Hatta belki de ağaçlar bile. Sadece taşlar üzülmezler. Orada öylece durur ve hiçbir şey yapmazlar. Ama bunu kim ister ki?

Sevgili oğlum Franz, iyi besleniyor musun? Hep öyle zayıftın ki! Göle atladığında insan seni göremiyordu. Zayıf, dümdüz ve bembeyaz; ilkbahar mevsimindeki genç bir somon gibi... Biliyorum, sana bunu hiç anlatmamam gerekirdi. Bazen eşyalarının durduğu sandığa gidiyorum. Sonra eski kazaklarından birini çıkarıyor, onu yüzüme bastırıyor ve kokluyorum. Sanırım insanlar yaşlandıkça tuhaflaşıyorlar. Artık saçıma aklar düştü ama hiç değilse vücudum hâlâ diri sayılır. Leopold'un işletmecisi bence fazlasıyla aptal biri ve hiç tipim değil, ama şu yeni turist rehberi birkaç gündür beni izliyor. Bıyıklı ve kocaman elleri olan hoş bir adam. Bakalım ne olacak! Münih'ten gelen bir grup üniformalı buraya yerleşti, çok fazla gürültü ve bundan daha fazla kirli çamaşır çıkartıyorlar. Sana bir tepsi elmalı turta yollamayı çok isterdim ancak şu aralar postaneye pek güven olmuyor. Canım oğlum, daima kalbimdesin!

Annen

Franz, kalem ucunun mektup kâğıdına bıraktığı hafif çöküntüyü parmak uçlarıyla yokladı. Tuhaf bir his, koca bir hava kabarcığı gibi yükseldi içinde, ardından omurgası boyunca ilerleyip ensesinden kafasının arkasına geçti ve orada hafif ve hoş bir his bırakarak bir süre daha süzüldü. *Annen* diye yazmıştı mektubun sonunda, kartpostallarda ya da eskiden hep mutfak masasına bıraktığı notlarda olduğu gibi

anneciğin yazmamıştı. Çocukların anneciği olur, adamların annesi. Mektubu katladı ve burnunu kat yerine soktu. Küflü iskele kalaslarını ve kurumuş yaz kamışlarını, kömürleşmiş sığır artıklarını, eritilmiş iç yağını ve annesinin üzerine un yapışmış mutfak önlüğünü kokladı.

Franz o gece rüyasında ölmüş babasını, Bad Goisern'li orman işçisini gördü. Kendisi doğmadan sadece birkaç gün önce üzerine çürük bir meşe ağacı devrilmişti ve bu nedenle onu hiç tanıyamamıştı. Anlatılana göre hayattayken, öldükten sonrasına kıyasla sadece biraz daha fazla konuşmuştu. Rüyasında onunla birlikte sessiz tarlalar arasındaki bir yolda yürüyorlardı. Franz henüz küçüktü ve saçları tozluydu. Güneş tepelerinde parlıyordu; babası kendi gölgesinde eriyip gölgesiyle bir olmuştu. Büyük ofis binasına geldiler ve parlak mermerlerle döşenmiş hole adımlarını attılar. Ortada şişman bir adam oturuyor, öfkeli bir telaşla önünde duran sümendeki kâğıtlara durmadan mühür basıyordu. İnsanlar adamın masasının önünde hızla bir bekleme kuyruğu oluşturdular, herkes bir mühür bekliyordu, ancak şişman adam rica ve yalvarışlara kulak asmıyordu. Ha bire mührü önündeki sümene sertçe indirip duruyordu. Altın bir borazandan gelen yüksek. zangır zangır bağıran bir ses, muhteşem zamanların gelişini ilan ederken, mühür vuruşları odanın içinde gülle atışları gibi yankılanıyordu. Babası Franz'ın elinden tuttu ve insan kalabalığının arasına dalmaya çalıştı. Korkuyordu, eli kuruydu ve bir odun parçası gibi pürüzlüydü. "Affedersiniz," diyordu ikide bir, ama insanlardan çok kendisine "affedersiniz, affedersiniz" diyordu. "İşte bu!" dedi şişman posta memuru zafer edasıyla ve babasının alnına mührü bastı: GELECEK yazıyordu şimdi alnında ve harflerin arasından ince çizgiler hâlinde kan akıyordu.

Franz ter içinde ve kalbinin ardında tuhaf bir titremeyle uyandı. Uyku sersemliğini üzerinden atmayı beklemeden rüyasını bir kâğıda geçirdi:

Babamla bir gezinti, güneş parlıyor,
büyük ofis binasına gidiyoruz, şişman bir adam
mühür basıyor, babam kalabalığın arasına dalıyor ve
bunun için özür diliyor, altın borazan ötüyor, şişman
adamsa babamın alnına GELECEK mührünü basıyor,
harflerin arasından kan akıyor.

Bütün bir sabah boyunca bu kâğıdı önünde, tezgâhın üzerinde bırakmış, kâğıda bakmamak için didinip durmuştu. Şu şişman adam, diye düşündü, tüm o heybetli görünüşüne rağmen aslında zavallının tekiydi. Zavallı ve kibirli ihtişamında yalnız, üstüne üstlük kendisine tamamen yabancı bir tütün satıcısı çırağının rüyasında tutukluydu. İnsanların düşünceleri okunabilseydi keşke, diye düşündü, ama sadece uyku sırasında. Sonuçta gün içinde insanların kafalarında neler döndüğünü aslında kimse bilmek istemezdi. Kaldı ki, öyle ortalama bir beynin içeriğinden çok şey de beklenemezdi zaten. Ama geceleyin, diye düşündü, sessiz, karanlık saatlerde, durum çok daha farklı görünürdü. O anlarda insanın çekinceleri kendi yolunu kesmez olurdu, dahası tüm korku, arzu ve çılgın fikirler frenlenmeksizin hayalet misali beynin içinde uçuşup dururlardı. Franz, biriyle rüyaları hakkında konuşmayı çok isterdi, en çok da Anezka ile konuşmak isterdi; en kötü durumda profesörle, Otto Trsnjek'le ya da hiç değilse herhangi bir müşteriyle. Fakat öğle sonrasına kadar sadece iki kişi girmişti dükkâna: *Illustrierten Wochenpost*'un yeni baskısını alan ve fırsat bu fırsat diyerek daha kısa süre önce ölen eşinden yakınan

Bayan Veithammer'di bu; merhum eşinin elinden mezarda bile doğru düzgün bir iş gelmiyormuş, zira toprağına dikilen çiçekler serpilip tomurcuklanacağına daha şimdiden solmaya başlamış. Onun dışında bir de orta yumuşaklıkta bir kurşun kalem soran ve minicik parmaklarıyla bozuklukları Franz'ın eline tek tek sayan küçük bir kız çocuğu uğramıştı dükkâna. Elbette bu ikisinden rüyalarının içeriğiyle ilgili aydınlatıcı ya da işe yarar bir yorum beklenemezdi. Ama diye düşündü Franz, belki de asıl mesele hiç de öyle rüyalar ve bunların olası anlam ve anlamsızlığı üzerine fikir alışverişinde bulunmak değildi, belki de önemli olan hiçbir beklentiye girmeden bu rüyaları sadece paylaşmak, onları sinemanın makine dairesinden dış dünyadaki perdeye öylece yansıtmak ve bu sayede rastlantısal olarak oradan geçmekte olan ya da bilinçli olarak yaklaşan gözlemcinin içinde bir şeyler, hatta bir parça şansın da yardımıyla belki biraz ilgi, önem ve kalıcılık uyandırmaktı. Soluk alıp vermekte zorlanıyordu ve kendini koltuğa bıraktı. Kendisine bu kadar yabancı ve karanlık düşünce süreçlerine dolanmak onu tüketmişti. Bakışı, camekânın karşısındaki sıra sıra evlere kaydı. Pencerelerden biri neredeyse tamamen yeşil bitkilerle kaplanmıştı, bitki örtüsünün ardındaki loş ışıkta ileri geri yürüyen bir adamın yeleği hareket ediyordu. Ormanı düşündü, ağaçların insanı dinginleştiren hışırtısını ve her yandan yükselmesine rağmen ormanın sükûnetini hiç mi hiç bozmayan kuş cıvıltılarını. Camekânın göz hizasına gelen bir yerine yeşilimsi bir kuş pisliği yapışmıştı. Şehir kuşları cıvıldamıyor, aksine çığlık atıyorlar, diye düşündü hoşnutsuz bir şekilde. Ayrıca insanın şapkasına veya camekâna pisliyorlar, ölmek için kendilerine çatı kiremitleri arasında bir oyuk buluyorlar ve geriye tozlanmış iskeletlerinden, birkaç tüyden ve pis bir kokudan başka hiçbir şey

kalmıyordu. Bir kez daha iç çekti, hatta bu seferki ilkinden daha derindi ve bu iç çekişiyle neredeyse aynı anda aklına bir fikir geldi. Çekmeceden bir bant çıkardı, rüyasını yazdığı kâğıdı alıp sağ üst köşesine tarihi not etti, sokağa çıktı ve onu camekâna, tam kuş pisliğinin üzerine yapıştırdı. Bir adım geri çekildi ve küçük rüya afişini izledi. Ardından gözlerini kapadı ve kışı andıran ilkbahar havasını derin bir nefes alarak içine çekti. GELECEK sözcüğü kısacık bir an için fuar alanındaki ışıklı yazılar gibi pembemsi ve parlak bir şekilde göz kapaklarının ardında titreşti. Tam o anda Birleşik Viyana Buz Fabrikası'nın buz blokları yüklü nakliye aracı hemen arkasından takırdayarak geçti ve Franz tekrar dükkâna girdi.

Trsnjek Tütün Dükkânı'nın camekânına yapıştırılmış olan tuhaf şeyi ilk fark edenler, buruşuk, yumru yumru olmuş yüzleriyle mümkün olduğunca yakından bakabilmek için kafalarını kâğıda doğru uzatan üç emekli kadın oldu. Tezgâhın gölgesinde hareketsiz şekilde oturan Franz, kadınların buruşuk göz oyuklarının içinde neredeyse tamamen kaybolan gözlerini nasıl kıstıklarını ve ağızlarından çıkanları anlamak için kuru dudaklarını sessiz bir koro hâlinde nasıl hareket ettirdiklerini izledi. Kadınların hiçbiri bir şey anlamadı. Açık, dişsiz ağızlarıyla bir süre orada öylece durup ardından küçük adımlarla uzaklaştılar.

Camekânın önünde açık renkli mantolarıyla iki kız durdu. Kâğıdı okuduktan sonra ellerini küçük birer çatı gibi gözlerinin üzerine yerleştirip başlarını cama dayayıp içeri baktılar. Franz'ı gördüklerindeyse kıkırdayarak oradan uzaklaştılar. Franz daha kızların ağzından çıkan buhar nedeniyle camda oluşan lekenin çözülüşünü izliyordu ki, bir sonraki yaya yaklaştı. Yağ bulaşmış yüzü ve ağzının

kenarında tuttuğu sarına sigarasıyla bir işçiydi bu gelen. Buruşturduğu alnıyla kâğıdı hızla okudu, kısa bir süre düşündü, ardından dükkâna girdi ve tezgâhın önüne dikildi. Kâğıdın üzerindeki tuhaf karalamanın ne anlama geldiğini öğrenmek istiyordu.

Hiçbir anlamı yok, dedi Franz, en azından özel bir anlamı yok.

Ne demek istediğini pek anlayamadığını söyledi işçi, zira kimse üzerine hiçbir anlamı olmayan bir şeyler yazılı bir kâğıdı, sırf işi gücü olmadığı veya canı sıkıldığı için ya da aynı anda her iki nedenle öylece camekâna yapıştırmazmış.

Bu söyledikleriniz doğru olabilir gerçi, dedi Franz, ama birisi için anlamlı olan bir şey, diğerlerine ilginç gelmeyebilir, hatta yararsız bile görünebilir.

İşçi, bakışlarını ayakkabılarının ucuna dikti ve düşünceli bir şekilde sarma sigarasını ağzının diğer kenarına kaydırdı. Acaba genç tütün satıcısı, kendisi için neyin faydalı, neyin anlamlı veya önemli olduğuna karar veremeyecek kadar aptal biri olduğunu mu düşünüyormuş, diye sordu alçak sesle.

Söylediklerinin kesinlikle bu manada olmadığını belirtti Franz, gerçekten de böyle düşünüyordu, bugün aptallar artık başka yerlerde oturuyorlarmış.

Nerede oturuyorlarmış, diye öğrenmek istedi işçi.

Aslında her yerde, diye karşılık verdi Franz, sadece bu dükkânda değil.

İşçi başıyla onayladı. Bay genç tütün satıcısının bu konuda belki de haklı olabileceğini söyledi adam, yine de Tanrı aşkına artık bu kâğıt parçasının ne anlatmak istediğini bilmek istiyormuş.

Bir rüya, dedi Franz, bir rüyadan başka bir şey değil.

Sarma sigaradan bir parça kül koptu ve yavaşça döşemeye düştü.

Hepsi buysa, diye karşılık verdi işçi hüsran içinde, o hâlde gerçekten de faydasız bir şeymiş, en azından şahsi düşüncesi böyleymiş.

Tam da bunu söylemiş olduğunu belirtti Franz, fakat bu yazının muhtemel faydasızlığı ancak zaman içinde ortaya çıkabilirmiş. Zira belki de, diye devam etti Franz, belki de camekânın birine yapıştırılmış böylesine tuhaf bir rüya notu bir an gelir ki rastlantı eseri önünden geçen ve onu okuyan birinin içinde bir şeyler uyandırabilir veya onu bir şeyler yapması için harekete geçirebilirmiş, bunu kimse bilmezmiş.

Evet, dedi işçi yorgun bir iç çekişle, gerçekten de insan bunu asla bilemezmiş. Acaba şimdi öncelikle bir paket Doğu tütünü, iki kutu kibrit ve bir spor gazetesi alabilir miymiş?

Pek tabii, diye karşılık verdi Franz, sonuçta bir tütün dükkânı tam da bunun için varmış.

O günden itibaren Franz her gün kapının yanına yeni bir kâğıt yapıştırdı. Her sabah, daha dükkân açılmadan önce pijamaları ve dağınık saçlarıyla sokağa çıkıyor ve en taze rüyasını geceden kalan soğukluğunu koruyan camekâna yapıştırıyordu. Bu durum insanların dikkatinden kaçmadı. İnsanların merakı ve unutkanlığı hâlâ korkularından daha kuvvetliydi, kısa süre öncesine kadar Yahudilere "erotik dergiler" satan tütün dükkânının camekânı önünde artık hayretle bakan ufak yüzler vardı. Oradan geçen ve kâğıdı fark eden herkes, kâğıtta yazanları okumak için hemen duruyordu. Bazıları bir süre ifadesiz bakışlarla gözlerini kâğıda dikiyor ve sonra yollarına devam ediyorlardı. Bazıları bıkkın bir yüz ifadesi takınarak bir şey söylemeksizin bu duruma kızıyordu. Kimileri de başlarını iki yana sallıyor ve giriş kapısına doğru birkaç hakaret sallıyordu. Ancak Franz, yazıyı okurken düşüncelere dalan ve düşünceli hâllerini yanlarına

alarak öylece uzaklaşan insanlar gözlemliyordu ara sıra. İnsanlar bu kâğıtlarda şöyle şeyler okuyorlardı örneğin:

9 Nisan 1938

Bir şarkı söyleniyor, bir aşk şarkısı,
fakat melodi yalpalıyor, birisi kahkaha atıyor
ve hemen ardından Votiv Kilisesi'nden aşağı atlıyor,
fakat toprak yumuşak, rengarenk çiçekler açıyor,
kimse ölü adamı görmüyor, gökyüzüne uzanan bir
vinç ise haç çıkarıyor.

Ya da:

12 Nisan 1938

Annemle göl kıyısında duruyorum, bir buharlı gemi
bize doğru yaklaşıyor, korkuyorum, ama annem
elimden tutuyor: HER ŞEY YOLUNDA, SEN BENİM
EVLADIMSIN, fakat buharlı gemi yaklaşmaya
devam ediyor, göl dalgalanıyor, annem gitmiş,
derken buharlı gemi kalbime tosluyor.

Ya da:

15 Nisan 1938

Fuar alanında bir kız dolaşıyor, dev dönme
dolaba biniyor, gamalı haçlar her yanda şimşek
gibi çakıyor, kız giderek yükseliyor, bir anda
kolonlar kırılıyor, dev dönme dolapsa
şehrin üzerinden bir tekerlek gibi geçip her şeyi
yerle bir ediyor, kız sevinç çığlığı atıyor, kızın
elbisesi bir bulut parçası gibi hafif ve beyaz.

Elbisenin bulut parçasına benzetildiği yazıyı bir tek, yolun karşısından yürürken tütün dükkânı tarafına geçen Bayan Dr. Dr. Heinzl dikkate değer bulmuştu. Çatık kaşlarıyla uzun süre camekânın önünde durmuş ve yazıyı arka arkaya birkaç defa okumuştu. Sanki bir şeyleri anımsamış gibi görünüyordu; ne olduğunu söylemesi imkânsız bir şeyler. Fakat çok rahatsız edici bir şey olamazdı çünkü hafif öne eğik başıyla Schwarzspanier Caddesi'ne doğru uzaklaştığı sırada, kaldırım taşlarına bakarak gülüyordu; kısa, yüksek sesli ve yere düşürülen bir takı eşyası misali ses çıkaran bir gülüş.

Otto Trsnjek'in götürülüşünden bir hafta sonra Franz ilk kez tütün satıcısıyla iletişime geçmeyi, daha doğrusu ilk kez tutulduğu yeri öğrenmeyi denemişti. Alsergrund Polis Karakolu'ndaki memurlar gerçi dost canlısıydılar fakat hem zamanları yoktu hem de daha önemli işleri vardı. Şehir merkezindeki karakolun gişesinde görevli memur çok daha suratsızdı ama yine de daha kısa süre önce bu tür vakalar için oluşturulan gizli devlet polisi (Geheime Staatspolizei, kısaca Gestapo) biriminin yerini söyleyebilmişti. Franz bunun üzerine Gestapo'nun kısa bir süre önce yerleştiği ve Morzin Meydanı'nda yer alan eski Metropol Oteli'ne doğru yola koyulmuştu. Bina, girişinde yer alan kalın mermer sütunlarıyla oldukça ihtişamlıydı. Devasa yapının hemen önünde duran üç yüksek direğin tepesinde yumuşak ilkbahar havasının dalgalandırdığı üç adet gamalı haç bayrağı vardı artık. Üst katların pencerelerinin ardında insanlar harıl harıl çalışıyor, üniformalı erkekler veya gri elbiseli kadınlar ellerinde dosyalarla sağa sola koşturuyor veya bir an durup birbirilerine bir şeyler söylüyor, sonra başlarıyla

onay işareti yaparak gülümsüyor ve selamlaşıyorlardı. Ara sıra biri şapkasını pencerenin kenarına bırakıyor, sigarasının dumanını ilkbahar havasına doğru üflerken bakışlarını Kahlenberg Dağı yönünde gezdiriyordu. Yalnızca en alt katların pencereleri karartılmış ve demir parmaklıklar ile metal panjurların ardına gizlenmişti.

Franz hole adımını atar atmaz onu üniformalı bir kapı görevlisi karşıladı: "Acaba genç beyefendiye yardımcı olabilir miyim?"

"Umarım," dedi Franz ve bir süre odanın derinlerinde yankılanan sesini dinledi. "Adım Franz Huchel ve kendisi suçsuz olan fakat buna rağmen tutuklanarak, daha doğrusu sürüklenerek götürülen Otto Trsnjek adındaki tütün satıcısını arıyorum!"

"Evvela bu binada kimse suçsuz değildir," dedi kapı görevlisi ve ağzına zorlama bir gülümseme yerleştirdi. "En azından üzerinde üniforma olmayan kimse. Acaba genç beyefendi önceden bir dilekçe iletmiş miydi?"

Franz hayır anlamında başını salladı. "Aslında hiçbir şey iletmek istemiyorum, tek istediğim Otto Trsnjek'i ait olduğu yere, yani tütün dükkânına geri götürmek!"

"Dilekçe yoksa bilgi de yok," dedi kapı görevlisi.

Franz, sayısız cam parçasıyla süslenmiş dev bir avizenin asılı olduğu tavana baktı. Bir an avizenin hareket ettiği ve kendi etrafında döndüğü sanısına kapıldı. Bakışlarını tekrar indirdi. "O hâlde ben de tekrar gelirim," dedi.

"Nasıl, anlamadım?" diye sordu kapı görevlisi.

"O hâlde ben de tekrar gelirim. Yarın. Bir sonraki gün. Ondan sonraki gün vesaire. Her gün aynı saatte, tam öğle saatinde. Biri bana Otto Trsnjek'in nerede ve nasıl olduğunu ve onu ne zaman alabileceğimi söyleyene kadar!"

Ve Franz bunu gerçekten de yaptı. Her gün saat tam on ikide tütün dükkânını kapadı, yolunu uzatarak (belki profesörün kambur silüetini birinci katın perdelerinin birinin ardında görürüm umuduyla) Berggasse Sokağı'ndan geçti, ardından Franz-Josefs-Kai Caddesi'ni keserek eski Metropol Oteli'ne girdi, yüksek tavanlı holden yürüdü, kapı görevlisinin önünde durdu ve konuşmaya başladı: "İyi günler, tütün satıcısı Otto Trsnjek'in nerede olduğu konusunda bir şeyler öğrenmek istiyordum."

Kapı görevlisi başlarda elinden geldiğince çabaladı. Memuriyetin gerektirdiği tüm sabrı tükenene kadar cevap vermeye çalıştı ve resmi dilekçeler, idari yazılar, doldurulmuş formlar ve yasalarla düzenlenmiş bürokratik yollar gibi bir dolu şey anlattı. Gelgelelim şu densiz çocuk, tüm bu anlatılanları başıyla dostça onayladıysa da, söylenenler karşısında son derece kayıtsız kaldı. Bir keçi inadıyla yaklaşık on beş dakika orada öylece durup ertesi gün on ikiyi tam on beş geçe yine orada olmak üzere veda ettikten hemen sonra, kapı görevlisinin yıllara mal olan iş tecrübesi sayesinde ve binbir zahmetle ulaştığı mesleki soğukkanlılık sonunda bütünüyle dağılıp parçalanmaya başladı. Ve Franz parlak bir pazartesi gününün öğle saatinde yeniden kapı görevlisinin önünde durup, "İyi günler, tütün satıcısı Otto Trsnjek'in nerede olduğu konusunda bir şeyler öğrenmek istiyordum," dediğinde kapı görevlisi bu soruya neredeyse fark edilmeyecek kadar belirsiz bir omuz silkmesiyle karşılık verdi. Ardından siyah telefonun ahizesine uzandı, iki haneli bir numara çevirdi ve anlaşılması güç birkaç kelime mırıldandı. Yaklaşık on suskun saniyeden sonra duvarda gizli bir kapı açıldı ve içeriden üzerinde bej renkli keten elbisesiyle bir adam çıktı. Franz'a doğru yürürken gülümsüyor gibiydi, fakat daha dikkatli bakıldığında anlaşılıyordu ki,

aslında bu sadece adamın açık sarı, neredeyse beyaz renkli bıyığının gölgesiydi. Bir gölge gülümseme, diye düşünüyordu Franz hâlâ, adamsa şimdi tam önünde duruyordu, kafasını saçlarından yakalayarak çekti, hızlı bir hamleyle bir kolunu sırtına doğru kıvırdı ve onu hol boyunca sürükleyerek dışarı çıkardı.

Franz, topuklarının altındaki kaldırımı ve adamın bir mengene gibi kolunu sıkan elini hissediyordu. Az bulutlu gökyüzünü ve üç gamalı haç bayrağını gördü. Ardından bir darbe geldi, kolu bir anda sıkıştığı yerden kurtuldu, bir an sonra ise yüzükoyun yere çakıldı. Sersemleyerek kara bir çukurun içine düştü ve kulağında tuhaf bir çınlama işitti. Kor ateşin içerisinde ıslak bir dal parçası, diye düşünüyordu çukura batmadan hemen önce. Birkaç saniye sonra tekrar ışığa çıktığında, ilk gördüğü şey sarışın adamın ayakkabıları oldu. Parlayana kadar silinmiş, yumuşak deriden işlenmiş ve binbir zahmetle dikilmiş ayakkabılar. Tek bir çatlak, tek bir leke, tek bir toz tanesi bile yoktu üzerlerinde; sadece kaliteli, pürüzsüz, kusursuz derileri görülüyordu ayakkabıların. Franz başını kaldırdı ve adamın yüzüne baktı. Bıyığı oradan, aşağıdan bakıldığında öğle güneşinin göz alıcılığında parlayan bir tel fırça gibi görünüyordu. Hemen yanında mavi şapkasıyla kapı görevlisinin kafası belirdi.

"Genç beyefendinin bir daha buraya gelmemesi belki de daha iyi olacak. Aksi takdirde..." Konuşmasını yarıda kesti, öksürerek boğazını temizledi ve bir yandan gözlerini kırpıştırarak parmaklarıyla göz kenarlarındaki çapakları temizledi, aksi takdirde Metropol Oteli'nde hoşuna gitmeyecek kadar uzun süre misafir olabilirmiş. Acaba genç beyefendi bunu anlamış mıymış? Franz evet anlamında başını salladı. Kapı görevlisi göğüs cebinden kar beyazı bir mendil çıkardı. Kat yerlerini dikkatle açtı, onu bir güneş yelkeni

gibi ışığa tuttu ve yüzük parmağının ucuyla ince ince dokunmuş kenar işlemelerini ve titizlikle ütülenmiş kat yerlerini yokladı. Sonra yere eğildi, mendili Franz'ın parmaklarının arasına sıkıştırdı ve şöyle dedi: "Suratındaki kanı sil, delikanlı. Ve evine dön."

Her iki adam da binanın içinde gözden kaybolduklarında, mendili ağzına bastırdı Franz. Kumaş, kıpkızıl kanı anında emdi. Dili şişmiş, sıcak ve yabancı bir parça gibi ağız boşluğunda duruyordu. Ön dişlerinden biri sallanıyordu. Franz sallanan dişi parmak uçlarıyla kavrayıp çekti. Hafifçe asılmasıyla yerinden çıkıvermişti. Güzel, pürüzsüz bir dişti. Sadece kökü kırıktı ve kenarı keskindi; ayrıca kanlıydı. Onu komodininin çekmecesine koymayı düşündü. Kartpostallar ile annesinin mektubunun ve bir gece yere düşen şu gece kelebeğinin minik bedeninin yanına.

Üç hafta sonra, 17 Mayıs 1938 yılının sabahında, yaz mevsimi artık geldiğini ilan ediyordu. Hoş, ılık bir rüzgâr gecenin soğukluğunu sokaklardan süpürüp Tuna Nehri üzerinden Schwechater düzlüklerinin içlerine kadar sürüklüyordu. Şehirdeki tüm pencereler açılmış, yorgan ve yastıkların içleri güneşe serilmişti; kuş tüyleri beyaz çiçekler misali havada süzülüyordu. Gece vardiyasından çıkan işçiler ve ev kadınları sabahın erken saatlerinde fırınların önünde kuyruklar oluşturmuşlardı, her yer taze ekmek ve kahve kokuyordu. İlk tramvaylar uyuşuk bir tembellikle rayları gıcırdatarak hangarlarından çıkıyor ve sütçü arabalarını çeken atların kaldırıma bıraktıkları dışkı toplarından buharlar tütüyordu. Naschmarkt'taki* pazarcılar mallarını tezgâhlara çoktan dizmişlerdi; sahibi olduğu eski tezgâhtan daha

* Manavların, lokantaların ve tatlıcıların toplu hâlde bulunduğu tarihî bir pazar yeridir. (ç.n.)

yaşlı olan Bay Podgacék'in tezgâhının önündeyse pazara ilk gelen emekli kadınlar en iri karnabaharı ve en iyi patatesi almak için tartışıyorlardı. Tren istasyonunun spor kulübüne üye iki halterci, Germania karşısına çıkacakları büyük mücadele öncesinde son açık hava antrenmanı için Prater Bulvarı'nda buluşmuşlardı. Şevksiz bir şekilde kol ve bacaklarını gerip esnettiler ve kestane ağaçlarının üzerinden dev dönme dolabın kabinlerinin sabah güneşiyle parladığı noktaya esneyerek baktılar. Gestapo ofisinin, bir zamanlar Metropol Oteli'nin çamaşırhanesi olan kilerinde on beş Yahudi iş adamı çırılçıplak soyunmak ve elleri başlarının ardında kenetli vaziyette sorguya götürülmeyi beklemek zorundaydı. Kıyafetleri odanın ortasında bir yığın şeklinde üst üste biriktirilmiş, yığının tepesi Amerikan sessiz filmlerindekine benzer kareli ve buruşuk bir şapkaya dönüşmüştü. Dört yüz elli iki siyasi tutuklu, Viyana Batı İstasyonu'nun iki nolu peronunda kendileri için hazırlanmış bir trenin arka vagonuna tıkıştırılmış, Dachau'ya hareket etmeyi bekliyorlardı. Karşı peronda yaşlı bir kadın ve küçük bir oğlan çocuğu bir bankta yan yana oturuyor, tereyağlı büyük bir dilimden sırayla birer lokma ısırıyorlardı. Tepelerinde, istasyon çatısının hemen altında birkaç kırlangıç karanlık bir köşeden kendilerini bir anda aşağı bırakıyor, vınlayarak açık alana uçuyor ve Hütteldorf yönünde gözden kayboluyorlardı. Hareket düdüğü çalıp tren hareket ettiğinde, oğlan çocuğu banktan aşağı atlayıp gülerek ve el sallayarak peron boyunca koştu. Tam o anda garip bir şey oldu: Penceredeki tüm tutuklular el salladılar. Çocuk peronun bittiği noktaya kadar koştu. Sonra olduğu yerde durdu ve elini gözlerine siper etti. Tren sabah güneşinin ışığında giderek kaybolduğu sırada, sayısız organıyla el sallayan ve sürünerek uzaklaşan dev bir solucan gibi görünüyordu.

Postacı Heribert Pfründner yaklaşık olarak tam bu saatte, omuzundaki ağır mektup çantasıyla Bergasse Sokağı'nı hırıltılı soluklarla çıkıyordu. Çok fazla terliyordu, karnı ağrıyordu ve karısının hazırladığı sabah kahvesinin tadı hâlâ ağzındaydı: tatsız tuzsuz, yavan ve biraz da acı. Tıpkı postacılıkla geçen tüm hayatım gibi, diye düşündü Heribert Pfründner ve bu durumdan pek hoşnut değildi; en azından sabahın saat dokuzunda. Naziler posta merkezine de yerleştiklerinden bu yana, Viyanalılar mektuplarını sabahın köründe almaya başlamışlardı; bu nedenle de Heribert Pfründner ve iş arkadaşları artık yataklarından bir saat daha erken kalkmak zorundaydılar ve şimdi, midesinde çalkalanan, otuz üç yıllık meslek hayatı boyunca her sabah içtiği o kahve artık daha tatsız, daha yavan ve daha acı geliyordu. Oysa insan şu anda bir göl, gölet ya da en azından Viyana ormanında sivrisineklerin fazla olmadığı herhangi bir su birikintisinin kenarında oturuyor, şişmiş ayaklarını suya daldırıyor ve hiçbir şeyi kafaya takmıyor olabilirdi, diye düşündü. Ya da en azından Tuna kıyısında uzanıyor ve üçüncü birasını yudumlarken yanından tembel tembel akıp giden zamanı izliyor da olabilirdi. Bergasse Sokağı 19 numaranın önünde birkaç haftadır olduğu gibi yine şu iki sivil dolanıyordu; sigara sarısı yüzleri ve gölgeli gözleriyle eğri büğrü bedenler.

"Çok yaşa Hitler!" diye mırıldandı postacı ve bahçe kapısının kilidini açıp posta kutusuna ulaşmak için terli elleriyle anahtarlığı yokladı. Onu bu kez de durdurmuşlardı. Hep durduruyorlardı. Posta çantasında ne olduğunu hep bilmek istiyorlardı. Özellikle de Profesör Sigmund Freud'a gönderilen mektupların gösterilmesini istiyor, zarfları ışığa tutuyor, göndericinin kim olduğuna baktıktan sonra sigara sarısı parmaklarıyla zarfın içeriğini yokluyorlardı. Ve daima

bir ya da birkaç tanesine el koyuyorlardı. Bugün iki tanesini almışlardı: mürekkebi akmış bir dolma kalemle üzerine "Pek muhterem Sayın Profesör Dr. Freud," yazılmış büyük, ağır bir zarfın yanı sıra kenarları hafif ezik, açık mavi ufak bir zarf. Muhtemelen İngiltere'den, diye düşündü Heribert Pfründner; ya da her hâlükârda posta pullarının üzerinde katı ama yine de babacan görünen bir kralın fotoğrafı olan ülkelerden birinden. Bahçe kapısını açtı, mektupları hızla posta kutularına attı ve tek kelime etmeden bir baş selamıyla oradan uzaklaştı. Şüpheli mektuplar çoktan sivillerin bol paltolarının ceplerinde ortadan kaybolmuşlardı. Ve hatta kim bilir, belki de haklıydılar, diye düşünmeye devam etti Heribert Pfründner, sonuçta bu Freud denilen adam bir profesör ve bir Yahudi'ydi ve yine herkesin bildiği gibi bunların her ikisine de tam olarak güvenilemezdi. Fakat şurası kesindi ki profesör, posta ofisinin açık ara en iyi müşterisiydi. Tam da bu nedenle Berggasse Sokağı No:19'un önüne geldiğinde çantasındaki ağırlığının büyük bir kısmından kurtulmuştu yine ve bu da geriye kalan işi daha rahat ve üstesinden daha kolay gelinebilir bir hâle getiriyordu. Postacı Heribert Pfründner, Währinger Caddesi'ne nihayet saptığında ve sabahın erken saatlerinin açık havasında dışarı çıkmakta olan genç tütün satıcısı Franz Huchel'in sıska bedenini gördüğünde, tam o anda baldırlarında daha şimdiden keyif vermeye başlayan serin, tüy gibi hafif ve vardiyanın yaklaşan sonunu ilan eden o duyguyu hissetti.

Franz bütün gece kafa karıştırıcı rüyaların kargaşasıyla sağa sola dönüp durmuştu; sözcük, ses ve resimlerin üzerine hızla yağan bir karmaşa. Uyanış bir kurtuluştu, her ne kadar daha uyanmak için gözünü ilk kırptığı anlarda rüyasının izi tan vaktinde çözülmeye başlayan sis örtüsü gibi

dağılmaya başladıysa da, tüm o kaosu en azından birkaç sözcükle bile olsa kâğıda aktarmaya çalışmıştı. Hemen ardındansa hâlâ biraz bulanık gören gözleriyle dışarı çıkmış ve kâğıdı camekâna yapıştırmıştı.

Ağzının içinde ince bir sızı hissetti. Gestapo'yu son ziyaretinden birkaç gün sonra şişik olan dili ve çenesi şimdi yeniden inmiş ve ağzındaki boşluğa iyi kötü alışmıştı. Hatta içten içe bu diş boşluğundan hoşlanıyordu. Dilinin ucuyla bu boşluğu ve bu boşluğa komşu dişlerin pürüzsüz duvarlarını ve yavaş yavaş iyileşmekte olan diş etinin yumuşak, ılık dokusunu her yoklayışında Anezka'yı, onun dişlerini, diş boşluğunu ve pembemsi dilini düşünüyordu.

"Çok yaşa Hitler! Okuyabilir miyim?" Postacı sessizce arkadan yaklaşmıştı, ustaca bir tavırla ilgiliymiş gibi bir hava yaratarak camekâna doğru eğildi ve okumaya başladı:

17 Mayıs 1938

Bir tramvay çınlayarak ormanın içinden geçiyor, tavşan gözleri koyu damlalar gibi, ağaçlarda gondollar asılı, bulutların üzerindeyse beyaz korku oturuyor, bir şeyler köklerimi kemiriyor, acaba közü söndürmek mi gerekiyordu?

"Hım," dedi postacı ve hafif donuklaşmış duruşundan silkinerek kurtulmaya çalıştı. "İlginç. Özellikle tavşanlı olan yer!"

"Evet," dedi Franz. "Bana mektup var mı?"

"Ah, elbette," diye başını salladı postacı ve artık rahatlatıcı şekilde bollaşmış çantasından günün son paketini çıkardı: uzun, kahverengi bir kaplama kâğıdına sarılı ve titizlikle yapıştırılmış bir kutu. "Buyurun, bugünkü resmi bir paket üstelik!"

Franz paketi aldı ve teşekkür etti. Postacı, muhtemelen dostane bir samimiyetin işareti olan bir mırıltıyla parmak uçlarını şapkasının ucuna götürdü ve yolun son yüz metresini geride bırakmak için kendisinin hemen önünde ilerleyen ve öğle öncesinin sevinç kaynağı ilk birasının hayaliyle yoğrulan düşüncelerinin peşinden hızla yola koyuldu.

Franz paketi içeri taşıdı, onu tezgâhın üzerine koydu ve küçük masa lambasının ışığı altında inceledi. Paket kendisi içindi: *Sayın Franz Huchel'a, Trsnjek Tütün Dükkânı İşletmesi, Währinger Caddesi, Numara 9, Viyana.* Gönderici adı mavi renkli resmî bir mühürle belirtilmişti: **Gizli Polis Ofisi Müfettişi, Morzinplatz, Numara 4, Viyana**. Franz bir süre "işletmeci" kelimesinin göğüs kafesinin içinde hoş, ılık bir gurur duygusu olarak yayılışını hissetti, ardından üstteki kâğıdı yırtıp kutuyu açtı. En üstte yazılı bir belge duruyordu, üzerine aynı şekilde mavi bir mühür basılmıştı; bunun dışında daktiloyla yazılmış ve belirsiz bir şekilde imzalanmıştı:

Devlet Güvenlik Polis Müfettişi, Viyana, **16 Mayıs 1938**
.....**L VII – 75 / 39 g**.....
Cevabî yazınızda yukarıdaki sayı ve tarihin
belirtilmesi rica olunur

Sayın Franz Huchel,
Trsnjek Tütün Dükkânı İşletmecisi
Währinger Caddesi, No: 9 Viyana

İlgi: Şahsi (kıymetli) eşyaların iadesi

Ekler: 1

Yukarıda zikredilen ilgiye istinaden, tarafınızca tanınan tütün satıcısı Sayın Otto Trsnjek'in vefatını bildiririz. Sayın T., 13 Mayıs'ı

14 Mayıs'a bağlayan gece Viyana 1, Morzin Meydanı No:4 adresindeki Gestapo Yönetim Merkezinin bir odasında, ayrıntıları bilinmeyen bir kalp rahatsızlığı sonucu hayatını kaybetmiştir. Müteveffa, Viyana Belediyesi tarafından 15 Mayıs 1938 günü Viyana Merkez Mezarlığı'nda Grup 40, Sıra IV/2'de defnedilmiştir.

Sayın T., bu yılın nisan ayında önleyici tedbir kapsamında gözaltına alınmış ve hakkında aşağıdaki sebeplerle dava açılmıştır:

Devlet karşıtı faaliyetler şüphesi
Kamu düzenini ve huzurunu bozucu suçlar
Gizli Faaliyetler Kanununa muhalefet
Partiye ait resmi mühürleri gayri meşru olarak elinde bulundurma

Kıymetli eşyaların ve varsa kıymetli varlıkların müsaderesi ve hazineye devri konusu önümüzdeki haftalarda karara bağlanacaktır. O zamana kadar üçüncü kişilerin bu kıymetli eşyalara ve varlıklara ilişkin hakları ve talepleri hükümsüzdür. Bu süre zarfında, 1 Ağustos 1920 Attersee/Nussdorf doğumlu Sayın Franz Huchel ara karar gereği Trsnjek Tütün Dükkânı işletmesinin devamı için gerekli tedbirleri almakla ve geçici yönetimini üstlenmekle yetkilendirilmiştir. İşbu vesileyle Sayın Trsnjek'e ait aşağıdaki eşyaları tarafınıza emanet olarak gönderiyoruz:

1 anahtar grubu
1 para cüzdanı (boş)
1 fotoğraf (bilinmeyen şahıs)
1 yün yelek
1 ayakkabı
1 pantolon (hasarlı)

Yazının nüshası
B/MA/G

Kalem Müdürü Dr. Kernsteiner
İmza .....

Franz, resmi yazıyı modern kadınlar için yayınlanan dergi balyasının üzerine bıraktı ve paketin içinden çıkan eşyaları tezgâha yaydı: ayakkabıyı ortaya, yün yeleği onun soluna, anahtarlığı sümenin üst köşesine, cüzdanı mürekkep şişesinin yanına ve fotoğrafı masa lambasının ışığının tam altına koydu. Fotoğraftaki kişi, üzerinde üniformasıyla genç bir adam olan Otto Trsnjek'ti, tuğla bir duvara yaslanmış duruyordu. Sol bacağını bükerek ayağıyla duvardan destek almıştı. Şapkası omzunun yanında duruyordu; ya bir çiviye ya da düzgün örülmemiş olan tuğla duvarın çıkıntılarından birine asılı olmalıydı. Yorgun görünüyordu. Bütün vücut ağırlığını duvara aktarmak ister gibiydi. Objektifin hemen yanına, uzaklarda bir yere bakıyordu. Tezgâhın üzerindeki eşyalar çok hoş görünüyordu. Bu görüntüyü resmetmek gerek, diye düşündü Franz, belki de Midilli parkurundaki fotoğrafçıyı çağırmalıydı, bu nesnelerin fotoğrafını çekebilirdi o. Küçük bir tütün satıcısı natürmordu. Titizlikle katlanmış pantolonu alıp göğsünün önünde serperek açtı, onu camekâna doğru tuttu ve ters ışıkta sallanan kesik bacağın ucundaki püsküle benzeyen parçayı izledi. Kumaşı inceydi ve tiftik tiftik olmuştu. Tütün satıcısı bu pantolonu giymeye devam etseydi, kısa zaman sonra dizi ince parmaklıklı bir pencereden dışarı bakabilirdi. Pantolonu tekrar tezgâha bıraktı, dükkânı kapattı ve odasına gitti. Kapıyı kapatıp bir süre karanlığı seyretti. Aniden bacakları iki büklüm oldu ve yatağının hemen yanında yere yığıldı. Bir süre orada öylece uzandı ve gözyaşları tükenene kadar ağladı.

Dükkânın kapanış saatinden kısa bir süre önce ayağa kalktı, satış bölümüne geçti. Otto Trsnjek'in pantolonunu katladı ve yanına alarak Kasap Rosshuber'e gitti. Kasap ve karısı tezgâhın arkasındaydılar ve o anda büyük et ve yağ

parçalarını kıyma makinesine tıkıştırıyorlardı. Bayan Rosshuber koyu kırmızı, sarı ve mavimsi et yığınlarını bir taraftan makineye tıkıyor, kocası ise diğer tarafta durup makinenin ağzından pembemsi solucanlar gibi ağır ağır dökülen akıntıyı karşılıyordu. Kıyılmış etleri bir noktada tepeleme biriktirip yağlı kâğıtlara sarıyor ve yumruk büyüklüğündeki paketleri yan yana bir tepsiye diziyordu. Kapı açılıp da tütün satıcısı çocuk içeri girdiğinde kafalarını bile kaldırmamış, aksine makinenin üzerine daha bir özenle eğilmişlerdi. Fakat Franz buz kasalarının yanındaki çift yönlü kapıyı açıp selamsız sabahsız, destursuz ve hiçbir şey söylemeksizin yanlarına, tezgâhın ardına geçtiğinde durup doğruldular. Bir adım geri çekilip kanlı kollarını yine kanlı önlüklerinin üzerinde kenetlediler.

"Ne istiyorsun?" diye sordu kasap ve üzerinde kan ile suyun tuhaf biçimli bir çizgi oluşturduğu fayans zemine baktı. Franz pantolonu tepsinin üzerindeki yağlı paketlerin yanına bıraktı ve konuşmaya başladı: "Bu pantolon Otto Trsnjek'indi; o öldü."

Rosshuber'in rengi attı. Mermer gibi, diye düşündü Franz, tıpkı kiliselerde sağda solda durup soğuk, taştan gözleriyle insanlara bakan mermerden azizler gibi: büyük, soluk ve donuk. Kasap, çocuk ağzı kadar ufak ağzını açtı. Dişleri ince ve sarıydı. Diş etiyse hemen arkasındaki makineden dökülmeye devam eden et solucanlar gibi pembemsiydi. "İyi ama bunun bizimle ne alakası var?" diye sordu kasap.

"Siz onun dükkânını karaladınız," dedi Franz. "Ona hakaret ettiniz. Onu ispiyonladınız. Ve onu öldürdünüz!" Kasap, ağır başını kaldırdı ve ağzını açmaksızın gözlerini Franz'a dikti.

"Durma öyle, bir şeyler söylesene!" dedi karısı ve koluna yapışmış olan birkaç parça kıymayı gergin bir tavırla sildi. Rosshuber omuzlarını kaldırıp tekrar indirdi, burnundan

soludu, önlüğünü düzeltti, bakışlarını yere dikti, bir kez daha soludu ve tek kelime etmedi.

"Belki de söyleyecek bir şeyi kalmamıştır." Franz kasaba doğru bir adım attı ve ona baktı. Mermere benzeyen yanaklarında gül kırmızısı lekeler oluşmuştu, tıpkı bir akşam fırtınasının ardından gökyüzünde dağınık duran bulut parçaları gibi. Ağzının kenarından akan tükürük bir balon gibi şişip iniyordu. Franz ellerini kaldırdı ve ellerinin dış yüzündeki pürüzsüz deriyi inceledi. "Annem hep çok narin ellerim olduğunu söylerdi. Narin, beyaz ve yumuşak; tıpkı bir kızın elleri gibi. Bunu duymak hiç hoşuma gitmezdi gerçi ama artık onun haklı olduğunu düşünüyorum." Ellerini tekrar indirdi. Ardından sağ elini kaldırdı ve kasabın suratına bir tokat indirdi.

Rosshuber kıpırdamadı. Kıpırdamadığı gibi tek kelime de etmedi. Olduğu yerde öylece duruyor, ağır, sessiz ve hareketsiz bir hâlde Franz'a bakıyordu. Ağzının kenarındaki baloncuk patlamıştı. Yanakları hafif kızarıktı, elmacık kemiğinin hemen altındaysa iki ince parmak izi görülüyordu.

"Eduard!" diye seslendi kadın dükkânın boşluğuna doğru. Yüzü korkudan eciş bücüş olmuştu. "Eduard, haydi durma bir şeyler yapsana!"

Fakat kasap hiçbir şey yapmadı. Ancak Franz, Otto Trsnjek'in pantolonunu koltuğunun altına alıp kasaptan ayrıldıktan çok sonra yeniden hareket edebildi. Çok yavaş bir şekilde her iki elini kaldırdı ve uzun, boğucu bir iç çekişle yüzünü avuçlarının içine gömdü.

Sevgili Anneciğim,

Sana tekrar kartpostal yollamak isterdim (çok etkileyici birkaç yeni kartpostal geldi; Karl Kilisesi, sardunyalar, Gloriette vesaire). Ne var ki bazı sözlere fotoğraflar uygun düşmüyor,

onlara sadece bir zarf gerekiyor. Farklı, belki dolaylı bir dille anlatamayacağım için, olanları olduğu gibi ve doğrudan söylüyorum: Otto Trsnjek öldü. Kalbi öylece durdu. Belki de artık devam etmek istemedi, bütün bu hayat, zaman ve diğer şeylerle birlikte. Muhtemelen hiçbir şey hissetmedi. Huzur içinde sonsuz uykuya daldı. Hem de memleketi Burgenland'da. Canım annem, lütfen üzülme. Ya da üzül. Çünkü Otto Trsnjek bunu hak eder. Ama sen zaten bunu benden daha iyi biliyorsun. Şimdilik bir süre daha burada kalıyorum. Başka ne yapılabilir ki? Ayrıca tütün dükkânının çalışmaya devam etmesi gerekiyor. Kesinlikle devam etmek zorunda! Kaldı ki gerçekten de yapacak yeteri kadar şey var. Bana öyle geliyor ki, bir biçimde her yanda bir değişim, bir hareketlilik var. Umarım her şey bir anda çöküp yerle bir olmaz. Kalırsa geriye bir tek göl kalır. Dağlar ve bulutlar, gölün içinde uçlarında gamalı haç bayrakları sallanan birkaç direkten daha uzun yansıyacaklardır, bana bu konuda inanabilirsin!

Sevgili anneciğim, mektubu burada sonlandırıyor ve seni sevgiyle kucaklıyorum.

Oğlun Franz

Sessizlik ve sonsuz genişlik, diye düşündü Franz. Stefanieswarte yakınlarındaki Kahlenberg Dağı'nda, yıldırım isabet etmiş kömür karası bir ağaç gövdesinin üzerinde oturmuş Viyana'yı izliyordu; sessizlik ve sonsuz genişlik; berraklık ve derinlik, sis ve gizem; güneş, yağmur, şehir, göl, dağ. Gerçi bu Kahlenberg denilen yer aslında bir dağ değil, diye düşünmeye devam etti ya da en azından mesela bir Schafberg veya Hochlecken ya da Höhlengebirge dağları gibi hatırı sayılır yükseklikte bir dağ değildi. Salzkammergutlular

için Kahlenberg en fazla bir tepe sayılır, diye düşündü. Olsa olsa önemsiz bir tümsek, bir yükselti ya da oldukça seyrek bir bitki örtüsüyle kaplı yüksek bir toprak yığını sadece. Gelgelelim Viyanalılar bu konuda farklı düşünüyorlar, diye devam etti düşünmeye, onlar için Kahlenberg sadece gerçek bir dağ değil, aynı zamanda yakın çevredeki en güzel, bilhassa pazar ve tatil günlerinde doğaya susamış halkın akın ettiği en yüksek dağdı. Fakat şu anda, hafta içine denk gelen bir akşamın erken saatlerinde ortalıkta tek bir insan bile görülmüyordu. Kimse huzurlu ve sakin bir oturma alanı veya horoz mantarı ararken bodur çalılara takılmıyor; kimse av köpeğinin, çocuklarının ve kendi keyfinin peşi sıra bağırmıyor; ayrıca kimse bir akşamüstü atıştırmalığının ılık bir bira eşliğinde tadını çıkarmak için yere bir kilim sermiyordu. Franz yalnızdı. Ve her ne kadar Kahlenberg aslında gerçek bir dağın sevgili Tanrı tarafından acemice yapılmış bir taklidi bile olsa yine de burada, yukarıda olmak güzeldi. İnsan sükûn içinde düşüncelere dalabiliyordu burada; etraf güneş ve orman kokuyordu ve normalde sürekli işittiği şehir gürültüsü, o an bulunduğu yere belli belirsiz bir seda olarak ulaşıyordu ancak. Kasap Rosshuber'e yaptığı küçük ziyaretin ardından tütün dükkânına geri döndü. Annesine hayatının ikinci mektubunu yazdı, sonra da pantolon hariç tütün satıcısının tüm eşyalarını bir sigara kartonunun içine düzgünce istifledi. Ardından kartonun üzerine BAY OTTO TRSNJEK'İN SON EŞYALARI yazılı bir kâğıt yapıştırıp kutuyu tezgâhın altına yerleştirdi. Şimdi de müşterilerle ilgilenmiş, toptancının getirdiği okul defterlerini (kırk sayfalı, yirmi sayfalı, çizgisiz, çizgili, kareli, kenar boşluklu ve boşluksuz) teslim almış ve pahalı puroları nemden korumak için kutularının içinde döndürmüştü. Ama daha önemlisi uzun bir aradan

sonra ilk kez gazete okumuştu; her sayfasını değilse bile çoğunu ve baştan sona değilse bile en azından büyük bölümünü. Tam saat altıda nihayet kasayı saymak için yerine oturdu. Fakat Otto Trsnjek'in dolma kaleminin kapağını açmasıyla birlikte kendini bir şekilde tuhaf hissetti, derken ilk rakamları muhasebe defterine karaladığındaysa, bedenini daha önce hiç tanımadığı acı verici bir özlem duygusu kapladı. Elleri öyle şiddetle titremişti ki, üç kocaman mürekkep damlası dolma kalemin ucundan peş peşe damlayarak bakiye sütununun tam ortasında diken benzeri uçlarıyla dışa doğru yayılan koyu mavi üç leke oluşturmuştu. Franz dışarı, açık havaya, ormana veya her ne kadar gerçekte Viyana şehrinin kenarında yer alan bir toprak yığınından başka bir şey olmasa da dağa çıkmak istedi. Dolma kalemin kapağını tekrar kapamış, bir sünger alıp mürekkep lekelerini kurulama zahmetine bile girmeden dükkânı kapatmış ve baharat kokan rüzgâra karşı hızlı adımlarla Kahlenberg Dağı istikametine yürümüştü.

Üzerine oturduğu ağaç gövdesi, güneşin ısısını hâlâ koruyor, insanı rahatsız etmeyen bir küf kokusu yayıyordu. Kırmızı renkli alev tahtakuruları birbirlerinin üstüne tırmanıyor, çürümüş bir ağaç kabuğunun altına girip çıkıyor ve bir anda ortadan kayboluyorlardı. Hiçbir şey bilmeyenin derdi olmaz, diye düşündü Franz, bilgiyi binbir zahmetle öğrenmek şüphesiz yeterince zor bir işti fakat bir kez öğrenilmiş olanı unutmak çok daha zordu, evet, hatta pratikte imkânsız bir şeydi. Böceklerden birinin parmağının ucuna tırmanmasına müsaade etti. Böcek, parmağının ucunda deli gibi dönüp durmaya başladı hemen. Onu dikkatle yeniden ağaç kabuğunun üzerine bıraktı ve kalabalığın içinde gözden kayboluşunu izledi. Böceklerin sırtları şövalye kalkanları gibi görünüyordu; bedenlerinin yanında

durmadan hareket eden bacaklarıysa, Kahlenberg Dağı'nın ıslak zemininde öylece dolaşırlarken sürekli yeni sözcükler, cümleler, hikâyeler oluşturan minik harflere benziyorlardı. Gazeteler geldi aklına, gazete manşetlerini hatırladı. O kadar hengâme, o kadar matbu gürültü ve patırtı. Ama yine de her şey yolunda demeye getiriyorlardı; esasen her şey harika, şahane, mükemmel gidiyordu, evet, hatta masal gibi! Elbette bir tarih uyduruluyordu ama bu ne zaman farklıydı ki? Büyük kırılmalar, dönüşümler gerçekleşti ama bunlar zaten gerekli değil miydi? Komünistlerin ve karşıt görüşlülerin devlet açısından tehlikeli birikimlerine el konuldu ama adil olan tam da bu değil miydi? Yahudilerin mal varlıkları haczedildi, işletmeleri kapatıldı ve uslu vatandaşlarca devralındı ama bunlar zaten huzurlu Viyana şehrimizde, Tanrı'nın çok sevdiği, hoşgörülü Avusturya devletimizde kamusal güvenliğin devamlılığını sağlamak için çoktan alınması gereken gecikmiş önlemler değil miydi ki? İlerliyoruz işte! Bir şeyler oluyor! Her yanda bir şeyler oluyor! Künstlerhaus'da *Dejenere Sanat* sergisinin açılışı! Şok haber! Führer İtalya'da! Führer Münih'te! Führer her yerde! İnanılmaz! Mussolini bir konuşma yapıyor! Goebbels Düsseldorf'ta konuşuyor! Harika! Yahudilerin İngiltere'ye karşı savaş ilanı! İmparatorluk Tren İşletmesi Atış Kulübü müsabakası Viyana-Kagran'da gerçekleşiyor! Bir komünist intihar etti! Bir tane daha! Ve bir tane daha! Ama bunu az da olsa hak etmediler mi, sevgili okurlar? Favoriten bölgesinde büyük çiçek şovu, bugün! Çocuklar ve gaziler için giriş ücretsiz! Böyle bir hizmet nerede var! Fuar alanı devlet eliyle yabancı serserilerden temizlendi! Bugün herkese ücretsiz bira! Yarın büyük uçuş şovu! Herkes davetli! Gelin ve izleyin! Ailenizi yanınızda getirin! Bugün hiç güldünüz mü? Fotoğrafta Führer'i aşılmaz sığınağı ziyaret

ederken görüyorsunuz! Ostmark'ta hava durumu: rüzgârlı ve az bulutlu! Tiyatroda bugün: *Lisa, kendine gel!* (Komedi) Sinemada yarın: *Kurnaz Kaynana* (Komedi) Dünya dönüyor! Her şey yolunda! Dün sinemada bir bebek dünyaya geldi! Yaşasın! Gestapo yıl dönümünü kutluyor! Anneler günü yaklaşıyor! Noel yaklaşıyor! Viyana, Viyana, yalnız sen, sen olmalısın rüyalarımın şehri!

Franz şehre baktı. Güneş derinlerde kayboluyor, çatılar parıldıyor, yolunu şaşırmış güneş ışınları bir belirip bir kayboluyordu; Tuna Nehri kıvrılarak evlerin arasından geçiyor ve uzaklarda, karanlık çayırların ardında bir yerde gözden kayboluyordu. Tütün dükkânı şuralarda bir yerde olmalıydı. Hemen yanında Votiv Kilisesi. Morzin Meydanı. Opera. Dev dönme dolabıyla fuar alanı. Şimdi, şu saatlerde dev gölgesi altında gösterinin başlayacağı şu dönme dolap. Kertenkele adam her an kapıları kapatabilirdi. Yüzünde yara olan kız bir kez daha bira ve şnaps ile ıslanmış tezgâhın üzerinde elbiselerini çıkarıyor ve spot ışıkları açıyor olabilirdi. Fıkralar. Hitler. Köpek. Muhteşem gramofon. Kızılderili ülkesinin utangaç kızı N'tschina. Her şey her zamanki gibi, her şey hep olduğu gibi. Gözlerini kapadı. İnsan daha ne düşünebilirdi; böyle bir günde, böyle zamanlarda, aslında dağ olmayan bir dağın tepesinde bir başına otururken ve ayaklarının altında birkaç kırmızı böcek ve çıldırmış bir şehir dururken? Her şey düşünülebilirdi. Her şey mümkündü. Kim ayak takımını kaldırımlardan temizler ve kim Yahudi sıçanları deliklerinden çıkarırsa, kim gamalı haçları göl kıyısına eker ve kim bir buharlı gemiye "Yuvaya Dönüş" adını verirse, kim tütün satıcılarını vura vura öldürür ve anneleri henüz toplanmamış yataklara atarsa, kim Heldenplatz'da gündüz gözüyle bir alay dolusu eli gökyüzüne kaldırır ve akşamları böğüre böğüre sokaklardan koşarsa,

işte o kişi dev dönme dolabı da menteşelerinden çıkarabilir ya da toprağa ufak, yeşil bir mağara açabilirdi.

Franz birdenbire sol elinde bir acı hissetti; parmak uçlarında, kenarlarında ve kemiklerinde hafif bir yanma. Hızla çoğalan, ince kor hatlar şeklinde çok sayıda kola ayrılıp bileklerden, alt ve üst koldan geçerek omuzlara kadar uzanan minik yangın noktaları. Yüzlerce dolma kalem ucuna benzeyen, alev alev yanan ve sıra sıra dizili bir isim. Anezka, diye düşündü Franz, Anezka. Ve yola koyuldu. Umutsuzca yamaçtan aşağı saldı kendini. Ayaklarının altındaki toprak ıslaktı, kaya parçaları koyu yosun kaplıydı, üzerindeyse ağaçların tepeleri hışırdıyordu. Koşabildiği kadar hızlı koştu, öyle ki kendi soluğu ona başkasının nefes alıp verişi gibi geldi. Hatta bir an için yüzüne, göğsüne ve kollarına çarpan dalların gerçek mi yoksa rüya mı olduklarını, acaba uyanık mı yoksa bir yandan rüya görerek mi koştuğunu ayırt edemedi.

Franz bir saat sonra nefesi kesilmiş şekilde ve çamurlu ayakkabılarıyla mağaraya adım attığında gösteri neredeyse sona ermişti. Kertenkele kendisine doğru başını uzattı, giriş ücretinin yarısını aldı ve duvardaki kapıyı açtı. Belli ki N'tschina dansını çoktan bitirmiş ve sahneden ayrılmıştı. Kızın, erkeklerin biradan körelmiş gözlerinde yaktığı ateş hâlâ kor gibi yanıyordu. Spot ışığın altında yarı kel, göbekli bir adam duruyordu. Üzerinde limon sarısı bir takım elbiseyle kollarını havada sallıyor, falsetto* bir sesle seyircilere sesleniyordu. Yüzü yaralı kız tezgâhın arkasındaydı. Suratı, mum ışığı altında titriyordu, yanağındaki yaraysa âdeta kalemle çizilmişti; keskin hatlı ve koyu renkli. Başını hafifçe sallayarak Franz'ı selamladı. Arka

* Falsetto: Erkek sesinin kırılmadan, pürüzsüz bir biçimde çıkabileceği en üst nokta. (e.n.)

planda bir masada üniformalı üç adam oturuyordu. İçlerinden biri, yumuşak yüz hatları ve peynirimsi bir derisi olan genç bir adamdı. Genç adam belinde bir dizi kuru kafadan oluşan zincire asılı bir hançer taşıyordu. Sahnedeki, bir fıkra anlatmaktaydı. Bugünlerde Yahudi bir kadından ev idaresi konusunda gerçekten ne beklenebilir, bunu bilmek istiyordu. Birisi cevabı ona haykırdı, herkes güldü ve alkışladı. Derisinin rengi limon sarısını andıran adam şaşırmış bir yüz ifadesi takındı. Franz bir yay çizerek sahnenin etrafından dolandı ve arkadaki kapıdan girerek gözden kayboldu. Karanlık bir koridorun sonunda ikinci bir kapı daha vardı. Kapının altından ışık sızıyordu. Kapıyı açtığında menteşeleri gıcırdadı. Oda minicikti ve fazla aydınlıktı, havada ter ve makyaj kokusu vardı. Duvara dayalı bir masada, renkli ampullerle çevrili bir aynanın önünde Anezka oturuyordu. Kostümü hâlâ üzerindeydi, Franz içeri adımını attığında saçındaki tüyler titreşti. "Ah, delikanlı!" dedi Anezka gülümseyerek ve bir süngerle yanaklarındaki savaşçı makyajını sildi.

"Anezka," dedi Franz ve bu isim ona garip bir biçimde yabancı geldi, sanki daha önce bu adı hiç söylememiş gibiydi. "Heinzi nerede?"

Anezka omuz silkti. "Gitti. Gestapo tarafından götürüldü."

"Neden?"

"Fıkralar yüzünden. Ve öteki şeyler."

Franz, gözünü Anezka'nın aynadaki yansısına dikti. Aynanın bir parçası kırılıp kopmuştu. Alnında koyu bir çentik varmış gibi görünüyordu.

"Sana herhangi bir paket geldi mi?" diye sordu alçak sesle.

"Ne paketi?"

Franz yutkundu. "Bilmiyorum. Unut gitsin. Sanırım saçmalıyorum..." Bu arada yüzündeki bütün boyayı silmiş

ve bir miktar beyaz kremi alnına ve yanaklarına yaymaya başlamıştı. Beyaz krem yüzüne maskeye benzer bir görüntü veriyordu. Franz'ın aklına Nussdorf Kent Şapeli'nde sunağın hemen arkasında asılı duran ve ölü bir insanın yüzüne alçı dökülerek yapılan ölü maskı geldi. Adı sanı, nereden geldiği ve sözde azizliğinin nedenleri zamanla unutulmuş, pazar ayinlerine katılan çocukların korkmasına neden olan ve bakış açısına veya ışığın düşme eğimine göre bazen dostane, bazense düzenbaz bir yüz ifadesiyle kilisenin salonuna doğru bakan bir köy azizinin çehresini gösteriyordu bu mask. Aslında kimse ona katlanamıyordu ama şimdiye kadar hiçbir papaz onu asılı olduğu yerden indirmeye ve zamanın kemirdiği dua kitaplarıyla birlikte bir kutuya koyup kilisenin kilerine indirmeye cesaret edememişti. Sonuçta kimse onun kim olduğunu tam olarak bilmiyordu, temkinli olmak her zaman iyiydi, zira Tanrı'nın işine akıl sır ermezdi.

Bu arada Anezka kremi yüzüne iyice yedirmişti. Saçından birkaç firkete çıkardı, çabuk bir hareketle peruğu başından çekip aldı ve aynanın yanındaki bir askıya astı. Alnına düşen saçlarını fırçayla topladı ve pembe pembe parlayan yüzüyle Franz'a baktı.

"Dişine ne oldu?" diye sordu.

"Bilmiyorum," dedi Franz ve boşluktaki pürüzsüz diş etini dilinin ucuyla doldurdu. Anezka fırçayı kenara bırakıp ayağa kalktı ve ona doğru yaklaştı. Franz kızın makyajını koklayabiliyordu; kirpiklerindeki kömür parçacıklarını, derisini, terini, nefesini...

"Ağzında hoş bir boşlük var!" dedi ve güldü. "Artık benim gibi görünüyorsun!"

"Evet," dedi Franz ve yutkundu. Bir an başının hafifçe döndüğünü hissetti. Belki mağaradaki boğucu hava yüzündendi.

Belki de çok hızlı koşmuştu. İleri doğru bir, yana doğru iki adım attı ve gözlerini duvara dikti. İnsanın böylesine küçük bir odada yolunu şaşırabilmesi tuhaf şey doğrusu, diye düşündü. Duvarın sadece kaba sıvası çekilmişti ve lekeliydi. Duvarın bir yerine ucunda tiftiklenmiş bir ipin hafifçe sallandığı bir kanca çakılmıştı. Franz kalbinin atışını duyuyordu; göğsünde büyük, ılık bir atış. Kalbi, Kahlenberg yamacında veya Viyana'nın kenar semtlerinin sokaklarında bir yerde takılı kalmış olmalıydı ve işte şimdi yeniden yerine dönmüştü. İp artık hareket etmiyordu. Baş dönmesi geçmişti. Franz arkasına döndü, az önce ayrıldığı yere, Anezka'ya doğru geri adım attı, elini kızın yanağına koydu ve düşünmeden öylece konuşmaya başladı: "Anezka, ben de ne olduğunu anlamıyorum. Herkes çıldırdı; insanlar kendilerini çatılardan atıyor, Otto Trsnjek'i öldürdüler ve kim bilir, şu anda Heinzi'nin başına neler geliyordur. Yahudiler kaldırımlarda oturuyor ve parkeleri temizliyorlar; sırada Macarlar var veya Burgenlandlılar veya Bohemyalılar ya da ne bileyim, artık kim gamalı haçı bir yerlerine dağlatmazsa işte sıra onda, kim kolunu selam vermek için havaya kaldırmazsa, vakit kaybetmeden Metropol Oteli'nde yerini ayırtabilir; geri dönüşsüz bir oda. Viyana için perde çoktan kapandı, fuar alanında ise veba kol geziyor. Görmedin mi, insanlar dışarıda oturup bira içiyor ve bir sonraki tütün satıcısını, Yahudi'yi veya fıkra anlatıcısını ateşe atmayı bekliyorlar. Anezka, beni hâlâ isteyip istemediğini bilmiyorum, dahası ben seni hâlâ istiyor muyum onu da bilmiyorum, şu anda bunun bir önemi yok, SS mensupları dışarıda oturuyor ve mahmuzlarını çınlatıyorlar ama belki buradan gidebiliriz, yani ikimiz birlikte; sakin huzurlu bir yere, ister Bohemya'ya koyu tepelerin ardına, ister Salzkammergut'a. Eminim annem buna bir şey demezdi, orada

bir tütün dükkânı açabilirim ve evlenebiliriz; öylesine, sonuçta sevgili Tanrı için zaten hiçbir şey fark etmez. Böylelikle de sen bir..."

O anda kapı açıldı, teni peynire benzeyen genç bir adam girdi içeri. Şapkasını koltuk altına sıkıştırmıştı ve merakla etrafı kolaçan etti. Hançerli kemerindeki kuru kafalar birbirine vurarak tıkırdıyordu. Franz, ense kaslarının gerildiğini hissetti. Demek ki, diye düşündü, birazdan kapı bir kez daha açılacak ve içeri daha fazla sayıda siyah üniformalı adam dalacak. Ya da iri, siyah kuşlar gibi ses çıkarmadan gizlice içeri süzülecekler. Belki de en iyisi soyunma odasından ve mağaradan öylece çıkıp gitmek, Kahlenberg Dağı'ndan yukarı bütün yolu gerisin geri koşmak, dağın öteki yamacından aşağı koşmaya devam etmek, Tuna Nehri boyunca, ta ki nehrin kaynağına kadar hatta oradan da öteye gitmek olurdu. Ne var ki bu artık mümkün değildi. Kendisi oradaydı. Anezka oradaydı. Ve bu kadarı yeterliydi. İçindeki tüm havayı boşalttı, derin bir nefes aldı, ardından bir adım öne çıktı, kollarını göğsünde kavuşturdu ve konuşmaya başladı: "Saygıdeğer beyefendi, size şunu belirtmek isterim ki, siyah, sarı veya mavi bir üniforma mı giydiğiniz ve belinize kuru kafa mı, çakıl taşı mı yoksa sinsi düşünceler mi astığınız, şayet dürüst olmam gerekirse hiç mi hiç umurumda değil. Diğer yandan, burada bulunan şu Bohemyalı kız fazlasıyla umurumda. Gördüğünüz üzere o bir sanatçıdır ve kimseye, beni öpmüş, daha doğrusu uyandırmış olmanın dışında hiçbir şey yapmamıştır ve bu yüzden benim şahsi korumam altındadır. Bu nedenle sizden, saygıdeğer beyefendi, ısrar ve samimiyetle bizi rahat bırakmanızı rica ediyorum. Şayet bunu yapmanız mümkün değilse ve Sturmführer veya Bannführer veya Sturmbannführer ya

da herhangi bir führer'inize herhangi bir şey götürmek zorundaysanız, o zaman Tanrı aşkına beni götürün!"

Genç adam gözlerini kırptı. Kirpikleri uzun ve hafif kıvrımlıydı; alnı açık, pürüzsüz ve beyazdı. Genç adam Anezka'ya baktı. Anezka iç çekti, bir an düşünür gibi göründü, alnına düşmüş olan perçemini üfleyerek uzaklaştırdı ve bir kez daha iç çekti. Ardından genç adama yaklaştı, ona sarıldı, onu bağrına bastı ve yanağını omuzuna, tam olarak apoletlerinden sarkan iki iri, beyaz renkli ince halatın aşağı doğru sallandığı yere yasladı.

"Ah, demek öyle," dedi Franz bir süre sonra. Anezka baygın baygın bakan gözlerini kırptı.

"Evet, öyle," diye karşılık verdi. Franz tavana baktı. Bir an bir düşüncenin sürünerek alnının arkasına girdiğini hissetti, tıpkı ahşap yarıklar arasından çıkan yukarıdaki şu kertenkele kadar pis ve adi bir düşünceydi bu. Fakat bu düşünceyi hemen aklından uzaklaştırdı. Bunun yerine çıplak elleriyle duvarda bir delik açıp içinden geçmek ve sadece birkaç fuar sokağı ilerdeki dev dönme dolabın oradan tekrar dışarı çıkmayı tercih ederdi. Vagonlardan birine binmek ve acısı geçene kadar daireler çizerek dönmek isterdi. Anezka pembemsi işaret parmağıyla yanağının hemen yanında sallanan ince halatla oynuyordu. Genç adam elini onun ensesine koymuştu ve şimdi saç diplerini okşuyordu.

"Belki de..." diye başladı Franz ve duraladı.

"Ne?" diye sordu Anezka ve elini ensesindeki elin üzerine koydu.

Franz omuz silkti. "Bilmiyorum," dedi, "gerçekten bilmiyorum." Sonra arkasını döndü ve gitti.

Masaların arasından çıkışa ulaşmaya çabaladığı sırada, limon sarısı konuşmacı zarif bir şekilde eğilerek seyirciyi

selamlıyor ve aynı anda şapkasını terden ıslak kelinin üzerinde sallıyordu. Mağaradan çıktıktan ve iki yanı ahşap çitlerle çevirili dar yoldan ağır ağır dev dönme dolap istikametine döndükten çok sonra bile, giderek azalan alkış sesini duyabiliyordu. Çocukken sık sık gözlediği, gündüzleri neredeyse hareketsiz bir şekilde Unteracher'daki kireç taşı mağarasının tavanından sarkan ve âdeta sessiz bir harekete geçme işareti almış gibi gün batımının hemen ardından tutundukları tavanı bırakarak büyük bir sürü hâlinde gecenin içine süzülen yarasalar geldi aklına.

Naziler Viyana'da, dolayısıyla da aynı zamanda Viyana Posta Merkezi'nde mutlak kontrolü elde ettiklerinden bu yana, diye düşündü postacı Heribert Pfründner tam Berggasse Sokağı'nın son metrelerini tırmanırken, öyle her şeyin büsbütün kötüye gittiği de söylenemez, hatta belki de bazı şeylerin olumlu yönde değiştiği bile söylenebilir, dürüstlük icabı bu kadarını kabul etmek gerek. Mesela, diye düşünmeye devam etti, *posta pullarına* artık *değerli posta kâğıdı* diyorlar ve daha renkliler. Üzerlerindeki kartallar, insan kalabalıkları, Danzig armalı kalkanları ve diğer birçok farklı baskıyla aslında eskisinden daha etkileyici, daha güzeller. Bazı pulların üzerinde Führer'in resimleri de var artık. Aslında, Alman fanatikliğine rağmen hâlâ bir Avusturyalı Führer, diye düşündü Heribert Pfründner. Inn Nehri kıyısındaki hoş ama yine de oldukça sönük bir kasaba olan Braunau kökenli halis bir Yukarı Avusturyalı. Dolayısıyla bu adam, tüm sakinleri ve posta ofisi müşterileriyle böyle bir ülke için neyin iyi olacağını elbette biliyor olmalıydı. Zira şayet Führer ne yaptığını bilmiyor olsaydı, sonuçta Führer olamazdı, en fazla Inn Nehri kıyısındaki Braunau kasabasının belediye başkanı, belediye meclis başkanı veya belediye

meclisi defterdarı olurdu. Gerçi bazı şeyler çok garip, diye düşündü, bir yandan Berggasse Sokağı ile Währinger Caddesi'nin kesiştiği noktada yer alan evin posta kutusunun derinlerine doğru düşen zarf ve kartpostalların çıkardığı teneke seslerini duymaya çalışarak. Mesela son zamanlarda insanın çok sık duyduğu Yahudilerle ilgili şu hikâye: acaba Yahudileri evlerinden, iş yerlerinden ve devlet dairelerinden, özellikle de posta memuriyetinden atmak ve üstüne üstlük onları kaldırımlarda dizlerinin üstüne çöktürerek bir aşağı bir yukarı sürüklemek gerçekten de biraz yüz kızartıcı değil miydi? Ya da iş arkadaşları arasında gizlice anlatılan mektuplarla ilgili şu can sıkıcı mesele. Posta merkezinin altında yer alan devasa kiler katından söz ediliyordu; iyice aydınlatılmış odalardan. Bu odalarda vardiyalı çalışan yüzlerce kadın ve erkek mektupları açıyor ve içeriğe göre bunları ya nihai gönderim için onaylıyor ya da daha detaylı bir inceleme için posta merkezinin üst makamlarına gönderiyorlarmış. Dahası, gerçekten de artık neredeyse her iki mektuptan birini yırtılmış zarf içerisinde teslim etmek zorunda kalıyordu ve bu, işini iyi kötü şerefiyle yapan her postacı için tam bir rezaletti. Özellikle de kendisi, yani şöhreti sorumlu olduğu Alsergrund-Rossau bölgesini bile aşan, civarın en onurlu postacısı Heribert Pfründner için. Ama öte yandan, diye düşündü, tüm bunlar onu ne ilgilendirirdi ki? Kendisi zaten uzun zamandır kimseden mektup almıyordu, diğer yandan emekliliği de uzak değildi ve bir süre daha bu yolları hırıltılı şekilde soluyarak yürümeye devam edebilirdi. Ayrıca kendisi bir Yahudi değildi, aksine Obersteiermark kökenliydi, dolayısıyla ta taş devrine kadar gönül rahatlığıyla izi sürülebilecek temiz bir şeceresi vardı.

Heribert Pfründner, buna benzer ve çok daha farklı düşünceler içinde nihayet Währinger Caddesi'nde yer alan küçük

tütün dükkânının önüne vardı. Artık rahatsızlık vermeksizin omuzundan sarkan neredeyse boş posta çantasını karıştırarak içinden *Alsergunder Bezirksblatt* nüshası ile birkaç renkli broşür çıkardı, camekândaki güncel rüya notlarına kısa bir göz atıp kapıyı açtı ve normalde kendisinden beklenmeyecek bir rahatlıkla "Çok yaşa Hitler!" diyerek satış bölümüne adımını attı.

Tezgâhın arkasında oturan Franz, gece yarısından başlayarak sabah boyunca üzerinde çalışmış olduğu muhasebe defterinden başını kaldırıp postacıyı başıyla selamladı. "Sevgili Bay Postacı," dedi yorgun bir şekilde, "Hitler'in canı cehenneme, ama size iyi sabahlar dilerim!"

Heribert Pfründner hiçbir şey duymamış gibi yaptı, zahmetli bir iş yapar gibi öksürdü, posta çantasının deri askı kayışını biraz gıcırdattı, dergi raflarına bakındı, esnedi, kravatının düğüm yerini düzeltti ve bir kez daha öksürerek boğazını temizledi.

"Şüphesiz siz de duymuş olmalısınız," dedi nihayet ve tezgâha doğru eğildi. "Sonuçta Bay Profesör ile bir dereceye kadar yakın bir tanışıklığınız var!"

"Hangi profesörden bahsediyorsunuz?"

"Tabii ki şu deli doktorundan."

"Doğrudur," dedi Franz ve hiç umurunda değilmiş gibi davrandı. Oysa içten içe profesör ile ilişkisi hakkında yapılan aynı anda hem resmî hem de kamusal bu yorum nedeniyle kendini gururu okşanmış hissediyordu. Bir mürekkep süngeri yardımıyla dolma kaleminin ucunu titizlikle temizledi. "Onunla ilgili tam olarak ne duymuş olmam gerekiyor?"

"Ne olacak, profesörün gideceğini. Berggasse Sokağı'ndan, Viyana'dan, Avusturya'dan, tüm ailesi, ev eşyaları ve geri kalan ıvır zıvırla birlikte." Franz başını salladı. Hoş olmayan bir şeyler boğazından yukarı yükseldi, yoluna devam

etmeden önce bir an için orada sıkışıp kaldı ve gözlerinin ardında bir yerlerde genişledi. Sanki bu şey, artık her ne idiyse, kafasının tümünü dolduruyor gibiydi. "Demek öyle," dedi ve gözlerini defterdeki sütunlara, daha az önce yazmış olduğu yazıların bütünleşerek mavi sayılardan oluşan bir çorbaya dönüştüğü yere dikti.

"Evet, aynen öyle," diyerek karşılık verdi postacı hevesle başını sallayarak, "çünkü bildiğiniz gibi profesör de onlardan biri. Yani Yahudi. Belli ki bir yandan Yahudi, diğer yandan profesör olarak 'Başıma dönüşü olmayan bir şey gelmeden evvel gitsem iyi olur!' diye düşündü."

"Hım," diye mırıldandı Franz, "nereye gitmek istiyormuş ki?" Heribert Pfründner doğruldu ve omuzlarını silkti. "Söylendiğine göre İngiltere'ye. Belki orada rahat eder. Dahası, orada fikirleri için bir şeyler ödeyecek bir kral ve muhtemelen de yeteri kadar deli var."

"Hım," diye mırıldandı Franz tekrar. "Peki, yolculuk ne zaman?"

"Yarın, Bay Tütün Satıcısı," dedi postacı ve vücudunun üst kısmıyla dairesel bir hareket yaparak öne doğru kaymış olan posta çantasını tekrar sırtına savurdu. "Yarın öğleden sonra saat üçte!"

Postacı dükkândan ayrılmış, Franz'ın kor gibi yanan beyninin biraz soğuması ve davranışlarını mantık çerçevesinde yönlendirebilecek duruma gelmesi zaman almıştı. Demek şimdi de profesör gidiyordu. Herkes gidiyordu. Sanki bütün dünya yola koyulmuş, bir yerlere gidiyordu. Oysa kendisi daha yeni gelmişti! Muhasebe defteri ile yazı gereçlerini tezgâhın çekmecesine koyup arka tarafa geçti, yüzüne biraz soğuk su çarptı, parmaklarıyla saçlarını taradı, tekrar ön tarafa döndü, hoyo kutusundan en güzel, en kalın

ve en kokulusundan üç tane puro seçti, bunları bir *Bauernbündlers*'in kültür sayfasına sardı, paketi gömleğinin altına sakladı, dükkânı kilitledi ve Berggasse Sokağı No:19'a giden kestirme yola koyuldu.

Her iki sivil de daha uzaktan seçilebiliyordu. Küçük bankın üzerinde birbirlerine çok yakın şekilde oturuyorlardı, biri başını geriye doğru yaslamıştı ve çatı oluklarındaki güvercinleri izliyor gibi görünüyordu. Diğeriyse oturduğu yerde hafif öne doğru eğilmiş kaldırım taşlarına bakıyordu. Sanki çok uzun bir zamandır bu şekilde oturuyor gibi görünüyorlardı; popoları banka çivilenmiş gibi ve tamamen hareketsiz; fakat daha bahçe kapısına ulaşıp işaret parmağını profesörün muayenehanesinin ziline koyar koymaz bir anda arkasında bitiverdiler.

"Nereye öyle?" diye sordu genç olanı.

"Nereye olacak, oraya, içeri," diye karşılık verdi Franz.

"Kime?"

"Profesöre."

"Ne için?"

"Ona tiyatro biletlerini getirdim!"

"Hangi tiyatro biletlerini?"

"Burg Tiyatrosu tabii ki de," dedi Franz. "İlk sıra, orta koltuk. Schiller sanırım. Ya da Goethe. Her hâlükârda ciddi bir şey!"

Daha yaşlı olan sivil bir adım atarak Franz'a yaklaştı, ama gözlerinin içine bakmadı, aksine sanki alnına veya alnının hemen üzerinde bir yere odaklanmıştı. "Bugün Yahudiler için gösteri yok," dedi. "Yahudiler için oyun sonsuza dek bitti. Ve işte bu nedenle şimdi tiyatro biletlerini de alıp buradan toz oluyorsun, hem de derhâl. Aksi takdirde onları kıçına öyle bir sokarım ki, bir inek doktoru bile onları bulup çıkaramaz bir daha!"

Franz, yavaşça Berggasse Sokağı'ndan aşağı yürüdü. Siviller banka geri dönmüş, yine eski pozisyonlarını almışlardı: Biri başını arkaya vermiş güvercinleri izliyor, diğeri başını öne eğmiş kaldırım taşlarına bakıyordu. Geriye yaslanmış baş ile güvercinleri izleyen gözler, öne eğik baş ile kaldırım taşlarına dikilmiş bakışlar. Yaklaşık elli metre sonra Porzelangasse Sokağı'na saptı ve olduğu yerde durdu. Gömleğinin altındaki ufak paket hışırdadı. Hoyoların yoğun kokusu gazete kâğıdına sarılı olmalarına rağmen rahatlıkla fark ediliyordu. Sokağın köşesinden sivilleri gizlice gözetledi. Adamlar aynı şekilde oturuyorlardı; tıpkı heykeller gibi gri ve hareketsiz. Tam karşılarında, profesörün evininin kapısının sadece birkaç adım ötesinde bir kömür satıcısının dükkânı vardı. Kömür deposunun ahşap kapıları açıktı. Sokak, yolun ortasına kadar kömür tozuna bulanmıştı. Anezka'nın kirpikleri geldi aklına. Siyah, diye düşündü, şeytanın kalbi gibi siyah. Giderek yükselen bir şıngırtı ve ağır nalların takırtısı Tuna Kanalı yönünden bir bira arabasının yaklaştığını ilan ediyordu. Arabacı dilini şaklattı, atlar ileri doğru atıldı, araba hızlandı ve sarsıla sarsıla Berggasse Sokağı'nı çıktı. Büyük bir araçtı, üzerinde sekiz devasa fıçı ve ayaklarını arabanın kenarından aşağı sarkıtan iki çırak vardı. At arabası, kendisi ile siviller arasına girdiğinde Franz harekete geçti. Hafifçe eğilerek omuz hizasına gelen tekerlerin yanında hızlı hızlı yürüdü, kömür dükkânı hizasında bir anda yönünü değiştirdi ve üç adım atarak karanlığa açılan ambar kapısına ulaştı. Kapı çerçevesini iki eliyle kavradığı gibi kendini içeri doğru itti, poposunun üzerinde kömürlerin ambara kayması için yapılmış olan oluktan aşağı kaydı, hafifçe çatırdayan bir kömür yığınının üzerine kondu ve etrafına bakındı. Her yerde kömür vardı: küreklerle yığınlar hâline getirilmiş, çuvallara

doldurulmuş, briketler gibi üst üste yerleştirilerek parlak siyah bir duvar gibi istiflenmiş, tek tek parçalar hâlinde sağa sola saçılmış kömürler. Binanın arka duvarındaki ufak bir pencerenin altında kirli bir çalışma masası duruyordu, onun önünde ise oturak olarak düşünülmüş üst üste istiflenmiş üç kömür çuvalı vardı. Franz masanın üstüne çıktı, başını pencereden dışarı uzattı ve ortalıkta hiç kimsenin görünmediği arka bahçeye baktı. Yüksek, gri duvarlar, ortada yaşlı bir kestane ağacı, sağda solda açık pencereler, birkaç ezik sardunya, nemli kireç, haşlanmış lahana ve umumi hela kokusu. Franz kendini yukarı çekip pencereden dışarı çıktı. Alçak bir avlu kapısının üzerinden atlayarak 19 numaranın merdivenliğine ulaştı. İlk kata çıktı, çekiç misali vuruşlarla atan nabzını biraz dindirmek için kısa bir süre durdu ve ardından zile bastı. Kapının aralanması ve o ufak aralıktan Anna'nın ince, uzun yüzünün görülmesi yarım bir sonsuzluk kadar, tam olarak kırk dört kalp atışı sürmüştü.

"İyi günler, müsaade ederseniz, sayın babanızla görüşmek istiyordum," dedi Franz.

"Babam artık hasta kabul etmiyor." Sesi yüksek ve sakindi. Gözleri profesörünkiler gibi kahverengiydi, sadece biraz daha koyu ve durgundular.

"Buraya hasta olarak gelmedim," diye açıklama yaptı Franz ve pes etmeyeceğini belli eder bir tarzda çenesini ona doğru uzattı, "aksine, deyim yerindeyse yakın bir dostu olarak geldim."

Anna Freud sol kaşını kaldırdı. Franz bu hareketi yapabilen insanlara hep şaşırmıştı. Hatırladığı kadarıyla Nussdorf'ta bunu yapabilen iki kişi vardı: yaşlı ilkokul öğretmeni Langelmaier ve annesi. Kendisi bunu evdeki ufak aynanın önünde veya kıyıdan suyun üzerine eğilerek yıllarca denemiş

ama alnını tuhaf bir şekilde kırıştırmaktan başka bir şey yapamamıştı. Anna emniyet zincirini çözdü ve kapıyı açtı. Üzerinde neredeyse yere değen, boğazına kadar iliklenmiş ve oldukça yıpranmış bir yün pelerin vardı, bir tür sabahlık veya gecelik ya da robdöşambır. Ayakları çıplaktı.

"Gel benimle!" dedi ve önden yürüdü. Bekleme salonundan ve içi boş bir odadan geçerek bir sonraki odaya ulaştılar. Anna odadaki tek mobilyayı, içerisinde titizlikle ütülenmiş yaklaşık yirmi tane pantolonun asılı durduğu ve neredeyse tavana kadar uzanan bir dolabı açtı. İçlerinden birini, kısa paçalı ve toprak renkli bir tanesini aldı.

"Giy şunu!"

Franz üstünün ne kadar kirli olduğunu ancak şimdi fark ediyordu. Kömür deposuna kayması pantolonunu siyaha boyamıştı; dahası, adımını her attığında üstünden kömür tozu dökülüyordu. Anna yüzünü pencereye döndü, kollarını göğsünde kavuşturdu ve başını hafifçe öne eğdi. Franz, camdaki yansısından Anna'nın gözlerini kapatmış olduğunu görüyordu. Dikkatlice kendi pantolonunu çıkardı ve onunkini giydi. Bir kadın pantolonu, kalçaları biraz geniş, baldırları dar, biraz kısa, ama yine de idare ederdi. İşini bitirdiğinde Anna arkasını döndü ve başıyla onayladı.

Sağda solda üst üste istiflenmiş birkaç kutu dışında neredeyse tamamen boş olan çok sayıda odayı geçerek profesörün muayene odasına ulaştılar. Anna parmak uçlarıyla kapıya üç defa vurdu, ardından temkinli bir şekilde kapıyı açtı ve kısa bir baş hareketiyle Franz'ı içeri davet etti. Birkaç mobilya dışında hiçbir şey olmayan odada profesörü bulabilmesi birkaç saniye sürmüştü. Biçimsiz bir kanepenin üzerinde uzanıyordu; başı, üst üste duran iki kalın yastığın içine gömülüydü, vücudunun geri kalanı ise yün battaniyenin altına gizlenmişti. Odada kanepe dışında kocaman

çini işlemeli bir soba ile tuhaf figürler, oyuncak insanlar ve hayvan suratlarıyla dolu bir cam vitrin vardı.

"Burada ne arıyorsun?" Profesörün sesi artık geri dönüşsüz bir şekilde çürük bir dalın her an kırılacakmış gibi duyulan çıtırtısına dönüşmüştü. Kilo vermişe benziyordu. Başı, Franz'ın onu hatırladığı zamanlardan daha narin bir şekilde duruyordu yastıkların üzerinde. Çenesi, sanki yana kaymış gibi görünüyordu, ayrıca fazlasıyla oynaktı. Parke zemine dikkatlice basarak kanepeye yaklaşı.

"Hasta mısınız, Bay Profesör?" diye sordu. O kadar sessiz sordu ki bu soruyu, bir an için kendi sözlerini bile anlamadığını sandı.

"Yaklaşık kırk yıldır," diye başıyla onayladı Freud. "Tek fark, aslında başka işler için harcadığım zamanı artık sıcak bir su torbasıyla kanepede geçiriyorum. Bu arada seni bir yere oturmaya davet etmeyi çok isterdim, ama koltuklarımızın bazıları götürüldü, bazılarına ise nasyonalist kıçlar oturdu!"

"Ayakta durmayı severim, Bay Profesör!" dedi Franz hızla. "Duydum ki, buradan gidiyormuşsunuz?"

"Evet," diye iç çekti Freud ve bacaklarını bükerek battaniyeyi bir çadır gibi dikti.

"Peki ama nereye?"

"Londra'ya." Profesör burnunun üzerindeki gözlüğünü düzeltti. "Anna'nın pantolonu üzerinde ne arıyor?"

"Kızınız çok kibar... ve orada ben... arka bahçeye kayarak indim ya... kömür deposunun içinden... çünkü Gestapo dışarıda oturuyor..."

"Gestapo..." diye tekrarladı profesör, bu sözler, sanki ağzından ağır bir taş parçası düşüyormuş gibi geldi kulağa.

Bu sözlerle neredeyse eş zamanlı olarak gözlerini tavana dikti. Tam o esnada uzun bacaklı bir örümcek, tavanın

kanepenin üstüne denk gelen yerinde titreyerek ilerliyordu. Geniş bir yay çizerek kendini tavanın bir köşesine savurdu, olduğu yerde durdu, bir süre daha havada sallandı ve kıpırdamadan öylece kaldı.

"Size bir şey getirdim!" dedi Franz. Paketi gömleğinin altından çıkardı, kültür sayfasını açarak puroları özenle paketten çıkardı ve onları profesöre uzattı. Freud'un yüzüne bir gülümseme yerleşti. Beklenmedik bir canlılıkta bir hareketle battaniyeyi kenara savurdu ve oturduğu yerde doğruldu. Bir takım elbise giymiş olduğunu ilk olarak o anda fark etti: gri flanel kumaştan dikilmiş kusursuz, sıra düğmeli bir ceket, altında ise yelek, kolalı yakalı gömlek ve düzgün bağlanmış bir kravat. Fakat ayakkabıları ayağında değildi. Freud'un ufak ve çocuklarınki gibi ince ayaklarında koyu mavi çoraplar vardı. Sağdaki çorabın ayak başparmağının dış tarafı belli ki birçok kez yamanmıştı.

"Biri şimdi, biri yolculuk, biri de İngiltere için diye düşündüm," dedi Franz.

Freud, hafif hafif salınan başıyla üç puroyu inceledi, nihayet içlerinden birini parmak uçlarıyla tutarak aldı ve sakosunun cebine koydu.

"Bu Birleşik Krallık için olan," dedi. "Özgür olarak çekilen ilk nefesler!"

Diğer iki puroyu aldı, pencerenin ışığına tuttu, dikkatlice yokladı, derin bir nefes çekti ve bir yandan hayranlık hırıltısının eşlik ettiği bir tonda konuşurken diğer yandan ciğerlerindeki dumanı boşalttı: "Hayatında hiç dişlerinin arasında böylesine muhteşem, böylesine harika, tüm kusurlarına rağmen böylesine tam ve mükemmel bir şey tuttun mu?" Franz küçükken diğer oğlanlarla birlikte bir çakı yardımıyla çalılıklardan parmak uzunluğunda kestikleri

parçaları ve iskelede sırt üstü uzanarak yakıp içtikleri lianaları* düşündü. Tadı mide bulandırıcı, odunsu ve acıydı ancak kimse bunu diğerine belli etmezdi. Bunun yerine herkes rengi atmış ve sakin bir şekilde dumanı gökyüzüne üfler ve ikide bir ortaya çıkan öksürme isteğini bastırmaya çalışırdı. Bazen birisi, yüksek kamışların arasında eğilerek suya istifra etmek için sazlığa giderdi. Hemen ardından gümüş renkli somonlar suya düşen kusmuk parçalarını kapmak için suyu çalkalamaya başlarlardı.

"Hayır, sanırım henüz değil, Bay Profesör."

İhtiyar, biçimsiz bir gülümseme için çenesini yerine oturttu. "O zaman tam vaktidir, genç dostum!"

Profesörün baş işaretiyle birlikte çekine çekine vitrine yürüdü ve başsız bir toprak asker ile küçük ama oldukça dik bir mermer penis arasından kurşunlu kristalden yapılma ağır küllüğü aldı. "Emin değilim, Bay Profesör, bunu daha önce hiç denemedim."

"Tecrübe, yeni dünyaların kapısını aralar," diye karşılık verdi Freud neşeyle. "Ayrıca vedalaşırken tek başıma içmek istemiyorum."

"Otur!" diye ekledi bir başka hırıltılı soluğun ardından ve yan tarafında kalan kanepe döşemesini sol eliyle okşayarak düzeltti.

"Kanepeye mi?"

"Kanepeye!"

Franz dikkatlice oturdu. Kanepe şaşırtıcı derecede sertti. Hastaların üzerinde geçirdikleri saatler gibi sert, diye düşündü, ama yine de o kadar da rahatsız edici değildi. Profesör yanında bir hareket yaptığında, bunu hemen hissediyordu. Sanki birbirlerine artık fiziksel olarak da bağlanmış gibiydiler.

* Bir tür sarmaşık. (ç.n.)

İlk nefesleri susarak çektiler. Tavandaki uzun bacaklı örümcek yeniden hareket etmeye başlamıştı, zemini yoklayarak köşesinden dışarı doğru birkaç adım attı, fakat hemen sonra geri döndü ve sanki bir daha hiç kıpırdamayacakmış gibi öylece donup kaldı.

Franz ilk nefesinde şiddetli bir öksürük isteğiyle, ikincisinde mide bulantısıyla baş etmek zorunda kalmıştı ve şimdi üçüncü nefesi çekerken bir an başı döndü, dahası kendini yavaş yavaş öne, parke zemine doğru düşüyormuş gibi hissetti. Ama bir şekilde iç dengesini korumayı başardı ve o andan itibaren her şey daha iyi oldu. Derken yaklaşık yedinci veya sekizinci nefesten sonra dilindeki hafif uyuşukluğun yanı sıra içinde, derinlerde bir yerde giderek yayılan, sıcacık bir huzur hissetti.

"Bay Trsnjek'in başına gelenleri elbette duydum," dedi profesör ve ufak yumruğunun içine öksürerek boğazını temizledi. "Onun için üzüldüm."

"Evet," dedi Franz bir süre sonra. "Artık tütün satıcısı benim."

Sarımsı bir akşam ışığı odaya yayılıyordu. Dışarıda kestane ağacı hışırdıyor, gökyüzünün bir noktasından koyu gri bulutlar geçiyordu. Freud battaniyenin bir ucunu tutup kucağını örttü. "Tüm bunlar yetmezmiş gibi bir de üstüne hava soğuyor!" diye yakındı Freud ve ayaklarını birbirine sürttü.

"Kalın bir şeyler giymelisiniz, Bay Profesör. Yün bir yelek mesela. Ya da bir hırka. Veya şu çini sobayı yakabilirsiniz. Ayrıca insanın sağlığına dikkat etmesinde fayda var. Özellikle de sizin yaşınızda!"

Profesör elini boş ver anlamında arkaya doğru savurdu: "Benim yaşımdaki biri için sağlık uzak bir hatıra sadece!"

"Böyle bir şey söylemenize müsaade edemem, Bay Profesör!" dedi Franz ve işaret parmağını havaya kaldırdı.

"Çocuklara ve ihtiyarlara daha çok müsaade etmek lazım. Ama gel istersen başka şikâyetlerden söz edelim: Senin şu Bohemyalı Dulcinea* ne âlemde bakayım?"

"Onun adı Dulcinea değil Anezka, kaldı ki o iş bitti. Ya da daha doğrusu, hiç başlamadı. Belki de her şey zaten koca bir yanılgıdan ibaretti."

"Aşk daima bir yanılgıdır."

"O artık bir Nazi ile beraber. Bir subay. Ya da bir general. Ya da neyse ne işte. Her hâlükârda bir SS üyesi, tamamen siyahlar içinde ve kemerindeki kuru kafalarıyla birlikte..."

Franz duraksadı. Ansızın ihtiyar adamın bakışlarını üzerinde hissetti. Bir süre hiçbir şey söylemeden bakıştılar. Gözleri, diye düşündü Franz, tuhaf, açık kahverengi, parlak gözleri, sanki vücudunun geri kalanıyla birlikte yaşlanmıyor gibiydi. Freud bir nefes çekti ve dişlerinin arasından biraz duman bıraktı. Beyaz duman burun kenarlarından dolanarak, gözlük camlarıyla gözleri arasından yükseldi ve alnının üzerinden yukarı doğru yavaşça tırmandı.

"Timelkam'da trene bindiğim gün, kalbimin ağrıdığını hissetmiştim," diye devam etti Franz.

"Anezka benden ilk gittiğindeyse, duyduğum acıyı iyileştirmeye on doktor bile yetmezdi. Ama yine de nereye gittiğimi ve ne istediğimi iyi kötü biliyordum. Acı neredeyse yatıştı sayılır şimdi. Ama artık hiçbir şey bilmiyorum. Kendimi dümenini kaybetmiş ve bilinçsizce oradan oraya savrulan bir gemi gibi hissediyorum."

"Bu bağlamda sizin durumunuz çok daha iyi, Bay Profesör," diye ekledi kısa bir suskunluğun ardından. "Nereye gittiğinizi tam olarak biliyorsunuz."

* Freud burada Cervantes'in ünlü kahramanı Don Quijote'nin âşık olduğu kadına, Dulcinea'ya gönderme yapıyor. (e.n.)

Freud iç çekti. "Gerçi yolların çoğu bana bir şekilde tanıdık geliyor. Ama aslına bakarsan yolları bilmek bizim fitratımızda yoktur. Aksine yolları bilmemek var bizim fitratımızda. Dünyaya cevap bulmak için değil, aksine soru sormak için geliyoruz. İnsan, deyim yerindeyse kesintisiz bir karanlığın içinde el yordamıyla yolunu bulmaya çalışır ve ancak çok şanslıysa bazen bir ışık noktasının parıltısını görür. Ve yine insan, ancak yeteri kadar cesur ya da sebatlı yahut aptal ise veya en iyisi hepsine birlikte sahipse bizzat kendisi ardında bir işaret bırakır!"

Sustu, başını eğdi ve ardından pencereye baktı. Yağmur hafiften çiselemeye başlamıştı. Kestane ağacının yaprakları ıslak ıslak parlıyordu. Bir yerlerde bir kapı çarpıldı ve birisi anlaşılamayan bir şeyler söyledi. Ardından yeniden sessizlik oldu.

"Bu kestane..." diye mırıldandı Freud, "onu tomurcuklanırken kaç kez gördüm..."

"Londra'da da kestane ağaçları var mı, Bay Profesör?"

"Bilmiyorum." Freud omuz silkti ve Franz'a baktı. Gözlüklerinin çerçevesinde kendi yansısını görebiliyordu: uzuvları tuhaf bir şekilde biçimsizleşmiş zayıf bir adam. Profesörün bedeni aniden irkilerek sarsıldı, purosunu dişlerinin arasına yerleştirdi, her iki yumruğuyla kanepeden destek alıp ayağa kalktı ve birkaç saniye boyunca hafifçe sallanarak ayakta durdu. Ardından çatırdayan diz eklemleriyle uzun bacaklı örümceğin tavanda oturduğu köşeye doğru yürüdü.

"Tanrı aşkına, neden psikanalizin dünyaca ünlü kurucusu olan ben gitmek zorundayken o burada kalabiliyor!" dedi öfkeli bir sesle, kolunu havaya kaldırdı ve yumruğunu hayvana doğru tehditkâr biçimde salladı. Uzun bacaklı örümcek bir an titredi, bir bacağını kaldırdı, tekrar indirdi ve bir

daha kıpırdamadı. Freud bir süre meydan okurcasına ona baktı. Sonunda kolunu indirdi ve tek söz etmeden gözlerini dumandan sararmış duvar kâğıdına dikti.

"Böyle bir örümcek için bile hayat o kadar kolay olmasa gerek, Bay Profesör!" dedi Franz, alçak sesle ve biraz çekinerek. Freud o anda, kanepesinin üzerinde geçirmediği o kısa sürede, oraya, kanepeye yayılmış olan yepyeni bir şey, hiç bilinmeyen bir yaşam formu keşfetmiş gibi Franz'a baktı. Yorgun bir şekilde elini salladı. Ardından neredeyse artık tamamen sönmüş olan hoyo'sundan bir nefes daha çekti, ufak adımlarla kanepeye doğru yürüdü ve kendini yavaşça, haddinden fazla yorulmuş bir insan gibi kanepeye bıraktı. Oda artık daha karanlıktı. Dışarıdan, uzaklardan gelen bir gök gürültüsü sesi işitiliyordu, kestane ağacıysa sanki avlunun köşesine çömelip gizlenmiş gibi görünüyordu. Evin içi neredeyse tamamen sessizdi, sadece arada sırada uzaktaki odalardan birinden pek iyi duyulmayan bir gürültü geliyordu.

Franz hemen yanında oturan profesörün nefes alıp verişini hissediyordu, ara ara kısık bir hırıltı eşlik ediyordu bu nefes alıp verişlere. Profesörün çoraplarını birbirine sürtüşünü, hemen ardındansa parke zeminden gelen bir sıra çatırdama sesi ile puro ateşinin çıtırtısını duyabiliyordu.

"Bu arada kitaplarınızdan hiçbirini satın almadım," dedi Franz. "Birincisi, oldukça pahalı; ikincisi, çok kalın; üçüncüsü, zaten kafamda böyle şeyler için yer yok. Fakat tavsiyenize uydum ve rüyalarımı not etmeye başladım," diye ekledi. "Muhtemelen bu rüyaların çoğu saçmalıktan başka bir şey değil, ama aralarında birkaç tane komik rüya da var. İnsanı güldürdükleri için değil, tuhaf oldukları için komik. Tüm bu rüyaların nereden geldiklerini bilmiyorum. Çünkü kafamın içinde böyle tuhaf şeylerin kendi kendine ortaya

çıkabilmesini gözümde canlandırmakta zorlanıyorum. Peki ya siz ne düşünüyorsunuz, Bay Profesör?"

Freud anlaşılamayan bir şeyler mırıldandı ve bacaklarını uzattı. Franz kıkırdadı: "Öyle ya da böyle bu rüyaları her gün bir kâğıda geçiriyor ve camekâna yapıştırıyorum. Bunun bir faydası olup olmadığını söylemek için henüz çok erken. Bana olan faydasını kastediyorum. Yoksa tütün dükkânına katkısı oldukça iyi. İnsanlar durup burunlarını cama dayıyor ve gece zihnimin içinden akıp geçmiş şeyleri okuyorlar. Dahası, artık bir kez durmuş oldukları için bazen içeri de giriyor ve bir şeyler satın alıyorlar."

"Tam olarak böyle oluyor, Bay Profesör!" diye devam etti Franz, kısa bir suskunluğun ardından; sonra kendini bir kez daha kıkırdamaktan alıkoyamadı. Ilık bir huzur dalgası tüm vücuduna yayıldı. Aynı anda biraz başı döndü. Ama hoş bir baş dönmesiydi bu, sanki eski bir kanepenin üzerinde değil de, güney kıyısındaki şu yarısı göle batmış olan ve her gemi geçişinde tatlı tatlı sallanan iskelenin üzerinde oturuyordu. Böyle hissetmesinin nedeni şu San Juan y Martinez kıyılarından toplanan ve narin kadın elleriyle sarılan hoyo'dur belki de, diye düşündü ve bir süre puronun narin yapraklarının yüzeyini inceledi. Ya da profesörün neredeyse inanılmaz derecedeki yakınlığıydı bu hissin nedeni. Belki de sebep çok daha başka bir şeydir, diye düşünmeye devam etti. Kaldı ki, bu ılık huzur hissinin nereden geldiği aslında hiç de önemli değildi, huzurlu hissediyordu ve hepsi bu kadardı. Bunun üzerinde çok fazla düşünmenin gereği yoktu. Şimdi şiddetli rüzgârın savurduğu iri yağmur damlaları pencere camına çarpıyordu. Avlunun karşı tarafındaki pencerelerde birer birer ışıklar yandı.

"Siz bunu bilmezsiniz, Bay Profesör," dedi Franz ve purosunu yavaşça parmaklarının arasında çevirdi, "Otto Trsnjek

tütün içmezdi. Otto Trsnjek bir gazete okuruydu. Gazete okuru ve tütün satıcısı. Gerçi onun için bu ikisi sonuçta bir ve aynı şeydi. Aslında çok tuhaf: Birisi bir tütün dükkânında seneler geçiriyor ve tütün içmek istemiyor. Orada öylece oturuyor, purolar hakkında hemen her şeyi; onların nereden geldiklerini, kalitelerini, en küçük detaya varıncaya kadar farklarını biliyor ve tıpkı bir doktorun bir cesedin içyapısından bahsedişi gibi puroların içyapısının nasıl olduğunu anlatabiliyor, fakat tatlarının nasıl olduklarını merak etmiyor, böyle bir şey aklının ucundan bile geçmiyor."

"Bu gerçekten de tuhaf," diye tekrar etti düşünceli bir şekilde ve işaret parmağıyla vurarak uzun bir parça külü kendi bacağı ile profesörün bacağı arasında duran kurşun-kristal kül tablasına düşürdü. "Elbette henüz ben de tütün içmek konusunda fazla bir şey bilmiyorum. Ama geri döndüğünüzde kendimi bu konuda geliştirmiş olacağım, size söz veriyorum. Siz zaten geri döneceksiniz. Her hâlükârda ve kesinlikle geri geleceksiniz. Çünkü memleket memlekettir, insanın yuvası onun yuvasıdır. Dahası, Hitler bir gün yeniden sakinleşecektir. Diğerleri de tabii. Ve her şey tekrar eskisi gibi olacak. Peki ya siz ne düşünüyorsunuz, Bay Profesör?"

Freud homurdanır gibi bir ses çıkardı, Franz ise kendini bırakarak kanepenin döşemesine biraz daha gömüldü.

"İngiltere'de, Salzkammergut'a göre daha fazla yağmur yağıyor olmalı. Yani hiç durmadan. Böyle bir hava sizin gibi ileri yaştaki bir erkek için pek sağlıklı olmasa gerek, bu ifade için beni mazur göreceğinizi umuyorum. Öyle ya da böyle, bir gün annemle tanışmalısınız. Çünkü birbirinizle iyi anlaşacağınızı düşünüyorum. Zira annem de insanlar ve onların aptallıklarından iyi anlar, bu konuda birbirinizle paylaşacak çok şeyiniz olurdu. Ayrıca çok iyi patates yemeği yapabilir. Hem de tek hakiki ve doğru tarifle: demir tavada

ve tereyağında pişirilmiş, donyağı tortusu ile veya tortusuz; mercimekli ya da mercimeksiz, tam damak tadınıza göre..."

Franz sustu. Sanki hayatında hiç bu kadar çok konuşmamıştı. Belki de gerçekten de öyleydi. Konuşmamak eskiden ona uğraşmaya fazlasıyla değer bir çaba olarak görünüyordu, ağaçların, sazlıkların ya da yosunların arasında konuşmaya değer ne olabilirdi ki? Kaldı ki, annesi de gereksiz laflardan hoşlanmazdı. Akşamları çoğu zaman susarak kulübede otururlardı, zaten böylesi de çok güzeldi. Annesi. O şimdi neredeydi? Ne yapıyordu? Acaba şimdi kendisini mi düşünüyordu? Artık o kadar da küçük olmayan minik Franzcığını? Franz gözlerini kırptı. Yağmur pencere camlarına sertçe vuruyordu. Yaslandığı noktadaki kanepe döşemesi hayatında hissettiği en yumuşak şeydi. Annesinin kolları haricinde tabii. Bir de Anezka'nın karnı. Bir de onun diz çukurları. Bir de kürek kemikleri. Bir de vücudunun tüm parçaları. Midesinde bir şeyler kıpırdadı. Çini sobanın içinden cevap olarak bir çıtırtı duyuldu. Bir gölge, duvar boyunca hareket etti. Vitrinde de bir şey hareket ediyordu. Yaklaşık başparmak büyüklüğünde tahta bir asker parmak uçlarında yükseldi, yavaşça elini kaldırdı ve vedalaşmak için el salladı. "Elbette saçma bir şey bu," dedi Franz alçak sesle. Ya da sesli düşünmüştü. Hayatında hiç kendini böylesine yorgun ve ağır hissetmemişti.

"Bay Profesör?" diye seslendi. Sesi biraz titriyordu, puroyu suratının önünde tuttu ve köz ateşinin gözlerinin önünde nasıl bulanıklaştığını izledi. "Geri döneceksiniz, değil mi?"

Profesör cevap vermedi, Franz ona baktığında uykuya dalmış olduğunu gördü. Nefes alıp verişi düzenliydi, elleri hareketsiz şekilde kucağında duruyordu, parmaklarının arasındaki puro çoktan sönmüştü. Franz, hoyo'sunu küllüğe bıraktı ve ihtiyarın üzerine eğildi. Son derece narin

görünüyordu. Vitrinindeki figürler gibi, diye düşündü Franz. Sanki uykusunda kanepeden kayıp bin parçaya ayrılabilir veya toz gibi dağılabilirdi. Başı arkaya düşmüştü, ağzı hafif aralıktı. Cildi sararmış bir kâğıt gibiydi, bin defa buruşturulmuş ve yeniden açılmış. Hiç kıpırdamadan öylece duruyordu, sadece gözleri göz kapaklarının altında hızla oynayıp duruyorlardı, sanki bu sakinliğe ve kendilerini çevreleyen karanlığa katlanamıyorlarmış gibiydiler. Franz elindeki sönmüş puroyu aldı ve kül tabağına bıraktı. Küçük yastıklardan birini destek olarak dikkatle ensesinin arkasına koydu, parmak uçlarıyla gömlek yakalarını düzeltti ve kravatının üzerindeki birkaç kül tanesini nazikçe üfleyerek temizledi. Ardından battaniyeyi aldı, onun üzerine serdi ve eliyle battaniyeyi okşadı. Neredeyse bir dakika daha kanepenin yanında durdu ve profesörün sakin sakin nefes alıp verişini izledi. Nihayet parmak uçlarında yürüyerek odayı terk ettiği sırada bir kez daha yukarı, tavana baktı. Uzun bacaklı örümcek ortadan kaybolmuştu.

Profesör Dr. Sigmund Freud, ertesi gün öğleden sonra –4 Haziran 1938'de– onu uğurlamaya gelen az sayıda yakın dost ve akrabasıyla vedalaştıktan sonra Doğu Ekspresi ile Paris üzerinden Londra'daki sürgün hayatına gitmek için Viyana'dan, hayatının neredeyse seksen yılını geçirdiği şehirden ayrıldı. Formaliteler hâlledilmişti. Seyahat izinleri alınmış, imparatorluğu terk etme bedeli olan aile mal varlığının yaklaşık üçte biri ödenmişti; ev eşyalarının, mobilyaların ve antikaların büyük bir kısmı ya çoktan gönderilmiş ya da bir depoda İngiltere'ye götürülmeyi bekliyordu. Yola neden çoğu şahsına ait yirmi valiz, sandık ve çanta ile çıkılmış olduğu profesör için tam bir bilmeceydi. İhtiyar bir adam için haddinden fazla eşya, diye düşündü, seyahat

günü gözlerinin önünden bir rüya gibi akıp giderken, uzun bir yolun son etabı için gereksiz mi gereksiz bir yük. Kontrol Anna'daydı. O olup bitenleri takip edebiliyordu ve ipleri eline almıştı. Her iki büyük taksiyi Batı İstasyonu'na o getirtmişti, valizleri taşımaları için hamalları o organize etmiş, tren biletlerini satın almış ve gişe memurunun cebine koltuk ayırması için birkaç bozukluk atmıştı.

Pasaportları, vizeleri ve kafilenin tüm üyelerinin diğer belgelerini çantasında taşıyor, ayrıca arkasından tekerlekli bir sepeti sürükleyerek çekiyordu. Sepetin içinde birkaç parça soğuk füme et, eliyle hazırlamış olduğu bir tencere dolusu sebzeli makarna ve mutfak bezine sarılı ve hâlâ sıcak olan dikkat çekici miktarda maydanozlu ekmek köftesi vardı. Sepetin dibine ise bir şişe Vermut ve minik bardaklar gizlemişti; sınırı geçtikten birkaç metre sonra, diye düşünmüştü, özgürlüğe kadeh kaldırmak için! Grup, yolcu bekleme salonunu meraklı bakışlar ve fısıltılar eşliğinde geçerken, Anna'nın annesi bir anda ağlamaya başladı. Anna, ona bir mendil uzattı, başını okşadı, ardından kendisini toplaması ve sadece yürümeye devam etmesi için annesine yanlış anlaşılması mümkün olmayan bir işaret yaptı. Viyana'yı hiçbir zaman ailesi kadar sevmemişti. Diğer yandan nefret ettiği de söylenemezdi. Esasında doğduğu şehir için söz etmeye değer hiçbir his taşımıyordu içinde, bu seyahatse onun için Nasyonal Sosyalistlerden nihayet kaçıp kurtulabilmiş olmaktan ne daha azı ne de daha fazlasıydı. Peronda büyük bir izdiham yaşanıyordu. Bağırış çağırışlar, ağlamalar ve kahkahalar duyuluyordu, insanlar birbirinin kollarındaydı, öpüşüyor veya son bir kez daha tartışıyorlardı, açık tren pencerelerinden bir şeyler haykırıyorlar, kendi içinde sesli şekilde konuşan küçük öbekler oluşturuyorlar veya yüzlerinde şaşkın bir ifade ve

ellerinde açık mavi bir tren biletiyle valizlerinin yanında tek başlarına duruyorlardı.

Profesör Freud, trene binen son kişi olmak istedi, ancak kızı biraz zor kullanarak onu önü sıra önce demir merdivenden yukarı sonra da vagondan içeri itekledi. "Bırak beni, kendim binebilirim!" dedi Freud; bunlar Viyana toprağı üzerindeki son sözleri oldu.

Anna bir kez daha tıklım tıklım dolu perona baktı. İnsanların çıkardığı gürültü, peronun yüksek tavanı altında sanki giderek kabarıyordu. Derken, kulak tırmalayıcı tizlikteki kalkış düdüğü karıştı bu gürültüye. Birkaç genç teatral bir jestle birilerinin kollarına düştü, insanlar ellerindeki çiçek, şapka ve gazeteleri sallıyordu ve kalabalığın çoğu noktasında, üzerinde gamalı haç işareti olan pazubantların kırmızısı çarpıyordu göze. Anna, trene binmek için nihayet arkasını döndüğü sırada gözü yine bir şeye takıldı. Çok gerilerde, bekleme salonun hemen girişinde, tam da izdihamın en yoğun olduğu noktada genç tütün satıcısı çocuk hareketsiz şekilde duruyordu. Sırtını duvara yaslamıştı, yüzü alışılmadık şekilde beyazdı, sanki kendisine doğru bakıyordu, ne var ki o mesafeden gözlerini görmek mümkün değildi. Düdük yeniden öttü, kondüktör kalkış için işaret verdi, ardından Anna trene bindi. Kapı arkasından kapandıktan ve vagonlar sarsılarak ağır ağır hareket ettikten sonra derin bir nefes aldı ve alnını pencere camına yasladı. Camın hoş serinliğini hissetti, tren Viyana Batı İstasyonu'ndan çıktığında ise ikindi güneşi artık doğrudan yüzüne vuruyordu.

Artık bazı şeyler yeniden yoluna girmişti. Sonuçta işler her zaman bir şekilde yürüyordu. Hiç değilse en kötüsü atlatılmış, en derin vadiler ve en berbat karın ağrıları geçmişti. Hatta halüsinasyonlar bile neredeyse bitmişti.

Franz, çok değil daha bir buçuk gün önce Freud ailesinin labirent gibi karmaşık dairelerinin parke zemininde parmak uçlarının üzerinde sessizce yürümüş, daire kapısını aramış, sonunda onu bulmuş ve kapıyı ardından dikkatle kapamıştı. Bir veda jesti olarak profesörün muayenehane zilinin hemen yanındaki pirinç tabelada yazılı adının üzerine parmak ucuyla dokunduğu sırada midesinde bir tuhaflık hissetmiş, bundan kısa süre sonra merdivenlerin son basamağına ulaştığındaysa midesindeki bu tuhaf his çoktan ağır bir bulantıya dönüşmüştü. Sallana sallana, acemice yürüyen bir köpek yavrusunun yürüyüşüyle apartmanın giriş koridorunda ilerlemiş ve bu esnada yıllar önce günlük bir gezi amacıyla sınıfça gittikleri Gmunden'da ziyaret etmiş oldukları eski tuz madeninin tünelinde kaybolduğunu sanmıştı. O gün toprağın derinlerindeki tuzun tadına bakmak için tünel duvarlarını gizlice yalayıp durmuştu, fakat kayaların tozlu tadı onu her defasında hayal kırıklığına uğratmıştı. Bu hatıralar geldikleri kadar hızlı bir şekilde dağılıp yok oldular ve Franz sallana sallana dışarı çıktı. Yağmur yüzüne vuruyordu, sular Bergasse Sokağı'ndan sel olmuş akıyordu, kanal kapaklarındansa kahverengi bir çamur çorbası fışkırıyordu. Bank boştu. Franz, kendisine kısa bir süre destek olarak hizmet eden kapı kolunu eve dönmek için bıraktığında, yağmur perdesinin arkasında, yolun karşısındaki bir bahçe kapısının hemen önünde gölgeye benzer bir hareket fark etti. Ancak bunun dışında hiçbir şey olmadı. Belki yağmurdan, belki de gizli polisin bir evin giriş çıkışını gözetleme görevi yüzündendi. Öyle ya da böyle bu durum Franz'ın işine gelmişti, bunun üzerine iki büklüm vaziyette ve yalpalayarak, bunun dışında ise can sıkıcı hiçbir şeyle karşılaşmadan eve dönmüştü.

O gece yatmış ertesi gün öğlene kadar yataktan çıkmamıştı, altında dalgalanıp duran bir derinlik hissediyor ve üstünde, parça parça dökülen tavan kaplama kâğıdının arkasında, isteğe bağlı olarak bedenlerini birbirine sürten, uzuvlarını birbirlerine dolayan ya da birbirlerinden uzaklaşmadan ve odanın boğucu havasına karışmadan önce ağızlarını birbirine bastıran tuhaf biçimli canlıların beli belirsiz bir yığışımını görüyordu. Bazen düşünceleri dışarı, satış bölümüne geçiyor, kutularında öylece duran puroları, bunların içinden onu her seferinde başını yatağın hemen yanına yerleştirilmiş olan su dolu leğene sokmaya ve her şeyi akışına bırakmaya zorlayan birkaç Hoyo de Monterey markasını düşünüyordu. Öğleye doğru kendini daha iyi hissetmişti, öğleden sonra iki buçukta ise hâlâ güçsüz olan bacaklarıyla nihayet yataktan kalkmış ve Viyana Batı İstasyonu'na doğru yola koyulmuştu.

Yaklaşık kırk beş dakika sonra peronda, insan kalabalığının tam ortasında, en arkada, istasyonun yolcu bekleme salonunun girişinde duruyor ve profesörün trene binişini izliyordu. Mesafe, profesörün gözlerini görebilmek için fazla uzaktı, ama kızı onu demir merdivenden yukarı ittiği sırada çenesinin hareket edişini görebilmişti. Sol eliyle destek borusunu kavramıştı ve sağ eliyle başındaki şapkasını tutuyordu. Profesör öyle cılız, öyle hafif görünüyordu ki, Anna onu kollarına almış, bir çocuk gibi trene taşıyor olsaydı Franz buna şaşırmazdı.

Tren tam saatinde yani 15:25'te hareket etti, yavaş yavaş hızlandı ve batı yönünde istasyondan ayrıldı. Franz gözlerini kapadı. Sahi kaç veda kaldırabilir insan, diye düşündü. Tahmin ettiğinden çok daha fazlasını belki. Belki de tek birini bile değil. İnsan kalsa da gitse de asıl olan

vedalardı. Bu, insana daha doğduğu anda söylenmeliydi. Kısa bir an kendini öylece öne doğru bırakıp peronun taş zemini üzerinde yüzüstü yatmak istedi. Ortada bırakılmış, kayıp, unutulmuş, etrafında pıtır pıtır dolanan meraklı güvercinlerden başka hiçbir şey olmayan bir valiz gibi. Ama bu tam bir saçmalık, diye düşündü kendine kızarak, başını iki yana salladı ve gözlerini yeniden açtı. Güneş ışığı altında parlayan raylardan ötesine son bir bakış attı. Arkasına döndü, yolcu bekleme salonundan çıkarak Viyana öğle sonrasının aydınlığına adım attı. Gökyüzü masmaviydi, yağmur asfaltı yıkamıştı, çalılıklardaysa karatavuklar şakıyordu. İstasyon girişindeki, Viyana'ya ilk gelişinde sarılmak zorunda kaldığı o gaz lambası direğini gördü. Ne kadar önceydi? Bir yıl? Yarım bir hayat? Bütün bir ömür? Kendine, hani vaktiyle saçlarında reçinemsi orman kokusu, ayakkabılarında çamur parçaları ve kafasında birkaç şaşkın umutla direğe sarılan şu komik oğlana güldü. Derken, bir anda bu oğlanın artık olmadığını fark etti. O gitmişti. Zaman girdabının bir noktasında döne döne yükselmiş ve batmıştı. Gerçi her şey bir anda, hatta hızlıca olup bitti diye düşündü. Kendini, kabuğundan biraz erken çıkmak zorunda kalmış ya da tabiri caizse kendi dünyasında yaşayan ben'inden öylece dışarı fırlamış gibi hissediyordu. Geriye kalan tek şey, bir gaz lambası direğinin yanında duran çelimsiz bir gölgenin anısıydı. Derin bir nefes aldı. Şehir yaz mevsimi, at, mazot ve zift kokuyordu. Bir tramvay, rayların üzerinden çınlayarak yaklaşıyordu. Bir pencerede üzerinde gamalı haç olan bir bayrak dalgalanıyordu. Annesi geldi aklına. Belki de tam şu anda yaz güneşinin ısıttığı bir iskelede oturuyor ve gölün üzerinde parıltılar oluşturan dalgaları izleyip ağlıyordu. Koltuk değnekleri satış bölümünün bir köşesinde atıl vaziyette duran Otto Trsnjek'i

düşündü. Profesörü düşündü. Muhtemelen tren şehirden çoktan ayrılmış, Aşağı Avusturya patates tarlaları arasından Londra yönünde ilerliyordu.

Belki de insan ardında bizzat bir işaret bırakır, demişti profesör; karanlığın içinde minik bir ışık, insan daha fazlasını bekleyemezmiş. Ama daha azını da beklememeli, diye düşündü Franz. Ve az kalsın sesli bir kahkaha atıyordu. Tramvay çınlaya çınlaya yanından geçip Mariahilfer Sokağı'na döndü. Pencerede asılı duran bayrak âdeta dans ediyordu.

"Bir şey gerçekten de tuhaf: Sanki günler uzadıkça, hayat kısalıyor. Gerçi bu bir çelişki ama öyle işte. Ve şimdi size soruyorum: Hayatı uzatmak ve günleri kısaltmak için insanlar ne yapar? Konuşurlar. Konuşur, gevezelik eder, sohbet eder ve anlatırlar; hiç ara vermeden hem de. Gerçi bazı zamanlarda, kilisede mesela veya daha iyi bir örnek olarak mezarlığın birinde tam sükûneti buldum sandığı anda insan bir bakar ki birisi yine çene çalmaya başlamış! Muhtemelen yukarıda veya toprağın altında da bu böyle olacak: Birinin çenesi daima düşük olacak. Ama size bir şey daha söylemek istiyorum: İnsanların söylediklerinin büyük bir kısmı da zaten daha baştan çöpe atılabilir. Çünkü şöyle bir bakıldığında herkes konuşuyor ama kimse bir şey bilmiyor. Hiçbir şeyden haberleri yok. Hiç kimse konuştuğu konuya vakıf değil. Hiçbir fikirleri yok. Kaldı ki, bugünlerde çok fazla fikir sahibi olmamak galiba en iyisi. İnsanın her şeyden bihaber olma hâli, içinde yaşanılan zamanın gereği; bilmemek ise zamanın ruhu. Bu zamanda insan bir yere, bir şeye hiçbir şey görmeksizin bakabilir. Ya da dinler ve yine de hiçbir şey anlamaz. *Hakikat hakikattir, işte o kadar,* insanlar böyle diyor genelde. Ama ben diyorum ki, hiç de öyle

değil! En azından bizde, bizim huzurlu Viyana şehrimizde arkasında insanların oturup bir şeyler görmüş veya duymuş veya koklamış olmak istediği pencere sayısı kadar hakikat vardır. Birisi için doğru olan, diğeri için dünyadaki en aptalca şeydir veya tam tersi. Ve şimdi lütfen bana bir litre süt veriniz ya da en iyisi iki, çünkü fazla mal göz çıkarmaz. Bu arada bu konudaki tartışmasız tek şey şudur: Dün gece olmuş olmalı. Hem de saat üç ila dört arasında. Sıçanların zamanıdır bu. O saatlerde politikacılar artık bağırıp çağırmayı kesmiş, ayyaşlar evlerinin yolunu bulmuş, süt dağıtıcısı ise henüz yola çıkmamış olur. Aklı başında, uslu bir insan bu saatte yatağında yatıyordur. Ya da işte penceresinin arkasında oturuyor ve gözlerini karanlığa dikiyordur. Şüphesiz, iddialar biraz farklılık gösteriyor. Birileri saat üç civarı derken, diğerleri saat dörde doğru olmuş olmalı, çünkü gökyüzü biraz gümüşi bir renk almıştı diyorlar. Ama ben iddia ediyorum, hiçbir şey gümüşi falan değildi. Kapkaranlıktı, ay bile görünmüyordu, sokaklar bomboştu ve dolayısıyla da tüm koşullar hain bir serserinin işini kolaylaştırmak için bir araya gelmişti. Hoş bu ara serseriliğin ne olduğu oldukça göreceli bir durum. Kim insanların aklını okuyabilir ki? Sonuçta insan beyninin niyet ve dürtülerine akıl sır ermez, dün serserilik sayılan bir şey bugün başına farklı bir şapka geçirir ve bir anda tam bir beyefendi gibi ortaya çıkar. Ama lütfen, söylediklerimi dikkate almayın, çünkü aslında bir şey söylediğim yok. Bana bir de iki yüz gram tereyağı verin lütfen ve üç kilo patates, ama sadece küçük olanlarından. Her neyse. Olay saat üç ila dört arasında gerçekleşti. Ve fail bir kişiydi. Tek başınaydı. Elbette bir erkekti, çünkü kabul edelim ki bir kadın, böylesine çılgınca bir düşünce için bir saniyesini bile harcamaz. Bazıları failin orta yaşlı olduğunu söylüyor. Diğerleri ise

failin genç bir delikanlı olduğuna dair yeminler içiyor, çünkü fail çok hızlıymış. Anlatılanlara göre her şey sona erdikten sonra kaşla göz arasında Morzin Meydanı'ndan aşağı inmiş ve Berggasse Sokağı'ndan yukarı bir mermi gibi fırlamış. Gözü pek bir delikanlı. Ama biraz da şaşkın bana sorarsanız. Zira aptallık cesaretin kaynağına çok uzak olmasa gerek. Aslına bakılırsa onu hemen yakalayamamış olmaları tam bir şans. Demem o ki, tam bir aptal şansı. Çünkü şunu unutmamak gerekiyor ki her yanda siviller dolanıyor; her köşe başında, her dükkânın önünde, parkta, birahanede ve hatta kilisede, insan ne yana baksa onlardan biri oturuyor ya da volta atıyor – gelgelelim kendi karargâhlarını unutuyorlar. Gerçi tamamen unuttukları da söylenemez. Sonuçta bir zaman sonra birkaç tanesi koşarak olay yerine gelmiş. Ama her şey olup bittikten, sabah gün ağardıktan ve deyim yerindeyse bayrak göndere çekildikten sonra. Bu arada unutmadan: Keçi peyniriniz güzel mi? Hayır, buradaki bir şeye benzemiyor, kokusu yok. İyi bir keçi peyniri kokmalı, yoksa ona keçi peyniri denmez. Onu önümden alın, bana iki bira verin ve hesabı çıkarın, lütfen. Dediğim gibi, Viyana şehrinin üzerinde gümüş bir şeridin olmadığı kapkaranlık, yıldızsız, aysız bir gece. İşte tam da bu nedenle pencere önünde pinekleyenlerin hiçbiri olayın tam olarak nasıl gerçekleştiğini bilemez. Sonuçta insanlar salt kötü niyetle bakıyorlar. Ne var ki kötü niyet insanı bir yandan meraklandırıp diğer yandan körleştirdiğinden, o insan ancak görmek istediğini görür. Öyle veya böyle, şurası kesin ki fail Gestapo'ya ve kendi vicdanına yakalanmadan Hotel Metropol'ün önündeki üç büyük bayrak direğinden birine yaklaşmayı başarabilmiş. Şu direkleri biliyorsunuz: Meydanın yarısını karanlığa gömen ve rüzgârda durmadan şiddetli bir şekilde dalgalanan gamalı haç bayrakları. Ortadaki bayrağı gözüne

kestirmiş. İpi kesmiş ve güzelim gamalı haçı gökyüzündeki yerinden indirip onu tozlu toprağa düşürmüş. Daha sonra onu bulduklarında buruş buruş ve kirli bir şekilde yerde duruyormuş. Güzelim kumaşa yazık olmuş. Söylenene göre sonrasında gömleğinin altından bir paket çıkarmış. Diğer yandan başka bazıları böyle bir paketin hiç olmadığını, failin suç aletini alenen yanında dolaştırdığını iddia ediyorlar. Bana sorarsanız, son kertede bu ince detayların hiçbir önemi yoktur. Önemli olan tek şey hakikatti ve hakikat şuydu: İpi kesti, Adolf haçını çamurun içine attı ve –bir paketten ya da değil– çıkardığı şeyi ipe bağladı ve onu Doğu ülkesinin kutsal bayrağı gibi göndere çekti. Sonra ortadan kayboldu. Kaşla göz arasında. Üstüne bir de karanlık gökyüzüne doğru bir sevinç çığlığı atmış olmasını, şayet bu bilgi pencere önünde pinekleyen birkaç insanın dikkat çekme amaçlı abartılı anlatımı değilse, bir söylenti olarak değerlendiriyorum. Öyle veya böyle Gestapo koşarak olay yerine geldiğinde gün çoktan ağarmıştı; bu da demektir ki, Viyana'nın yarısı alaycı, başkasının başına gelenlerle eğlenmek için açtıkları çenelerini çalıştırma fırsatını çoktan yakalamıştı. Gizli polislerin yüz ifadelerini hayal edebiliyor musunuz? Ne utanç verici bir durum! Tam bir skandal! Olay yerine vardıklarında ortadaki bayrak direğinin tepesinde sabah ışığıyla aydınlanan kahverengi bir erkek pantolonu asılı duruyormuş. Hem de aşağıdan seçilebildiği kadarıyla pileli bir erkek pantolonu. Orada öylece asılı duran, biraz kırışık, bir parça kabarık, bunun dışında kusursuz, yani pek dikkat çekmeyen, sıradan bir pantolon. Ama işte herkesin bildiği gibi tam da sıradan olanın içinde sıklıkla hiç duyulmamış, sıra dışı olan gizlidir. Ve işte bu nedenle aşağıda o tantana kopmuş. Herkes bir diğeriyle tartışıyor, herkes birbirine bağırıyormuş. Öyle ki, öfke ve telaştan pantolonu direkten indirmek uzun

süre kimsenin aklına bile gelmemiş. Bunu yapmak birisinin aklına nihayet geldiğinde ise, gerçekten dikkate değer bir şey olmuş. Tam o anda bir rüzgâr bastırmış. Ani ve kuvvetli bir esinti, bir bora, bir fırtına ya da artık her ne derseniz. Aniden bastıran bu rüzgâr, pantolonun bacaklarına yakalanmış ve onu deyim yerindeyse ayağa dikmiş. Sanırım artık gizli polislerin şekilden şekle giren suratlarındaki o aptal şaşkınlığı ya da şaşkın aptallığı kolaylıkla hayal edebiliyorsunuzdur. Çünkü normal bir pantolon değilmiş bu. Aslında sadece yarım bir pantolonmuş. Tek bacaklı bir pantolon asılıymış orada, yukarıda. Pantolonun bir bacağı diz hizasından buruşturulup iple bağlanmış. Rüzgâr bu bacağın içine girmiş ve bu olay tam da onu indirmek istedikleri sırada olmuş. Ve işte o anda herkesin gözü önünde gerçekten de çok garip bir şey yaşanmış: Pantolon bir süre rüzgârda öylece dalgalanmış, fakat sonra, ansızın savrulmayı kesmiş ve gerçekten de hareket etmeksizin bir süre yere paralel şekilde öylece kalmış. Şu kahverengi, buruşuk ve bir parça kabarık duran pantolon bacağı orada, gökyüzünde bir an için bir işaret parmağı gibi görünmüş. İnsanlara yolu işaret eden dev bir parmak. Elbette parmağın tam olarak nereyi gösterdiği üzerine en fazla bazı spekülasyonlar yapılabilir. Ama bana sorarsanız her hâlükârda uzağı, çok uzağı işaret ediyordu. İşte böyle, şimdi rica etsem bana bir tablet çikolata verir misiniz? Fındıklı olanlardan. Ve şayet sizin için mahsuru yoksa ödemeyi gelecek sefere yapmak istiyorum. Gerçekten çok teşekkür ederim, benim için bir şerefti, görüşmek üzere!"

Bayan Huchel bütün gece uyanık kalmış ve gözlerini tavan kirişlerinin arasında kalan derin karanlığa dikmişti. İçindeki tuhaf his önceki akşamdan başlamıştı; bir huzursuzluk hâli,

hafif bir ateş. Belki de bunlar ileri yaştaki kadınlarda görülen şu malum sıcak basmalarıydı diye düşünmüştü, belki de artık zamanı gelmişti. Yatağa erken girmiş fakat uyku bir türlü gelmek bilmemişti; bunun üzerine yatakta öylece uzanıp kalmış, gözlerini karanlığa dikmiş ve sessizliği dinlemişti. Bir balıkçı kulübesindeki sessizlik, diye düşündü, kulağa mesela ormandaki bir sessizlikten farklı geliyor. Ya da Schafberg Dağı'nın eteklerindeki kış sessizliğinden. Veya bazen insanın yüreğine çöken sessizlikten... Şu yakışıklı turist rehberiyle ilgili hikâyenin bir yanılgı olduğu anlaşılmıştı, gelip geçici bir hayal. İşletmeciyse birkaç gün önce yine sarkıntılık etmeye başlamıştı. Misafirhanenin mutfağında elini ensesine koymuş ve daha fazlasını istemişti. Onu yine kafasından uydurduğu Obersturmbannführer Graleitner ile tehdit etmiş, fakat işletmeci hiç oralı olmamıştı. Şu Bay Graleitner'in yüzünü neden bir kez bile olsun göremedik acaba, diye sormuş ve aynı anda elini yavaşça ensesinden sırtına doğru kaydırmıştı. Kadın bir cevap vermek yerine çekmeceden büyük bir ekmek bıçağı almış ve öylece kalakalan işletmecinin önlüğünü son derece sakin bir hamleyle ortadan ikiye kesmiş, bunun üzerine önlük kirli bir perde gibi açılmış ve işletmecinin şişkin göbeği ortaya çıkmıştı. Ardından bıçağı tezgâhtaki kesme tahtasına saplamış ve oradan ayrılmıştı. Artık işsizdi ama bu durum onu o kadar da rahatsız etmiyordu. Hava sıcaktı, bedeni sıcaktı, zamansa tembel gölgeler gibi kulübenin içinden süzülüp geçiyordu. Ay, ocağın üzerindeki baca deliğinden görünüp solgun ışığıyla mekânı doldurduğu sırada sağ elini kalbinin üzerine yerleştirdi ve ağladı. Birkaç dakikalığına huzur buldu, fakat hemen ardından huzursuzluk hissi yeniden bedenine yayıldı ve son gözyaşlarını uzaklaştırdı. Dışarıda bir kuş kanat çırparak sazlığın arasından çıktı, kanatlarını suyun yüzeyine

sertçe vura vura uçtu ve sesi kısılmış bir çocuk gibi güldü. Göle bakan küçük pencerede sabahın ilk ışıkları belirdi. Ayağa kalktı ve dışarı çıktı. Çıplak ayaklarıyla aşağı, göle yürüdü. Çimler ıslak ve serindi. Suyun üzerinde gri sis bulutları yüzüyordu, hemen arkalarında ise karşı kıyının hatları seçilebiliyordu. Uzun süre orada öylece durdu, ayakları suyun içindeydi ve gölün yavaş yavaş ışıkla doluşunu izledi. Derileri pırıl pırıl parlayan genç bir somon sürüsü ayak bileklerinin etrafında dönüp duruyor, karabataklar tam üzerinden uçup geçiyor, karşıdaysa şu üç büyük gamalı haç pustan kurtularak belirginleşiyordu. Kalbinin atışını duyuyordu. Sırtında bir ürperti hissetti. Hava sıcak olmasına rağmen titriyordu. "Oğlum" dedi ve gözlerini kapattı. "Neredesin, oğlum benim?"

Franz uyandığında kendini gülmekten alamadı. Odanın tavanına doğru yükselmiş kesik bir sesti bu sadece, fakat bu gülüş ona sanki oraya, tavana çarpıp da orada patlamış ve eski duvar kâğıtları üzerinden her yana akmış gibi geldi. Gözlerini kırpıştırıp ovaladı. Gece kısa sürmüştü. Handiyse rüya göremeyecek kadar kısa. Yine de birkaç rüya parçası, yollarını şaşırmış ve şimdi içinde, derinlerde bir yerde hâlâ zayıf bir ışıltı olarak duruyordu. Hızlıca bir kurşun kalem ile bir kâğıt parçası aldı ve rüyasında gördüklerini hızla yazıya geçirdi. Yataktan indi, üzerini giydi, elinde kâğıt parçası ve bir bant ile sokağa çıktı. Parlak bir gündü, Währinger Caddesi'ni yumuşak bir sabah aydınlığı kaplamıştı, şehir merkezine doğru ilerleyen yayaları, uzun gölgeleri takip ediyordu. Franz parmak uçlarında yükseldi, kollarını havaya uzattı ve esnedi. Her zaman olduğu gibi dükkânı zamanında açmak için tam saatinde uyanmıştı. "Gerçek bir tütün satıcısı çalar saate ihtiyaç duymaz," demişti Otto

Trsnjek bir seferinde ve çok haklıydı. Franz kâğıt parçasını camekâna yapıştırmaya koyuldu. Yeni bir rüya, yeni bir gün, diye düşündü; bu arada camları tekrar ıslak bezle silmenin zamanı gelmişti. Arkasından bir dizel motorun giderek yükselen tıngırtısını duyuyordu. Votiv Kilisesi yönünden eski model, koyu renkli bir araç yaklaştı ve tütün dükkânın tam önünde durdu. Araçtan üç adam indi, kederli yüzü olan şu memur da aralarındaydı.

"Hatırlarsan daha önce tanışmıştık," dedi adam. "Yine de kendimizi tanıtmamızı ister misin?" Franz hayır anlamında başını salladı. Kederli adam paltosunun cebinden bir sigara tabakası çıkardı, içinden ince bir sigarillo alıp yaktı ve dişleriyle kestiği bir parça bantla elindeki kâğıt parçasını cama dikkatle yapıştıran Franz'ı izledi. Aracın kaputundan metalik bir çatırtı geldi. "Bir bu eksikti," dedi adamlardan biri hüzünlü bir şekilde ve eliyle aracın kaputunu sildi. "Demek vakti geldi." Kederli adam kızarak ona baktı, öteki hemen sustu. Adamların arkasında bir kadın büyükçe bir bisikletin üzerinde hop oturup hop kalkarak kaldırımdan ilerliyor ve pedala her yüklenişinde dişlerinin arasından ıslık benzeri bir ses çıkarıyordu. Yolun karşısında bir pencere açıldı, makas tutan bir el göründü ve bir sardunyanın çiçeğini başından kesti. Çiçek başı önce pencerenin denizliğine, oradan da kaldırıma düştü ve öylece yerde kaldı. Kederli adam iç çekti, sigarillosunu yere atıp çiğnedi. "Günler artık sabahın köründe bile bu kadar uzun olmak zorunda mı?" dedi yorgun bir baş hareketiyle: "Buyurun lütfen?"

"Bir dakika daha," diye rica etti Franz. Kâğıdın üzerine eğilerek biraz daha yakınlaştı ve dikkatle üzerine bir parça daha bant yapıştırdı.

"Bunun bir anlamı yok ki, delikanlı!" dedi kederli adam.

"Neyin anlamı olup neyin olmadığını zaman gösterecek," dedi Franz. "Ayrıca benim adım Franz. Franz Huchel, göl kasabası Nussdorf'tan!"

"İstersen Tirol Dağları'ndan Franz da olabilirsin," dedi kederli adam dostane bir tavırla, "ya da Unterfladnitz'li Hans veya herhangi bir yerden herhangi biri. Bizim için bunun bir önemi yok. Metropol Oteli'nde tüm misafirler aynıdır. Şimdi gidiyor muyuz yoksa önce aksileşmem mi gerekiyor?"

Franz banttan iki parça daha kopardı ve onları kâğıdın üstüne boydan boya yapıştırdı. Avucuyla üzerine bastırdı ve gözlerini kapadı. Kâğıt ılıktı ve sanki elinin altındaki cam nefes alıp veriyordu; neredeyse fark edilmeyecek hafiflikte yükselip alçalıyordu. Gözlerini yeniden açtığında parmaklarının titrediğini gördü.

"Daha dükkânı kilitlemeliyim," dedi. "Ne olur, ne olmaz." Kapıyı kapattı ve anahtarı üç kez çevirdi. Adamların arasında araca doğru gittiği sırada, kapı zillerinin kısık çınlamalarını hâlâ duyduğunu sandı. Ama saçmalık bu, diye düşündü ve araca bindi.

Yaklaşık yedi yıl sonra, 12 Mart 1945 sabahında, şehre tuhaf bir sessizlik hâkimdi. Gece duman gibi dağılmış ve yerini kasvetli bir alacakaranlığa bırakmıştı. Radyoda fırtına haberi verilmişti, rüzgâr sokaklardaki tozu havaya kaldırıyor ve birkaç gazete yaprağını önünde sürüklüyordu. Birkaç gündür kısa süre önce gerçekleşmiş bombardımana dair söylentiler geliyordu kulağa, herkes bundan söz ediyor fakat kimse tam olarak bilmiyordu. Sokağa çıkmaları gerekmeyenler evde kalıyor veya vakitlerini sığınaklarda, kilerlerde geçiriyorlardı. Geceleri aydınlatılmamış sokaklardaki bazı kiler pencerelerinin arkasında titrek ışıklar görülüyordu,

eğilip bulanık pencerelerden bakıldığında ise masaların etrafına toplanmış kâğıt oynayan insanların mum ışığı altında titreyen yüzleri görülüyordu. Währinger Caddesi neredeyse bomboştu. Bir bankta ihtiyar bir kadın oturuyor ve heyecanla ayaklarının etrafında pır pır dönüp duran güvercinlere kuru ekmek parçaları atıyordu. Güvercinler artık parklarda ve sokaklarda görülebilen tek kuş türüydü. Geçen sonbahardan beri diğer kuşların hepsi ortadan kaybolmuştu. Bir sabah erken saatlerde sanki gizli bir çağrı üzerine büyük sürüler hâlinde bir araya gelmiş ve şehri batı istikametinde terk etmişlerdi. Kuşlardan biri kanat çırparak neredeyse kucağına konduğunda ihtiyar kadın korkuyla çığlık attı. Arta kalan kuru ekmekleri koyduğu minik torbayı mantosunun cebine soktu, toparlandı ve alçak sesle söylenerek aksaya aksaya en yakındaki evin girişine yürüdü. Yan yolların birinden genç bir kadın hızlı adımlarla yaklaşıyordu. Başını öne eğmişti ve ellerini omuzlarından bir çuval gibi dizlerine kadar uzanan büyük bir erkek ceketinin ceplerine gömmüştü. Bir ıslık çalarak son ekmek kırıntıları için didişen güvercinleri ürkütüp kaçırmak için ağzını açtığı sırada bir an dişleri göründü: inci gibi beyaz ve küçük, tam ortasında normalden büyük bir boşluk olan o dişleri.

Anezka yolun karşısına geçti ve olduğu yerde durdu. Kömür taşıyan bir at arabası ona doğru geliyordu. Burunlarından buharlar çıkararak soluyan iki at çekiyordu arabayı; atların hemen arkasındaki küçük bir sandığın üzerinde kömürcü oturuyordu. Gözleri donuktu, koyu renkli yüzünde açık renk iki leke gibi duruyorlardı. Araba gürültü bir şekilde önünden geçti, Anezka ise atlar Boltzmann Sokağı'na sapıp gözden kaybolana dek arabanın peşi sıra baktı. Hırdavat mağazasının önünden geçip gitti ve birkaç adım sonra bir

zamanlar Trsnjek Tütün Dükkânı olan yerin önüne vardı. Kapı çerçevesinin boyası yaprak yaprak dökülüyordu, camekânsa ince bir toz tabakasıyla kaplanmıştı. Anezka alnını cama dayadı ve içeriye baktı. Eski tezgâh, duvardaki raflar ve bacakları ölü bir hayvan misali yukarı gelecek şekilde odanın orta yerinde baş aşağı duran tabure dışında satış bölümü bomboştu. Arka bölümdeki kapı bir parça aralıktı, kapının ardıysa karanlıktı. Anezka ellerini ve yanağını cama dayadı ve gözlerini kapattı. Kısacık bir an, camekân, oda, zemin ve havanın titrediği hissine kapıldı. Cama doğru hohladı ve buğulanan noktaya işaret parmağıyla yavaşça iki çizgi çekti. Gitmek için arkasını döndüğü sırada, kapının yanında cama yapıştırılmış olan kâğıdı fark etti. Aslında güneşten solmuş ve kenarları neredeyse siyahlaşmış bir kâğıt parçasından başka bir şey değildi bu gördüğü. Alt kısmı yırtılmış veya zaman içerisinde kendiliğinden kopmuştu. Geriye kalan parçaysa yukarıdan aşağı ve sağdan sola birçok kez bantlanmış olduğu için cama tutunabilmişti. Anezka kâğıttaki yazıyı daha önce hiç görmemiş olmasına rağmen hemen tanıdı. Yazı solmuştu ve üzerindeki toz tabakası yüzünden neredeyse okunamaz hâldeydi, harfler küçüktü ve sanki bir çocuk tarafından yazılmış gibi düzensizdi. İyice yaklaştı ve okudu:

7 Haziran 1938

Göl daha iyi zamanları da gördü,
Sardunyalar gece karanlığında ışıldıyordu,
Ama sonuçta bu bir ateş,
Ve zaten hep dans edilecektir,
ışık hi

Kâğıt, son kelimenin tam ortasından yırtılmıştı. Anezka derin bir nefes aldı, ardından dikkatle bantları çıkardı ve kâğıdı katlayıp ceketinin cebine koydu. Bir kez daha tütün dükkânının içine baktı, fakat orada hiçbir şey yoktu. Parmağıyla cama hafifçe dokundu ve gitti. Eski Kasap Rosshuber Dükkânı'nın önünden geçerken, yine etrafındaki havanın titreştiğini hissetti. Fakat bu kez bu bir sanrı değildi, Votiv Kilisesi'ne doğru adımlarını hızlandırdığı ve nihayet koşabildiği kadar hızlı koşmaya başladığı sırada gökyüzü, batı istikametinden dev, koyu bir kuş sürüsü gibi yaklaşarak şehrin üzerine bir gölge misali çöken müttefik bombardıman uçaklarının gittikçe yükselen motor gürültüsüyle çoktan kaplanmıştı.

“Mutlu azınlığa!”

1937 yazının son günleri... Göl kıyısındaki küçük bir kasabada yaşayan on yedi yaşındaki Franz, annesinin isteğiyle "eski bir tanıdık" olan tütün mamulleri satıcısı Otto Trsnjek'in yanına, Viyana'ya gider. Böylece hem bir meslek edinecek hem de Viyana gibi bir yerde daha iyi bir gelecek kurabilecektir.

Genç Franz bir yandan mesleğin inceliklerini öğrenirken bir yandan da dükkâna uğrayan ünlü tiryakilerle tanışır. Bu müşterilerden biri olan Profesör Sigmund Freud ile dostluk kuran Franz, Anezka adlı gizemli bir kıza âşık olduktan sonra profesörle görüşmeyi daha da sıklaştırır.

Ancak o günlerde Viyana'ya gelen bir tek Franz değildir; gamalı haçlar, Führer posterleri, Gestapo da gelip yerleşmiştir Viyana'nın kalbine. Sersemletici bir aşkın pençesindeki Franz, içinde yaşadığı toplumun, siyasetin kısacası etrafındaki her şeyin dönüşümünü geç de olsa fark etmeye başladığında artık dönülmez bir yola girmiştir hayat.

Dünya edebiyatının son yıllardaki en dikkat çeken isimlerinden Robert Seethaler'in bu incelikle örülmüş, yürek burkan romanını Oktay Değirmenci Almanca aslından çevirdi.

Kapak David Drummond

/jaguaryayinlari /jaguarkitap /jaguarkitap

"Mutlu azınlığa!"

9 786058 259362

1937 yazının son günleri... Göl kıyısındaki küçük bir kasabada yaşayan on yedi yaşındaki Franz, annesinin isteğiyle "eski bir tanıdık" olan tütün mamulleri satıcısı Otto Trsnjek'in yanına, Viyana'ya gider. Böylece hem bir meslek edinecek hem de Viyana gibi bir yerde daha iyi bir gelecek kurabilecektir.

Genç Franz bir yandan mesleğin inceliklerini öğrenirken bir yandan da dükkâna uğrayan ünlü tiryakilerle tanışır. Bu müşterilerden biri olan Profesör Sigmund Freud ile dostluk kuran Franz, Anezka adlı gizemli bir kıza âşık olduktan sonra profesörle görüşmeyi daha da sıklaştırır.

Ancak o günlerde Viyana'ya gelen bir tek Franz değildir; gamalı haçlar, Führer posterleri, Gestapo da gelip yerleşmiştir Viyana'nın kalbine. Sersemletici bir aşkın pençesindeki Franz, içinde yaşadığı toplumun, siyasetin kısacası etrafındaki her şeyin dönüşümünü geç de olsa fark etmeye başladığında artık dönülmez bir yola girmiştir hayat.

Dünya edebiyatının son yıllardaki en dikkat çeken isimlerinden Robert Seethaler'in bu incelikle örülmüş, yürek burkan romanını Oktay Değirmenci Almanca aslından çevirdi.

Kapak David Drummond

/jaguaryayinlari /jaguarkitap /jaguarkitap

"Mutlu azınlığa!"

9 786058 259362